

BAR CODE
 GENERAL
 ENDANGER
 FOLK ELE
 ICEBERG
 MELODY
 MOTIVATION
 QUEUE
 SYNTHETIC
 UP START
 BAR CODE
 CELEBRITY
 ENDANGER
 FOLK ELEMENT
 ICEBERG
 MELODY
 MOTIVATION
 QUEUE
 SYNTHETIC

ကျွန်ုပ်တို့ လူမှုဝေဟာရများ

မိုးညောင်သစ်တော

မောင်ဆုရှင်

ပျိုဆောင်သစ်စာပေ

အမှတ် ၂၁၂ / (၂) (ခ)၊ ပထမထပ်၊ ၃၆ လမ်း(အထက်)၊
ကျောက်တံတားမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။ ဖုန်း - ၂၄၉၉၄၁

ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး

ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး	ဒို့အရေး
တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုမပြိုကွဲရေး	ဒို့အရေး
အချုပ်အခြာအာဏာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေး	ဒို့အရေး

ပြည်သူ့သဘောထား

- * ပြည်ပအားကိုး ပုဆိန်ရိုး အဆိုးမြင်ဝါဒီများအား ဆန့်ကျင်ကြ။
- * နိုင်ငံတော်တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးနှင့် နိုင်ငံတော် တိုးတက်ရေးကို နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးသူများအား ဆန့်ကျင်ကြ။
- * နိုင်ငံတော်၏ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက် နှောင့်ယှက်သော ပြည်ပနိုင်ငံများအား ဆန့်ကျင်ကြ။
- * ပြည်တွင်းပြည်ပအဖျက်သမားများအား ဘုံရန်သူအဖြစ် သတ်မှတ်ချေမှုန်းကြ။

နိုင်ငံရေး ဦးတည်ချက် (၄) ရပ်

- * နိုင်ငံတော်တည်ငြိမ်ရေး၊ ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး
- * အမျိုးသား ပြန်လည်စည်းလုံးညီညွတ်ရေး
- * ခိုင်မာသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် ဖြစ်ပေါ်လာရေး
- * ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်နှင့်အညီ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သော နိုင်ငံတော်သစ်တစ်ရပ် တည်ဆောက်ရေး

စီးပွားရေး ဦးတည်ချက် (၄) ရပ်

- * စိုက်ပျိုးရေးကိုအခြေခံ၍ အခြားစီးပွားရေးကဏ္ဍများကိုလည်း ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်အောင် တည်ဆောက်ရေး
- * ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ပီပြင်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာရေး
- * ပြည်တွင်းပြည်ပမှ အတတ်ပညာနှင့် အရင်းအနှီးများဖိတ်ခေါ်၍ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် အောင်တည်ဆောက်ရေး
- * နိုင်ငံတော် စီးပွားရေးတစ်ရပ်လုံးကို ဖန်တီးနိုင်မှုစွမ်းအားသည် နိုင်ငံတော်နှင့် တိုင်းရင်းသား ပြည်သူတို့၏ လက်ဝယ်တွင်ရှိရေး

လူမှုရေး ဦးတည်ချက် (၄) ရပ်

- * တစ်မျိုးသားလုံး၏ စိတ်ဓာတ်နှင့် အကျင့်စာရိတ္တမြင့်မားရေး
- * အမျိုးဂုဏ်၊ ဇာတိဂုဏ်မြင့်မားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ၊ အမျိုးသားရေး လက္ခဏာများ မပျောက်ပျက်အောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး
- * မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ် ရှင်သန်ထက်မြက်ရေး
- * တစ်မျိုးသားလုံး ကျန်းမာကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ပညာရည်မြင့်မားရေး

မောင်ဆုရှင်

၂၁ ရာစု လူမှုဝေါဟာရများ ၄

၂၀၀၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ
ပထမအကြိမ်

- စာမူခွင့်ပြုချက်အမှတ် ၂၆၇/၂၀၀၂ (၃)
- မျက်ဖုံးခွင့်ပြုချက်အမှတ် ၃၈၅/၂၀၀၂ (၅)
- မျက်နှာဖုံး ဇော်မောင်
- ကွန်ပျူတာစာစီ **K Zaw**
- အတွင်းဖလင် ငြိမ်းအေး
- စာအုပ်ချုပ် ကိုမြင့်
- ပုံနှိပ်သူ ဦးမျိုးသန့်၊ အာရောဂျုံပုံနှိပ်တိုက်၊
အမှတ် ၆၉၊ ကျောက်စိမ်းပတ်လမ်း၊
ရတနာကျွန်းရိပ်သာ၊ (၄) ရပ်ကွက်
မြောက်ဥက္ကလာပ၊ ရန်ကုန်မြို့။
- ထုတ်ဝေသူ ဦးသန်းမြင့်၊ လင်းလင်းစာပေ
အမှတ် ၄/၂၉၊
မြဝတီမင်းကြီးလမ်း၊
၁၀ မိုင်ကုန်း၊ အင်းစိန်၊ ရန်ကုန်မြို့။
- ဖြန့်ချိရေး မျိုးဆက်သစ်စာပေ
- ပုံနှိပ်ခြင်း ပထမအကြိမ်
- အုပ်ရေ ၅၀၀
- ထုတ်ဝေသည့်ကာလ နိုဝင်ဘာလ၊ ၂၀၀၃။
- တန်ဖိုး ၁၀၀၀ ကျပ်

မာတိကာ

စာရေးသူ၏အမှာ	
၁။ အက်ဒရီနာလင် (Adrenalin)	၉
၂။ အမေချာ (Amatuer)	၁၂
၃။ အာမီးဂိုး (Amigo)	၁၅
၄။ အင်နိုနီးမတ်စ် (Anonymous)	၁၈
၅။ ဘားကုတ် (Bar Code)	၂၁
၆။ ဘော့တဲလ်နက် (Bottleneck)	၂၄
၇။ ဘပ်ဘဲလ် (Bubble)	၂၇
၈။ စယ်လီဘရီတီ (Celebrity)	၃၁
၉။ ကွန်တင်ပိုရေးရီး (Contemporary)	၃၅
၁၀။ ကွန်ဗင်းရှင်း (Convention)	၃၈
၁၁။ ကော့စမက်တစ် (Cosmetique)	၄၂
၁၂။ ကရီယေးတစ် (Creative)	၄၅
၁၃။ ဒရာမာ (Drama)	၄၈
၁၄။ ဒရင်းမ် (Dream)	၅၁
၁၅။ ဒရိုက်ပ် (Drive)	၅၅
၁၆။ အီကိုစစ္စတမ် (Ecosystem)	၅၈
၁၇။ အင်ဒဲဂျင်းရှင်း (Endangered)	၆၂
၁၈။ အက်စက်ထရား (Etc.)	၆၅
၁၉။ ဖယ်မလီ (Family)	၆၈
၂၀။ ဖီးယား (Fear)	၇၂
၂၁။ ဖိုင် (File)	၇၅
၂၂။ ဖုတ် အဲလီမင့် (Folk Element)	၇၈
၂၃။ ဂျီဒီပီ (GDP)	၈၁
၂၄။ ဂျင်းဒါး (Gender)	၈၄
၂၅။ ဂျင်နရယ်လစ် (Generalist)	၈၇
၂၆။ ဂီဂို (Gigo)	၉၁

၂၇။	ဂက်ဂျက်စ် (Gadgets)	၉၄
၂၈။	ဟိတ် (Hate)	၉၇
၂၉။	ဟတ် (Heart)	၁၀၁
၃၀။	ဟန်းနီးမွန်း (Honey Moon)	၁၀၄
၃၁။	ဟိုရိုက်ဇွန်း (Horizon)	၁၀၆
၃၂။	အိုက်စ်ဘွဂ် (Iceberg)	၁၀၉
၃၃။	အိုင်ဒိုးလ် (Idol)	၁၁၂
၃၄။	အိုင်းလင်း (Island)	၁၁၆
၃၅။	မယ်လိုဒီ (Melody)	၁၁၉
၃၆။	မဲရစ် (Merit)	၁၂၁
၃၇။	မစ်စနမ်းမား (Misnomer)	၁၂၄
၃၈။	မိုဒရေးရှင်း (Moderation)	၁၂၇
၃၉။	မိုတီဗေးရှင်း (Motivation)	၁၃၀
၄၀။	မော့တို (Motto)	၁၃၃
၄၁။	ပိန်း (Pain)	၁၃၇
၄၂။	ကျူး (Queue)	၁၄၁
၄၃။	ကုတ်တေးရှင်း (Quotation)	၁၄၄
၄၄။	ရီထရီးဘဲလ် (Retrieval)	၁၄၇
၄၅။	ရစ်ဗန်ဝင်းကဲလ် (Rip Van Winkle)	၁၅၀
၄၆။	ရိုမန်စ် (Romance)	၁၅၃
၄၇။	ရောင်း (Round)	၁၅၆
၄၈။	ဆစ် ဆင့် (Sixth Sense)	၁၅၉
၄၉။	ဆေးလ်ဝက် (Silhouette)	၁၆၂
၅၀။	စမတ် (Smart)	၁၆၅
၅၁။	စတင်းဒတ် (Standard)	၁၆၈
၅၂။	စတီရီယိုတိုက်ပံ (Stereotype)	၁၇၁
၅၃။	ဆင်သက်တစ် (Synthetic)	၁၇၅
၅၄။	တဲလင့် (Talent)	၁၇၈
၅၅။	တိုင်တင်းနစ် (Titanic)	၁၈၁
၅၆။	တပ်ချ် (Touch)	၁၈၄
၅၇။	အပ် စတတ် (Up Start)	၁၈၈
၅၈။	ဗက်ထရန် (Veteran)	၁၉၁

၂၁ ရာစု လူမှုဝေါဟာရများ (စတုတ္ထတွဲ)

အမှာ

လူမှုဆက်ဆံရေးတွင် စကားပရိယာယ်ကြွယ်ဝရေးမှာ အရေးပါသော အကြောင်း တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ စကားပြောကိစ္စ၌သာမဟုတ်၊ စာရေးသားရသော အလုပ်ပါ စွက်ဖက်လာသောအခါ၌ စကားလုံး ဝေါဟာရတို့ကို ဆီလျော်အပ်စပ်အောင် သုံးစွဲဖို့ အရေးကြီးပါသည်။ သို့မှသာ ဆိုလိုရင်း၊ ရေးသားလိုရင်းကို သဘော ပေါက်နိုင်မည်။ ထိုသို့ဖြစ်စေရန် ခေတ်ပေါ်ဝေါဟာရတိုင်း၌ အဓိပ္ပာယ်အရိပ် အဆင်တို့ ကာလအလျောက် ကွဲပြားလာလျက်ရှိသည်ကိုလည်း ကိုယ်တိုင် သတိမူမိရန် ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာအုပ်တွင် စာရေးသူဖော်ပြသော ဝေါဟာရများသည် နေ့စဉ် လူမှု ဝန်းကျင်နှင့် မျက်မှောက်ရေးရာများပါ ဆက်စပ်နေသော စကားလုံးများ ဖြစ်ပါ သည်။

ယခင်ထုတ်ဝေခဲ့ပြီးသော တတိယတွဲတွင် “စကားလုံးဝေါဟာရများက အရေးပါသည်။ အသက်ရှိသည်။ ဆိုလိုသော အဓိပ္ပာယ်ကို သယ်ဆောင်သည်။ ကွက်တိဖြစ်အောင် သုံးစွဲရန်နှင့် အဓိပ္ပာယ်နှစ်ခွဲမထွက်မှ အဆင်ပြေသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပါမှ သုံးစွဲသူ၏အဆင့်အတန်း၊ အတွေ့အကြုံနှင့် ပညာရည်တို့ကိုပါ ဖော်ပြနိုင်စွမ်းသည်။ စကားလုံးတို့သည် ခေတ်၏ကြေးမုံကိုလည်း ဖော်ပြနိုင် လေသည်” ဟု ကျွန်တော် တင်ပြခဲ့ပါသည်။

ထို့ပြင် “ခေတ်ကြေးမုံဖြစ်သည့်အလျောက် လူတို့သုံးနှုန်းသော ဝေါဟာရ တို့သည် ခေတ်အလိုက် အရိပ်အဆင် ပြောင်းလဲတတ်ကြသည်။ ခေတ်အလိုက် ထွင်၍သုံးသော ဝေါဟာရသစ်များလည်း ရှိသည်” ဟူ၍ ဆက်လက် ဖော်ပြခဲ့ ပါသည်။

မောင်ဆုရှင်

စကားလုံးဝေါဟာရတို့၏ အကြောင်းဇာစ်မြစ်ကို သိပါလျှင် သုံးနှုန်းရ လွယ်ကူသည်။ ဆက်ဆံရာ၌ စကား “ပေါက်” သည်။ ထိုမျှမက ပေါ်ပေါက်လာ သည့် စကားလုံးဝေါဟာရတို့ ပတ်ဝန်းကျင်၌ နေချင့်စဖွယ်လည်း ဖြစ်မည်။ လုပ်ငန်းလည်း တွင်ကျယ်မည်။ အတွေးအခေါ်လည်း ထက်မြက်စရာ ဖြစ်မည်။ လူမှုဆက်ဆံရေး နယ်ပယ်၌ ဝင်ဆံ့ဖို့အကြောင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ စကားလုံး တို့အပေါ် အသုံးအနှုန်းဝေါဟာရ မှန်ကန်ပါလျှင် လိုရာပြီးနိုင်သည့်အကြောင်း ရှိလေသည်။ ခေတ်ကာလ အနေအထိုင်ပြောင်းခြင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု အကူးအလူး များခြင်း၊ လူထုဆက်သွယ်ရေးစနစ်များ ဝန်းရံယှက်နှွယ်ကာ အထိအတွေ့ ထူထပ်သောခေတ်၌ ဤစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသော အင်္ဂလိပ်စာလုံးတို့သည် သုံးစွဲတတ်သူတို့အား အတွေးအမြင် ကြည်လင်စေမည့်အပြင်၊ ဘဝ လုပ်ငန်း၌ အတွေးအမြင် စက်ဝန်းနယ်ပယ် ကျယ်လာလိမ့်မည်ဟူသော အတွေးပေါက်ကြဖို့ ဖြစ်ပါသည်။ လောကဝန်းကျင်ကို ထင်မြင်ခံစားတတ်လေ့ရှိရန်နှင့် အကောင်းမြင် သဘောကို ဆောင်နိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ ခံယူချက်၊ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် တင်ပြရာ၌ ဝေါဟာရ တစ်ခုချင်းအပေါ် သဒ္ဒါ၊ ဗျူဟာ၊ ရင်းမြစ်တို့ကို ဖော်ပြသည်ထက် မိမိကိုယ်တွေ့ နှင့် ခေတ်ပြိုင်အချက်အလက်များအပေါ် အခြေပြုလျက် အက်ဆေး [Essays] ခေါ် ရသစာတမ်း သို့မဟုတ် စာမွန်အသွင်ဖြင့် တင်ဆက်ခြင်းဖြစ်ပါကြောင်း စာဖတ်သူအား အသိပေးအပ်ပါသည်။

မောင်ဆုရှင်

၂၀၀၂ခု၊ ဩဂုတ်လ ၇ ရက်။

[ဤလူမှုဝေါဟာရစာအုပ်တွဲများကို ထုတ်ဝေနိုင်ရေးအတွက် ‘သတင်းလွှာ ဂျာနယ်’တွင် အဦးအစ လက်ခံဖော်ပြပေးခဲ့ပြီး ယခုတိုင် ဆက်လက်အားပေးလျက်ရှိ သော သုတစွယ်စုံစာအုပ်တိုက်မှ ဒေါက်တာတင်ထွန်းဦးအား အထူးတလည် ကျေးဇူး တင်ရပါကြောင်းကိုလည်း သီးသန့်ဖော်ပြအပ်ပါသည်။]

အက်ဒရီနာလင် Adrenalin

‘အက်ဒရီနာလင်’ဟာ အသုံးအနှုန်း အဓိပ္ပာယ်ပါတဲ့ ကြိယာဝေါဟာရ မဟုတ်ဘဲ နာမ် ဝေါဟာရ ဖြစ်ပါတယ်။ ကျန်းမာရေးနဲ့ ဆေးပညာကို နီးစပ်တီးခေါက်မိသူတွေက ‘အက်ဒရီနာလင်’ဆိုတဲ့အမည်ကို ထည့်ပြီး သုံးကြလေ့ ရှိပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းတွေမှာလည်း သူ့ကို သုံးလေ့ရှိပါတယ်။ ‘အက်ဒရီနာလင်’ဟာ စိတ်အနေနဲ့ ဆက်စပ် နေတာပေါ့။ ကိုယ်တွင်း ဇီဝဖြစ်စဉ်နဲ့လည်း ပတ်သက်ဆက်နွှယ်နေပါ တယ်။

ကျွန်တော်တို့ လူထုသိပ္ပံစာပေများကို ဖတ်စက အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ကျွမ်းကျင်တဲ့ မိတ်ဆွေကြီးတစ်ဦးက ပြောတာနဲ့ ‘အက်ဒရီနာလင်’ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရကို နားစွဲမိတာ ဖြစ်ပါတယ်။ သူက “ကျုပ်မှာ အက်ဒရီနာလင် တွေ ဆောင့်တိုးသွားတာပဲ” လို့ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ ပြောပါတယ်။ ဒီလို ဆောင့်တိုးသွားတဲ့ အကြောင်းရင်းကိစ္စကိုတော့ မမှတ်မိတော့ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ သူဟာ စိုးရွံ့ထိတ်လန့်စရာရှိလို့လား၊ ဒေါပွစရာရှိလို့လား တစ်ခုခုပါပဲ။

တကယ်တော့ ‘အက်ဒရီနာလင်’ဟာ သွေးထဲမှာရှိတဲ့ ဟော်မုန်း ဓာတ်တစ်မျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီဟော်မုန်းကိုက **Adrenal Medulla**စိတ် ဖိစီးအားကြောင့် ထုတ်လွှတ်ပါတယ်။ နို့တိုက်သတ္တဝါတွေမှာ အင်ဒိုက ရင်းဂလင်းအကျိတ်က ပေါ်ထွက်ပါတယ်။ ဒီအကျိတ် ဂလင်းများဟာ ကျောက်ကပ်ရဲ့အထက်မှာ တစ်စုံရှိပါတယ်။ သူတို့ရဲ့ အပြင်လွှာ **Cortex**

ကနေ ထုတ်ပေးပါတယ်။ သူတို့ဟာ ‘အက်ဒရီနာလင်’ နဲ့ ‘ဒိုရာဒီနာလင်’ တို့ကို ထုတ်လုပ်ပေးပါတယ်။ ကိုယ်တွင်း သွေးလှည့်ပတ်တဲ့နေရာမှာ ပုံမှန်ရှိတာမဟုတ်ဘဲ စိတ်အနေအပြင်းအပျော့ပေါ်မူတည်ပြီး အတက်အကျ ရှိပါတယ်။ သူ့ကို ဘယ်လိုဟာမျိုးလို့ ဓာတ်ခွဲခန်းစနစ်မျိုးနဲ့ ဂဃနဏ သိနိုင်မှာ ဖြစ်ပေမဲ့ ကိုယ်ထဲမှာ ‘အက်ဒရီနာလင်’ တက်ရင် ခံစားရတဲ့ အခြေအနေမျိုးကို တွေးကြည့်လို့ရပါတယ်။ အရပ်ပြော ပြောရရင် “ထူပူ သွားတာပဲ”၊ “စိတ်ထဲမှာ ဒိုင်းခနဲဖြစ်သွားတာပဲ”၊ “ထောင်းခနဲ ဖြစ်သွား တာပဲ” ဆိုတဲ့ အခြေအနေမျိုးပါပဲ။

တစ်နည်းအားဖြင့်တော့ ကိုယ်ကို စိတ်ကလွမ်းမိုးတဲ့ လက္ခဏာ တစ်ရပ် ထင်ရှားသွားတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒေါသဖြစ်တယ်၊ အားငယ်တယ်၊ ကြံရာမရဘူးဆိုတဲ့ စိတ်အခြေအနေတွေရဲ့ လက္ခဏာပါပဲ။ စိတ်တည်ငြိမ် ရင် ‘အက်ဒရီနာလင်’ လည်း ငြိမ်နေနိုင်ပါတယ်။ စိတ်ရှုပ်ရင် ‘အက်ဒရီ နာလင်’ အစွမ်းပြပြပေါ့။

သူ့အစွမ်းပြပြဆိုရင် နှလုံးခုန်က မြန်လာပြီ၊ သွေးဖိအားက တိုးလာပြီ၊ အသည်းထဲကသိုလှောင်ထားတဲ့ ဂလိုင်ကိုဂျင်သကြားဓာတ်ကို သွေးထဲကို ထုတ်လွှတ်ပြီဆိုတဲ့ အခြေအနေတွေ ဖြစ်လာပါတယ်။ အရေး ကြုံတော့ သက်လုံကောင်းအောင် ခန္ဓာကိုယ်ကိုလုပ်ပေးတယ်လို့ တစ်နည်း ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ‘အက်ဒရီနာလင်’ ဟာ ဦးနှောက်ထဲမှာလည်း နယူရိုထရန် စမစ်တာဆိုတဲ့ အာရုံလှုံ့ဆော်တဲ့ လက်သည်ဖြစ်စရာ ရှိတယ်လို့ ယူဆကြ ပါတယ်။

‘အက်ဒရီနာလင်’ ကို အကြောင်းပြုပြီး သူပေါ်ထွက်ရာ အက်ဒရီ နယ်ကော်တက် ပျက်သွားတဲ့အတွက် အက်ဒီဆင်ရောဂါ (**Addison's Disease**) စိတ်ရောကိုယ်ပါ အားယုတ်တဲ့ရောဂါမျိုး ဖြစ်ရတယ်။ ကူရှင် ရောဂါ (**Cushing's Disease**) ဆိုတဲ့ ဇီဝဖြစ်စဉ်နဲ့ လိင်မှုအပြောင်းအလဲ ရောဂါမျိုး ဖြစ်ရတယ်။ ခြုံပြီးပြောရရင် အရင်းခံလက်သည် အင်ဒိုကရင်း စနစ် (**Endocrine System**) ဟာ အာရုံကြောစနစ်နဲ့ ခန္ဓာကိုယ် အလုပ် လုပ်ပုံတို့ကို ဆက်စပ်ပေးတဲ့ ဆက်သွယ်ရေးဗဟိုချက်တစ်ခု ဖြစ်ပါတယ်။

သိပ္ပံဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းတွေ ကွဲပြားကြရာမှာ ‘အက်ဒရီနာလင်’ ကို အမေရိကန်နိုင်ငံမှာ အက်ပီနီဖရင်း (**Epinephrine**) လို့ သုံးနှုန်းကြပါတယ်။ အမျိုးအစားက မကွဲပြားပါဘူး။ အခေါ်အဝေါ်သာကွဲတာ ဖြစ်ပါတယ်။

သူ့ အပါအဝင် အဆက်အစပ်ရှိတဲ့ ဟော်မုန်းဒြပ်ပေါင်းတွေဟာ အာရုံကြောစနစ်ကို အမျိုးမျိုးထောက်ကူနေတဲ့ ဇီဝပစ္စည်းများ ဖြစ်ကြပါတယ်။ ‘အက်ဒရီနာလင်’ အပါအဝင် သူတို့ဟာ အရေးပေါ်ပစ္စည်းတွေလို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ပူတာ၊ အေးတာ၊ ပင်ပန်းတာ၊ ထိတ်လန့်တာတို့ အတွက် ခုနပြောသလို ‘သက်လုံ’ ဓာတ်ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ ခဏခဏ ထုတ်သုံးနေရရင် တော့ ဂနာမငြိမ်စရာ ဖြစ်နေတော့မှာပဲ။ ဒီပစ္စည်းတွေကို ဖန်တီးပြီး တမင်တိုက်ကျွေးရတဲ့ ရောဂါများကတော့ ရင်ကျပ်တာ၊ ပန်းနာထတာ၊ အဆုတ်လေပြန် ဆို့တာတွေအထိ ပါဝင်ပါတယ်။

ဝိတက်၊ ဝိစာရများတဲ့ နေ့စဉ်လောကမှာ ‘အက်ဒရီနာလင်’ ကို တစ်နည်း အားကိုးချင်စရာ ဖြစ်ရပါတယ်။

အမေချာ Amatuer

‘အမေချာ’ကို ‘အမေတာ’လို့လည်း အသံထွက်ပါတယ်။ ဒီဝေါဟာရက အခကြေးငွေနှင့်အသက်မွေးတာမဟုတ်တဲ့အဓိပ္ပာယ်ရှိတဲ့အတွက် အပျော်တမ်း ဒါမှမဟုတ် ဝါသနာရှင်လို့ ဆိုရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီဝေါဟာရရဲ့ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပရိုဖက်ရှင်နယ် (**Professional**)ဆိုတဲ့ စကားရဲ့ အတိုကောက် ဖြစ်တဲ့ ပရို (**Pro**)လို့ အရသုံးနေကြပါတယ်။ စကားလုံးဝေါဟာရတစ်ခုတွင်ကျယ်ပြီး လူတိုင်းပါးစပ်ဖျားကို ရောက်သွားတဲ့အခါမှာ ခုလိုပဲ အသုံးအနှုန်း အသံထွက် ပြောင်းတတ်ပါတယ်။ ပြောသူတို့ရဲ့ လျှာနဲ့အာနဲ့ အဆင်ပြေအောင်ရယ်၊ အချိန်ကုန်သက်သာအောင်ရယ်၊ အတိုပြောလို့လည်း နားလည်သဘောပေါက်နိုင်တာရယ်ကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။

‘အမေချာ’ကို ဝါသနာရှင်လို့ သုံးရသလိုပဲ အကွက်ဆိုက်တဲ့အခါမှာ ‘လက်သင်’ဆိုတဲ့ သဘောနဲ့လည်း သုံးကြပါတယ်။ လက်သင်ဆိုတာ မနူးမနပ် စိမ်းဆတ်ဆတ်ဆိုတဲ့ စကားရိပ်မျိုးလည်း ပေါက်နိုင်ပါတယ်။ ဝါနုသေးတယ်၊ ပညာနုသေးတယ်ဆိုတဲ့ အဖြစ်ကို ဖော်ပြနေပါတယ်။ နှိမ်ပြောချင်တဲ့အခါမှာလည်း သုံးကြသပေါ့။ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ပြောတဲ့ ကိစ္စမှာလည်း တရားရှိသူများက ‘ပညာမုန်ယို၊ အရွယ်ပျိုက၊ မဆိုစလောက်၊ မာန်စောင်မြောက်ခဲ့’ဆိုတဲ့ အဖွဲ့အနွဲ့မျိုးနဲ့ သံဝေဂယူကြပါသေးတယ်။

ဒါပေမဲ့ လုပ်ငန်းတစ်ခု၊ ပညာတစ်ရပ်မှာတော့ ဝါသနာရှင် သက်သက်နဲ့ချည်း စကြရတာဟာ အစဉ်အလာပါပဲ။ အားကစားတို့၊

အနုပညာကိစ္စတို့မှာ ဝါသနာရှင် အဖြစ်ကနေပြီးမှ ‘ပရိ’ ဖြစ်သွားကြပါတယ်။ ဒီအလုပ်နဲ့ အသက်မွေးတယ်ပေါ့။ ကြေးစားပေါ့။ တချို့များ ကျတော့ ကြေးစားအဆင့်ကို မရောက်ဘဲနဲ့ ဝါသနာရှင်အဖြစ်နဲ့ပဲ နေကြလုပ်ကြတာတွေ ရှိပါတယ်။ ဥပမာပြောရရင် ခြေလျင်တောင် တက်သမားတို့လို၊ တံဆိပ်ခေါင်းစုတာ၊ ပိုက်ဆံပြားစုတာ၊ လိပ်ပြာတို့၊ ပိုးကောင်တို့ အမျိုးမျိုး စုတာမျိုးအထိ ဖြစ်ပါတယ်။ ဝါသနာကို အရင်းတည်ပြီး လုပ်ကြတဲ့ လုပ်ငန်းတွေပါ။ ကံကောင်းထောက်မတဲ့ အခါမျိုးမှာတော့ ဒီဝါသနာကြောင့် ငွေကြေးဆုလာဘ်မျိုး ရကြတာတွေလည်း အနည်းအပါး ရှိပါတယ်။

‘ဝါသနာရှင်’ မဟုတ်တဲ့သူတွေကို ‘ပညာရှင်’ လို့ အတန်းအစား ပိုင်းခြားသတ်မှတ်တဲ့ စနစ်မျိုးလည်း ရှိပါတယ်။ ပညာရှင်ကိုတော့ ကြေးစားအဖြစ်၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသူအဖြစ် အမြဲတမ်းခေါ်ချင်မှ ခေါ်လို့ ရတော့တာမျိုး ရှိပါသေးတယ်။ သူက ဝါသနာအရ အလေ့အထ ရင့်မာ ပြည့်ဝနေတဲ့သူမျိုး၊ ပညာရှင်တို့အလယ်မှာ အခါအခွင့်ကြိုကြိုက်သလို ပွဲတိုးဖူးတဲ့လူမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။

ဝါသနာရှင်နဲ့ ပညာရှင်ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းအပြင် ပညာရှိဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းလည်း ခေတ်စားခဲ့ဖူးပါတယ်။ ခုအခါမှာတော့ ဒီလိုတိုက်ရိုက် သတ်မှတ်ကြလေ့ မရှိတော့ပါဘူး။ ဘာပြုလို့လဲဆိုရင် ထွန်းကားလာတဲ့ ပညာရပ်တွေက များ၊ ဝိဇ္ဇာနဲ့သိပ္ပံမှာ ဂိုဏ်းခွဲတွေက ပွားများလာ၊ ပညာရပ်တွေကရပ်တန့်မနေဘဲ အသစ်အသစ် တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းလာတာလည်း ရှိဆိုတော့ လူတစ်ယောက်တည်းက အကုန်သိ၊ အားလုံးသိတော့ မဖြစ်နိုင်တဲ့ ခေတ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ပညာတစ်ရပ်မှာ ကျွမ်းကျင်ရင် ‘စပယ်ရှယ်လစ်’၊ ပညာအများမှာ နည်းနည်းနဲ့ စပ်စပ်စပ်စပ်သိရင် ‘ဂျင်နရယ်လစ်’ ဆိုပြီး တစ်မျိုးသုံးကြပြန်တယ်။

‘ပညာရှိ’ အသုံးနဲ့ပတ်သက်ပြီး တစ်ခုပြောစရာတော့ ကျန်ပါတယ်။ ပညာနယ်ပယ် ကိစ္စမဟုတ်ဘဲနဲ့ ဖြစ်ပျက်ကြိုကြိုက်ရတဲ့ အခြေအနေမျိုးမှာ ဒါဆိုရင် ဘယ်လိုလုပ်၊ ဒီလိုဆိုရင် ဘယ်လိုလုပ် ဆိုပြီး လုပ်ရပ်မှန်ကန်အောင် အကြံဉာဏ်ပေးနိုင်တာ၊ ပြဿနာတစ်ခုကို လက်ငင်းအဖြေရှာ

သုံးသပ်နိုင်တာကို ဆိုလိုပါတယ်။ နှိုင်းယှဉ်ပြီး သာဓကတင်ရရင် ဒဏ္ဍာရီ ပုံပြင်တွေထဲမှာ ယုန်ပညာရှိ၊ ဇီးကွက်ပညာရှိဆိုပြီး သုံးနှုန်းတွင်ကျယ်နေတဲ့ ကိစ္စပါ။ ဒီသတ္တဝါနှစ်ဦးဟာ နိုင်ငံတကာပုံပြင်တွေထဲမှာတော့ ဇာတ်လိုက် ကြီးတွေပေါ့။ ‘အမေချာ’ဖြစ်တဲ့ ဇာတ်ကောင်မျိုးအဖြစ် ပါလေ့ပါထ နည်းတတ်ပါတယ်။

‘ပုဏ္ဏားပညာရှိ’ လို့ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းကလည်း ရှေးဟောင်းပုံပြင် တွေထဲမှာ ‘မင်းမသိဗြဟ္မဒတ်၊ ပြည်မသိဗာရာဏသီ’ လို့ နှောင်းလူတွေ ပြောကြသလိုပါပဲ။ ပုဏ္ဏားဆိုရင် ဗြဟ္မဏတို့ရဲ့ကျင့်စဉ်အမြင်နဲ့ အခါပေး၊ အကြံပေးလုပ်တဲ့အကြောင်းကို နီတိပုံပြင်တွေထဲမှာ ဖော်ပြလေ့ရှိပါတယ်။

စာပေဟောပြောပွဲတချို့မှာ ကျွန်တော်တို့ခေတ်အမြင်နဲ့ ပြောမိတာ ကတော့ “ခုခေတ်ပညာရှိဟာ ခေါင်းပေါင်းဖော့လုံး ဝတ်ဆင်ရတာမျိုး မဟုတ်တော့ဘူး၊ မျက်နှာလေးထောင့်စပ်စပ်ကြီးနဲ့ပါပဲ” လို့ ကွန်ပျူတာကို ရည်ညွှန်းပြီး ပြောမိပါတယ်။ ကွန်ပျူတာဟာ သာမန်မှတ်ဉာဏ်မျိုးမှာ လူထက်ကောင်းပေမဲ့ လွယ်လွယ်နဲ့ အကျိုးသင့်အကြောင်းသင့်လုပ်ရမယ့် လုပ်ငန်းများကိုတောင် သင်ထားပေးမှ အဖြေတောင်းနိုင်ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ဒီခေတ်မှာ သိရှိစရာ၊ မှတ်သားစရာ၊ လေ့လာစရာတွေ အဆမတန် များလာတာတော့ အမှန်ပါပဲ။ ဒီ ‘အမေချာ’ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရ အကြောင်းပြောရာမှာတောင် သူနဲ့ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်တဲ့ အရည်အသွေးတွေ အကြောင်း ရောက်ရောက်သွားပါတယ်။ ဒီတော့ ဝါသနာကိုအရင်းတည်ပြီး ‘အမေချာ’ ဘဝမှာပဲ မွေ့လျော်ရင်ဖြစ်ဖြစ်၊ သမ္ဘာရင့်သန်လာပြီး ‘ပရီ’ အဖြစ်ကို ကူးပြောင်းရင်ပဲဖြစ်ဖြစ် လေ့လာလိုက်စားမှုမှာ လှေကားနှစ်ထစ် ရှိနေတယ်လို့ ထင်မိပါတယ်။ ဒီလှေကားနှစ်ထစ်မှာ တစ်ထစ်နဲ့တစ်ထစ် ကွာလှမ်းလှတယ်ဆိုရင် ဆိုလောက်ပါတယ်။

အာမိ:ဂိုး Amigo

‘အာမိ:ဂိုး’ဟာ အင်္ဂလိပ်စကားတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ အင်္ဂလိပ်စကား သုံးနှုန်းသူတို့ရဲ့အသိုင်းအဝိုင်းမှာ ပြောရင်းဆိုရင်းပါလာတတ်တဲ့ ဝေါဟာရ ပါ။ အသံက ဆိုရပြောရမှတ်ရလွယ်ပြီး တစ်မျိုးသုတိသာယာဖြစ်လေတော့ အဓိပ္ပာယ်များသိရင် ပိုပြီးသုံးစွဲချင်တော့တာပဲ။ ဒီစကားလုံးဟာ စပိန် ဘာသာစကား ဖြစ်ပါတယ်တဲ့။ ‘သူငယ်ချင်းပေါ့’၊ ‘အဆွေခင်ပွန်း’လို့ စာသံပေသံနဲ့သုံးကြသလို ရင်းရင်းနှီးနှီးနဲ့ ‘ယောက်ဖ’လို့ ဆွေမျိုးမတော်ဘဲ သုံးကြတာလည်း ရှိပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်စကားမှာ ဘတ်ဒီ (Buddy) လို့ သုံးတာနဲ့လည်း ဆင်တူမယ်လို့ ထင်ရတယ်။

ရဲဘော်ရဲဘက်စိတ်ဟာလည်း ‘အာမိ:ဂိုး’စိတ်ထားပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ‘တစ်ယောက်အားနဲ့ ယူသော်မရ’ ဆိုတာလို လူ့ကိစ္စ တစ်စုံတစ်ရာမှာ အများစုပေါင်းလုပ်ကိုင်မှ အောင်မြင်တယ်လို့ ယောအတွင်းဝန်ဦးဘိုးလှိုင်က ရာဇဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်းမှာ ဆိုပါတယ်။ အများစုပေါင်း လုပ်ကိုင်တဲ့အခါမှာ ရဲဘော်ရဲဘက်စိတ်တို့၊ အဆွေခင်ပွန်းစိတ်တို့ လိုအပ်ပါတယ်။ အဆွေ ခင်ပွန်းစိတ်မှာ စောင့်ရှောက်ဖို့၊ ရိုင်းပင်းဖို့၊ သစ္စာရှိဖို့ ဆိုတဲ့ လိုအပ်ချက် တွေလည်း ရှိနေပါတယ်။ ဒါမှ အာမိ:ဂိုး ပီသပါလိမ့်မယ်။

‘တစ်ကျောင်းတစ်ဂါထာ၊ တစ်ရွာတစ်ပုဒ်ဆန်း’ ဆိုတာလိုမိတ်ဆွေ၏ အဖြစ်ကိုဆိုလိုချင်တဲ့ဝေါဟာရတွေ အတော်များများရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ မြန်မာစကားမှာ ရောင်းရင်း၊ သွေးသောက်၊ ရိုးရင်း၊ မိတ်ဆွေ၊ အဖော် စတဲ့

အသုံးအနှုန်းတွေ ရှိပါတယ်။ အသုံးအနှုန်းကိုလိုက်ပြီး အဓိပ္ပာယ် အရိပ် အဆင်တွေ ကွဲပြားပါတယ်။

‘ရိုးရင်း’ဆိုရင် ငယ်ပေါင်းကြီးဖော်၊ ‘ရောင်းရင်း’ဆိုရင် ကြီးမှ ရင်းနှီးရတဲ့ မိတ်ဆွေလို့ ကွဲပြားတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ‘သတ္တဗဝါး၊ အတူ သွားက၊ မိတ်ငြားစင်စစ် ဧကန်ဖြစ်၏’ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းမျိုးလည်း ရှိပါတယ်။ အတူတကွ ခြေလှမ်းခုနစ်လမ်း လှမ်းသွားမိခဲ့ရင် မိတ်ဆွေ အပေါင်းအသင်းပဲလို့ဆိုတဲ့ သဘောဟာ နှစ်လိုဖွယ်ရာ ကောင်းပါတယ်။

မိတ်ဆွေအပေါင်းအသင်းဆိုတာ ဘယ်လိုလူစားမျိုးလဲဆိုပြီး စာဖွဲ့ ခဲ့တဲ့ အကြောင်းတွေ အမြောက်အမြား ရှိပါတယ်။ မိတ်ဆွေဖြစ်ခြင်း အကြောင်းပါသလို မိတ်ပျက်ခြင်း အကြောင်းတွေလည်း ပါတာပေါ့။ ကိုယ့်အတွေ့အကြုံ၊ အတွေးအမြင်နဲ့ရေးကြတဲ့နေရာမှာ ‘ခေါင်းဆောင်များ’ (Leaders)၏ ထက်မြက်တဲ့ မိန့်ခွန်းများကိုဖော်ပြတဲ့ သုံးလတစ်ကြိမ် ထုတ်စာစောင်ရဲ့ စာတည်းချုပ်ဟင်နရီဒီးမန်းက ဘာပြောဖူးသလဲဆိုရင် “ကျွန်တော်ဖြတ်သန်းခဲ့ရတဲ့နှစ်များကို ပြန်ပြီးတွေးကြည့်တဲ့အခါ ကျွန်တော့် ဆောင်ရွက် အောင်မြင်မှုများဟာ ကျွန်တော့်အစွမ်းအစနဲ့ ပြီးခဲ့တာ မဟုတ် ပါဘူး။ ကိုယ်နဲ့တွဲလုပ်တဲ့ မိတ်ဆွေတွေရဲ့ အကူအညီနဲ့ ဖြစ်ခဲ့တာပါ။ အောင်မြင်မှု အရေအတွက် အထူအထည်တွေကို ပြန်ပြောလို့ မရပေမဲ့ အပေါင်းအသင်း၊ မိတ်ဆွေဖြစ်ခြင်းဆိုတဲ့ အချက်ကတော့ သဲသဲကွဲကွဲ ကျန်ရစ်ပါတယ်” လို့ ဆိုပါတယ်။

အမေရိကန်စာရေးဆရာ မတ်တီနိုးကတော့ “မိတ်ဆွေ၊ အပေါင်း အသင်းဆိုတာဟာ ကိုယ့်အကြောင်းကို နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် သိပြီးပါလျက်နဲ့ ခင်မင်နေတဲ့သူပဲ” လို့ အနက်ပေးဖူးပါတယ်။ ပြီးတော့ သူကပဲ “ရန်သူ တစ်ယောက်ကို နိုင်နင်းဖို့ စိတ်အချရဆုံးနည်းကတော့ ကိုယ့်မိတ်ဆွေ ဖြစ်သွားအောင် လုပ်လိုက်နိုင်တာ ဖြစ်တယ်” လို့ ဆိုပါတယ်။ ပြီးတော့ လည်း “မိတ်ဆွေဖြစ်ဖို့ ကူညီလုပ်ကိုင်ရတာ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပေမဲ့ မိတ်ပျက်ဖို့ကတော့ တစ်ကြိမ်တည်းနဲ့ ပြီးသွားနိုင်တယ်” လို့ သတိပေးခဲ့ ပါတယ်။

မိတ်ဖြစ်မှုနဲ့ မိတ်ပျက်မှု၊ မိတ်ဖက်မှုတို့မှာလည်း မာယာအမျိုးမျိုး ရှိပါတယ်။ သုတရတနာ ဆုံးမစာမှာ ‘မိတ်ဆွေမကောင်း၊ ပေါင်းမိရှောင်း၊ ဖြားယောင်း လွတ်အောင်ခွာရမည်’လို့ ဆိုပါတယ်။ လောကနီတိပျို့မှာ တော့ ‘တစ်ကြောင်းမှတ်ပိုက်၊ လူတို့၌ကား၊ စီးပွားဖြစ်အောင်၊ ကြဉ်းဆောင် သူသည်၊ ခင်ပွန်းမည်၏’လို့ ဖွဲ့ပါတယ်။ ‘ကိုယ်ကဥစ္စာ၊ စွန့်လွတ်ကာလျှင်၊ မေတ္တာရှေး၍၊ ပေးကမ်းတတ်မှ၊ မိတ်ဆွေရ၏’လို့ မဃဒေဝလင်္ကာမှာ ဆိုထားပါတယ်။ လူတိုင်းမှာ ကိုယ့်အတွက် ‘အာမီးဂိုး’ တစ်ယောက် နှစ်ယောက်မက ရှိသင့်တာပေါ့။

အင်နိုင်းနိုးမတ်စ် **Anonymous**

အမည်မဖော်နိုင်တာကို၊ မည်သူမည်ဝါရယ်လို့ မသိတာကို ‘အင်နိုင်းနိုးမတ်စ်’ လို့ ဆိုလိုပါတယ်။ လူမသိသူမသိအောင် လုပ်ဆောင်တဲ့ အမှုမျိုးကိုလည်း ‘အင်နိုင်းနိုးမတ်စ်’ဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်ချက်လို့ သုံးနှုန်းလေ့ ရှိပါတယ်။ ဒီစကားကို အင်နွန် (**Anon**)လို့လည်း အတိုကောက် ရေးလေ့ရှိပါတယ်။

စာပေရေးရာကိစ္စမှာဆိုရင် စာဆိုသူ၊ ရေးသားသူ အမည်မသိတဲ့ ကိစ္စမျိုးတွေမှာ ‘အင်နိုင်းနိုးမတ်စ်’ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းနဲ့ ဖော်ပြလေ့ရှိပါတယ်။ ‘အမည်မသိ’လို့ သုံးတဲ့အခါ သုံးကြသလို ‘ရေးသူအမည်မသိ’လို့လည်း သုံးလေ့ရှိပါတယ်။ မြန်မာစာပေမှာ လူတိုင်းပါးစပ်ဖျားမှာရှိနေတဲ့ တချို့ ကဗျာ စာချိုးကလေးများမှာဆိုရင် ဘယ်ခေတ်ဘယ်အခါက ဘယ်သူ ရေးခဲ့တယ်လို့ မသိရတဲ့ စာတို၊ ကဗျာတိုကလေးတွေ အတော်များပါတယ်။ ဆရာကြီးဇေယျကတော့ ဒီလိုကဗျာမျိုးကို ‘မိဘမဲ့ကဗျာကလေးများ’ လို့ တင်စားပြီး သုံးနှုန်းခဲ့ဖူးတာကို မှတ်မိပါတယ်။

သာကေပြရရင် ကွယ်လွန်သူဆရာကြီးဦးဖိုးလတ်ရေးတဲ့ ကျောင်းသုံး သီချင်းပဒေသာစာအုပ်ထဲမှာ ‘ကောက်တီနဲ့မယ်စော၊ ရောနှောပါလို့ပျိုးထောင်၊ မိုးလေကခေါင်၊ သည်ပျိုးရေအောင်မှာ၊ မယ်နဲ့မောင်အလှူပေးမယ် မိုးကူပါလေး’ ဆိုတဲ့ ကဗျာကလေးမျိုးပါ။ ပြီးတော့ ‘ကျောင်းကြီးပေါ်မှာ၊ မပျော်ရင် ထွက်ခဲ့မောင်ရယ်၊ ရွှေရစ်တံထိုးပါလို့၊ တိမ်ခိုးဆင်ရက်နှင့်မယ်’ ဆိုတဲ့ အချိုးမျိုးတို့၊ ‘ချီလေတဲ့ချီလေ၊ မမင်းအောင် သူချစ်တဲ့ ရွှေစစ်သည်တွေ’

ဆိုတဲ့ အချိုးမျိုးနဲ့ ‘ချောင်းရေကလျှံ၊ ကန်ရေကတိုး၊ မကြိုလာပါနဲ့ ရွှေရောင် ရစ်ကယ်၊ ရေနစ်မှာစိုး’ ဆိုတဲ့ အချိုးမျိုး စသည်တို့ဖြစ်ကြပါတယ်။

ဒီမိဘမဲ့ ‘အင်နိုးနီးမတ်စ်’ ကဗျာကလေးများဟာ ရပ်သံရွာသံ တော ဓလေ့ ရွာဓလေ့တွေ ထင်ဟပ်နေတာကို တွေ့နိုင်ပါတယ်။ အမည်မသိ စာဆိုတို့ရဲ့ လက်ရာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလက်ရာတွေဟာလည်း မြန်မာစာပေနဲ့ ကျေးလက်တေးသံတွေမှာ အင်မတန်ကြွယ်ကြွယ်ဝဝရှိပါတယ်။ ကျေးလက် တေးတွေမှာဆိုရင် ကောက်စိုက်မ တေးသံတို့၊ ဗုံကြီးသံတို့ဆိုတာ စာရင်း ပြုစုလိုတောင် မကုန်နိုင်ဘူးလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ ရွှေဘိုဗုံကြီးသံတို့၊ အင်းလေး တိုက်တေးတို့ကို စုဆောင်းရေးသားခဲ့တဲ့ ဆရာတွေလည်း ရှိပါတယ်။ ကျွန်တော့်ဆီမှာ ‘မူးမြစ်ဝှမ်းမှ ရေစီးသံများ’ ဆိုပြီး မူးမြစ်တစ်ဝှမ်းက ကျေးလက်တေးသံတွေ စုဆောင်းထားတဲ့ သီချင်းကက်ဆက်ခွေကလေး တစ်ခုတောင် မကြာခင်က ရရှိထားပါတယ်။ ဒီတေးတွေကို ဖန်တီးတဲ့ သူများဟာ အမည်နာမနဲ့ ထင်ရှားတဲ့သူတွေ မဟုတ်ပါဘူး။ ရပ်ထဲရွာထဲမှာ လယ်ယာလုပ်ငန်းခွင်ဝင်ရင်းနဲ့ ရင်ထဲက လှုံ့လှုံ့ထပြီး နှုတ်ကကြောင်းပြီး ကဗျာတစ်ပုဒ်၊ စာတစ်ပုဒ် ဖွဲ့ခဲ့ကြသူတွေ ဖြစ်ပါတယ်။

အဲဒီလက်ရာတွေက ရေးသူအမည်မသိလို့ မသိရတာ ဖြစ်ပေမဲ့ လူသိမခံချင်တာဟာ အချို့လူများရဲ့ စရိုက်မှာ ရှိတတ်စမြဲပါ။ ဒါကြောင့် စာပေမှာဆိုရင် ‘ကလောင်နာမည်’ ကို သုံးလေ့ရှိပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်လို တော့ပင်နိမ်း (**Pen-name**) ဒါမှမဟုတ် ဆူးဒိုးနင်း (**Pseudonym**) ဖြစ်ပါတယ်။ စစ်ကြိုခေတ်က ဒဂုန်တို့၊ တိုးတက်ရေးတို့၊ သူရိယမဂ္ဂဇင်း တို့မှာ ရေးသားတဲ့ တချို့လူတွေဟာ နာမည်ရင်းနဲ့ မရေးဘဲနဲ့ နာမည်ဝှက်နဲ့ ရေးကြပါတယ်။ နာမည်ဝှက်ဆိုတာလည်း ကလောင် နာမည်ပေါ့။ ဘာဖြစ်လို့ ရေးကြသလဲဆိုရင် လူသိမခံချင်တာတို့၊ မဝင့်ဝါလိုတာတို့ကြောင့်ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။

ဒီလို နာမည်ဝှက်နဲ့ရေးကြတဲ့အခါမှာ ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင်ခွဲခြားပြီး အမျိုးသမီးနာမည်နဲ့ရေးကြတဲ့ လက်ရာတွေလည်း ရှိပါတယ်။ အမျိုးသမီး နာမည်နဲ့ရေးရင် လူစိတ်ဝင်စားမှု တစ်မျိုးရှိမယ်လို့ ထင်စရာအကြောင်း ပါမယ်ထင်ပါတယ်။ သလ္လာဝတီခင်တင့်၊ ထားဝယ်သူမိနှင်းစိန် စသည်

ဖြင့်ပေါ့။ တစ်ခါတလေတော့ မိတ်ဆွေများရဲ့နာမည်ကို အဖျားဆွတ်ယူပြီး စာထဲမှာ ရည်ညွှန်းရေးကြတယ်။ ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းရဲ့ ကဗျာ တွေထဲမှာပါတဲ့ နာမည်တွေလိုပေါ့။

စာပေမှာဖြစ်ဖြစ်၊ ဂီတမှာဖြစ်ဖြစ် သမိုင်းကို ပြန်ရေးကြတဲ့အခါ မူရင်းပြုစုတဲ့ အမည်ကို မသိရလို့၊ ဒါမှမဟုတ် မသဲကွဲလို့ အငြင်းပွားရတာ တွေလည်း ရှိပါတယ်။ စာပေမှာ ကလောင်အမည်ယူကြရင်းက ကလောင် အမည်ပါမှ ဂုဏ်ရှိတယ်ဆိုပြီး ရေးကြတဲ့သူတွေလည်း ရှိပါတယ်။ တချို့ကျ တော့လည်း ရေးရင်းရေးရင်းနဲ့ မူလနာမည်ရင်းက မတွင်ကျယ်တော့ဘဲ ကလောင် နာမည်နဲ့ လူသိများတဲ့ ကျွန်တော်တို့ ဆရာသမားများ၊ မိတ်ဆွေ များတောင် ရှိနေကြပါတယ်။ ဆရာကြီးဦးယောကို ‘ဇေယျ’ လို့ လူသိများတာ၊ ဆရာဦးသိန်းဖေကို ‘ရွှေဥဒေါင်း’ လို့ လူသိများတာ၊ ဆရာဦးဖေသန်းကို ‘သာဓု’ လို့ လူသိများတာ စသည်ဖြင့် သူတို့ခေတ်ကစပြီး ဒီဘက်ခေတ် တိုင်အောင် ကျွန်တော်တို့အပါအဝင် သူသူငါငါ ရေးဖြစ်နေကြပါတယ်။ ဒီကိစ္စမျိုးဟာ တခြားနိုင်ငံက စာပေတွေမှာလည်း ဒီအတိုင်းပါပဲ။ မတ်တွန်း (Mark Twain) လို့တွင်တဲ့ ဆင်မျူယယ်ကလီမင်းစ်(၁၈၃၅-၁၉၁၀)၊ အိုဟင်နရီ(O.Herny) လို့တွင်တဲ့ ဝီလျံဆစ်ဒနီပေါတာ(၁၈၆၂-၁၉၁၀)၊ ဂျက်လန်ဒန်(Jack London) လို့တွင်တဲ့ ဂျွန်ဂရစ်ဖစ်လန်ဒန်(၁၈၇၆-၁၉၁၆) တို့ဟာ သာဓကပါပဲ။

‘အင်နိုးနီးမတ်စ်’ ကို ‘အင်နွန်’ လို့ အတိုကောက်သုံးတဲ့အကြောင်း ပြောတော့ သတိရမိတာတစ်ခုရှိပါတယ်။ သုတေသနစာတမ်းရေးတဲ့ စာမူ၊ စာအုပ်တွေမှာ မူရင်းရေးသူရှာမရလို့ စာမျက်နှာ အောက်ခြေမှတ်စုမှာ အကြိမ်ကြိမ်ဖော်ပြရာ ‘အင်နွန်’ တွေ မကြာခဏပါနေတော့ အကြောင်း မသိတဲ့လူက “ဒီ အင်နွန်ဆိုတဲ့လူက တော်တော်ရေးနိုင်တာပဲနော်” လို့ ပြောတဲ့အကြောင်း ရယ်စရာကြားရဖူးပါတယ်။

ဘားကုတ် Bar Code

တစ်ခါတလေ လမ်းထွက်ရင်းနဲ့ ရှေ့ကကားရဲ့မှန်မှာ ကုန်ပစ္စည်းတွေမှာ တန်ဖိုးဖော်ပြတဲ့ ဒေါင်လိုက်အစင်းအကြောင်းပါတဲ့ တံဆိပ်မျိုးကို ပုံကြီး ချဲ့ပြီး ကပ်ထားတာကို တွေ့ရတတ်ပါတယ်။ တချို့တော့ သူတို့ကားရဲ့ ဘေးမှာ ဒီတံဆိပ်မျိုးကို ကပ်ကြတယ်။ ခုအခါမှာတော့ စာကပ်ဖို့၊ တံဆိပ် ကပ်ဖို့နေရာဟာ ကားနံဘေးနဲ့ရှေ့နောက်လေကာမှန်တွေမှာသာမဟုတ်ဘူး။ ရင်ဘတ်မှာ၊ ကျောမှာပုံအမျိုးမျိုး၊ စာအမျိုးမျိုးကပ်တာရော၊ ခတ်နှိပ်ထား တာရော တွေ့ရပါတယ်။

နှုတ်နဲ့ပြောပြီး ဆက်သွယ်ရတာ တွင်ကျယ်လှတဲ့ အရပ်နဲ့အသံ ဆက်သွယ်ရေးခေတ်မှာ စာနဲ့ပြောတဲ့ အတတ်ကိုလည်း ပျောက်ကွယ် သွားမှာစိုးလို့ စာလုံးအက္ခရာတွေကို သုံးကြတယ်လို့တောင် ပြောချင်စရာ ပါပဲ။

အဲဒီကားဘေးက တံဆိပ်ခေါင်းလိုလို အမှတ်အသားဟာ ‘ဘား ကုတ်’လို့ ခေါ်ပါတယ်။ အရှည်အားဖြင့် ‘ယူပီစီ’လို့လည်း စပြီး သုံးခဲ့ကြ ပါတယ်။ ယူနီဗာဆယ်ပရောဒတ်ကုတ် (**Universal Product Code**) ရယ်လို့ပါ။ စားသုံးသူကို အရေးထားဆွယ်မြှူပြီး အကြိုက်ဆောင်ရတဲ့ စားသုံးသူခေတ်မှာ ကုန်ပစ္စည်းဟူသမျှ သုံးချင်စွဲချင် ဝယ်ချင်အောင် လုပ်ရတာက တစ်ပိုင်းပါနေပါတယ်။

တကယ်တော့ ‘ကုတ်’ဆိုတာ ‘စကားဝှက်’လို့ အဓိပ္ပာယ်ရသလို ‘ပြဋ္ဌာန်းချက်’ လို့ အဓိပ္ပာယ်ရပါတယ်။ ကိုလိုနီခေတ်အတွင်းမှာတုန်းက ‘ကိုဥပဒေ’လို့တောင် သုံးစွဲခဲ့ကြပါတယ်။ အစောဆုံးကိုဥပဒေကတော့ ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှာဟမ္မုရာဘီရဲ့ ကိုဥပဒေဆိုတာ ဖြစ်ပါတယ်။ တစ်ချက်လွတ်အမိန့်လို့များ ဆိုမလားမသိဘူး။ အဲဒီ ကိုဥပဒေဟာ အကြမ်းစား ရှေ့ပြေးဥပဒေလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ ခေတ်သစ်ဥပဒေရဲ့သဘောဟာ အကျင့်စာရိတ္တပြုပြင်ခြင်းနဲ့ နောင်ကြဉ်စေခြင်းတို့ကို အခြေခံပေမဲ့ ဟမ္မုရာဘီရဲ့ ဥပဒေမှာတော့ လက်စားချေခြင်း၊ တန်ဖိုးနှင့် အညီအညွတ် အလျော်ပေးစေခြင်းတို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ‘မျက်လုံးတစ်ဖက်ပျက်သွားရင် မျက်လုံးတစ်ဖက်ပျက်စေ၊ သွားတစ်ချောင်းကျိုးရင် သွားတစ်ချောင်းနုတ်ပစ်စေ’ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းမျိုးတွေ ပါပါတယ်။

‘ဘားကုတ်’ လို့ အခုအသုံးများနေတာကတော့ ကုန်ပစ္စည်းတန်ဖိုးနဲ့ အမျိုးအစားကို ရောင်ခြည်မျက်လုံးနဲ့ ဖတ်နိုင်တဲ့ သင်္ကေတပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ‘ကုတ်’ဟာ ‘သင်္ကေတ’ လို့လည်း အဓိပ္ပာယ်ရတော့ ‘ဘားကုတ်’ ဟာ ‘အတန်းသင်္ကေတ’ လို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။

ခုခေတ်ကတော့ သင်္ကေတခေတ်ဖြစ်နေလို့ အရာရာကို သင်္ကေတထားပြီး ဖတ်မှတ်ကြပါတယ်။ သင်္ကေတနည်းနဲ့ ပထမဆုံး စက်ကိရိယာသဘော ဆက်သွယ်နိုင်တဲ့ သင်္ကေတကတော့ ကြေးနန်းမှာ ‘ကရာကတ္တ’ လို့ အသံလှယ်ပြီး ခေါ်ပါတယ်။ ယောအတွင်းဝန်ဦးဘိုးလှိုင်ရဲ့ ကြေးနန်းအကြောင်း လိပိဒိပိကာကျမ်းမှာ လျှပ်စစ်ဓာတ် ‘ဆုတ်သံ၊ ခွာသံ’ ရယ်လို့ ရင်းလင်းတဲ့အကြောင်း အဆိုရှိပါတယ်။

ကွန်ပျူတာစပေါ်တော့ လျှပ်စစ်ကိုပဲသုံးပြီး တစ်နဲ့သုညကို အတွဲအဖက်အမျိုးမျိုးနဲ့ သင်္ကေတဆောင်ကြပြန်တော့ ‘ဒွေးသင်္ချာ’ (**Binary Number**) လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီနည်းနဲ့ပဲ အင်္ဂါဂြိုဟ်မျက်နှာပြင်ကို ဓာတ်ပုံရိုက်ယူ သတင်းပေးပို့ပြီး မြေပြင်အရောက်မှာ သင်္ကေတကို ရုပ်ပုံအဖြစ် ဘာသာပြန်ရတယ်လို့ နားလည်ရပါတယ်။

‘ကုတ်’ဆိုတဲ့ သင်္ကေတကို ဖွင့်ဆိုကြ၊ စူးစမ်းကြတဲ့ နယ်ပယ်ဟာ ၂၁ ရာစု အစမှာ အရှိန်ရနေတဲ့ နယ်ပယ်ဆိုရင် မမှားပါဘူး။ ဘာပြုလို့လဲ

ဆိုတော့ ‘ဂျင်နက်တစ်ကုတ်’ လို့ခေါ်တဲ့ သက်ရှိဗီဇကို အတွင်းနို့က်ပြီး အဖြေရှာနေကြလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဗီဇသင်္ကေတ (**Genetic Code**) ပေါ့။ မျိုးနွယ်က ဘယ်လိုလဲ၊ အသား ဖြူသလား၊ ဆံပင် ကောက်သလား၊ မျက်လုံး ပြာသလား၊ ကိုယ်ခန္ဓာတည်ဆောက်ပုံ ချွတ်ယွင်းမှု ဘယ်လိုရှိသလဲ စသည်ဖြင့် စိတ်နေစိတ်ထားနဲ့ ဉာဏ်ရည်ဉာဏ်သွေးပါမကျန် ပင်ကိုဖွဲ့စည်းပုံရဲ့ လက်သည် အစိတ်အပိုင်းအမျိုးမျိုးကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ရှာဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ လက်သည်ကိုတွေ့ရင် လိုသလိုပြုပြင်ယူဖို့ စွမ်းရည်မြင့်တင်ဖို့အထိ အကြံကြီး ကြံနေကြပါတယ်။ ခုအခါမှာ လူသတ္တဝါတို့ရဲ့ ဗီဇကို ခွဲခြမ်းကြည့်နေနိုင်ပြီဖြစ်ပေမဲ့ လူတို့ ပထမဆုံးခွဲခြမ်းသိမြင်တာကတော့ အပင်ရဲ့ ဗီဇပေါ့။ ၁၉ ရာစုနှစ်တုန်းက ဥရောပတိုက်သစ်ကြီးယားပြည်သား ဂရီကို မင်ဒယ်လ် ဖြစ်ပါတယ်။ သူကတော့ ဗီဇသင်္ကေတရဲ့ ဖခင်တစ်ဦးပေါ့။

ဒါကြောင့် ‘ဘားကုတ်’အစ ‘ဂျင်နက်တစ်ကုတ်’အထိ ကုတ်နယ်ပယ်ကျယ်ပြီး အလုပ်တွင်ဖို့နဲ့ အလိုပြည့်ဖို့ ဒီနည်းနဲ့ အားထုတ်နေကြတာဟာ စိတ်ဝင်စားစရာပါ။

ဘော့ဘော့နက် Bottleneck

ကျွန်တော်တို့မြစ်ဝကျွန်းပေါ်သားများ လှေ၊ မော်တော်တို့နဲ့ ခရီးသွားကြရင် ခရီးမတွင်တတ်တဲ့ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုနဲ့ ကြုံရတတ်ပါတယ်။ အဲဒီအခါမှာ “ဗေဒါတွေကျပ်နေလို့” လို့ အော်ရဟစ်ရအကြောင်းပြရတဲ့ အခြေအနေနဲ့ ရင်ဆိုင်ရပါတယ်။ ခရီးမတွင်တာလည်း တကယ်ပါပဲ။

ငယ်ငယ်တုန်းက ဖော့နဲ့ဆို့ထားတဲ့ပုလင်းမှာ ဘူးဆို့ပုလင်းထဲ ဝင်သွားရင် ကသိကအောက် တစ်မျိုးဖြစ်ပြန်ပါတယ်။ ပုလင်းထဲက ဆီ၊ ငံပြာရည်တို့လို အရည်တစ်မျိုးမျိုးကို လောင်းချပေးဖို့ လိုတဲ့အခါ အထဲကနေ အဆို့ပိတ်နေလို့ “ဪ... အရေးထဲမှာ” လို့ ရေရွတ်သံမျိုး ကြားရပါတယ်။ ဖော့ဘူးဆို့ ဝင်နေပြီဆိုရင် လူကြီးများက သင်အူကြိုးကို ခေါက်တုံ့လုပ်၊ ပုလင်းထဲသွင်းပြီး ဖော့ကိုဆွဲထုတ်ရတဲ့နည်းကို ပြထား ကြတယ်။

မြစ်ထဲချောင်းထဲမှာ ဗေဒါကျပ်တာရော၊ ပုလင်းဘူးဆို့ ဝင်တာ ရောဟာ ရှောင်ကွင်းသာတဲ့လုပ်ငန်းများ ဖြစ်ကြပါတယ်။ မရှောင်ကွင်း နိုင်ရင်တော့ အလုပ်ပိုပြီး အချိန်ကုန်တာပေါ့။ ဗေဒါဟာ ချောင်းကျဉ်းရင် ပိုပြီး အကျော်ရခက်သလို၊ ပုလင်းဟာလည်း လည်ပင်းအဝ သိမ်ရင် ဆွဲထုတ်ရတာ ပိုခက်ပါတယ်။ သို့သော်လည်း ပုလင်းတို့ရဲ့ သဘာဝဟာ ဘယ်တိုင်းပြည်မှာပဲဖြစ်ဖြစ် အနည်းနဲ့အများ လည်ပင်းသိမ်ရင်သိမ်၊ မသိမ်ရင် ရှည်မျောမျော ဖြစ်တတ်ပါတယ်။ ပုလင်းလည်ပင်းကို ကိုယ်

ထည်လောက် ကျယ်ထားရင် ပုလင်းမဟုတ်တော့ဘဲ ဖန်ခွက်ဒါမှမဟုတ် ဖန်ဘူးလို့ ခေါ်ရပါလိမ့်မယ်။

ပုလင်းလည်ပင်းသိမ်တဲ့အကြောင်းဟာ အင်္ဂလိပ်အသုံးအနှုန်း ဝေါဟာရတစ်ရပ် ဖြစ်လာတာလည်း မဆန်းပါဘူး။ ‘ဘော့တဲလ်နက်’ပေါ့။ လည်ပင်းသိမ်ခြင်းဟာ အဆီးအတားတစ်မျိုး ဖြစ်စေပါတယ်။ အလုပ် ကိစ္စမှာ အကျပ်အတည်းတစ်မျိုးကို ပုလင်းလည်ပင်းလို ဖြစ်တယ်ဆိုပြီး ဘော့တဲလ်နက် ဖြစ်တယ်လို့ သုံးကြပါတယ်။ အလုပ်ပြီးစီး တွင်ကျယ်ဖို့ လိုအပ်တဲ့ အခြေအနေမှာ ထင်တိုင်းမပေါက်ရင် ဒီလိုပဲသုံးပါတယ်။ တစ်နေရာရာမှာ ကျပ်နေပြီပေါ့။ ရုပ်ရှင်ရုံကအထွက်၊ ဘောလုံးကွင်းက အထွက်တွေမှာ ပုလင်းလည်ပင်းကျပ်သလို ဘော့တဲလ်နက်ဖြစ်တဲ့ အဖြစ် မျိုးကို အခါများစွာ ကြုံကြရမှာပါ။

လုပ်ငန်းခွင်မှာ ထင်တိုင်းမပေါက်ရတာ တစ်နေရာတည်းကို ပြိုတိုး နေရလို့ပေါ့။ ထွက်ပေါက်ကျဉ်းတဲ့ ခြံဝင်းများမှာ လူအများဝင် ထွက်ဖို့ လုပ်ရင် ဒီအတိုင်းဖြစ်တာပါပဲ။ ခြံစည်းရိုး မလွယ်ပေါက်က ခွေးစတဲ့ တိရစ္ဆာန်တွေ ထွက်အောင်လုပ်တဲ့အခါမှာ ကောင်ရေများရင် ကြောက် ကြောက်နဲ့ တိုးနေရတော့တာပါပဲ။ အလုပ်ကိစ္စမှာတော့ ဒီအဖြစ်မျိုး ကြုံရ ရင် ပိုဆိုးပါတယ်။

အလုပ်ဦးစားပေးရတဲ့ခေတ်မှာ အလုပ်မပြီးရင် တာဝန်ရှိတဲ့လူက မလုပ်လို့လား၊ လုပ်ပါလျက် မနိုင်မနင်းဖြစ်နေလို့လား၊ ဒါမှမဟုတ် လုပ်ပုံလုပ်နည်း မတတ်လို့လားလို့ တာဝန်ရှိတဲ့လူက စစ်ဆေးကြည့်ဖို့ အကြောင်း ဖြစ်ပါတယ်။ မလုပ်လို့မပြီးတာဆိုရင် ရှင်းပါတယ်။ မလုပ်ဘဲနဲ့ ဘယ်ပြီးပါ့မလဲ။ လုပ်ပါလျက် မနိုင်နင်းဖြစ်လို့ရှိရင်လည်း အလုပ်တွေ များနေတာ ထင်ရှားပါတယ်။ လုပ်ပုံလုပ်နည်းမတတ်ရင်တော့ သင်ကြား လေ့ကျင့်ပေးရပါလိမ့်မယ်။ မလုပ်တတ်တဲ့လူမှာ ကြိုတင်စီမံခြင်း၊ လက်တွေ့ ခန့်ခွဲခြင်း၊ ဦးစားထားပြီး ဆောင်ရွက်တတ်ခြင်းတို့ မရှိလို့ ဖြစ်မှာပါ။

အလုပ်ပြီးဖို့ကိစ္စမှာ အလုပ်ခွင်အမျိုးမျိုးနဲ့ ဆိုင်ပါတယ်။ အိမ်တွင်း စက်မှုလုပ်ငန်းကလေးကအစ စက်ရုံလုပ်ငန်းအထိပါပဲ။ ရုံး လုပ်ငန်းက

အစ လူမှုရေးလုပ်ငန်းအထိ ပါဝင်ပါတယ်။ ဒီကိစ္စများမှာ အလုပ်ပြီးရမယ့် ရက်ကို သတ်မှတ်ပေးထားဖို့လည်း လိုတာပေါ့။

အလုပ်မပြီးရင် လုပ်ငန်းမပြတ်ဘူး၊ ပစ္စည်းမထွက်ဘူး၊ အစီရင်ခံစာ မတင်နိုင်ဘူး၊ ရသင့်ရထိုက်တာမရဘူး၊ အလုပ်ကြွေးကျန်တယ် ဆိုတဲ့ ခုနစ်စဉ်အမျှင်တန်းတဲ့အခြေအနေကို အနည်းနှင့်အများ ကြုံရတဲ့အခါ ပုလင်းလည်ပင်း သိမ်သိမ်ကလေးကို သွားသတိရမိပါတယ်။

‘ဘော့တဲလ်နက်’ အကြောင်းကို စဉ်းစားမိတော့ ရလဒ်အနေနဲ့က ‘ဟုတ်ပြီ၊ ဒီလိုမဖြစ်အောင် ဖွဲ့စည်းမှုလိုသလား၊ ကြီးကြပ်မှုလိုသလား၊ အချိတ်အဆက်လိုသလား’ ဆိုတဲ့ စီမံခန့်ခွဲမှု အတွေးတွေကိုပါ ထည့်တွေး ရမယ့်သဘောရှိတာကို အလုပ်ပြီးရေး၊ အလုပ်တွင်ရေး အတွက်တို့ကိုလည်း ဘေးပန်းအနေနဲ့ ဆွယ်ပြီးတွေးရမယ့် တာဝန်ရှိလာပြန်ရောလို့ ဆိုချင်ပါတယ်။

ဘပ်ဘဲလ် Bubble

‘ဘပ်ဘဲလ်’အမည်ကိုကြားရတော့ ငယ်ငယ်ကဆော့ကစားခဲ့တဲ့ ဆပ်ပြာ ပူဖောင်းကလေးတွေကို သတိရစရာ ဖြစ်ပါတယ်။ ပူဖောင်းရဲ့သဘောက အထိမခံ ရွှေပန်းကန်ဆိုသလိုပဲ ထိတာနဲ့ပျောက်ပျက်သွားတဲ့ အမျိုးပါ။ အခုခေတ်မှာတော့ ‘ပူဖောင်းစီးပွားရေးစနစ်’(ဘပ်ဘဲလ် အီကိုနော်မီ)လို့ သုံးနေကြပါတယ်။ အထူးသဖြင့် အာရှတိုက်က ဂျပန်နိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေးကို တင်စားပြီး သုံးပါတယ်။ ပြီးတော့လည်း ၂၀၀၁ ခုနှစ်ထဲမှာ အင်တာနက် ဆက်သွယ်ရေး ခေတ်ကောင်းကြီး လာတော့မယ်ဆိုပြီး အင်တာနက် ဆက်သွယ်ရေး အစုရှယ်ယာကုမ္ပဏီတွေ အပြိုင်အဆိုင်ထောင်ကြပြီး ပြုလဲ ပျက်ပြားသွားတဲ့အဖြစ်ကိုလည်း ပူဖောင်းနဲ့နှိုင်းပြီး သတင်းဆောင်းပါး ရေးသားနေခဲ့ကြတာတွေ တွေ့ရပါတယ်။

ဒီဝေါဟာရအကြောင်းကိုပြောရင် ဆိုလိုတဲ့ သဘာဝကို ဆပ်ပြာ ပူဖောင်းကလေးကမှ ပိုပြီး ပေးနိုင်လိမ့်မယ် ထင်ပါတယ်။ ကလေးဘဝ တုန်းက ဆပ်ပြာမြှုပ်ထဲ သင်္ဘောရိုးလိုမူတ်တံကလေးခဏနှစ်ပြီး လေထဲကို မူတ်ထုတ်လိုက်ရင် ဆီးသီးလောက်၊ လိမ္မော်သီးလောက်အထိ ကြည်ပြာ လဲ့လဲ့ ပူဖောင်းကလေးတွေ လွင့်ပျံထွက်သွားတာကို အားပါးတရလိုက်ပြီး မော့ကြည့်ရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ခပ်ဝိုက်ဝိုက်တွေ့ ကိုယ့်အနားကနေ လွင့်ပါ သွားတဲ့ ပူဖောင်းငယ်များဟာ ကြာရှည်မခံပါဘူး။ အိမ်အမိုးစွန်းလို၊ သစ်ပင် သစ်ကိုင်းလိုနဲ့ထိတဲ့အခါ မျက်စိအောက်တင် ပျောက်ပျက်သွားလေ့ ရှိပါ

တယ်။ ကိုယ့်အနီးအနားမှာပဲ ပျောက်ပျက်သွားတဲ့အခါမျိုးမှာ ဆပ်ပြာရည် စက်ကလေးတစ်စက် မြေပြင်ပေါ်ကို ကျသွားတာ တွေ့လိုက်ရတတ်ပါတယ်။

ပူဖောင်းကလေး ကွဲပျောက်သွားခြင်းဟာ အိပ်မက်ကလေးတစ်ခု ပျက်ပြားသွားသလိုပါပဲ။ ကလေးဘဝတုန်းက ဒီအဖြစ်ကိုကြည့်ပြီး နှမြောတသရသလို လူကြီးဘဝမှာလည်း နှမြောတသစရာဖြစ်ပြီး ပိုမိုနက်ရှိုင်းတဲ့ နှမြောဆုံးရှုံးမှုမျိုးကို ခံစားရတတ်ပါတယ်။ အရွယ်အလိုက် ခြားနားတာ ကတော့ လူလားမြောက်တဲ့အရွယ်မှာ ဆပ်ပြာပူဖောင်းနဲ့ လက်တွေ့ကစားရတာမဟုတ်တော့ဘဲ ဘဝခရီးရဲ့ ဆပ်ပြာပူဖောင်းကလေးများနဲ့ ကြုံရတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအဖြစ်မျိုးကျတော့ ‘တံလျှပ်ကိုရေထင်၊ ရွှေသမင်အလိုက် မှားသလိုပဲ’ ဆိုတဲ့ စာချိုးမျိုးနဲ့မခြား ဖြစ်ရတော့တယ်။

ဒါကြောင့် စိတ်ကူးအိပ်မက် ပျက်ပြယ်တာကို ‘ဘပ်ဘဲလ်’ နဲ့ နှိုင်းသလို ‘လိုဘမပြည့်ခြင်း’ ဆိုတဲ့ ဖရပ်စထရေးရှင်း (**Frustration**) ဝေါဟာရနဲ့ စိတ်ပညာဆိုင်ရာ အသုံးအနှုန်းကိုယူပြီး သုံးကြပါတယ်။ ဘာသာစကား ပြောဆိုနိုင်တဲ့ လူသတ္တဝါများဟာ တင်စားပြီး သုံးနှုန်းတဲ့ အလေ့ကို ဘယ်ဘာသာစကားမှာမဆို အလွန်လေ့ကြပါတယ်။ ဥပမာ၊ ဥပစာ၊ အလင်္ကာတွေ ကြွယ်ကြွယ်ဝဝနဲ့ ရှိကြပါတယ်။

‘ဘပ်ဘဲလ်’ ရဲ့ သရုပ်ကို တံလျှပ်နဲ့ယှဉ်နိုင်သလို ရော်ရွက်ကြွေကျခြင်းနဲ့လည်း ခိုင်းနှိုင်းလို့ ရတာပါပဲ။ သတိသံဝေ ယူတတ်မယ်ဆိုရင် ဆင်ခြင်တုံတရား ရနိုင်လောက်ပါတယ်။ ဓာတ်ခံရှိဖို့လည်း လိုမှာတော့ အမှန်ပါပဲ။ ရှေးစာချိုးထဲကလို ‘ရသေ့သူတော်တိုင်မှ ဉာဏ်မခိုင် စျာန်ယိုင် လျှောရတယ်’ ဆိုတဲ့ ရာသီဘွဲ့၊ ဩကာလောက ဘွဲ့မျိုးကိုလည်း သတိရစရာပါပဲ။

အမှန်တော့ ပူဖောင်းလို့ခေါ်ကြသလို ပူစီဖောင်းလို့လည်း သုံးကြပါတယ်။ ဖြစ်ပုံချင်း တူတာများထဲမှာ အမြှုပ်တို့၊ ရေပွက်တို့လည်း တစ်ဂိုဏ်းတည်း ဖြစ်ကြတယ်။ ရေမြှုပ်၊ ဆပ်ပြာမြှုပ်၊ ဘီယာမြှုပ်၊ ရှန်ပီနိုဝိုင်အရက်မြှုပ်တို့ကို အမျိုးမျိုးသတိပြုနိုင်ပါတယ်။ အမြှုပ်များဟာ ပူစီဖောင်း

အငယ်စားကလေးများ ဖြစ်ပါတယ်။ ခဏတစ်ဖြုတ် ရပ်တည်ရိုးရှိကြတာ ချည်းပါပဲ။

သိပ္ပံပညာအမြင်နဲ့ကတော့ ပူစီဖောင်းသို့မဟုတ် အမြှုပ်တိုင်းဟာ အရည်အိမ်ကလေးထဲမှာ လေဝင်ခိုနေတာလို့ ရှင်းလင်းပါတယ်။ လေ ဒါမှ မဟုတ် ဓာတ်ငွေ့တွေဖြစ်ပါတယ်။ ရေကြည်ဝန်းကလေးထဲမှာ ခဏခေတ္တ ဝင်အောင်းနေတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ပူစီဖောင်းတို့၊ ရေမြှုပ်တို့မှာ အထိအတွေ့ ရှိသလားဆိုတော့၊ သာမန်အားဖြင့် အထိအတွေ့ မရှိပါဘူး။ ရှိတဲ့အခါလည်း မမြဲပါဘူး။ မမြဲတဲ့ အထိအတွေ့ကိုပဲ ပုထုဇဉ်တို့ပီပီ အာရုံခံစားဆင်ခြင်တဲ့ အလေ့မျိုးကိုလည်း သတိပြုမိနိုင်ပါတယ်။ အနောက်တိုင်းမှာ ရေချိုးတဲ့အခါ ရေချိုးကန်ထဲက ခပ်နွေးနွေး ဆပ်ပြာမြှုပ်ထဲ ဝင်စိမ်ပြီး ကိုယ်ပေါ်မှာ ဆပ်ပြာမြှုပ်ကလေးများနဲ့ ပွတ်သပ်ကာချိုးရတဲ့ အလေ့မျိုးလည်း ရှိပါတယ်။ ‘ချေးစိမ်’ တယ်လို့ခေါ်ရမယ် ထင်ပါတယ်။ ပြီးတော့မှ ရေဒလဟော လောင်းချိုးလိုက်ပေါ့။ ဘပ်ဘဲလ်ဘတ်သ် (**Bubble Bath**) လို့ သုံးကြ ပါတယ်။

ပြီးတော့ ဘီယာ(ဗျစ်) တို့လို၊ လင်မနစ်တို့လို အမြှုပ်ထတတ်တဲ့ အရည်များကို ကမန်းကတန်း တစ်ကျိုက်လောက်မော့လိုက်ရင် နှုတ်ခမ်း စပ်မှာ တင်ကျန်တဲ့အခါ သုတ်ချရတဲ့ အထိအတွေ့မျိုးကိုလည်း ထိသလို မထိသလိုမို့ ကျေနပ်စရာတစ်မျိုးလို့ ထင်စရာပါပဲ။ ခပ်ကြမ်းကြမ်း အထိအတွေ့ကတော့ ပူစီဖောင်းကလေးမဖြစ်ခင် စိတ်ငြိမ်အောင် ဝါးရတဲ့ ခွင်းဂမ်း(**Chewing Gum**)ဆိုတဲ့ ကပ်စေးနဲ့မှာ ဘပ်ဘဲလ်ဂမ်း(**Bubble Gum**) ဆိုတဲ့ ပူဖောင်းဖြစ်နိုင်တဲ့ ကပ်စေးနဲ့ပါပဲ။ တော်တော်ဝါးပြီးလို့ လျှာနဲ့ထိုးပြီးမှုတ်လိုက်ရင် ပူဖောင်းကလေး ဖြစ်သွားတော့တယ်။ ဘာအကျိုး မှတော့ မဖြစ်ပါဘူး။ ပူဖောင်းကလေးဖြစ်သွားတာ သက်သက်ပါပဲ။

ခုလို အကျိုးမဲ့ ဖြစ်တာမျိုးနဲ့နှိုင်းပြီး အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှာတော့ **Bubble Head** လို့သုံးရင် သူမိုက်သူနှမ်း၊ စိတ်မငြိမ်တဲ့လူလို့ ဆိုလိုတဲ့ သဘောနဲ့ သုံးနှုန်းပါတယ်။ ပြောမယ့်သာပြောရတယ်။ ဆက်တွေးလိုက်ရင် စိတ်ဆိုတာ ငြိမ်တယ်လို့မှ မရှိတာဘဲ။ ဒီတော့ ပူဖောင်းဖြစ်ဖြစ်၊ ပူစီဖောင်း ဖြစ်ဖြစ်၊ အမြှုပ်ဖြစ်ဖြစ်၊ ပလုံစီဖြစ်ဖြစ် အဖြစ်အနေသဘာဝချင်းက တူပြီး

တစ်မျိုးမဟုတ်တစ်မျိုးကို ဘယ်မှာမဆို မြင်ရတတ်တဲ့ခဏ ရုပ်ကလေး တွေနဲ့ပတ်သက်ပြီး မင်းအနန္တသူရိယကတော့ လူ့ဘဝကို ‘သမုဒ္ဒရာ ရေမျက်နှာထက်၊ ခဏတက်သည့်၊ ရေပွက်ပမာ၊ တစ်သက်လျာတည့်’ လို့ ဖွဲ့ခဲ့ပါတယ်။ လူတို့ကမ္ဘာမှာတော့ နှိုင်းယှဉ်စရာကို ဘဝနဲ့မယှဉ်ဘဲ စီးပွားရေးတို့၊ လူမှုရေးတို့ အမြင်နဲ့ပဲ ကြည့်နေကြတာ များပါတယ်။ ဒါကြောင့် လယ်တီဆရာတော်က ‘မိုက်မလင်းနိုင်ဘူး၊ မြိုက်ခင်းငယ်ညာ ဆီမှာ၊ ခါတော်မှီ သီမဝေသော်လည်း၊ သည်ကွေ့မှာ ရေစုန်မျောပါရ၊ အတောဘယ်မသတ်တဲ့ ရဟတ်ဗွေ’လို့ သက်ရှိပူဖောင်းတို့ရဲ့အဖြစ်ကို သုံးသပ်ခဲ့ပါတယ်။ ပူဖောင်းတို့ကပြောတဲ့ ဘဝအမြင်ပါပဲ။

စယ်လီဘရီတီ Celebrity

‘စယ်လီဘရီတီ’ဟာ အမည်ထင်ရှားသူ၊ ကျော်ကြားသူလို အဓိပ္ပာယ် ဆောင်ပါတယ်။

ကျွန်တော်တို့ရောက်ရတဲ့ စာပေဟောပြောပွဲ ခရီးများ၌ ဟောပြောပွဲ အပြီးမှာ ‘အော်တို’ရေးပေးဖို့ စာအုပ်ကလေးများ ထိုးပေးလာကြတဲ့ လူငယ် ပရိသတ်များကို ကြိုရလေ့ ရှိတတ်ပါတယ်။ သူတို့မြို့၊ သူတို့အရပ်မှာ လာပြီး စာအကြောင်းပေအကြောင်း ဟောပြောသူတွေဟာ ကလောင် နာမည်တစ်လုံးနဲ့ လူသိများတဲ့သူတွေဖြစ်တော့ ဒီလူသုံးလေးဦးဟာ သူတို့ အတွက် ‘စယ်လီဘရီတီ’ပေါ့။ လက်မှတ်ထိုးပြီး ပေးလိုက်တယ်ဆိုရင် ကျေနပ်ဝမ်းမြောက်စွာ ထွက်သွားကြပါတယ်။ တချို့က သီးခြားအော်တို စာအုပ်ကလေးများနဲ့၊ တချို့က သူတို့ကျောင်းသုံးဗလာစာအုပ်ကလေး တွေအပေါ်မှာပဲ ရေးခိုင်းကြပါတယ်။ ရေးပေးရတဲ့သူမှာလည်း ကျေနပ် နှစ်သိမ့်မှုတစ်မျိုး ခံစားရပါတယ်။ ကိုယ့်အမည်နဲ့ ကိုယ့်မှတ်ချက်ကို လိုလိုလားလား သိမ်းဆည်းထားချင်တဲ့သူတွေ ရှိတာကိုပေါ့။

ဒီလိုပရိသတ်မျိုးများတာကတော့ ရုပ်ရှင်အကယ်ဒမီဆုပေးပွဲမှာ သူတို့ချစ်တဲ့ အနုပညာရှင်တွေရဲ့လက်မှတ်ကို ဝိုင်းအုံပြီး ရေးထိုးပေးဖို့ တောင်းဆိုတဲ့ လူငယ်ပရိသတ်ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့လည်း ‘စယ်လီဘရီတီ’ ကို ရှာတာပါပဲ။

အင်္ဂလိပ်စကားမှာ ‘စယ်လီဘရီတီဟန့်တင်းန့်’ (Celebrity **Hunting**)ဆိုပြီး သုံးကြတာလည်း ရှိပါတယ်။ ‘စယ်လီဘရီတီ’ဖြစ်တဲ့ ဒီလိုထင်ရှားသူမျိုးကို လိုက်ရှာတဲ့ကိစ္စ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အော်တို အရေးခိုင်းတာမျိုး မဟုတ်တော့ပါဘူး။ ထင်ရှားတဲ့လူနဲ့ ရင်းနှီးသိကျွမ်း အောင်လုပ်ပြီး အဲဒီလူတွေရဲ့ အရှိန်အဝါနဲ့ လူအထင်ကြီးအောင်၊ ကိုယ်ကျိုး စီးပွားဖြစ်အောင်လုပ်တာကို ဆိုလိုပါတယ်။ သဒ္ဓါနဲ့ဆက်ဆံတာပါသလို၊ ဘယာနဲ့ ဆက်ဆံတာလည်း ပါလေ့ရှိပါတယ်။ ဒီတော့ သွေးရိုးသားရိုး ဆိုရင် ကိစ္စမရှိဘူး။ အကြံအဖန်နဲ့ ချဉ်းကပ်လာတာမျိုးဆိုရင်တော့ နာမည် ထင်ရှားတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်မှာ အန္တရာယ်ရှိတာပေါ့။ သူ့နာမည်၊ သူ့ဩဇာအရှိန်အဝါ၊ သူ့လုပ်ပိုင်ခွင့်တွေကို အရင်းအနှီးလုပ်မယ့်သူကို သတိထားရမှာပါ။

ဒါပေမဲ့ သွေးရိုးသားရိုးချဉ်းကပ်ပြီး မိတ်ဆက်လိုတဲ့ လက်ရေးနဲ့ လက်မှတ်ကလေးကို သိမ်းဆည်းလိုတဲ့ စိတ်ထားစေတနာများကိုတော့ လေးစားရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ စာပေဘက်က ကြည့်ရင် စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်ဌာနမှာ အလုပ်လုပ်သွားတဲ့ ဦးမြသောင်းဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးမှာ စာရေးဆရာများရဲ့မှတ်ချက်နဲ့ လက်မှတ်ကလေးတွေ စုဆောင်း ထားတာ လက်မှတ်နဲ့လက်ရေး စာစုပေါင်း ၂၀၀ လောက် ရှိလိမ့်မယ် ထင်တယ်။ သူ့စာအုပ်ကလေးဟာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးလောက်ကစပြီး စုဆောင်းခဲ့တာဆိုတော့ စာပေမှာ ‘စယ်လီဘရီတီ’တွေဖြစ်တဲ့ ထင်ရှားတဲ့ ပညာရှင်၊ စာရေးဆရာကြီးများရဲ့ လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ် ၅၀ ဝန်းကျင်က လက်မှတ် တွေကို ရှားရှားပါးပါး တွေ့ရပါတယ်။ လက်မှတ်ပိုင်ရှင်တွေရေးတဲ့ စာပေတွေကို ဖတ်ဖူးရင် ပိုပြီးတော့ ကြည်ညိုစရာ၊ အမှတ်ရစရာ ဖြစ်ရ တာပေါ့။

အဲဒီ ‘အော်တို’ စာအုပ်ကလေးပိုင်ရှင် ဦးမြသောင်းဟာ စာပေဗိမာန် မှာ အယ်ဒီတာလုပ်သွားတဲ့ လွယ်လွန်သူဆရာငွေဥဒေါင်း(ဦးကြီးမောင်)ရဲ့ လက်မှတ်ကိုလည်း သွားတောင်းတယ်ထင်ပါရဲ့။ ဦးကြီးမောင်က ဒီစာအုပ် ကလေးထဲက ဆရာဦးရန်အောင်၊ ဆရာသင်္ခါ၊ ငွေမျှား၊ ဒဂုန်ရွှေမျှား၊ ညိုမြ၊ သခင်ဘသောင်းစတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်များရဲ့ မှတ်ချက်တွေအပေါ်မှာ သူ့ကျီစယ်

ချက်တွေနဲ့ ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်ကို ၁၉၅၃ ခုနှစ်လောက်မှာ ရေးဖူးပါတယ်။ သွေးသောက်မဂ္ဂဇင်းမှာ ရေးခဲ့တယ်လို့ ထင်ပါတယ်။

၁၉၇၂ခုနှစ်က အင်ဗိုင်းခန်းမ(အခုတပ်မတော်ခန်းမ)မှာ ကျွန်တော်တို့ နိုင်ငံတကာ စာအုပ်နှစ်ပြဲကြီးကို ခင်းကျင်းကြတော့ စာရေးဆရာများရဲ့ ဓာတ်ပုံနဲ့တွဲပြီး သူ့လက်ရေးနဲ့ မှတ်ချက်အတိုကလေးကို ပုံကြီးချဲ့ပြီး ပြခဲ့ကြလို့ စိတ်ဝင်စားစရာ ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ဦးမြသောင်းရဲ့ ‘အော်တို’ မှတ်တမ်းလွှာစာအုပ်ငယ်က မှတ်ချက်တွေ အများဆုံးပါပါတယ်။ အဲဒီ မှတ်ချက်ကလေးတွေကို စာပေဗိမာန်ညွှန်ကြားရေးမှူး ဆရာဦးထင်ကြီးက ဓာတ်ပုံရိုက်ပြီး ဖလင်နဂ္ဂတစ်တွေကို သိမ်းထားပေးခဲ့တာကိုလည်း ခေတ်သစ် မြန်မာစာပေသမိုင်းအတွက် ကျေးဇူးတင်စရာ ဖြစ်ရပါတယ်။ ဦးမြသောင်း နဲ့တော့ လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်နှစ်ကျော်ကတွေ့လို့ သူ့စာအုပ်ကလေး အကြောင်း ပြောမိပါသေးတယ်။ မှတ်တမ်းလွှာ စာအုပ်ကလေး ရှိပါသေးတယ်တဲ့။

စာပေနယ်မှာ စာပေသမားနဲ့ စာပေမြတ်နိုးသူတို့ မှတ်မှတ်ရရ ဖြစ်ချင်စရာကလောင်ရှင်ကြီးငယ်တို့ရှိသလို တခြားအနုပညာနဲ့အားကစား နယ်ပယ်တွေမှာလည်း ရှိကြပါတယ်။ ဒီနယ်ပယ်တွေနဲ့ဆိုင်တဲ့ အမျိုးသားရေး သမိုင်းကိုပြုစုတဲ့အခါဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များရဲ့ အဆိုအမိန့်သဘောသက်ဝင်တဲ့ မှတ်ချက်များဟာ ကုန်ကြမ်းကလေးများ ဖြစ်လာပါတယ်။

‘စယ်လီဘရီတီ’ဖြစ်ဖို့ ကိစ္စမှာ စာပေ၊ ရုပ်ရှင်၊ ဂီတ၊ အားကစား စသည်တို့မှာ လွယ်ကူတဲ့ ဖြတ်လမ်းရယ်လို့ မရှိပါဘူး။ အားထုတ် ပေါက် မြောက်နိုင်သော်မှ၊ ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာနဲ့ လုပ်ရပ်ကို မကျိုးမပေါက် ထိန်းသိမ်း ထားနိုင်မှအမည်၊ ဂုဏ်ပုဒ်များ ကျန်ရစ်လေ့ရှိပါတယ်။ တချို့တော့လည်း ကောင်းကင်မှာ ကြယ်တံခွန်လွှားသလို အခိုက်အတန့်ကလေး ‘စယ်လီ ဘရီတီ’ ဖြစ်ခဲ့ကြတာလည်းရှိရဲ့။ ထင်ရှားကျော်ကြား အောင်မြင်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ် တွေရဲ့လက်ရေး၊ လက်မှတ်တို့ကို စုဆောင်းသိမ်းဆည်းကြတဲ့ လူတွေဟာ သူတို့ရဲ့အရိပ်ပုံ၊ နိမိတ်ပုံတွေကို စုဆောင်းရင်းက သူတို့ကို တုပအားကျပြီး အားထုတ်ကြမယ်ဆိုရင် ကိုယ်ကျိုးစီးပွား ဖြစ်ထွန်းစရာ ရှိတာကိုလည်း တွေးမိပါတယ်။

ဒီဆောင်းပါးကိုရေးရင်းနဲ့ အမျိုးသားပြတိုက်နဲ့ စာပေဗိမာန်မှာ ပုံကြီးချဲ့ထားတဲ့ စာရေးဆရာ လက်ရေးနဲ့ ဓာတ်ပုံတွေကို မြင်ယောင်ပြီး ကြည့်နူးရပါတယ်။ ‘စယ်လီဘရီတီ’ဖြစ်ခြင်းဟာ နိုင်ငံမှာ လူ့အရင်းအမြစ် ကြွယ်ဝတာကို တစ်နည်းတစ်လမ်း ဖော်ပြနေပါတယ်။

ကွန်တင်ပိုရေးရီး Contemporary

‘ကွန်တင်ပိုရေးရီး’ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းဟာ တစ်ချိန်တည်း၊ အချိန်တူ၊ ခေတ်ကာလတူဆိုတဲ့ သဘောမျိုးကို ဆောင်ပါတယ်။ ကျောင်းနေဖက်တို့၊ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တို့ကို မိုင်ကွန်တင်ပိုရေးရီး (My Contemporaries) လို့ သုံးကြပါတယ်။ အလုပ်အတူတူဝင်တာ၊ ဘဝအတူတူ ကျင်လည်ကြတဲ့ သူတွေကိုလည်း ဒီနည်းနှင့်နှင်ပဲ သုံးကြပါတယ်။ ဒီအင်္ဂလိပ်စာလုံးကို အခုခေတ်မှာမှ ပိုပြီးသုံးကြသလားမသိပါဘူး။

လူတွေဟာ ခေတ်စနစ်အမျိုးမျိုးကို ကမ္ဘာနဲ့အဝန်း ကြိုကြိုက်ကြရ တာကိုအကြောင်းပြုပြီး ကိုယ့်ခေတ်နဲ့ကိုယ်၊ ကိုယ့်လောကနဲ့ကိုယ်ဆိုပြီး သဘောထားရာက အသုံးတွင်ပုံရပါတယ်။ နှစ်ပေါင်း ၂၅ နှစ်လောက်ကို မျိုးဆက်တစ်ခု၊ ဂျင်နရေးရှင်းတစ်ခုလို့သတ်မှတ်ကြတဲ့အချိန်မှာ ဂျင်နရေးရှင်း တစ်ခုတည်းမှာ အတွေ့အကြုံတွေစုံကြသလို၊ နောက်တက်တဲ့ မျိုးဆက် တွေမှာလည်း ကိုယ်နဲ့အတွေ့အကြုံမတူ၊ ဗဟုသုတနောက်ခံမတူ၊ အတွေး အခေါ်မတူ၊ အတုမြင်အတတ်သင်တဲ့ စရိုက်တွေမတူ၊ အကြိုက်တွေမတူ ဖြစ်ရတာ များပါတယ်။ ၂၀ ရာစုကာလမှာ နိုင်ငံတိုင်းလိုလိုမှာပဲ ဒီလို အပြောင်းအလဲတွေ များပါတယ်။ အပြောင်းအလဲ ဘယ်လောက်မြန်သလဲ ဆိုရင် နေ့စဉ်ဘဝနဲ့ အလုပ်ခွင်မှာ မသုံးမဖြစ်ဖြစ်လာတဲ့ ကွန်ပျူတာ လုပ်ငန်းမှာတောင်မှ နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ်၊ သုံးနှစ်တစ်ကြိမ်ဆိုသလို နည်းပညာ အသစ်တွေ၊ ကိရိယာအသစ်တွေ တိုးတိုးပြီးလာနေပါတယ်။ ဒါကြောင့်လည်း

ခေတ်ပြိုင်တွေ အမျိုးမျိုးရှိနိုင်ပါတယ်။ ‘ကွန်တင်ပိုရေးရီး’ အကြောင်းကို ရေးတော့ ကျွန်တော်တို့မိတ်ဆွေ စာရေးဆရာမင်းကျော် ရေးခဲ့တဲ့ ‘ငါတို့ ခေတ်နဲ့အပြိုင်’ ဆိုတဲ့စာအုပ်နာမည်ကိုသွားပြီးသတိရတယ်။ ဆရာမင်းကျော် က သူတို့ခေတ်လူငယ်တွေ ခံစားမှုအတွေးအမြင်နဲ့ အတွေ့အကြုံတို့ကို ပြန်လည်ဖောက်သည်ချထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။

‘ကွန်တင်ပိုရေးရီး’ ကို ‘ခေတ်ပြိုင်’ လို့ သုံးနှုန်းတာ အလွန်ဆီလျော် တယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ လူတွေအကြောင်းနဲ့ မပတ်သက်ဘဲနဲ့ ပညာရပ်တို့၊ အနုပညာလက်ရာတို့အကြောင်း လေ့လာရင်လည်း ခေတ်ပြိုင်လက်ရာ၊ ခေတ်ပြိုင်ကဗျာ၊ ခေတ်ပြိုင်အရေးအသားရယ်လို့ ခွဲခြားပြီး ဆိုလိုရပါတယ်။ စာပေမှာရော၊ အနုပညာမှာပါ သူ့ခေတ်ကို သူဖန်တီး ထူထောင်ကြတာ ပေါ့။ ခေတ်ပြိုင်လူသားတို့ဟာ အတွေးအမြင်ချင်းမတူတောင်မှ အတွေ့ အကြုံချင်း၊ လုပ်ဆောင်မှုချင်း တူတတ်တာတွေ ရှိပါတယ်။

သမိုင်းကိုပြန်ကြည့်ရင် ခေတ်အလိုက် ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်ရပ်တွေ တွေ့ နိုင်ပါတယ်။ မြန်မာစာပေသမိုင်းမှာအင်းဝခေတ်က ပေလေးပင် ရှင်လေးပါး တို့ဟာ ခေတ်ပြိုင်ပါပဲ။ ပုဂံခေတ်အနော်ရထာ နန်းတက်တဲ့အချိန်မှာ အင်္ဂလန်ဟာ နိုင်ငံတစ်ခုအနေနဲ့ ယဉ်ကျေးမှုမတိုးတက်သေးတဲ့ ကာလ ဖြစ်နေတာဟာလည်း ခေတ်ပြိုင်ပါပဲ။ ဒေသချင်း ခြားနားဝေးကွာပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကမ္ဘာ့သမိုင်းကို လေ့လာရင်တော့ ခေတ်ပြိုင်ချင်း ဘယ်လိုကွာခြား ခဲ့ကြတယ်ဆိုတာ သိသာစရာပေါ့။

ဘယ်နေရာမှာဖြစ်ဖြစ် သူ့ခေတ်ကိုယ့်ခေတ် စဉ်းစားပြီး ပြောဆို သုံးသပ်ရတဲ့ ကိစ္စများရှိသလို အဆက်အဆံ ကွင်းဆက်များရှိတဲ့အတွက် ‘ဂျင်နရေးရှင်းဂက်ပဲ’ ဆိုတဲ့ မျိုးဆက်ကွာဟမှု ဆိုတဲ့သဘောကို သုံးကြတာ ဖြစ်ပါတယ်။ အသက်အရွယ်အုပ်စုနဲ့ချီပြီး ခြားနားတဲ့ လူမှုစရိုက်တွေကို ဆိုလိုတာပါ။ ကိုယ့်ခေတ်ကကောင်းပြီး သူ့ခေတ်က ဆိုးတယ်လို့လည်း ယတိပြတ်ပြောလို့ မရပါဘူး။ ပြီးတော့ ဟိုတုန်းက ခေတ်ပြိုင်တွေ ပြော ကြတာ ရှိတယ်။ ‘ခေတ်ကောင်းတုန်းက... ခေတ်ကောင်းတုန်းက’ ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးစမှာ အသုံးများခဲ့ကြတော့ ကိုလိုနီခေတ်ကို ရည်ညွှန်းရာရောက်သလို ဖြစ်သွားပါတယ်။ ဟိုတုန်းက

ဝင်ငွေနည်းပေမဲ့ စားလို့လောက်တယ်၊ ဟိုတုန်းက ဒီလိုရောဂါ ဆန်းဆန်း ပြားပြားတွေလည်း မရှိပါဘူး စသည်ဖြင့်ပေါ့။ ဒါပေမဲ့ အသိပညာ အခွင့် အလမ်းတွေတိုးလာတာ၊ သိပ္ပံစက်မှုအကျိုးကျေးဇူးတွေ ခံစားခွင့်ရှိလာတာ၊ ဆက်သွယ်ရေးစနစ်တွေ ကောင်းလာတာ၊ ဆေးဝါးသစ်တွေ ပေါ်လာတာ ကိုပါ ထည့်တွက်ရင် ‘ရှေးခေတ်ဟောင်းကို အောက်မေ့ဖွယ်’ ဖြစ်စရာ မရှိပါဘူး။

ခေတ်ကာလတိုင်းမှာ ခေတ်ပြိုင်လူသားတို့ဟာ ကိုယ့်ခေတ်ကို ကောင်းအောင် လုပ်ကြရစေမိ ဖြစ်ပါတယ်။ ထင်ရှားတဲ့ သမိုင်းဆရာကြီး များက ကမ္ဘာပေါ်မှာ ဧရာမအင်ပါယာကြီး ပျက်စီးသွားရတာဟာ မေ့မေ့ ပျောက်ပျောက် ပေါ့ပေါ့တန်တန်နဲ့ ကျေနပ်ပြီးနေခဲ့ကြလို့ လို့ ဆိုပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ ကွန်ပလေးဆင့် (**Complacent**) လို့ သုံးတာကို မှတ်မိ နေပါတယ်။ ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှာ တချို့နိုင်ငံတွေရဲ့ သမိုင်းနောက်ကြောင်းတွေ မှာလည်း အလားတူအဖြစ်မျိုးတွေ ရှိပါတယ်။ ဒီခေတ်မှာတော့ နိုင်ငံနဲ့လူမျိုး ရှင်သန်နုပျို တက်ကြွနေရမယ်ဆိုတဲ့ အစီအမံတွေကို သမိုင်းသင်ခန်းစာ ယူပြီး လုပ်လာကြပါတယ်။ ခေတ်ပြိုင်ချင်း တုပစရာတွေဖြစ်မယ် ထင်ပါ တယ်။

ခေတ်ပြိုင်လူသားမှာ မွန်းကျပ်မှုတွေကြုံရပေမဲ့ စိတ်နေစိတ်ထားကို ပြုပြင်တတ်မှလည်း အဆင်ပြေလိမ့်မယ်လို့ ယူဆရပါတယ်။ လူနေမှုဖွံ့ဖြိုးလို့ လူဦးရေတိုးပြီး ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေ ညစ်ထည်းပြီး စိတ်ပျက်စရာ ကြုံရတဲ့သူတွေမှာ ရိုးရိုးစင်းစင်းနေကြမယ်၊ သစ်ပင်ဝါးပင်တို့နဲ့နီးပြီး တောရိပ်တောင်ရိပ်မှာ ခိုကြမယ်။ သဘာဝကို လေ့လာကြမယ်ဆိုတဲ့ သဘာဝ အတိုင်း နေထိုင်ဖို့ (**Back to Nature**) ဆိုတဲ့ အပန်းဖြေမှုတွေလည်း ရှိပါတယ်။ ဂေဟဗေဒလို့သုံးကြတဲ့ အီကိုလိုဂျီ (**Ecology**) ကိစ္စမှာလည်း ကိုယ်ကစပြီး အမှိုက်မရှုပ်ဖို့၊ အသံမဆူဖို့၊ သဘာဝတောတောင်နဲ့ သက်ရှိ များကို မဖျက်ဆီးဖို့ဆိုတဲ့ နှိုးဆော်မှုတွေလည်း ကြားလာရပါတယ်။ ခေတ်တိုင်းခေတ်တိုင်းမှာ ခေတ်ပြိုင်လူသားများအတွက် ဖြေသိမ့်စရာတွေ မရှားဘူးလို့ ထင်မိပါတယ်။

ကွန်ဗင်းရှင်း Convention

သာမန်အားဖြင့် ‘ကွန်ဗင်းရှင်း’ဆိုတာ သဘောတူညီချက်တစ်မျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ သဘောတူစာချုပ်စစ်စစ်တော့ မဟုတ်ဘူးပေါ့။ ပြီးတော့ အသင်းအဖွဲ့တစ်ခုမှာ အသင်းသားများ၊ ကိုယ်စားလှယ်များ စုံညီစုဝေးကြတဲ့ အစည်းအဝေးများကိုလည်း ကွန်ဗင်းရှင်းလို့ သုံးနှုန်းပါတယ်။ နိုင်ငံတကာရေးရာတို့မှာ ကိစ္စတစ်ရပ်ကို အကြောင်းပြပြီး သဘောတူညီမှု ယူကြတာကိုလည်း ကွန်ဗင်းရှင်းလို့ သိရပါတယ်။ ကွန်ဗင်းရှင်းကိုဆိုင်ရာ အစိုးရက ထပ်ဆင့်လက်မှတ်ထိုးမှ အတည်ဖြစ်ပြီး လိုက်နာဖို့လိုအပ်တဲ့ သဘော ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ ပြီးတော့ ပြုလေ့ပြုထရှိတဲ့ အစဉ်အလာလုပ်ကိုင်မှုကိုလည်း ကွန်ဗင်းရှင်းလို့ သုံးပါသေးတယ်။ ဥပမာ မြေပုံများ ရေးဆွဲတဲ့အခါ အရှေ့၊ အနောက်၊ တောင်၊ မြောက် ဖြစ်သလို နေရာထားပြီး မရေးဘဲနဲ့ မြောက်အရပ်ကို ထိပ်ပိုင်းမှာထားပြီး ရေးဆွဲကြတဲ့ အလေ့ဟာလည်း သုံးနှုန်းရရင် ‘ကွန်ဗင်းရှင်း’တစ်မျိုးပါပဲ။

ကျွန်တော်တို့ တွေးကြည့်ချင်တာကတော့ ကွန်ဗင်းရှင်းရယ်လို့ နာမ်အနေနဲ့မသုံးဘဲ နာမဝိသေသနအနေနဲ့ သုံးတဲ့အကြောင်း ဖြစ်ပါတယ်။ ‘ကွန်ဗင်းရှင်းနဲလ်’ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရပါပဲ။ ထုံးစံအတိုင်းလုပ်သော၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အစဉ်အလာများနဲ့ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သောဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်မျိုးကိုပါ။ ဝတ်ပုံစားပုံ၊ နေပုံထိုင်ပုံတို့မှာလည်း ထူးခြားပြောင်းလဲမှု

မပြုလုပ်ဘဲ အလိုက်သင့် ဝတ်စားတတ်၊ နေထိုင်တတ်တဲ့ အလေ့အထမျိုး ဟာလည်း ‘ကွန်ဗင်းရှင်းနဲလ်’ ဖြစ်တယ်ပေါ့။

တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုရင် အလိုက်သင့် မဆန်းမပြားဘဲ နေတတ်ခြင်းဟာ ဂုဏ်အင်တစ်ခုလို့ ဆိုထိုက်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ရိုးရိုးကြီးဖြစ်ပြီး ပြောင်းလဲတိုးတက်ဖို့လိုတဲ့ ကိစ္စမျိုးမှာ ရှေးနည်းအတိုင်း လိုက်နေရင်လည်း ဂုဏ်အင်မမြောက်နိုင်ပြန်ပါဘူး။

‘ကွန်ဗင်းရှင်းနဲလ်’ဖြစ်တာမဟုတ်ဘဲ ပြောင်းပြန်အခြေအနေကတော့ ‘အန်ကွန်ဗင်းရှင်းနဲလ်’ ဖြစ်ပါတယ်။ သူများနဲ့မတူ တစ်မူထူးခြားတဲ့ အဝတ်အဆင်၊ အနေအထိုင်မျိုးကို ဆိုလိုတာပါ။ ထူးခြားမှု လမ်းရိုးဟောင်းက ခွဲထွက်မှုဟာ ကောင်းရင်ကောင်းသလို၊ မကောင်းရင်မကောင်းသလို အကဲဖြတ်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

မနေ့တစ်နေ့က ဖတ်လိုက်ရတဲ့ သိပ္ပံအကြောင်းအရာတစ်ခုမှာ ဂျာမနီနိုင်ငံ ကိုလုံးမြို့တက္ကသိုလ်က ၁၉၆၈ ခုနှစ်မှာ ပါရဂူဘွဲ့ရတဲ့ ရူပဗေဒ ပညာရှင် ဂျူလီယန်ဘာဘာဆိုတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ဟာ အနန္တစကြဝဠာအကြောင်းကို ရှင်းလင်းရာမှာ ‘အန်ကွန်ဗင်းရှင်းနဲလ်’ ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ သူက အများတကာတွေလောကကြီးရဲ့ အတိုင်းအတာဒိုင်မင်းရှင်း လေးမျိုးရယ်လို့ အလျား၊ အနံ၊ ထု ဆိုတာတွေကို သတ်မှတ်ပြီး ‘အချိန်’ဆိုတဲ့ သဘောကို စတုတ္ထအတိုင်းအတာ (Fourth Dimension) အဖြစ်ထားရှိရာမှာ အချိန်ဆိုတာ တကယ်မရှိဘူး။ အာရုံသိပဲ၊ စကြဝဠာဖြစ်တည်ပုံ အကြောင်းကို ရှင်းပြရမယ့် ကိစ္စမှာဆိုရင် အချိန်ရဲ့သဘောကို ဖယ်ထားမှဖြစ်မယ်လို့ ‘အချိန်ရဲ့နိဂုံး’ (The End of Time) ဆိုတဲ့ သူ့စာအုပ်မှာ ရေးသားထားပါတယ်။ သူက ‘ကွန်ဗင်းရှင်း’ကို မလိုက်တာပေါ့။

ဒါကြောင့် လူမှုကိစ္စတွေမှာ ‘ကွန်ဗင်းရှင်းနဲလ်’ဖြစ်ရင် ကောင်းနိုင်သလို ‘အန်ကွန်ဗင်းရှင်းနဲလ်’ ဖြစ်ရင်လည်း ကောင်းနိုင်တာပါပဲ။ တစ်ဆက်တည်း တွေးရရင် ဝတ်စားဆင်ယင်မှုမှာ ဆိုပါတော့၊ သာမန်အားဖြင့် ဒေသအလိုက် ဝတ်စားဆင်ယင်မှုများဟာ ရေမြေရာသီဥတုနဲ့ ဆက်စပ်ပြီး ဖြစ်ပေါ်လာတာမျိုးပါ။ ပူအိုက်တဲ့ရာသီက သူများဟာ ဆင်းရဲချမ်းသာ တတ်နိုင်မှုကိုလိုက်လို့ နံငယ်ကအစ ပုဆိုး၊ ထဘီအထိ ဝတ်ဆင်ကြ

ပါတယ်။ အင်္ကျီဆိုရင်ပွပွ ဒါမှမဟုတ် အပြင်ထုတ်ပြီး ဝတ်ဆင်လေ့ ရှိပါတယ်။ ရေမြေတူတဲ့သူတွေ ဒီလိုဝတ်ကြတာဟာ ‘ကွန်ဗင်းရှင်းအရ’ **(By Convention)**ပေါ့။ ကြာတော့ ဓလေ့ထုံးစံယဉ်ကျေးမှုတွေ ဖြစ်လာ ပါတယ်။

‘ကွန်ဗင်းရှင်းအရ’ လိုက်နာကျင့်ဆောင်ရတဲ့နယ်ပယ်ထဲမှာ သံတမန် ဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်ဟာ ဇီဇာအကျယ်ဆုံး ဖြစ်ပါတယ်။ တစ်တိုင်းပြည်နဲ့ တစ်တိုင်းပြည် ဒါမှမဟုတ် သံတမန်တစ်ဦးနဲ့တစ်ဦး နိုင်ငံကိုယ်စားပြုပြီး စာအဆက်အသွယ်ပြုလုပ်ရာမှာ အာလုပ်ပြုတဲ့ နှုတ်ဆက်စာကြောင်းနဲ့ နိဂုံးချုပ်တဲ့ နှုတ်ဆက်စာကြောင်းကအစ ပုံစံတကျ ပြုလုပ်ရပါတယ်။ ဒါတင်မကသေးဘူး။ သံတမန်သုံးဝေါဟာရနဲ့ ဘာသာစကားဆိုပြီး သီးခြား လိုက်နာကျင့်သုံးကြတာရှိပါတယ်။ ဒီကိစ္စနဲ့ပတ်သက်လို့ မြန်မာနိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးဌာနက ၁၉၉၉ ခုနှစ် မေလမှာထုတ်တဲ့ **(Diplomatic Hand-book)** (သံတမန်လက်စွဲ)ဆိုတဲ့ စာအုပ်မှာ တွေ့နိုင်သလို၊ လက်တွေ့ ဖြစ်ရပ်များကို မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ သံအမတ်ဟောင်းများဖြစ်တဲ့ ပြည်ပနဲ့ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းတို့မှာ တာဝန်ထမ်းခဲ့ကြတဲ့ ကျွန်တော်တို့ မိတ်ဆွေ ဦးအောင်သန့်၊ ဦးသက်ထွန်း၊ ဦးမောင်မောင်စိုးတင့်တို့ရဲ့ စာအုပ်များ ထဲမှာလည်း ဖတ်ရှုနိုင်ပါတယ်။

သံတမန်ကိစ္စကတော့ ချိန်းဆိုတာ၊ ပဋိသန္ဓာရပြုတာ၊ ဖိတ်ကြားတာ၊ ဝတ်ဆင်တာတို့အထိ အဆာကျယ်လှပါတယ်။ တစ်နည်းပြောရရင် ကမ္ဘာ ပေါ်မှာနိုင်ငံနယ်မြေပေါင်း ၂၀၀ ကျော်ရှိပြီး ကုလသမဂ္ဂမှာ အဖွဲ့ဝင် ၁၈၉ နိုင်ငံ ရှိနေတဲ့အချိန်မှာ သိပ်အဆာကျယ်လို့ မဖြစ်တော့တဲ့ အချိန်မှာတောင် ကျယ်လို့ ရသလောက်တော့ ကျယ်ကြရတုန်း ဖြစ်ပါတယ်။ တစ်ခါတုန်းက ကုလသမဂ္ဂ အတွင်းရေးမှူးချုပ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူးတဲ့ ကွယ်လွန်သူ ‘ပန်းတနော်ဦးသန့်’က ရက်စွဲမှတ်စု စာအုပ်ကလေးကိုထုတ်ပြီး အဲဒီ ရက်ပိုင်းအတွင်းမှာ အဖွဲ့ဝင် တိုင်းပြည်အလိုက် အမျိုးသားနေ့၊ စစ်ဘက် ဆိုင်ရာ နေ့တွေအတွက် ဖိတ်ကြားထားတဲ့ စာရင်းကို ဖတ်ပြပါတယ်။ ဒီနေ့ညနေပိုင်းမှာ ဘယ်ပွဲကို သွားရဦးမယ် ဆိုတာတွေကိုပေါ့။ သံတမန် တစ်ဦးဟာ ညစာစားပွဲ ဖိတ်တိုင်းသွားပြီး ညစာကိုပါ သုံးဆောင်ရမယ်

ဆိုရင် အိမ်မှာ ညစာစားဖို့တောင် မလိုသလောက်ဘဲလို့ တွေးပြီး ပြီးမိပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လူခွဲပြီး အစားထိုးစေလွှတ်ခွင့်ရှိတဲ့ ကွန်ဗင်းရှင်းတွေလည်း ရှိမှာပါ။

သံတမန်ကွန်ဗင်းရှင်းမှာ ဘယ်နေရာဘယ်အခါမှာ ဘယ်အဝတ်မျိုး ဝတ်ရမယ်ဆိုတဲ့ ကွန်ဗင်းရှင်း ထုံးစံတွေလည်း များပါတယ်။ အဝတ် ဝတ်တာကိုအသာထား၊ တာဝန်ထမ်းဆောင်တဲ့အခါမှာ တိမ်တောင်သဖွယ် မင်းရေးကျယ်တဲ့ ကိစ္စတွေမှာ မလုပ်သင့်တာလုပ်မိပြီး မျက်နှာပျက်စရာ ဖြစ်တဲ့အခါ ပြင်သစ်ဘာသာ သံတမန်ဝေါဟာရနဲ့ ဖောပါး(**Faux Pas**) ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရကို သတိရပါတယ်။ အဲဒီလို အကျိုးနည်းအောင် ပြုမိရင် လည်း ကွန်ဗင်းရှင်း ပျက်ရတော့တာပါပဲ။

ကော့စမက်တစ် Cosmetique

‘နို့သာလိမ်းကျံပန်းစိမ်းပန်၍’ဆိုတဲ့စာချိုးကလေးမျိုးဟာ ‘ကော့စမက်တစ်’ ရဲ့သဘာဝကို လှစ်ပြနေပါသည်။ အလှကြိုက်တဲ့၊ လှချင်ပချင်တဲ့ သဘာဝဟာ လူ့စရိုက်သဘော ဖြစ်ပါတယ်။ ‘ကော့စမက်တစ်’ဆိုတဲ့ အသုံးဟာ ဂရိဘာသာစကားက ဆင်းသက်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ခုအခါမှာ အလှခြယ် တဲ့ပစ္စည်းများကို ဒီနာမည်နဲ့ အသုံးနည်းသွားပြီး အင်္ဂလိပ်အသုံးအနှုန်း မှာတောင် အလှကုန်ပစ္စည်းများ (ဗြူတီပရောဒတ်စ်)ရယ်လို့ လွယ်လွယ်ပဲ ခေါ်ကြပါတော့တယ်။

ကျွန်တော်တို့ငယ်ငယ်ကတော့ ဒီနာမည်ကို ခေါင်းလိမ်းဆီတောင့် အဖြစ်နဲ့ပဲ နားလည်မိခဲ့ကြတယ်။ ကျွန်တော်တို့ တောအခေါ်မှာတော့ ‘ကော့စမက်တစ်’ဆိုရင် အချင်းချင်းနားလည်ထားပြီးသားပါ။ အသက် နည်းနည်း ရလာပြီးမှ ခေတ်ကာလတွေကလည်း ပြောင်းလာတော့ ‘ကော့ စမက်တစ်’ဆိုတဲ့ အသံထွက်နဲ့ရင်းနှီးပြီး ခေါင်းလိမ်းဆီတောင့် သက်သက် ကို ဆိုလိုတာမဟုတ်မှန်း သိလာကြပါတယ်။

‘ကော့စမက်တစ်’အကြောင်းမှာ နီးနွယ်တင်စားတဲ့ တခြားအသုံး အနှုန်းတစ်ခုကတော့ တင့်တယ်ဖွယ်ရာဖို့ကို ဦးစားပေးတဲ့ကိစ္စပါ။ ‘ကော့ စမက်တစ်’လိမ်းပြီးတင်ပြတဲ့ အစီရင်ခံစာတစ်ခုဟာ အရှိအတိုင်းမဟုတ်ဘဲ ကြည့်ကောင်းအောင်၊ ကြားကောင်းအောင် ရေးသားတင်ပြတဲ့ အစီရင်ခံစာ ဖြစ်ပါတယ်။ သနပ်ခါးလိမ်းပြီးတင်ပြတဲ့ အစီရင်ခံစာမျိုးလို့ ကိုယ့်ဘာသာ

စကားနဲ့ အရပ်သုံး သုံးကြတဲ့အထိ ဖြစ်ပါတယ်။ အရိုကို အရိုအတိုင်း မဟုတ်တဲ့အတွက် လှည့်ပတ်ညာဝါးတဲ့ သဘောတော့ ပါသလောက် ပါနေပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ လူတို့မှာ အပြကောင်းချင်ကြတာ၊ ဖွယ်ရာတင့်တယ်ချင် ကြတာ၊ ဟန်ဓာတ်ခုတ်ချင်ကြတာဟာ အနည်းနဲ့အများ ဖြစ်ကြပါတယ်။ ဒီတော့ အလှပြင်ကြရတာပေါ့။ သနပ်ခါးလိမ်းကြရတာပေါ့။ ‘ကော့ စမက်တစ်’ သုံးကြရတာပေါ့။ သုံးပုံစွဲပုံမှာ ခြားနားတာကတော့ သုံးရတဲ့ အကြောင်းရင်းကိစ္စ ဖြစ်ပါတယ်။ ရိုးရိုးသားသားလား၊ ဟန်ပြလားလို့ ခွဲခြားကြည့်လို့ ရနိုင်ပါတယ်။

အလှပြင်တဲ့ သဘောသက်သက်ကိုကြည့်ရင် ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှာ အီဂျစ် ခေတ်ကတည်းက မျက်နှာအလှပြင်ဆင်မှုတွေ တွင်ကျယ်ခဲ့တယ်လို့ ဆိုပါ တယ်။ အဲဒီအချိန်ကတည်းက ကမ္ဘာပေါ်မှာ ကျောက်ကြီးရောဂါတွေ ကျရောက်လေ့ရှိတော့ ကျောက်ပေါက်မာ အနာရွတ်များကို လူမြင်ကောင်း အောင် တမင်ဖုံးရတဲ့ ပြဿနာလည်း ရှိနေခဲ့ပါတယ်။ ပြီးတော့ကာ ဇာတ်သဘင်များမှာ လှပြက်ဆိုရင် လှပြက်မျက်နှာဖုံးစွပ်ပြီး အလှတစ်မျိုး ပြင်ရတဲ့ ဇာတ်သဘင်အနုပညာဟာလည်း ‘ကော့စမက်တစ်’ နဲ့ အကျုံးဝင် တာပါပဲ။

အလှပြင်တယ်ဆိုပေမဲ့ သူများအလှပြင်တာကို ကိုယ့်မျက်စိနဲ့ လှချင်မှ လှပါလိမ့်မယ်။ ကြည့်ပျော်ရှုပျော်လည်း ဖြစ်ချင်မှ ဖြစ်ပါလိမ့် မယ်။ အာဖရိက၊ အမေရိက စတဲ့ တိုင်းပြည်တွေမှာ တိုင်းရင်းသားတို့ရဲ့ ထုံးစံလေ့ ပွဲလမ်းများမှာ မျက်နှာကို မျက်နှာချေလို၊ ဆေးဒန်းနီလို အရောင် အမျိုးမျိုးဆိုးကြတာ ရှိပါတယ်။ တချို့က လှချင်လို့ လုပ်တာရှိသလို တချို့ကတော့ ရဲရင့်ခြင်း၊ ကြမ်းကြုတ်ခြင်းတို့ကို ပေါ်လွင်စေလိုတဲ့အတွက် ခြယ်သမှုတွေ လုပ်ကြတာပါ။

အလှအပကိစ္စရဲ့ သဘောမှာတော့ အပြင်ပန်း မျက်နှာစာအလှကို အလှလို့ ထင်ကြတယ်။ အပြင်ပန်း ခက်ထန်ကြမ်းကြုတ်ဟန်ကို ကြမ်း ကြုတ်တယ်လို့ လွယ်လွယ်အထင်အမြင် ရှိကြတယ်။ အတွင်းသဘောကို သာမန်အားဖြင့် ကြည့်လေ့မရှိတတ်ကြပါဘူး။ ပါဠိဘာသာမှာ ဗဟိဒ္ဓနဲ့

အရွှေတ္တာ ဆိုတာဟာ အပြင်နဲ့အတွင်း ဖြစ်ပါတယ်။ ‘အပေါ်ယံ အသွင်အပြင် များဟာ လှည့်စားတတ်တယ်’ (**Appearances are deceitful**)ဆိုတဲ့ စကားပုံ ဆိုရိုးရှိပါတယ်။ ‘လက်လက်မြင်တိုင်း ရွှေမဟုတ်ဘူး’ (**All the glitters are not gold**)ဆိုတဲ့ စကားပုံလည်း ရှိပါတယ်။

‘ကျော့စမက်တစ်’စကားနဲ့ နွယ်ပြီးတော့ ဗန်းပြကောင်းတာ၊ အထင် အမြင်ကောင်းတာဖြစ်အောင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီတွေ၊ စီမံခန့်ခွဲမှု ကိစ္စတွေမှာလည်း လုပ်ကြရတယ်။ ချဲ့ပြီးပြောကြရမယ်ဆိုရင် လူသုံးကုန် ပစ္စည်းတွေကို လူကြိုက်များအောင် အလှအပထုပ်ပိုးတာ၊ သုံးစွဲလို့ အဆင် ပြေကြောင်း ပြောဆိုတင်ပြတာတွေဟာ ‘ကျော့စမက်တစ်’ လိမ်းခြယ်မှု တစ်မျိုးတွေလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ လူမှုရေးမှာ ‘ကျော့စမက်တစ်’ ပြုလုပ် ခြင်းရဲ့ လိုအပ်ချက်ကတော့ ရိုးသားဖြောင့်မှန်ခြင်း ဖြစ်သင့်ပါတယ်။ အရိုးခံ အလှတို့ဟာလည်း ပြုပြင်ထားတဲ့ အလှထက်စွဲမက်စရာ ကောင်းတာတွေ ရှိကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လူ့အရေး လူ့ကိစ္စတို့မှာ ‘ဟန်ကိုယ့်ဖို့’ ဖြစ်တဲ့ အတွက် ‘ကျော့စမက်တစ်’သဘောဟာ လိုအပ်နေဦးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကရီယေးတစ် Creative

တီထွင်ဖန်တီးနိုင်ခြင်းကို ‘က ရီယေးတစ်’ လို့ ယေဘုယျအားဖြင့်ဆိုပါတယ်။ အနုပညာလိုက်စားတဲ့ လူတွေထဲမှာတော့ သမားရိုးကျမဟုတ်ဘဲနဲ့ နှစ်သက် ဖွယ်ဖြစ်အောင်၊ တစ်နည်းနည်း အကျိုးဖြစ်အောင် လိုက်စားဆောင်ရွက် နိုင်တဲ့သူမျိုးကို ဖန်တီးသူအနုပညာရှင်ရယ်လို့ တင်စားခေါ်လေ့ ရှိပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အနုပညာရှင်ဆိုတဲ့သဘောမှာ ကိုယ်နှိုက်က ဖန်တီးတီထွင် ပြုလုပ် ရမယ့်သဘော ပါရှိပြီးသားပါ။ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ်မှာ နှစ်ထပ်ဆင့်ပြီး ပိုလျှံတဲ့ အသုံးအနှုန်းမျိုးလို့ ထင်ပါတယ်။ အနုပညာပင်ကိုသဘောက လည်း တီထွင်နိုင်ပါမှ ခံစားမှုအနုပညာမြောက်နိုင်ပါတယ်။

အဲဒီသဘာဝကို အလင်္ကာသဘောလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ အပြော အလင်္ကာ၊ အဆိုအလင်္ကာ၊ သရုပ်ဖော်အလင်္ကာ စသည်ဖြင့်ပါပဲ။ အရေး အဖွဲ့ဖြစ်တဲ့ စာပေမှာဆိုရင် ‘ကရီယေးတစ် လစ်ထရေးချား’ ဆိုတာကို ‘ရသစာပေ’ လို့ ဝေါဟာရ ပြုကြပါတယ်။ ရသဆိုတာ သာယာဖွယ် သဘောကို ဆိုလိုပါတယ်။ ယောအတွင်းဝန်ဦးဘိုးလှိုင်ရဲ့ ‘အလင်္ကာ နိဿယ’ ကျမ်းမှာဆိုရင် “သီချင်း၊ အမှာစာ၊ ရတု၊ ပျို့၊ ကဗျာ တို့ကို လည်းကောင်း၊ ... ဇာတ်ဝတ္ထု၊ ရာဇဝင်တို့ကိုလည်းကောင်း ဖတ်ကြား ပြောဆိုပြသရာ၊ နာခံကြည့်ရှုသူတို့ကိုစိတ်၌ သာယာနှစ်သက်အပ်သည်သို့ ရောက်တတ်သောကြောင့် ရသမည်၏” လို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။

တီထွင်ဖန်တီးမှုရသဟာ သာယာနှစ်သက်ဖွယ်ကိုသာ ဆိုလိုတာ မဟုတ်ပါဘူး။ ကြောက်ရွံ့အံ့ဩစရာ၊ စက်ဆုပ်စရာတွေလည်း ပါဝင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် စာပေမှာ လျှို့ဝှက်သည်းဖိုတို့၊ ကြောက်မက်စရာပုံပြင်တို့ကို ဖတ်ကြတာပေါ့။ ကရီယေးတစ်ဖြစ်တဲ့ လက်ရာများဟာ ရသကိုးပါးလို့ အစဉ်အလာအားဖြင့် ရှိတဲ့အထဲက တစ်မျိုးတည်းကို ဖြစ်စေ၊ ရသအမျိုးမျိုး ပေါင်းစပ်လို့ဖြစ်စေ ဖန်တီးကြရတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဖန်တီးမှု လက်ရာပစ္စည်း တစ်မျိုးမျိုးကို သရုပ်ခွဲကြည့်လိုက်ရင် ဘယ်ရသတွေကို ဘယ်လို စုပေါင်းထားတယ်ဆိုတာ အဖြေပေါ်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို ရသတွေပေါ်အောင် သဘာဝကျဖို့ လိုပါတယ်။ ဖြစ်နိုင်ခြေ ဖြစ်တတ်ခြေ ပါရှိဖို့ လိုပါတယ်။ စာပေမှာတော့ လူ့စရိုက်သဘာဝ ပီပြင်ရမယ်လို့ ဆိုလေ့ ရှိပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ စာပြောင်စာရွဲ့များအဖြစ်နဲ့ လောကကို သရော်ပြီး ပညာပေးချင်တဲ့ အခါမှာလည်း ဆန်းကြယ်တဲ့ ကိစ္စများနဲ့ စိတ်ကူးယဉ် ရေးဖွဲ့ကြတာ ရှိပါတယ်။ အနောက်တိုင်းစာပေမှာ အိပ်ချ်ဂျီဝဲလ်စ်တို့၊ ဂျူးလ်စဖန်းတို့၊ လူးဝစ္စကာရီးလ်တို့၊ ဂျီနာသန်ဆွစ်တို့ ဖြစ်ပါတယ်။

အဲဒီလက်ရာများရဲ့ အချိတ်အဆက်မိမူဟာ ခံစားရသူမှာ တွေးကြံ ဆင်ခြင်စရာဖြစ်တာမို့ ဂန္ဓဝင်မြောက်တဲ့အထိ ခိုင်မြဲသွားပါတယ်။ စာပေ တင်လားဆိုတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ ပန်းချီကားမှာလည်း မိုက်ကယ်အိန်ဂျဲလို တို့၊ လီယိုနာဒိုဒါဗင်ချီတို့ဟာ အနောက်တိုင်းက ပန်းချီဆရာတွေဖြစ်သလို၊ ဂျပန်ပန်းချီဆရာ ဟိုကူဆိုင်း(Hokusai)ရဲ့ ဖူဂျီတောင်နောက်ခံနဲ့ ဆူနာမီ လှိုင်းလုံးကြီးတွေပုံဟာလည်း ကမ္ဘာကျော်ပါတယ်။ မြန်မာ့ဂီတမှာရှိတဲ့ တေးဂီတဘွဲ့ကြီး၊ ကြိုးကြီးအတန်းအစားဝင်တွေအပြင် လက်ဝဲသုန္ဒရရဲ့ ‘မဲဇာတောင်ခြေ’၊ အနန္တသူရိယရဲ့ ‘သူတည်းတစ်ယောက်’ နဲ့ ရာမရကန် ဦးတိုးရဲ့ စာမျိုးတွေ၊ ဦးပုညရဲ့ စာမျိုးတွေဟာ ကရီယေးတစ် မပါရင် မဖြစ်တဲ့သဘော ဆောင်နေပါတယ်။

ခုခေတ်မှာတော့ ဘယ်ပညာနယ်ပယ်၊ ဘယ်လုပ်ငန်းမှာမဆို ကရီယေးတစ်ဖြစ်အောင် ကြိုးစားကြရပါတယ်။ ကွန်ပျူတာနဲ့ သုံးနိုင်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေကို နယ်ကျယ်သည်ထက်ကျယ်အောင်၊ တီထွင်တာ မြန်သည် ထက်မြန်အောင် တီထွင်လာကြတာဟာလည်း လူ့ဉာဏ်ရည်နဲ့ ကရီယေး

တစ်ထုတ်နိုင်လို့ ဖြစ်ပါတယ်။ လူတွေမှာ သူတို့တီထွင်တဲ့ ကွန်ပျူတာ အနုထည်ဆော့ဖ်ဝဲတွေကို သုံးပြီးတော့ ပိုပြီး ကရီယေးတစ်ဖြစ်အောင် လုပ်လာနိုင်ကြတာကိုလည်း တွေ့နေရပါတယ်။ ရုပ်ရှင်၊ တီဗွီပြကွက်တို့၊ ရုပ်ပုံသရုပ်ဖော် ပြကွက်တို့မှာပါတဲ့ လှုပ်ရှားမှု ထူးခြားတဲ့ ပုံတွေဟာ မကြုံစဖူးအောင် ဆန်းသစ်ပြီး အာရုံကိုဆွဲဆောင်နေကြပါတယ်။

နယ်ပယ်အမျိုးမျိုးမှာ တီထွင်ဆောင်ရွက်မှု အမျိုးမျိုးတွေလိုအပ်နေ တော့ စီမံခန့်ခွဲရေးကိစ္စမှာတောင် ကရီယေးတစ်ဖိတီ(Creativity)ဆိုတဲ့ တီထွင် ဖန်တီးမှုစွမ်းရည် လိုအပ်နေပါသေးတယ်။ နည်းစနစ်တွေအပြင် ထွင်ဉာဏ်တွေပါသုံးဖို့ပေါ့။ စီမံခန့်ခွဲရေး ဂုဏ်တစ်ဦးဖြစ်တဲ့ ပီတာဒရပ်ကား (Peter Drucker)တို့ကလည်း ဒီလိုအပ်ချက်ကို အကြံပေးဉာဏ်ပေး ပြုလုပ်ပြီး အောင်မြင်ထင်ရှားနေကြပါတယ်။

ပြီးတော့ သိပ္ပံပညာရှင်တွေတောင်မှ ကရီယေးတစ်ဖြစ်ဖို့အကြောင်းနဲ့ မကင်းပါဘူး။ ပြီးခဲ့တဲ့ သြဂုတ်လတုန်းက အသက်(၈၆)နှစ်မှာ ကွယ်လွန် သွားတဲ့ မဟာပေါက်ကွဲမှုကြီး(Big Bang Theory)ဆိုတဲ့ အယူအဆကို နာမည်ပေးခဲ့တဲ့ ဖရက်ဟိုင်းဆိုသူကို သူ့မိတ်ဆွေတစ်ဦးက အမှတ်တရ ဂုဏ်ပြုပြောဆိုရာမှာ “ဒီပုဂ္ဂိုလ်ဟာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးနောက်ပိုင်း ထင်ရှား လာတဲ့ နက္ခတ္တဗေဒသိပ္ပံပညာရှင်တွေထဲမှာ ကရီယေးတစ်(စိတ်ကူးဉာဏ် တီထွင်သုံးမှု)နဲ့ မူလစိတ်ကူးအရှိဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ပါပဲ” လို့ ရေးသားလိုက် ပါတယ်။

ဒီတော့ လူ့ကိစ္စမှန်သမျှ တစ်ဦးချင်းဘဝဖြစ်စေ၊ မိသားစုဘဝ ဖြစ်စေ၊ လုပ်ငန်းရှင်ဖြစ်စေ လုပ်ငန်းမှာ အခါခပ်သိမ်း ‘ကရီယေးတစ်’ ဖြစ်ဖို့လိုတယ်ဆိုတဲ့ အတွေးဟာ ထွန်းကားနေတယ်ဆိုတဲ့ အကြောင်း ပြောချင်ပါတယ်။

ဒရာမာ Drama

‘ဒရာမာ’ဟာ ပြဇာတ်၊ ဇာတ်သဘင်ဖြင့် သရုပ်ဆောင်ဖော်ပြတဲ့ ကိစ္စအားလုံးနဲ့ဆိုင်တယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ မူရင်းကတော့ သရုပ်ပေါ်အောင် သရုပ်ဆောင်တာကို ‘ဒရာမာ’လို့ သုံးခဲ့ပါတယ်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်က ဆရာဒေါက်တာထင်အောင်က ဟိုတုန်းက အင်္ဂလိပ်စာလုံးပေါင်းနဲ့ ဘားမိစ် ဒရာမာ(Burmese Drama)ရယ်လို့ မြန်မာပြဇာတ်များအကြောင်း အမည်ပေးပြီး စာအုပ်ရေးခဲ့ပါတယ်။ ဒေဝကုမ္ဘာန်ပြဇာတ်အကြောင်း ပါဝင်ပါတယ်။

‘လောကဇာတ်ခုံ’ လို့ သုံးနှုန်းကြတဲ့အတိုင်း ‘ဒရာမာ’ဟာ လူ့ဘဝ သရုပ်ဖော်ဖြစ်ပါတယ်။ **Human Drama** ပေါ့။ လူ့ဘဝဆိုတာ စိတ်အနေအတက်အကျ လှုပ်ရှားစရာတွေနဲ့၊ ခံစားရမယ့် ရသတွေနဲ့ အပြည့်အသိပ်ဖြစ်လေ့ ရှိပါတယ်။ စင်တင်ကပြ သရုပ်ဆောင်ရတဲ့ ဒရာမာဇာတ်လမ်းက ပမာဏအားဖြင့် နည်းစရာအကြောင်း ရှိပါတယ်။ လူ့ဘဝဇာတ်ခုံက ဇာတ်လမ်းတွေက အလွမ်းအသော၊ သိင်္ဂီရရသ၊ ဟာသရသ၊ ဝိဘစ္ဆရသ စတဲ့ အကြောင်းတွေ စုံလှပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ အင်္ဂလိပ် ပြဇာတ်ဆရာကြီး ဝီလျံရှိတ်စပီးယားက “ကမ္ဘာကြီးဟာ ဇာတ်ခုံကြီးပဲ၊ ကျုပ်တို့အားလုံးဟာ သရုပ်ဆောင်နေရတဲ့ ဇာတ်ကောင်တွေပဲ”(All the world's a stage, we are merely the players)လို့ ဆိုခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။

‘ဒရာမာ’ဟာ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်တွေကို ရေလဲအမျိုးမျိုး၊ နောက်ခံ အမျိုးမျိုးနဲ့ ဖော်ပြသရုပ်ဆောင်တာဖြစ်ဖြစ်၊ ဝတ္ထုဇာတ်ကြောင်း ဖော်တာ ဖြစ်ဖြစ် ယင်းကို မယ်လိုဒရာမာ(**Melo Drama**)လို့ သုံးကြပါတယ်။ ဇာတ်လမ်းအနေနဲ့ ဖြစ်စဉ်ကိုပြောရရင် ‘တွေ့-ကွဲ-ညား’ဆိုတဲ့ အပိုင်းလိုက် ဖြစ်စဉ်တွေပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ ပြဇာတ်ဖြစ်စေ၊ ဝတ္ထုဖြစ်စေ ‘လူ့ဘဝ သရုပ်နဲ့ နီးစပ်ရမယ်’ ဆိုတဲ့ အနုပညာ စံတစ်ခု ရှိပါတယ်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဘဝသရုပ်ဖော်ပေါ့။ ရီယက်လစ်ဇင်း(**Realism**) ပေါ့။ သရုပ်ဆောင် ဖော်ကျူးရတဲ့ လူ့စရိုက်သဘာဝကို ဟယူးမင်းကွန်ဒီးရှင်း(**Human Condition**)လို့လည်း ဆိုကြပါတယ်။

‘ဒရာမာ’ဟာ သာမန်အားဖြင့် ဇာတ်ရည်လည်ဖို့ လိုအပ်တာဖြစ်လို့ ဇာတ်ကြောင်းဖော်တဲ့နေရာမှာ အခင်း-အခက်-အဖြေရယ်လို့ ဇာတ်ခင်း ခြင်း၊ အခက်အခဲတစ်ခုခုဖြစ်ခြင်း၊ ပြေလည်သွားခြင်းဆိုတဲ့ ဖြစ်စဉ်တွေ လည်း ရှိရပါတယ်။ ဇာတ်သိမ်းခါနီးမှာ ဇာတ်ရည်လည်အောင်လို့ သိကြားမင်း ဆင်းပြီး ဇာတ်ကြောင်းပြန်ရတဲ့ အဖြစ်အပျက်မျိုးလည်း ရှိပါတယ်။ ဒါကို ပညာရပ်စကားနဲ့ **Deuse Machina** လို့ သုံးကြပါတယ်။ “သယ်... တာဝတိံဘုံဖျားက ငါသိကြားဖြစ်တော့သကိုး” လို့ ဆိုပြီး အထင်လွဲတာကို ရှင်းသွားအောင်၊ နှစ်ပိုင်းနှစ်ပက္ခ ဖြစ်နေသူတွေ ဆွေမျိုးတော်စပ်တာ သိရှိသွားအောင်၊ မသိသေးတဲ့ အဖြစ်အပျက် မြှုပ်ကွက်တစ်ခုကို သိသွား အောင်ဆိုပြီး အထုံးအဖွဲ့ရှိတာကို ဖြေပေးရလေ့ရှိပါတယ်။

‘ဒရာမာ’ ရဲ့သဘောမှာ လူ့စရိုက်သဘော ပီပြင်ရမယ် ဆိုပေမဲ့ လည်း ‘တကယ့်ဖြစ်ရပ်တို့သည် စိတ်ကူးထက်ဆန်းကြယ်သည်’ (**Truth is stranger than fiction**)ဆိုတဲ့အတိုင်း ထူးထူးခြားခြားအဖြစ်အပျက် တွေကို ဖွဲ့ဆိုရေးသားကြတာတွေလည်း ရှိပါတယ်။ ဒီကိစ္စမှာတော့ စာရေးဆရာ၊ ဝတ္ထုရေးဆရာတွေဟာ ‘ဇာတ်ဆရာ’တွေလို့ ဆိုရမှာပါပဲ။ ဒီတော့ ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထမရှိတာ၊ သဘာဝလွန်ကဲတာတွေကိုလည်း စိတ်ဝင်စား အောင် ဖွဲ့ဆိုတတ်ကြပါတယ်။ ဒါလည်း ခွင့်ပြုအပ်တဲ့အတိုင်းအတာထဲမှာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပါနေတယ်ပေါ့။ စိတ်ကူးယဉ်တာ၊ စိတ်ကူးဖြန့်ကြက်

တာကို **Imagination** တို့၊ **Phantasy** တို့ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရတွေနဲ့ သုံးကြပါတယ်။

ဒီတစ်ခါမှာ အနုပညာက ခွင့်ပြုတဲ့အတိုင်းအတာ **(Poetic License)**တို့၊ **(Poetic Justice)**တို့ဆိုတဲ့ ဖြစ်နိုင်ခြေကို လက်ခံရတဲ့ အဖြစ်မျိုး သုံးကြပါတယ်။ ဘဝထက် လွန်ကဲတာ**(Larger Than Life)** ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းမျိုးလည်း ရှိပါတယ်။ ‘ဒရာမာ’ရဲ့ ပရိယာယ်တွေပါပဲ။ ဒီပရိယာယ်တွေကို သုံးရတဲ့အကြောင်းကတော့ ပေးချင်တဲ့သင်ခန်းစာ၊ ပြောချင်တဲ့ သတင်းအချက်၊ တွေးစေချင်တဲ့ စိတ်ကူးကိုပေါက်အောင်လို့ ပြုလုပ်ရခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။

‘ဒရာမာ’ဟာ ဘဝကို သရုပ်ဖော်ရတဲ့အတွက် ဘဝမှာလိုပဲ အမြင့် အနိမ့်၊ အတက်အကျတွေ များတဲ့သဘော ရှိပါတယ်။ အတွင်းစိတ် သဘာဝကို မမြင်သာအောင် မျက်နှာဖုံးစွပ်ရတဲ့ သဘာဝလည်း ရှိပါတယ်။ နိုင်ငံတကာမှာ ပြဇာတ်နဲ့ပတ်သက်တဲ့ အကြောင်းအရာတွေကို သရုပ်ဖော် ရာမှာ မျက်နှာဖုံးနှစ်မျိုးကို သုံးလေ့ရှိကြပါတယ်။ ဆွဲထားတဲ့ ရုပ်ပုံ ကလေးပေါ့။ တစ်ပုံက ပြီးရယ်နေတဲ့ပုံနဲ့ တခြားတစ်ပုံက ငိုမဲ့နေတဲ့ပုံပေါ့။ ဘဝဆိုတာ အငိုနဲ့အပြုံးရယ်လို့ ဆိုလိုတာပါပဲ။ ဒီအကြောင်းကိုပြောတော့ “ဘဝဇာတ်ဆရာ...အလိုကျ၊ငိုခဲ့ရ...ကျွန်မဘဝပါရှင်” ဆိုတဲ့သရုပ်ဆောင် မင်းသမီးရဲ့တမ်းချင်းကို သတိရစရာဖြစ်ပါတယ်။

ဟယူးမင်းဒရာမာ**(Human Drama)**ဆိုတာကတော့ လူ့ဘဝ ဇာတ်ခုံကြီးပါပဲ။

ဒရင်းမ် Dream

‘ဒရင်းမ်’ ဟာ အိပ်မက်လို့နှုတ်ကျိုးကြတဲ့ ‘အိပ်မက်’ ဖြစ်ပါတယ်။ အိပ်မက် မမက်ဖူးတဲ့ လူရယ်လို့ရှိမှာ မဟုတ်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ ‘ဒရင်းမ်’ မှာ တိုက်ရိုက် အဓိပ္ပာယ်နဲ့တင်စားသုံးနှုန်းတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ရယ်လို့ ကွဲပြားနေလေ့ ရှိပါတယ်။ ‘အိပ်မက်ဆိုးမက်တယ်’၊ ‘အိပ်မက်က ရိုးစင်းလွန်းတယ်’၊ ‘အိပ်မက်ထဲ တောင် သူတွင်ကျယ်’ ရယ်လို့ အိပ်စက်တဲ့အခါ မြင်မက်တဲ့အကြောင်းကို သုံးနှုန်းလေ့ ရှိပါတယ်။

‘ငွေဝယ်ကျွန်တစ်ဦးရဲ့အိပ်မက်’ ဆိုတဲ့ ကဗျာတစ်ပုဒ်ကို ကြားဖူး ရသလို၊ ‘ကျွန်တော့်မှာ အိပ်မက်တစ်ခုရှိတယ်’ ဆိုတဲ့ လူမည်းခေါင်းဆောင် မာတင်လူသာကင်းရဲ့ ဟောပြောချက်တစ်ချက် ရှိတာကိုလည်း ကြားဖူးရ ပါတယ်။

‘ဒရင်းမ်’ ဆိုတဲ့အိပ်မက်ဟာ စွဲလမ်းလို့မက်တာပါလို့ ပြောလေ့ ရှိပါတယ်။ ‘ဆောင်းတွင်းအိပ်မက် ကယောက်ကယက်’ လို့ အဆိုရှိတဲ့ အတိုင်း အေးချမ်းတဲ့ညမှာ အိပ်တစ်ဝက်၊ နိုးတစ်ဝက်နဲ့ မြင်မက်လေ့ ရှိတတ်တဲ့ အဆက်အစပ်မရှိတဲ့ အဖြစ်အပျက်မျိုးတွေလည်း ရှိကြပါ တယ်။ ဒီသဘောကို ကိုဝင်းဦးက ‘ဆောင်းအိပ်မက်’ လို့ ရုပ်ရှင်ရိုက်ခဲ့ ပါတယ်။

တကယ်မက်တဲ့ အိပ်မက်များဟာ အစွဲအလမ်းရှိလို့ဆိုပေမဲ့ အိပ်မက် ကြောင့် စွဲလမ်းပြီး ဥပါဒါန်ဖြစ်ရတာတွေ ရှိပါတယ်။ အိပ်မက်မှာ အဆိုး

တွေ့ရင် အပြင်မှာအကောင်းတွေ့မယ့် သဘောပဲလို့လည်း ဆိုတတ်ကြ ပါသေးတယ်။ ဒါကြောင့် ‘အိပ်မက်တိတ္ထိကျမ်း’ ရယ်လို့လည်း ပေါ်ခဲ့ တာပေါ့။

‘အိပ်မက်များဟာ ဖုံးကွယ်သိသိပ်ထားရတဲ့ ကိုယ်တွေ့အဖြစ်အပျက် တွေ ဖြစ်တယ်။ ကိုယ့်စိတ်ထဲက လိုလားတောင့်တချက်တွေကို အိပ်မက် ထဲမှာ မြင်ရတာဖြစ်တယ်’ ဆိုတဲ့အကြောင်းကို လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ ဖြစ်တဲ့ ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်က ဖွင့်ဆိုခဲ့တဲ့သူတစ်ဦး ရှိပါတယ်။ သူကတော့ သြစတြေးယားနိုင်ငံသား ဆစ်ဂမွန်ဖရိုက်ဆိုသူပါ။ အဲဒီတုန်းက သူ စရေးတဲ့ စာအုပ်တစ်အုပ်ရဲ့အမည်ဟာ ‘အိပ်မက်များကို အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခြင်း’ **(The Interpretation of Dreams)**ဆိုတဲ့စာအုပ် ဖြစ်ပါတယ်။

ဆစ်ဂမွန်ဖရိုက်ဟာ ပြီးခဲ့တဲ့ ၂၀ ရာစုအတွင်းမှာ လူ့စိတ်လှုပ်ရှားမှု မတည်ငြိမ်ပုံတွေနဲ့ပတ်သက်လို့ တော်တော်ကြီး ဩဇာညောင်းခဲ့တဲ့ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါတယ်။ စိတ်ပညာမှာ ဂိုဏ်းခွဲတွေ အမျိုးမျိုးရှိတဲ့အနက် ‘ဖရိုက်ရဲ့ စိတ်ပညာ’ **(Fruedian Psychology)** ဆိုပြီး အမည်တပ်သုံးနှုန်းရတဲ့ အထိပါပဲ။ သူတီထွင်တဲ့ ‘စိတ်ကိုခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း’ **(Psychoanalysis)** ဆိုတဲ့ နည်းနာတစ်ရပ်တောင် ထင်ရှားခဲ့ပါတယ်။ ၂၀ ရာစုဆိုတဲ့ နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ လောက်အတွင်းမှာ ရုပ်ဝတ္ထုတွေတိုးတက်ပြီး လူနေမှုအဆင့်အတန်း မြင့်လာခဲ့ပေမဲ့ စိတ်ကိုကယောင်ချောက်ချားဖြစ်စေတဲ့၊ စိတ်ကိုဖိစီးစေတဲ့ အဖြစ်တွေ ရှေးကနဲ့မတူ များပြားလာလွန်းလို့ သွင်သွင်ရူးတာမဟုတ်တဲ့ စိတ်ဝေဒနာရှင်တွေ များပြားလာခဲ့ပါတယ်။ သူတို့ရဲ့ဝေဒနာကို ပျောက် အောင်ကုတဲ့ စိတ်ကုပညာတွေလည်း ပေါ်ခဲ့ပါတယ်။ စိတ်ကုရာမှာ ခုတင် ပေါ်မှာ ခပ်စောင်းစောင်း လဲနေစေပြီး ခုနပြောတဲ့ ‘အိပ်မက်’ တွေရော၊ စိတ်ထဲက အခုအခဲ အစိုင်အခဲတွေရော ဘယ်လိုရှိတယ်ဆိုတာကို ဆွေးနွေး ပြီး အတိတ်ကိုရော၊ ပစ္စုပ္ပန်ကိုရော နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် လှန်လှောကြည့်တဲ့ ကုထုံး ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုမေးမြန်းတဲ့အခါ လူတစ်ယောက်မှာ ‘လိုတာ မရ၊ ရတာမလို’ ဆိုတဲ့ ကိစ္စမျိုးရော၊ ဖုံးဖိထားတဲ့ ကိစ္စမျိုးရော တစ်ကြိမ် မဟုတ် တစ်ကြိမ်ပေါ်လာရတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

‘အိပ်မက်’ကတော့ ဒါလောက်နက်ရှိုင်းတာတွေလည်း ပါနိုင်ပါတယ်။ တကယ်တမ်းမှာ အိပ်မက်ဟာ ခေတ်သစ်စိတ်ပညာက ထိုးထွင်းလေ့လာနေတဲ့နယ်ပယ် ဖြစ်ပါတယ်။

သိပ္ပံပညာသဘောအရ အိပ်မက်မက်တဲ့အခါ မျက်လုံးကလည်း အလျင်အမြန် လှုပ်ရှားရတဲ့ အိပ်စက်ခြင်းသဘာဝပဲလို့ ဆိုပါတယ်။ အိပ်မက်မက်ခြင်းဟာ အစာမကြေလို့ဖြစ်ရတဲ့ ကိစ္စမျိုးလည်း ရှိတယ်။ ပြင်ပ အကြောင်းဖြစ်တဲ့ နှိုးစက်ထမြည်တာမျိုးကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်တယ်လို့ သိရပါတယ်။ မွေးကင်းစကလေးငယ်များရဲ့ အိပ်စက်ချိန် တစ်ဝက်ဟာ အဲဒီလိုမြင်မက်တာမျိုးတွေကို အိပ်ချိန်တစ်ဝက်လောက် ဖြစ်နေတယ်လို့ တွေ့ရှိရတယ်။ ကြီးလာတဲ့အခါ အဲဒီလိုဖြစ်ပျက်မှု တဖြည်းဖြည်းလျော့သွားလိုက်တာ လူကြီးတစ်ယောက် ရှစ်နာရီအိပ်ချိန်မှာ နှစ်နာရီလောက်ပဲ အိပ်မက်မက်တတ်တယ်ဆိုတာကို တွေ့ရတယ်။ လူ့အဖွဲ့အစည်း မတိုးတက်ခင်တုန်းကတော့ အိပ်မက်ဟာ ဘာသာရေးတို့၊ စုန်းကဝေတို့လိုကိစ္စမျိုးနဲ့ နှိုးနှယ်ပြီး ယုံကြည်ကြပါတယ်။

စိတ်ပညာရှင်ဆစ်ဂမွန်ဖရွိုက်က “အိပ်မက်ဟာ လူတစ်ယောက်ရဲ့ ဘဝကိုသိနိုင်တဲ့ သော့ချက်ဖြစ်တယ်” လို့ ဆိုပါတယ်။ အိပ်မက်မှာ အတွေ့အကြုံပိုင်းနဲ့လက်တွေ့ပိုင်းရယ်လို့ ခွဲခြားရမှာဖြစ်ကြောင်း သူကပြောတယ်။ စိတ်ပညာရှင်ယန်းဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကတော့ အိပ်မက်ဟာ မသိစိတ်ကို ဖော်ပြရုံသာ မဟုတ်ဘူး၊ **Archtype** ခေါ်တဲ့ **Innate Mental Structure** ကြောင့်လည်း မြင်မက်ရတယ်လို့ ယူဆတယ်။ လူတွေအားလုံးမှာရှိတဲ့ တူညီတဲ့ မသိစိတ်တွေကြောင့် ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

စကားအရာ တင်စားပြီးသုံးတဲ့ အိပ်မက်ကတော့ အထူးသဖြင့် ပြင်းပြတဲ့ဆန္ဒကို ဆိုလိုတယ်လို့ ယူချင်ပါတယ်။ ‘လွတ်လပ်ရေးအိပ်မက်’ လို့ သုံးခဲ့တဲ့အခါ မျှော်မှန်းချက်ကို ဆိုလိုပါတယ်။ အများအကျိုးစီးပွားနဲ့လည်း ပတ်သက်ပြီး နေတတ်ပါတယ်။ မာတင်လူသာကင်းကဆိုရင် “ကျွန်တော့်မှာ အိပ်မက်တစ်ခုရှိတယ်” ဆိုတဲ့ အခမ်းအနားမိန့်ခွန်းတစ်ခုမှာ လူဖြူတွေနဲ့ သူတို့လူမည်းတွေ တစ်နေ့မှာ အတူပလဲနံ့ပသင့်အောင် နေထိုင်

ကြမယ်၊ ဘဝတူ၊ အကျိုးတူ ဖြစ်ကြရမယ်လို့ မျှော်မှန်းတဲ့အကြောင်း
နှိုးဆွတဲ့ စကားပါ။

ဒါကြောင့် လူ့ဘဝမှာ မာတင်လူသာကင်းပြောသလို မျှော်မှန်းမိတဲ့
အရာတွေဟာ ‘ဒရင်းမ်’ ပါပဲ။ ‘ဒရင်းမ်’ ဆိုတဲ့ အိပ်မက်မရှိရင် ရှေ့ကို
အားထုတ်ကြိုးစားဖို့ ဘဝပန်းတိုင် ပျောက်နေသလိုပါပဲ။

ဒရိုက်ပ် Drive

‘ဒရိုက်ပ်’ ကိုပြုလုပ်သူဟာ ‘ဒရိုင်ဘာ’ဖြစ်ပါတယ်။ ဒရိုင်ဘာလို့ ဆိုလိုက်ရင်လည်း ယာဉ်မောင်းတဲ့သူရယ်၊ ဝက်အူလှည့်ရယ်ဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်တွေကိုပဲ ရုတ်တရက် သတိရကြမယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ အဲဒီအဓိပ္ပာယ်နှစ်မျိုးကလည်း ‘ဒရိုက်ပ်’က လာတာပါပဲ။ မောင်းနှင်တယ်ပေါ့။ ဝက်အူကို မောင်းနှင်တဲ့အခါကျတော့ အရစ်ကို အရှိန်နဲ့လှည့်သွင်းတာပါပဲ။ စက်အားနဲ့လှည့်တဲ့ ဝက်အူလှည့်များဆိုရင် တစ်ချက်တည်းနဲ့ မွှေ့သွင်းလိုက်ရုံနဲ့ ဝက်အူကျပ်ပြီးသား ဖြစ်သွားပါတယ်။ တပ်ဆင်တဲ့ စက်ရုံတွေမှာပါ။

လူကိုမောင်းနှင်တဲ့အခါကျတော့ မောင်းနှင်တယ်လို့ မသုံးတော့ပါဘူး။ ဒါတောင် “ဒီလူက တကယ်မောင်းသလားမမေးနဲ့” ဆိုပြီး ခိုင်းလွန်းတဲ့ လူကို ပြောဆိုလေ့ ရှိကြပါတယ်။ လေ့ကျင့်ကွင်းတွေမှာလည်း ဒီလိုပါပဲ။ အင်္ဂလိပ်စကားနဲ့ညှပ်ပြီး ပြောတဲ့အခါမှာတော့ “သူ့အထက်အရာရှိက ဒရိုက်ပ် ကောင်းတယ်ဗျ” လို့ ပြောလေ့ရှိပါတယ်။ ဒီအခါမှာ အဓိပ္ပာယ်က “မောင်းတယ်” ဆိုတာလို သိပ်ပြီး မခက်ထန်လှပါဘူး။ အလုပ်ဖြစ်အောင် ကြပ်မတ်စေခိုင်းတယ်၊ တိုက်တိုက်တွန်းတွန်း ဆော်ဆော်ဩဩလုပ်လေ့ရှိတယ်လို့ ဆိုလိုတာ ဖြစ်ပါတယ်။ တွန်းတွန်းထိုးထိုး နိုင်တယ်လို့လည်း ဆိုရင် ဆိုနိုင်တာပေါ့။

‘ဒရိုက်ပ်’ ရဲ့ကြပ်မတ်မှုနဲ့ စေ့ဆော်မှုတို့ဟာ ရည်ရွယ်ချက်ကောင်းတဲ့ လုပ်ငန်းများအတွက် လိုအပ်နေမှာပါပဲ။ အတင်းအကျပ်မဟုတ်တဲ့ စီစဉ်မှု

မျိုးလည်း ရှိအပ်ရပါလိမ့်မယ်။ ‘ဒရိုက်ဗ်’ ကို သုံးတဲ့နေရာမှာ လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း ၄၀၀၀ ခန့်ကစပြီး အီဂျစ်ပြည်က ပိရမစ်ကြီးတွေ တည်ဆောက် တုန်းကအကြောင်းကို ရေးတဲ့အခါမှာ **Slave Driver** ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်း ကို သတိထားဖတ်မိပါတယ်။ ဒီစာလုံးကို စကားစပ်နဲ့သာ နားမလည်ရင် မော်တော်ကားမောင်းတဲ့ ကျွန်တွေလို နားလည်ရမှာပါပဲ။ လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း ၄၀၀၀ လောက်ကတော့ ဘုရင့်အမိန့်အရ ကျွန်တွေကို ကျာပွတ်နဲ့ ခြိမ်းခြောက်ပြီး အလုပ်လုပ်ခိုင်းတာပါ။ ဒီခေတ်မှာတော့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း မှာရော၊ ဌာနဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတွေမှာပါ စည်းကမ်းထားမှု၊ အစီရင်ခံမှု၊ နှိုးဆော်မှုတွေနဲ့ မိမိတို့ဘာသာ အသိတရားနဲ့ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဝန်ထမ်းကိုပဲဖြစ်ဖြစ် စေခိုင်းရပါတယ်။

ဒီတော့ ‘ဒရိုက်ဗ်’ ဆိုတာ စေခိုင်းခြင်းကိုဆိုလိုတာလို့ ယူရပါတယ်။ ‘ဒရိုက်ဗ်’ ဟာ ဘာကြောင့်ရှိရသလဲဆိုရင် လုပ်ငန်းတိုင်းမှာ လုံ့လဝီရိယ နည်းတာ၊ အစီအမံနည်းတာ၊ ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှု နည်းတာတွေကြောင့် ရှိရတယ် ထင်ပါတယ်။ “ပျင်းတယ်ဆိုတာ နာမည်သာ ဆိုးတာဗျ၊ လူသက်သာတယ်” ဆိုတဲ့ဆင်ခြေမျိုးကို အပြုသဘောဖြစ်အောင် ပြောင်း ပေးရတာဟာ လိုအပ်ချက်တစ်ခု ဖြစ်ပါတယ်။ ခိုင်းမှလုပ်တာ၊ တွန်းမှ ရွေ့တာ၊ နှိုးဆော်မှုကောက်ကိုင်တာဆိုတဲ့ သဘောတွေဟာ အပြိုင်အဆိုင် ကြိုးစားရတဲ့ခေတ်မှာ လူတစ်ဦးချင်းအတွက်ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ အစုအဖွဲ့အတွက်ပဲ ဖြစ်ဖြစ် မရှိအပ်တဲ့ အခြေအနေတွေ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီလိုဆိုတော့ အောင်မြင်ဖို့ လုပ်ရတဲ့ အလုပ်တွေမှာ ‘ဒရိုက်ဗ်’ ရဲ့ ရလဒ်ဟာ အကောင်းကို မျှော်ကိုးတာပါပဲ။ အနီးဆုံးနဲ့ အလွယ်ဆုံးကတော့ မိမိကိုယ်ကို ဒရိုက်ဗ် လုပ်တာပါပဲ။ ဒရိုက်ဗ် လုပ်နိုင်ဖို့ စေ့ဆော်မှုဟာ ငွေရဖို့ သက်သက်လည်း မဟုတ်ပါဘူး။ အောင်မြင်ဖို့၊ ကျော်ကြားဖို့၊ ကျေနပ်မှုရဖို့နဲ့ နောင်လာနောက်သားဖို့ဆိုတဲ့ စေတနာရည်မှန်းချက်တွေကို အကောင်အထည် ဖော်ရတာပါပဲ။

“တကယ်လုပ်ရင်အဟုတ်ဖြစ်ရမယ်” ဆိုတဲ့ဆောင်ပုဒ်ဟာ ဆရာကြီး ဦးသုခက ကျယ်ပြန့်အောင် လုပ်ပေးလိုက်ပြီးတော့ မတက်ကြွတဲ့သူများ၊

ဝီရိယနည်းတဲ့ သူများအတွက် စိတ်ထင်လင်းစေမယ့် အားဆေးတစ်လက် ဖြစ်ပါတယ်။

ကြွယ်ဝလှတဲ့ မြန်မာစာပေ အစုစုတို့မှာလည်း ‘ပညာထိုးထွင်း၊ တတ်လိုလျင်း၊ မပျင်းမရိနှင့်’ဆိုတဲ့ ညောင်ပင်သာဦးပုညရဲ့ သုတရတနာ ကျမ်းလာ နှိုးဆော်ချက်မှအစ ဆရာတော်ဦးဗုမ်ရဲ့ ဂီဟိဝိနယကျမ်းလာ ပျင်းသူ၏အပြစ်ခြောက်ပါးမှာ ‘အချမ်းပြည့်ဝှန်၊ အလွန်ပုနိုး၊ မိုးချုပ်လှမော၊ စောလွန်းလှယောင်၊ ဆာလောင်ပြင်းပြ၊ ဝမ်းဝလွန်တွေ၊ နေကဥစ္စာ၊ မဖြစ်ရာသည်၊ ခြောက်ဖြာပျင်းသူအပြစ်တည်း’ လို့ဆိုတဲ့ ဆုံးမစာတို့ဟာ မိမိကိုယ်ကို ‘ဒရိုက်ဗ်’လုပ်ရမယ့်အကြောင်း သတိရှိဖို့ နှိုးဆော်နေသလို ဖြစ်ပါတယ်။

အိကိုစစ္စတမ် Ecosystem

နှစ်စဉ် ဇွန်လ (၅) ရက်နေ့ ကမ္ဘာ့ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးနေ့ဆိုပြီး ကျင်းပကြပါတယ်။ ကမ္ဘာနဲ့အဝန်းဆိုပါတော့။ ဒီလိုနေ့မျိုးကို ကျင်းပလာခဲ့ကြတာ ခရစ်နှစ် ၂၀၀၀ မှာ နှစ်ပေါင်း ၃၀ ရှိပြီဆိုတော့ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်က စပြီး ကျင်းပခဲ့ကြတာပေါ့။

လူ့ပတ်ဝန်းကျင်နေ့ကို ကျင်းပဖို့ အကြောင်းဟာ ပတ်ဝန်းကျင်ကို သတိမူမိလို့ပါပဲ။ လူဟာ သမိုင်းဦးတုန်းက ရေကြည်ရာ မြက်နုရာကို ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင် အခြေချလာခဲ့ကြတာကို လူတိုင်းအသိ ဖြစ်ပါတယ်။ အကျယ်သဘောကတော့ ရေနဲ့နီးရမယ်၊ သောက်သုံးရေ ရနိုင်ရမယ်၊ စိုက်လို့ပျိုးလို့ အဆင်ပြေရမယ်၊ မွေးမြူတဲ့ တိရစ္ဆာန်များအတွက် စားကျက် အဆင်ပြေရမယ်ဆိုပြီး ပြောလိုတာပါ။ ဒါနဲ့ ကိုယ့်အရပ်၊ ကိုယ့်ဒေသနဲ့ ကိုယ့်တိုင်းကိုယ့်ပြည်တွေ ဖြစ်လာကြတယ်။ ကိုယ့်ရေကိုယ့်မြေ ကိုယ့်လေ ဖြစ်တဲ့ ကိုယ့်ပတ်ဝန်းကျင်ကို ခင်တွယ်လာကြတယ်ပေါ့။ အဲဒါဟာ အမျိုးစွဲ၊ ဇာတိစွဲ အထိပါပဲ။

ဒီလိုအခြေအနေနောက်ပိုင်းမှာ လူဦးရေတွေ များပြားလာပြီး မြို့ပြ တည်ထောင်အခြေစိုက်ရာက သိပ္ပံစက်မှုတွေလည်း တိုးတက်လာတော့ စည်တော့စည်ကားပါရဲ့။ ရေကြည်ရာမြက်နုရာ နည်းပါးလာပြီး ‘ရေကြည် အောင်မြက်နုအောင်’ လုပ်ကြရမယ့် အခြေအနေမျိုးကို လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ် ၅၀ လောက်အတွင်းမှာ ရောက်ခဲ့ပါတယ်။

ဒီအချိန်မှာ မြေအောက်က သယံဇာတတွေကို စက်မှုနိုင်ငံတွေက အဆီးအတားမရှိ တူးယူသုံးစွဲကြပါတယ်။ ရေနံတို့၊ ကျောက်မီးသွေးတို့လို အရာမျိုးတွေပါ။ ရေနံ၊ ဓာတ်ဆီတို့ကို မီးလောင်မြိုက်စေပြီး မော်တော်ယာဉ်နဲ့ စက်တွေမောင်းရတယ်။ ကျောက်မီးသွေးကိုလည်း မီးရှို့ပြီး စက်မောင်းကြပါတယ်။ ကျောက်မီးသွေးနဲ့ပဲ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေး စက်ရုံတွေကို ခုတ်မောင်းကြတယ်။ ဒီလိုလုပ်လို့ ဓာတ်ဆီနဲ့ မော်တော်ကား တော့ မောင်းလို့ရပါရဲ့။ ကျောက်မီးသွေးနဲ့ လျှပ်စစ်တော့ ထုတ်လို့ရပါရဲ့။ ဒီလိုလောင်စာနဲ့ လည်ပတ်တဲ့ စက်တွေကထွက်တဲ့ အခိုးအငွေ့တွေဟာ ပတ်ဝန်းကျင်လေကို ညစ်ညမ်းစေပါတယ်။ လေညစ်ညမ်းရင် လေရှူရတဲ့ လူတွေမှာ အန္တရာယ် ဖြစ်ပါတယ်။ လူတင်မဟုတ်ဘူး။ တိရစ္ဆာန်တွေပါ ဒုက္ခရောက်ပါတယ်။ တိရစ္ဆာန်တင် မဟုတ်ဘူး။ အပင်တွေရဲ့ ရှင်သန်မှုမှာ လည်း ထိခိုက်ပါတယ်။ ကောင်းကင်က အက်စစ်မိုးတွေ ရွာချပါတယ်။ အဆိပ်ငွေ့တွေဟာ တိုင်းပြည်နယ်နိမိတ်ကိုပါကျော်ပြီး မိုးတိမ်များနဲ့အတူ လွင့်ပါးကြပါတယ်။ ဒီတော့ ပတ်ဝန်းကျင် ညစ်ညမ်းမှုမှာ နယ်နိမိတ် မရှိတော့ဘူးပေါ့။ ဒါက တိုးတက်ချမ်းသာမှုရဲ့ ဆင့်ပွားဒဏ်တွေပါ။ ဒါတွေကို ရှောင်လွှဲနိုင်အောင် အကန့်အသတ်ပြုလုပ်ဖို့ လိုလာပါတယ်။

ဆင်းရဲတဲ့အတွက်ဖြစ်ရတဲ့ဒဏ်တွေလည်း ရှိပါသေးတယ်။ လျှပ်စစ်ဓာတ်မရှိတဲ့ နေရာတွေမှာ ချက်ပြုတ်ဖို့ ထင်းရှာထင်းခုတ်ရတယ်။ ပင်နု၊ ပင်လတ်မရွေးဘဲ ခုတ်ယူလို့ တောပြုန်းတယ်။ တောပြုန်းတဲ့အခါ တောနေ သတ္တဝါတွေနဲ့ ကျေးငှက်တွေရဲ့သိုက်မြိုတွေ ပျက်စီးရတယ်။

စက်မှုလုပ်ငန်းတွေက စွန့်ပစ်တဲ့ ရေတွေ၊ ပြဒါးတွေ၊ စက်ရုံသုံး ရေညစ်တွေဟာ မြစ်ချောင်းအင်းအိုင်သမုဒ္ဒရာထဲဝင်တော့ ရေညစ်ညမ်း ရတယ်။ သားငါးမျိုးမတုန်းခင် ဖမ်းဆီးစားသုံးသူတွေမှာ ရောဂါရတယ်။ ပင်လယ်ပြင်မှာ စက်ယန္တရားတွေနဲ့ အဆီးအတားမရှိ ဖမ်းပြန်တော့ မျိုးပြုန်းရပြန်သည်။

ဒီလိုတင်လားဆိုတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ လူဦးရေတိုးလို့ မြို့ပြ အနေအထိုင် ကျပ်တည်းတယ်။ ကျပ်တည်းလို့ အသွားအလာ အနေအထိုင် နီးကပ်ပြီး တိုးတိုးဝေ့ဝေ့ ရှိရတယ်။ ဒီလိုနီးကပ်ပြန်တော့ ကူးစက်ရောဂါ

တွေကူးဖို့ လွယ်လာတယ်။ မြို့ပြအသံဗလံတွေ၊ မြို့ပြအမှိုက်သရိုက် တွေကိုလည်း သိမ်းဆည်းရမယ့်ဝန်တာ ပိုကြီးလာပြန်တယ်။

ဒီအခါမှာ ရေမကြည်နိုင်တာ ရှိသလို၊ မြက်မနုနိုင်တာတွေ ကမ္ဘာနဲ့ အဝန်း များပြားလာပါတော့တယ်။ အချုပ်ကတော့ လူဟာ ဘယ်ပတ်ဝန်း ကျင်မှာဖြစ်ဖြစ် အခက်အခဲကင်းကင်း၊ အန္တရာယ်ကင်းကင်းနဲ့ နေရမယ့် အလားအလာဟာ ကမ္ဘာပေါ်မှာ မှေးမှိန်လာတော့တယ်။ ဘာလုပ်ကြမလဲ ဆိုတဲ့ စကားကိုလည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြောကြရတော့တာပေါ့။ ရှေ့ကိုမျှော်ရင် ကမ္ဘာနဲ့အဝန်း အခက်အခဲတွေ ကြုံရတော့မှာမို့ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီအခါမှာ လက်ရှိမျိုးဆက်အတွက်သာ မဟုတ်တော့ဘဲ နောက် လာမယ့် မျိုးဆက်တွေ အတွက်ပါ စဉ်းစားပူပန်စရာ ဖြစ်လာတော့တယ်။ ဒါကြောင့် အမှိုက်သရိုက် မပစ်ကြစို့နဲ့၊ အဆိပ်အတောက် မဖြန့်ကြစို့နဲ့၊ သယံဇာတ မဖြုန်းတီးကြနဲ့၊ ကျေးငှက်သတ္တဝါကအစ ဇီဝမျိုးစုံ လှပ ကြွယ်ဝအောင် ထိန်းသိမ်းကြစတဲ့ တိုက်တွန်းနှိုးဆော်မှုတွေ ရှိလာပါတယ်။

အချုပ်ကတော့ လူနဲ့ပတ်ဝန်းကျင် သဟဇာတ ဖြစ်ဖို့ပါ။ ကမ္ဘာကို အိမ်လုပ်နေရတဲ့ လူတွေအတွက် ဒီလုပ်ငန်းနယ်ပယ်ဟာ ‘ဂေဟဗေဒ’ ဖြစ်ပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ အီကိုလိုဂျီ(Ecology)လို့ သုံးပြီးတော့ အီကိုစစ္စတမ်ကတော့လူတို့မှာ နေဖို့နေရာ၊ စားဖို့အစာ၊ သွားလာဆက်သွယ်ဖို့ နေရာနဲ့ သာယာတဲ့ဝန်းကျင်အတွက် လိုအပ်တဲ့အစီအမံများ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီလိုတွေးမိတော့ ကျွန်တော်တို့ မြန်မာစကားအသုံးအနှုန်းမှာ ‘ဘူးခါးရေနဲ့ ကြမ်းကြားလေ’တို့၊ ‘ဖန်ပြာခွက်နဲ့ကျောက်စက်ရေ’တို့၊ ‘သစ်ရိပ်ဝါးရိပ်’တို့၊ ‘နားအေးပါးအေး’တို့၊ ‘အိမ်နောက်ဖေး ဈေးဆိုင် တည်’တို့၊ ‘နွယ်မြက်သစ်ပင် ဆေးဖက်ဝင်’တို့၊ ‘ဆေးလည်းအစာ၊ အစာ လည်းဆေး’တို့ဟာ ဒီလူပုဂ္ဂိုလ်ရဲ့ မိတ်ဖက်သဘောတွေပဲလို့ တွေးမိရ ပါတယ်။

လူတစ်ဦးချင်းရဲ့ အီကိုစစ္စတမ် ပတ်ဝန်းကျင်ကလေး တစ်ခုကို စဉ်းစားမိတဲ့ အသိဝင်ရင်၊ တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေးကအစ ပတ်ဝန်းကျင် အမှိုက်သရိုက် သိမ်းဆည်းရေးတို့အထိ မမေ့မလျော့ဖို့ပါပဲ။

လူပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးမှာ ကဏ္ဍတွေ များစွာရှိတဲ့အနက် စက်မှုလုပ်ငန်းများရဲ့အန္တရာယ်နဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ထည်းအောင် ဖန်တီးမှုကို ပြုပြင်ဖို့ လှုပ်ရှားရတာက အဓိကဖြစ်ပါတယ်။ သူ့လောက်မကြီးမားတဲ့ ကဏ္ဍကတော့ ဆင်းရဲလို့ ထင်းခုတ်ရတာ၊ တောင်ယာမီးရှို့စိုက်ပျိုးရတာ၊ သားငါးဖမ်းရတာမှာ အရွယ်မရွေး ဖမ်းဆီးရတာ၊ ပိုးသတ်ဆေး စတဲ့ ဓာတ်ပစ္စည်းများကို မဆင်မခြင်သုံးမိတာတွေ ပါပါတယ်။ အများနဲ့ဆိုင်တဲ့ နောက်ဆုံးအကြောင်းကတော့ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် မပျက်သေးတဲ့ ကျွန်တော်တို့လို နိုင်ငံတွေမှာ သစ်ပင်သစ်တော ထိန်းသိမ်းရေးတို့၊ အမျိုးသားဥယျာဉ် တည်ဆောက်ရေးတို့၊ ခြောက်သွေ့ဒေသ စိမ်းလန်းစိုပြည်ရေးတို့အထိ ပါပြီး၊ ရှိပြီး သယံဇာတကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ဖို့တို့ ပါဝင်ပါတယ်။

လူ့ဂေဟာ သာယာစေကြောင်းပေါ့။ ။ ။

အင်န်ဒီန်းကျား Endangered

တစ်နေ့က အမျိုးသားပထဝီမဂ္ဂဇင်းကိုလှန်ပြီး **Endangered** ဆိုတဲ့ မျိုးတုံးဖို့အန္တရာယ်ရှိတဲ့ သတ္တဝါများအကြောင်းကို အသံထွက်ဖတ်ကြည့်နေရာ၊ အနီးမှာရပ်နေတဲ့ ဝါရင့်အယ်ဒီတာကြီးတစ်ဦးက ‘အယ်ဒီတာ’လို့ တစ်ခွန်းဝင်ပြီး ရွတ်လိုက်ပါတယ်။ သူ့မှတ်ချက်က အဲဒီလိုတစ်လုံးတည်းနဲ့ တိုတိုပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ ကြားရသူစိတ်ထဲမှာ လင်းခနဲလက်ခနဲ ပေါ်သွားပါတယ်။

ဝါရင့်အယ်ဒီတာ (စာတည်း)ကြီးဆိုချင်တဲ့ အကြောင်းကတော့ အယ်ဒီတာ(စာတည်းများ)ရဲ့ နယ်ပယ်မှာလည်း မျိုးတုံးဖို့ အန္တရာယ် ရှိနေတယ်လို့ ဆိုလိုပါတယ်။ ကျွန်တော့် အမြင်အားဖြင့်တော့ သူတို့မှာ ခေတ်မီ ပုံနှိပ်စက်ကြီးတွေ၊ သတင်းဌာနက သတင်းတွေ၊ ခေတ်ပေါ် မဂ္ဂဇင်းတွေ ရှိနေပြီး ထုတ်ဝေနေကျ စာစောင်များကို ထုတ်ဝေနေပေမဲ့ ဒီလုပ်ငန်းကို မျက်နှာလွှဲပြီး ဆက်ခံယူမယ့် သူက အတော်ကြီး နည်းနေ သေးတာကို ဆိုလိုတာပါ။

အဲဒီ ဝါရင့်စာတည်းကြီးတွေက တော်လှ၊ တတ်လှပြီး သူ့နောက်ကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်မယ့်သူတွေက အတတ်ပညာမပြည့်ဝဘဲ ညံ့ဖျင်းနေ တယ်လို့ ဆိုလိုတာ မဟုတ်ပါဘူး။ သူ ဆိုလိုသည်ဖြစ်စေ၊ မဆိုလိုသည် ဖြစ်စေ မျက်မြင်ရင်ဆိုင်နေရတဲ့ အဖြစ်ကတော့ လက်တွေ့ကျွမ်းကျင်မှုကို ဆရာလည်းတင်တဲ့၊ တပည့်လည်းခံမယ့်၊ အထုံဝါသနာလည်းရှိမယ့်၊

ပညာကိုမြတ်နိုးပြီး ကျိုးကျိုးနွံနွံနဲ့လည်း ပညာယူမယ့် ဆက်ဆံမှုမျိုးတွေ မရှိသလောက် ဖြစ်နေတာတော့ မှန်နေသလိုပဲ။ ဒါဟာ ဘာကြောင့်လဲ ဆိုရင် အလုပ်သဘောစနစ်(**Professionalism**) အတော်ကြီး မှေးမှိန်နေ တာက အကြောင်းရင်းတစ်ခု ဖြစ်မယ်လို့ ထင်မိပါတယ်။

တစ်နေ့က စာစောင်တစ်ခုမှာပေါ့(**Pop**)နဲ့ ဂေါ့ဆစ်ပ်(**Gossip**) ဘယ်လို ခွဲခြားနားလည်ထားလဲလို့ မေးတဲ့ မေးခွန်းတစ်ခုကို ဖတ်လိုက် ရပါတယ်။ ကိုယ့်စာနယ်ဇင်းလောကရဲ့ မျက်မှောက်အခြေအနေနဲ့ အသုံး အစွဲ တွင်ကျယ်မှုကို ထင်ဟပ်ပြီး မေးလိုက်တာပါ။ ခေတ်ပြိုင် အသုံး အနှုန်းတို့ကို သူနဲ့ကိုယ်နဲ့ ဘယ်လိုနားလည်ထားသလဲလို့ မေးကြည့်ရုံ သဘောပဲဖြစ်တယ်လို့ နားလည်ရပါတယ်။

ကျွန်တော်တို့မှာ အပရင်းတစ်ရစ် (**Apprenticeship**)ဆိုတဲ့ လက်အောက်ငယ်သားအဖြစ် ပညာယူနိုင်တဲ့ အခွင့်အလမ်းတွေ တော်တော် ခေါင်းပါးသွားခဲ့တယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ ထို့အတူပဲ ပညာပေးနိုင်တဲ့ နည်းပေး လမ်းပြ ဆရာမျိုးလည်း ကာလလျားလို့ ပါးရှားသွားတယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ လေ့ကျင့်ဖို့ စားကျက်ကောင်းများ နည်းပါးသွားပါတယ်။

ဒီနေရာမှာ သင်ဆရာနဲ့တပည့် (**Mentor** နဲ့ **Disciple**)တို့ရဲ့ ဆက်ဆံရေးမျိုးဟာလည်း မှေးမှိန်သွားပါတယ်။ ‘ဒီဆိုင်းပဲလ်’ ဝေါဟာရ ဟာ လက်ရင်းတပည့်လို့ ခေါ်ရမယ်လို့ နားလည်ပါတယ်။ ဒီနှစ်ဦးဆက်ဆံ ရေးမှာ ကျောင်းသင်ပညာရယ်၊ ဘဝတစ်သက်တာ ပညာရေးရယ် ဆက်စပ် ရမယ့်အပြင် သက်မွေးမှုလုပ်ငန်းပီပြင်ဖို့ အခွင့်အလမ်းကောင်းလည်း လိုအပ်ခဲ့ပါတယ်။

တစ်ကိုယ်တည်းအသံထွက်ပြီး တွေးမိတာ(**Thinking Ado-ud**)၊ လုပ်မိတာတော့ ဘရိန်းဒရိန်း(**Brain Drain**)လို့ ခေါ်ကြတဲ့ ဉာဏ်ရည် ယိုစီးမှုနဲ့ ပတ်သက်မလား၊ သက်မွေးမှုလုပ်ငန်းတစ်မျိုးပီပြင်မှုနဲ့ ပတ်သက် မလား၊ ဖြတ်သန်းခဲ့ရတဲ့ ခေတ်အလျောက် လုပ်ငန်းသင်တန်းတို့၊ လုပ်ငန်း ပတ်ဝန်းကျင်တို့ရဲ့ ပံ့ပိုးလေ့ကျင့်မှုနဲ့ ပတ်သက်မလားလို့ တွေးမိပါတယ်။

တွေးမိခြင်းဟာကျိုးကြောင်းဆင်ခြင်ခြင်းဖြစ်တဲ့အတွက် လမ်းမှန်တဲ့ အတွေးဖြစ်ရင် အဖြေနဲ့နီးစပ်စရာ ဖြစ်လေ့ရှိပါတယ်။ ‘အင်န်ဒီန်းဂျား’

အခြေအနေဟာ ဘယ်ကိစ္စမျိုးမှာမဆို ဖြေရှင်းရမဲ့သဘောနဲ့ အတူတူပါပဲ။ အန္တရာယ်ရှိနေတယ်ဆိုတာကို အန္တရာယ်မရှိအောင် ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်းဟာ လုပ်သင့်လုပ်ထိုက်တာဖြစ်လို့ ပန်ဒါဝက်ဝံပဲ ဖြစ်ဖြစ်၊ စုမတြာကျွန်းကကျားမျိုးနဲ့ ဘင်္ဂလားကကျားမျိုးပဲဖြစ်ဖြစ်၊ အမေဇုန်သစ်တောထဲက ကြက်တူရွေး အာခေါင်နီမျိုးကိုပဲဖြစ်ဖြစ်၊ မဒါဂပ်စကာကျွန်းက မျောက်မီးကျားမျိုးပဲဖြစ်ဖြစ် ပြုစုပျိုးထောင်မှု ဆီလျော်ရင်၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်တဲ့ အလေ့မှန်ထွန်းကားရင် စိတ်ချလက်ချပွားများမှာ အမှန်ပဲလို့ ကမ္ဘာတောရိုင်း ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆရာတို့ရဲ့ အမြင်ရှိပါတယ်။

ကမ္ဘာပေါ်မှာ ဇီဝမျိုးစုံထွန်းကားမှု(ဘိုင်အို ဒိုင်ဗာစီတီး)ဆိုတဲ့ ကိစ္စကို ကင်နွန်ကင်မရာကုမ္ပဏီရဲ့ ဓာတ်ပုံပညာနည်းနဲ့ အားပေးလှုံ့ဆော်ထားတဲ့ စာသားမှာဖတ်ရင်းနဲ့ စိတ်ကြိုက်ဖြစ်မိတာ နှစ်ချက်တွေ့ပါတယ်။ “အင်န်ဒီနီးဂျား ဖြစ်ခြင်းသည် တိရစ္ဆာန်များအဖို့သာမဟုတ်၊ ကျွန်ုပ်တို့အတွက်လည်း အန္တရာယ်ရှိသည်။ အကြောင်းမှာ ကျွန်ုပ်တို့သည် သဘာဝလောကကြီးနှင့် အလှမ်းမကွာကြဘဲ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်နေကြသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာကို ဖွဲ့စည်းဖန်တီးထားသော ဂေဟဗေဒစနစ်ကွန်ရက်၌ လွန်းကြီးမျှင် တစ်ပင်ပြတ်ခဲ့လျှင် အခြားစနစ်များကိုပါ ထိခိုက်နိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်” လို့ ရေးထားတဲ့ စာသားဖြစ်ပါတယ်။

ဒါ့ကြောင့် အတတ်ပညာရှင်တို့မှလည်း လေ့ကျင့်ရင်၊ အခွင့်အလမ်းရှာနိုင်ရင်၊ ဆင့်ပွားနိုင်ရင် အရေအတွက်ရော၊ အရည်အချင်းပါ တိုးပွားပါလိမ့်မယ်။ ပါရမီဓာတ်ခံများ မတိမ်ကောရင် ပိုလို့တောင် လေ့ကျင့်အားထုတ်ရ အဆင်ပြေလိမ့်မယ် ထင်ရပါတယ်။ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် အတတ်ပညာခေါင်းပါးတာ၊ ခေတ်အလိုက် မဖြစ်တာကတော့ သူတို့ပြောတဲ့ ‘အင်န်ဒီနီးဂျား’ အန္တရာယ်ရှိနေတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

အက်စက်ထရား Etc.

‘အက်စက်ထရား’ကို ‘ရား’ မှာ ရကောက်သံနဲ့ လျှာလိပ်ပြီး ရွတ်ဆိုလေ့ ရှိပါတယ်။ မူရင်းအသုံးကတော့ လက်တင်ဘာသာမှာ ၁၂ ရာစုလောက်က စတင်သုံးစွဲခဲ့တယ်လို့ အမှတ်အသားရှိပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်စာလုံးပေါင်းမှာ ဆိုရင် **Ecetera** လို့ သုံးပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်စာ ဝေါဟာရထဲကို ဝင်လာ တာကတော့ ၁၆၂၆ ခုနှစ်မှာ ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

‘အက်စက်ထရား’ရဲ့ အဓိပ္ပာယ်က ‘အစ ရှိသဖြင့်’၊ ‘အမည်နာမ တပ်၍ မဆိုနိုင်သော အရာများ’လို့ ဆိုလိုပါတယ်။ ‘သဗ္ဗရန်ပေါင်း’၊ ‘ဗြဟ္မစဗျင်းတောင်း’လို့လည်း ဆိုနိုင်သလို ‘စသည်ဖြင့် ...စသည်ဖြင့်’ လို့လည်း သုံးနိုင်ကြပါသေးတယ်။ တစ်ခါတလေကျတော့ အမျိုးတူတွေ၊ အကြောင်းအရာတွေကို ဖော်ပြတဲ့ နေရာမှာလည်း လုံးစေ့ပတ်စေ့ မပြော တော့ဘဲ ထင်သာမြင်သာရုံလောက် အကြောင်းတွေကို ဆိုလိုရင်း ဖြစ်ပါ တယ်။ သဘောလောက်ပေါ်အောင်ပေါ့။

တစ်ခါက ဟောလီဝုဒ်က ရိုက်ကူးတဲ့ သည်ကင်းန့်အင်န့်အိုင် (**The King and I**) ‘ဘုရင်နဲ့ ကျွန်မ’ဆိုတဲ့ ရုပ်ရှင်ကားထဲမှာ အမေရိကန် ဇာတ်လိုက်မင်းသားကြီး ယူးလ်ဘရိုင်နာက ဘုရင်အဖြစ်နဲ့ အင်္ဂလိပ်စာ သင်ပေးတဲ့ ဆရာမကို အင်္ဂလိပ်လိုပြန်ပြောရာမှာ စိတ်ကလောကြီးနေပြီး ပြောချင်တာတွေကများတော့ သူ့စကားအဆုံးမှာ ‘အက်စက်ထရား... အက်စက်ထရား’လို့ အမြဲလိုလို ပြောလေ့ရှိပါတယ်။ သူ့အမူအရာ၊ သူ့

အသံဝါကြီးနဲ့ သိမ်သိမ်မွေ့မွေ့ရယ်စရာ ဖြစ်သွားတာကို ကြည့်ရပါတယ်။ နောက်ပြီး ဘာသာခြားစကားများကို ပြောဆိုရာမှာ မကျွမ်းကျင်သေးတဲ့ လူများအဖို့ ထင်တိုင်းမပေါက်ရင်တော့ ဆိုချင်တာကိုရောပြီး ပြောလိုက်ရတဲ့ အဖြစ်မျိုးလည်း ဟုတ်ပါတယ်။

‘ကိစ္စ မြားမြောင်လူတို့ ဘောင်’ ဆိုတာလို လူ့အရေးလူ့ ကိစ္စတို့မှာ လည်း ‘အက်စက်ထရား’ တွေ များလေ့ရှိပါတယ်။ ဒီတော့လည်း ပထမ အဓိပ္ပာယ်နဲ့ဆိုရင် ‘အစရှိသဖြင့်’၊ ဒါမှမဟုတ် ‘ဒါတွေ ဒါတွေပေါ့ကွာ’ လို့ ဆိုလိုရာရောက်ပါတယ်။

‘အက်စက်ထရား’ ကိစ္စကို တွေးမိတော့ လူ့ကိစ္စရဲ့ အဆာကျယ် တတ်ပုံကိုလည်း ထည့်တွက်မိစရာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဆာကျယ်သင့်လို့ ကျယ်တာရှိသလို မကျယ်သင့်ဘဲနဲ့ ကျယ်တာလည်း ရှိပါတယ်။ အဲဒါကို ဇီဇာကျယ်တယ်ဆိုပြီး သုံးတယ်လို့ ပြောရလိမ့်မယ်ထင်တယ်။ အဲဒီလို ကိစ္စမျိုးကိုရှောင်တဲ့အနေနဲ့ ခရီးသွားတဲ့အခါ ဝန်ပိုမှာစိုးလို့ မရှိမဖြစ် လိုအပ်တဲ့ ပစ္စည်းကလေးတွေကိုယူပြီး ပေါ့ပေါ့ပါးပါးသွားတာကို **Travelling Light** လို့ သုံးကြပါတယ်။ ကိစ္စများများ ဒါမှမဟုတ် လုပ်ငန်း အဆင့်များများချဲ့ထွင်ပြီး ချိတ်ဆက်စရာမလိုဘဲ အလုပ်လုပ်ကြတာကို ‘တစ်နိုင်တစ်ပိုင်လုပ်တယ်’ လို့ ဒီခေတ်မှာ အသုံးအစွဲတစ်ခု ခေတ်စား လာပါတယ်။ သူ့ထက်နည်းနည်းချဲ့ထွင်ပြီး ဆောင်ရွက်ရတဲ့ လုပ်ငန်းမျိုး မှာ ‘တစ်အုပ်တစ်မ’ လုပ်တယ်လို့လည်း ဓလေ့သုံးစကားကိုယူပြီး သုံးလာ ကြပါတယ်။

‘အက်စက်ထရား’ ရဲ့ ‘စသည်ဖြင့်... စသည်ဖြင့်’ ဆိုတဲ့ အနက် သဘောကျတော့ တစ်နွယ်ငင်တစ်စင်ပါဆိုတာလို ကွင်းဆက်ဖြစ်တတ်တဲ့ ကိစ္စမျိုးလည်း လူ့ကိစ္စလူ့အရေးတို့မှာ ရှိစမြဲပါပဲ။ အလုပ်ဖြစ်အောင် ဆိုရင် အဲဒီကွင်းဆက်များကို ယတိဖြတ်ပစ်ဖို့ လိုပါတယ်။ ဖြတ်တတ်ဖို့ ကိစ္စမှာ ဆင်ခြင်ပိုင်းခြားတတ်ဖို့နဲ့ အကျိုးသင့်အကြောင်း သင့်တွေးတတ်ဖို့ လိုအပ်ချက် ပါလာပါတယ်။ လိုအပ်ချက်ကိစ္စတစ်ခု လိုအပ်တဲ့ အတိုင်း အတာနဲ့ပြီးစီးအောင် ‘ဖြတ်တယ်’ ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းက ပွဲရုံပွဲစားလုပ်ငန်း မှာ ဈေးဖြတ်တဲ့ကိစ္စက လာတယ်လို့ ထင်ရတယ်။ ‘ပွဲပြတ်တယ်’ ဆိုတဲ့

ခုတစ်လော အသုံးများတဲ့ကိစ္စလည်း ဒီနည်းနှင်နှင်ပဲလားလို့ ထင်စရာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီဝေါဟာရကိုပဲ ပြန်ကောက်မယ်ဆိုရင် ‘အက်စက်ထရား’ဝေါဟာရ အသုံးဟာ ဘာသာစကားကိစ္စက ပျောက်မသွားသေးတာဟာ လူ့ကိစ္စမှာ ဖျောက်ဖျက်မရတဲ့ အခြေအနေ ရှိနေကြလို့ဆိုတာ ပြောစရာ မလိုဘူး ထင်ရတယ်။ ဒါပေမဲ့ လုပ်ငန်းတစ်ခု အဆင်ပြေပြေပြီးပြတ်ချင်ရင်၊ ကိစ္စ တစ်ရပ် ချောချောမောမော ပြီးမြောက်စေချင်ရင် ‘အက်စက်ထရား’ကို တစ်နေရာရာမှာ ဖြတ်တတ်ရပါလိမ့်မယ်။ ဒီအတွေးကတော့ ဘဝသင်ခန်းစာ တစ်ခုလို့ ဆိုချင်ပါတယ်။

ဖယ်မလီ Family

ခပ်စောစောပိုင်း တစ်ခေတ်တုန်းက ဖယ်မီလီယာ(Familia)လို့ အမည်ပေးထားတဲ့ မာဒေါကားလေးတစ်မျိုးကို စီးနင်းသွားလာခွင့်ကြံ့ဖူးပါတယ်။ ကားပုံစံချိုးပေးတာက အီတလီက မော်တော်ကားဒီဇိုင်းထုတ်တဲ့ ပညာရှင်တစ်ဦးပါ။ ဆီဒင်ဆိုတဲ့ နောက်ကဖွင့်လို့ရတဲ့ ကားလေးမျိုးလည်း ဖြစ်၊ မိသားစုတစ်စု သုံးလေးယောက်စီးနိုင်တဲ့ ပေါ့ပေါ့ပါးပါးပုံစံလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ထုတ်လုပ်သူများက ‘ဖယ်မီလီယာ’ လို့ နာမည်ပေးတာဟာ ‘မိသားစု’ ဆိုတဲ့ ‘ဖယ်မလီ’ ကို ရည်စူးတာပါပဲ။ ဇိမ်ခံမဟုတ် ထသွားထလာ အိမ်သုံး အဆင်ပြေအောင် စီမံထားတော့ မိသားစုတွေ ပိုပြီး စိတ်ဝင်စားဖို့ ဆွယ်တာပေါ့။ ခုတော့ နှစ်ပေါင်းလည်း ကြာခဲ့ပြီ။ ဒီကားမျိုးလေးတွေလည်း ဆက်မထုတ်တော့ပါဘူး။ ဂျပန်ပြည်လယ်ယာကွင်းအစပ်မှာ ကားပျက်ကလေး အဖြစ်နဲ့ရပ်နေတာ တွေ့ခဲ့ရဖူးပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ဆီမှာတော့ ကိုယ့်နည်းကိုယ့်ဟန်နဲ့ ပြုပြင်ဖာထေးပြီး စီးနေကြတဲ့ ဖယ်မလီယာကားလေးများကို ကြိုးကြားတွေ့ရပါသေးတယ်။

‘ဖယ်မလီ’ ဆိုတဲ့ မိသားစုဟာ လူ့အဖွဲ့အစည်းလို့ခေါ်တဲ့ လူ့လောကမှာတော့ အသေးဆုံးအစုအဖွဲ့ကလေး ဖြစ်ပါတယ်။ သန္ဓေမိသားစု (Nuclear Family) လို့လည်း ခေါ်ပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ ဒီလို အခြေခံဖွဲ့စည်းမှုကလေးတစ်မျိုးကို ယူနစ် (Unit) လို့ သုံးလို့ရပါတယ်။ တစ်မိသားစုပေါ့။ ဒီမိသားစုယူနစ်များဟာ လူမှုရေးမှာဖြစ်ဖြစ်၊ စီးပွားရေး

မှာဖြစ်ဖြစ် အခရာဖြစ်ပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုရင် မိသားစုထဲမှာ ဇနီးမောင်နှံနဲ့ သားသမီးများ သာမန်အားဖြင့် ပါဝင်လေ့ ရှိပါတယ်။ လူမှုရေးသဘောနဲ့ကြည့်ရင် သူတို့တစ်ချင်းဟာ တစ်အိမ်ထောင် ဖြစ်ပါတယ်။ အိမ်နီးနားချင်းတွေလည်း ဖြစ်နေကြပြီး ရပ်ကွက်ရပ်ရွာရဲ့ အသေးဆုံး အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်နေပါတယ်။ ရပ်ရေးရွာရေးရပ်ကွက်ရေးမှာ အခြေခံ အင်အားတစ်ခုအဖြစ်လည်း ပါနေပါတယ်။ ဖယ်မလီတစ်ချင်းဟာ အရှေ့ ခုနစ်အိမ်၊ အနောက်ခုနစ်အိမ်နဲ့ သင့်မြတ်ရမယ်လို့ အနည်းဆုံးသတ်မှတ် ချက်ဆိုရိုး ရှိပါတယ်။ ခုခေတ်မှာ အပေါ်ထပ်၊ အောက်ထပ်နဲ့ ခြေရင်းခန်း၊ ခေါင်းရင်းခန်းတွေလည်း ထည့်သွင်းရမှာပေါ့။

‘ဖယ်မလီ’ ကိုစီးပွားရေးအမြင်နဲ့ကြည့်ရင် စားသုံးသူတွေ၊ ထုတ်လုပ် သူတွေ၊ ဝန်ဆောင်မှုပြုသူတွေ အဖြစ်နဲ့လည်း မြင်လို့ရပါတယ်။ ဒါကြောင့် စားသုံးသူအနေနဲ့ မပါရင်မဖြစ် ပါရသလို ထုတ်လုပ်သူ၊ ဝန်ဆောင်သူ အနေနဲ့ အပြန်အလှန် ရိုင်းပင်းရတဲ့ကိစ္စတွေ ရှိပါတယ်။ မိသားစုတစ်စု ဖွံ့ဖြိုးလာလေလေ လူမှုရေးဝန်တာနဲ့ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းတွေ ရလာ လေလေပါပဲ။ သန္ဓေမိသားစုမှာ ဖခင်ရယ်၊ မိခင်ရယ်၊ သားသမီးတွေရယ် ရှိမှာပါပဲ။

ဒါပေမဲ့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေမှာဆိုရင် အဘိုးအဘွား၊ အဖေအမေနဲ့ မြေးမြစ်တွေအထိ မျိုးဆက်သုံးခုတို့ နေထိုင်ကြပြီး တစ်ခါတစ်ရံ ဘကြီး ဦးကြီး၊ ဒေါ်ကြီး ဒေါ်လေးတို့ပါ အမိုးတစ်ခုတည်းအောက်မှာ ဒါမှမဟုတ် တစ်ဝင်းတစ်ခြံထဲမှာ နေလေ့ရှိတဲ့ အစဉ်အလာများ ရှိပါတယ်။ အထူး သဖြင့် အရှေ့တိုင်းနိုင်ငံတွေရဲ့ ဆင်ခြေဖုံး၊ ကျေးလက်တို့မှာ တွေ့နိုင်ပါ သေးတယ်။ ဒီလိုမိသားစုမျိုးကို ‘ဖြန့်ကြက်တဲ့ မိသားစု’ လို့ မနုဿဗေဒ ဆရာများနဲ့ လူမှုဗေဒဆရာများက စပြီး အမည်ပေးထားခဲ့ကြပါတယ်။ အင်္ဂလိပ် ဘာသာနဲ့ **Extended Family** လို့ သုံးနှုန်းပါတယ်။ ပထမ တုန်းကတော့ ဒီ အသုံးအနှုန်းဟာ အဖနဲ့အတူနေတဲ့ သားများရဲ့ မိသားစု ကို ဆိုလိုပါတယ်တဲ့။ ဖခင်ရဲ့ ဩဇာခံပြီး လယ်ယာကိုင်းကျွန်းလုပ်ငန်းကို မိသားစုလုပ်ငန်းအနေနဲ့ လုပ်ကြတာပါ။

ဖြန့်ကြက်တဲ့မိသားစုမဟုတ်ဘဲ၊ ကွဲကွာတဲ့မိသားစုကတော့ စက်မှု ခေတ်ကြီးပေါ်လာပြီး မြို့ပြသဘောတွေ ထွန်းကားမှ ပေါ်လာတယ်လို့ ဆိုရပါမယ်။ လယ်ယာကိုစွန့်ပြီး စက်ရုံတို့၊ အလုပ်ဌာနတို့မှာသွားပြီး အဆင်ပြေသလို အလုပ်လုပ်ရတော့ အိမ်ထောင်ခွဲပြီး အလုပ်နဲ့နီးစပ်ရာမှာ ရွှေ့ပြောင်းနေရတော့တယ်။ ဒီလိုနေရတော့ မိသားစုကြီးအဖြစ် သိုက်သိုက် ဝန်းဝန်း မနေနိုင်တော့ဘူး။ မြို့ပြမှာ လူနေအိမ်ခန်း၊ တိုက်ခန်းတွေကလည်း ကျယ်ကျယ်ဝန်းဝန်း မဟုတ်လှတော့ ကိုယ့်အိမ်ထောင်လေးတစ်ခုကိုပဲ လုံလောက်အောင် နေရတော့တယ်။ သားသမီးတို့ လူလားမြောက် ပညာစုံပြီ ဆိုရင်လည်း ကိုယ်စီအလုပ်အကိုင်တွေနဲ့လက်တက်ခွဲပြီး ထွက်ရတော့တယ်။

လူမှုဗေဒအရ မိသားစု၊ အိမ်ထောင်စုဖြစ်တဲ့ ‘ဖယ်မလီ’ကို ဖွင့်ဆိုပုံ ကတော့ မိသားစုဟာ အစောဆုံးစုစည်းငြိတွယ်ပြီး တသီးတခြားဖြစ်တဲ့ လူမှုအစုအစည်းကလေးပဲလို့ ဆိုပါတယ်။ အဲဒီမိသားစုထဲမှာ လူမှုတန်ဖိုး များ၊ ဓလေ့စရိုက်များကို သားသမီးများဟာ မိဘတို့ထံက သင်ယူရလေ့ ရှိတယ်။ ခုလိုခေတ်ကျတော့ ကျောင်းတို့၊ ရပ်ကွက်တို့၊ သင်းပင်းတို့ရဲ့ ဩဇာပါလာပြီး အတုမြင်အတတ်သင်တွေ များလာခဲ့တော့တယ်။ လူထု ဆက်သွယ်ရေး မီဒီယာပေါင်းစုံတို့ကလည်း သူတို့နဲ့ နေ့စဉ်နဲ့အမျှ ထိတွေ့ နေကြသေးတယ်။

ဒီတော့ ရှေးတုန်းက မိသားစု၊ အိမ်ထောင်စုကြီးတွေ မျိုးရိုးမပျက် ပေါင်းသင်းထူထောင်လေ့ရှိတဲ့ အစဉ်အလာများလည်း ခေတ်ပြောင်း၊ စနစ်ပြောင်းတာနဲ့အမျှ ပျက်ပြယ်တိမ်ကောရတာ ရှိတယ်။ ဘယ်လူ့ အဖွဲ့အစည်းမှာဖြစ်ဖြစ် တော်ဝင်မင်းမျိုး၊ ပဒေသရာဇ်စော်ဘွားမျိုး၊ မဟာ ရာဇာမျိုး၊ များမတ်မြို့စားမျိုး၊ တွင်းစားတွင်းရိုး၊ နယ်စားပယ်စားမျိုး စတာတွေရှိခဲ့ပြီး သီးခြားရပ်တည်နိုင်လို့ မရတော့ပါဘူး။ ရတဲ့အချိန်တွေ တုန်းကဆိုရင် သူတို့မှာ အတန်းအစား၊ အခမ်းအနား၊ သဘင်ပွဲလမ်း စသည်တို့နဲ့ ဖြစ်ခဲ့ကြတယ်။

‘ဖယ်မလီ’ ဆိုတဲ့အသုံးအနှုန်းဟာ ပညာပိုင်းလေ့လာမှုမှာ အပင်တို့၊ သတ္တဝါတို့ကို အမျိုးခွဲခြားရာမှာ မျိုးစု၊ မျိုးစိတ်ခွဲတဲ့ အမည်တပ်မှုမျိုးနဲ့ လည်း သုံးနှုန်းပါတယ်။

စိတ်ပညာမှာ မိသားစုကုထုံး(**Family Therapy**)ဆိုတာကတော့ မိသားစုထဲက လူနာတစ်ဦးကို ကုစားပြုပြင်တဲ့အခါမှာ၊ သူ့နဲ့အနီးဆုံး ထိတွေ့ရတဲ့ အိမ်ထောင်စုအတွင်း ဆက်ဆံရေး အဆင်ပြေမပြေကိုပါ လေ့လာပြီး၊ သဟဇာတဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲပေးရတဲ့ စိတ်ကုထုံးတစ်ခုလို့ ဆိုပါတယ်။

တကယ်တော့ မိသားစုရဲ့ စုစည်းမှုဟာ သဘာဝလောကကြီးနဲ့ ယှဉ်ပြီး ကြည့်နိုင်တဲ့ သဘာဝတွေ ရှိပါတယ်။ နေစကြဝဠာဆိုတာ နေ တစ်စင်း ပါဝင်တဲ့ ဂြိုဟ်များရဲ့ အစုအဝေး ဖြစ်ပါတယ်။ အဏုမြူဆိုတဲ့ အသေးဆုံး အစိတ်အပိုင်းကလေးမှာလည်း သူ့ထက် သေးငယ်တဲ့ အီလက်ထရွန်၊ ပရိုတွန်၊ နယူထရွန်ဆိုတဲ့ အစိတ်အပိုင်းကလေးတွေ ဝန်းရံလှည့်ပတ် ဖွဲ့စည်းထားပြန်တယ်။ နေစကြဝဠာနဲ့ အဆချင်းကွာပေမဲ့ အဏုမြူမှာ လည်း မိသားစုလို ဖွဲ့စည်းပုံရှိတာပါပဲ။

လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေမှာ ကုလသမဂ္ဂလိုအဖွဲ့အစည်းမျိုး ပေါ်ပေါက် တဲ့အချိန်မှာ နိုင်ငံများရဲ့မိသားစု(**Family of Nations**)ဆိုပြီး ခံယူ သုံးနှုန်းခဲ့ကြပါတယ်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့က စတင်ပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ၁၅ နိုင်ငံရဲ့ ငွေကြေးကို ယူရို (**Euro**)ငွေရယ်လို့ သဘောတူ သုံးနှုန်းကြတဲ့ ဥရောပသမဂ္ဂဟာ မိသားစုသဘောကို ယူတာပါပဲ။ ပြည်ထောင်စုဆိုပြီး စုစည်းတည်ထောင်ကြတဲ့ နိုင်ငံတွေဟာလည်း မိသားစု၊ အိမ်ထောင်စုသဘောဖြစ်တဲ့ ‘ဖယ်မလီ’စိတ်ကူးကို အခြေခံတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

သာမန်လူများဖြစ်တဲ့ သူလိုကိုယ်လို လူများအဖို့မှာ အသေးဆုံး ယူနစ်ဖြစ်တဲ့ မိသားစုကို ပျိုးထောင်ရင်း၊ ညီညွတ်စည်းလုံး စည်ပင်အောင် ထိန်းသိမ်းရင်းက သူ့ထက်ကျယ်ဝန်းတဲ့ မိသားစုအဖွဲ့အစည်းတွေမှာ တွင်ကျယ်နိုင်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ လူတိုင်းမှာ မိသားစုစိတ်ဓာတ်ကို ခိုင်မြဲ စေတဲ့အတွေး ကိန်းအောင်းဖို့ လိုပါတယ်။

ဖိုးယား Fear

‘ဖိုးယား’ဟာ လူတိုင်းသိတဲ့ ကြောက်စိတ် ဒါမှမဟုတ် ကြောက်ရွံ့ခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ ကြောက်ရွံ့ခြင်းနဲ့နွယ်နေတဲ့ ဖိုးဖိုးယား (**Phobia**) အကြောင်းကို ကျွန်တော်တစ်ခါက ရေးဖူးပါတယ်။ (၂၁ ရာစု လူမှု ဝေါဟာရများ၊ အတွဲ-၁ စာအုပ်၊ စာမျက်နှာ ၁၉၀) အဲဒါကတော့ အကြောက်လွန်ခြင်း အပြင် မနှစ်သက်ခြင်း၊ စက်ဆုပ်ခြင်းတို့အထိ နက်ရှိုင်းတဲ့သဘော ပါပါတယ်။ ဖိုးဖိုးယားအကြောင်းကို အဘိဓာန်တွေ၊ ဝေါဟာရတွေထဲမှာ အမျိုးပေါင်း ၃၀ မက တွေ့ရဖူးပါတယ်။ ကြောင်ကိုကြောက်တာ၊ အမှောင်ကို ကြောက်တာ၊ သွေးသံရဲ့ရဲ့ကိုကြောက်တာ၊ အမြင့်ကိုကြောက်တာ စသည် ဖြင့်ပါပဲ။ ရေကိုကြောက်တဲ့ ရောဂါကတော့ ခွေးရူးပြန်ရောဂါဖြစ်လို့ စိတ်အနေအဖြစ်သာ သတ်မှတ်သုံးနှုန်းတာမကဘဲ ရောဂါအဖြစ်နဲ့ပါ သုံးနှုန်းနေကြပါတယ်။

‘ကြောက်မွေးပါရင် ဇာဂနာနဲ့နုတ်’ဆိုပေမဲ့ ကြောက်ခြင်းဟာ မွေးရာပါ အခြေခံစိတ် ဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာဦးလူတို့ရဲ့ ခေတ်ကာလမှာ နေ့စဉ်နေထိုင်မှုနဲ့ပတ်သက်ပြီး အန္တရာယ်တွေရင် ‘ရင်ဆိုင်မလား၊ ထွက်ပြေးမလား’ဆိုတဲ့ အခြေခံစိတ်နှစ်မျိုးကို ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်ရတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဖိုက်အော့ဖ်ဖလိုက် (**Fight of Flight**) လို့ သုံးကြပါတယ်။ ရင်ဆိုင်မယ်ဆိုတာက ရဲရင့်တာ၊ ထွက်ပြေးမယ်ဆိုတာက ကြောက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ အခုထက်တိုင်ပဲ ဒီစိတ်ထားမျိုးကို အကြောင်းအမျိုးမျိုးနဲ့

သုံးကြရာမှာ ‘ကြောက်ရင်လွဲ၊ ရဲရင်မင်းဖြစ်’ဆိုတာ ရှိသလို ‘ကြောက် တတ်ရင် ဝန်ကင်း’ဆိုတာလည်း ရှိပါတယ်။ ကြောက်စိတ်ပမာဏကတော့ ကိစ္စကြီး ငယ်အလိုက် ကွာပေလိမ့်မယ်။

စာပေအရေးအသား အဖွဲ့အနွဲ့တွေမှာတော့ အထူးသဖြင့် အနောက် တိုင်း ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများမှာ ‘ဖီးယား’ဖြစ်တဲ့ အကြောက်တရားကိစ္စနဲ့ ‘ဒက်’(Death)ဆိုတဲ့ သေခြင်းတရားကိစ္စတို့ဟာ ရေးသားဖန်တီးသူများရဲ့ အာရုံကို အတော်များများ လွှမ်းမိုးပါတယ်။ စာရေးဆရာ ဂျက်လန်ဒန်ရဲ့ ဝတ္ထုတချို့မှာ အကြောက်တရားကို ကိုင်တွယ်တတ်ရင် တခြားသူ တစ်ဦးဦးကို မိမိအလိုကျဖြစ်အောင် သိမ်းသွင်းနိုင်ဖို့ အကောင်းဆုံး နည်းလမ်းဖြစ်တယ်လို့ ဇာတ်လမ်းအရ ဆိုထားပါတယ်။

‘ကြောက်ခြင်း’ဆိုတဲ့ ကြိယာဝေါဟာရကို ‘ကာရိုက်’နဲ့ ‘သုဒ္ဓ’လို့ နှစ်မျိုးခွဲခြားရာမှာ ‘ကာရိုက်’ဟာ ခြောက်လှန့်ခြင်းဖြစ်ပြီး ‘သုဒ္ဓ’ကတော့ ကြောက်ခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ ခြောက်လှန့်လို့ ကြောက်တယ်ပေါ့။ ဆောင်ရန်နဲ့ ရှောင်ရန်ကိစ္စတွေမှာ အကြောက်တရားကိုသုံးပြီး လိုက်နာစေခြင်းဟာ အထိရောက်ဆုံး ဖြစ်တာပါပဲ။ ကလေးတွေကို “အဲဒါသွားမကိုင်နဲ့၊ ပူတတ်တယ်”၊ “ဟိုနားမသွားနဲ့၊ နာနာဖြစ်လိမ့်မယ်” လို့ ပြောတာက အစ “မကျူးကျော်ရ၊ ကျူးကျော်သူကို ဥပဒေအရအရေးယူမည်” ဆိုတာ မျိုးအထိ ‘ဖီးယား’ကို နှိုးဆွပြီး တားမြစ်ထားကြရပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဘာသာအဆုံးအမနဲ့ စပ်လျဉ်းပြီး မကောင်းတာမလုပ်ဘဲ ကောင်းတာ လုပ်ဖို့ စာဖွဲ့ကြရာမှာ ငရဲခန်းနဲ့ ဘုံခန်းပျို့တို့မှာ ‘ငရဲခန်းလည်း ချောက် လွန်းသည်၊ ဘုံခန်းလည်း မြောက်လွန်းသည်’ လို့ ရှေးလူတို့က မှတ်ချက် ပေးခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။ မူရင်းစာဆို ရှင်အဂ္ဂသမာဓိကတော့ ဆောင်စေ ချင်လို့ ဖွဲ့တာဖြစ်သလို၊ ရှောင်စေချင်လို့ ဖွဲ့တာလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ကလေးများကို လက်တွေ့ဆုံးမတဲ့အခါ အသားနာအောင် လုပ်ရသလို ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါကြောင့်မို့ပဲ မကောင်းတာလုပ်ရမှာ ရှက်ရမယ်။ မကောင်းတာ လုပ်ရမှာ ကြောက်ရမယ်ဆိုတာကို အရှက်နဲ့အကြောက်လို့ ပါဠိဘာသာမှာ ဟီရိနဲ့ဩတ္တပ္ပဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းမျိုးဟာ ကနေ့တိုင် ရေပန်းစားနေပါ

တယ်။ ကြောက်ခြင်း အမျိုးမျိုးရှိတဲ့အထဲမှာ သံသရာချားရဟတ်မှာ ဘဝ ဆက်တိုင်း ကျင်လည်နေရမယ့်အဖြစ်ကို ဗုဒ္ဓဘာသာ သက်ဝင်သူတို့က ကြောက်ကြပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ‘ကြောက်ခြင်း’ဟာ ဝေဒနာတစ်မျိုးဖြစ်ပေမဲ့ နှစ်လိုစွာ ခံစားချင်တဲ့ ပုထုဇော်တို့ရဲ့ စိတ်အခြေလည်း ရှိပါတယ်။ ဒါကို ‘ရသ’လို့ ခေါ်တာပေါ့။ ကဗျာလင်္ကာ အဖွဲ့အနွဲ့တို့မှာ ‘ရသ’ ကိုးပါးရှိတဲ့အနက် ကြောက်ခြင်းဟာ တစ်ပါးပါဝင်ပါတယ်။ ချစ်၊ ရွှင်၊ သနား၊ တည်ငြား ကြမ်းကြုတ်၊ စက်ဆုပ်၊ ကြောက်ရွံ့၊ ရဲဝံ့အံ့ဩ၊ နောအရသာလို့ အတို ကောက် ဖွဲ့ထားပါတယ်။ လျှို့ဝှက်သည်းဖို ဝတ္ထုများ၊ တစ္ဆေပုံပြင်များ နဲ့ သိပ္ပံအဆန်းတကြယ်ဝတ္ထု၊ ရုပ်ရှင်တို့ကို ဖတ်ရှု ခံစားကြခြင်းဟာ လူ့စိတ်ကို အဆာပြေပြုလုပ်ခြင်း တစ်မျိုးဖြစ်တယ်လို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းမှုဖောက်ပြန်သူများမှာတော့ နာကျင်မှုအာသာပြေ ကျေနပ်တယ် ဆိုတဲ့ စိတ်တစ်မျိုးလည်း ရှိပါတယ်။ နာကျင်ခြင်းကို မကြောက်တဲ့ ကိစ္စပါပဲ။

ကြောက်ရွံ့တာဟာ သဘာဝကျပါတယ်။ လိုအပ်တဲ့ကိစ္စတွေမှာ မကြောက်မရွံ့ ဆောင်ရွက်နိုင်တာဟာလည်း ချီးကျူးဖို့ အလွန်ကောင်းပါ တယ်။ ရဲစွမ်းကိုပြတဲ့ သူရဲသတ္တိရှင်မျိုးပေါ့။ တချို့က လက်ရုံးလက်မောင်း နဲ့ စွမ်းဆောင်နိုင်တဲ့ အတတ်မှာ မစွမ်းကြသော်လည်း နှုတ်မှုပညာနဲ့ မှန်ကန်စွာ မကြောက်မရွံ့ ပြောဆိုတင်ပြတဲ့နေရာမှာ စွမ်းကြပါတယ်။ ဒီနှစ်မျိုးစလုံး သူ့နေရာနဲ့သူ အသုံးဝင်တယ်လို့ ဆိုရမှာပါ။ ခန္ဓာကိုယ် ခွန်အားသုံးပြီး မကြောက်တရားရှိခြင်းကို သတ္တိလို့ခေါ်ပြီးတော့ စိတ်ဓာတ် အားဖြင့် ခိုင်မာစွာနဲ့ စွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်းကိုတော့ ဗျတ္တိလို့ ခေါ်တယ် ထင်ပါရဲ့။

ကြောက်ခြင်းကိစ္စမှာ အားနာတာလည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း မပါဘူး လားလို့ တွေးမိပါတယ်။ ကျွန်တော့်အထင်တော့ ကြောက်ခြင်းနဲ့ အားနာ ခြင်းတို့ဟာ တစ်နေရာရာမှာ ရောနှောမိသွားတတ်တဲ့ အခါမျိုးလည်း ရှိတယ် ထင်မိပါတယ်။

၇၆
File

‘ဖိုင်’ဆိုတာကို လူအများသိပါတယ်။ ဖိုင်တွဲတယ်၊ ဖိုင်ကြားထဲ ညှပ်ထားတယ် စသည်ဖြင့် သုံးကြပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား ‘ဖိုင်’ဟာ မြန်မာစကားလောက်နီးနီး ဖြစ်လာနေပါတယ်။ ‘ဖိုင်’ကိုမြန်မာလိုတိုက်ရိုက်ဘာသာပြန်ဖို့တော့ အခက်သား။ ‘စာတွဲ’ လို့ပြောရင်တော့ ရမယ်ထင်တယ်။ ဒါပေမဲ့ ဖိုင်ကိုတော့ မျက်စိထဲမှာ အခုနားလည်ထားသလို မြင်ယောင်မလာပါဘူး။

ဖိုင်ဟာ ဘယ်ခေတ်မှာမဆို အရေးကြီးပါတယ်။ လုပ်ငန်းသစ်တွေ ထွေပြားလာပြီး မှတ်သားစရာ အထောက်အထားအဖြစ် သိမ်းဆည်းစရာတွေ များလာတာနဲ့အမျှ ဖိုင်ရဲ့အရေးပါမှုဟာလည်း တိုးပွားလို့ လာပါတယ်။ ဒီလူမှုဝေါဟာရ ဆောင်းပါးတွေမှာ ကျွန်တော်ရေးချင်လေ့ရှိတဲ့ အတိုင်း အင်္ဂလိပ်ဝေါဟာရစကားလုံးရဲ့ တွင်ကျယ်မှုကို အကြောင်းပြုပြီး လူမှုရေးမှာ ချိတ်ဆက်ပတ်သက်တဲ့အကြောင်းကို ဖော်ပြချင်တာက အဓိကဖြစ်ပါတယ်။ လူမှုရေး အမြင်အတွေးနယ်ကျယ်အောင် တွေးကြံ ကျက်စားချင်တဲ့သဘော ဖြစ်ပါတယ်။

ပေစာပေရွက်များကို ‘ကျမ်း’လို့ခေါ်တဲ့ သစ်သားချပ်ပြား နှစ်ခုအောက်က တစ်ချပ်၊ အထက်က တစ်ချပ်ခံပြီး ပေစာထုပ်လုပ်ရသလို ဖိုင်ဟာလည်း စက္ကူကတ်ထူ နှစ်ချပ်ကြားမှာ စာရွက်ထည့်ပြီး အပေါ်ဖုံးအောက်ဖုံးလုပ်ပြီး ကြာရှည်ခံအောင် သိမ်းဆည်းတဲ့သဘော ဖြစ်ပါတယ်။

ဖိုင်အမျိုးအစားကွာသလို အဖုံးလုပ်တဲ့ စက္ကူအထူအပါးလည်း ကွာပါတယ်။ အခုများဆိုရင်တော့ စက္ကူမသုံးဘဲ ပလတ်စတစ်အထူပြား၊ အကြည်ပြား ကလေးတွေကိုသုံးပြီး ပေါ့ပါးတဲ့ဖိုင်၊ ခိုင်မာတဲ့ဖိုင်တွေလည်း အရွယ် အမျိုးမျိုး၊ အရည်အသွေးအမျိုးမျိုးနဲ့ ပြုလုပ်သုံးစွဲကြပါတယ်။ စာအုပ် မဖြစ်ခင် အစပေါ့။

ဖိုင်ရဲ့သဘောဟာ သေးနပ်တယ် ထင်ရသလောက် တကယ်တော့ ကြီးကျယ်ပြီး အရေးပါလှတယ်လို့ ဆိုချင်ပါတယ်။ ဖိုင်စာရေးတို့၊ ဖိုင်တွဲ ထိန်းတို့ဆိုတဲ့ အလုပ်တာဝန် နာမည်များဟာ ကာယကံရှင် အဖို့ရော၊ ဘေးလူအဖို့ပါ နိမ့်ကျလှတယ်လို့ သာမန်အားဖြင့် ထင်စရာရှိပေမဲ့ သူ့ လုပ်ငန်းတာဝန်ဟာ အရေးပါလှတယ်။ ရုံးဌာနတွေမှာ အခုတော့ ဒီတာဝန် မျိုးအတွက် သီးခြားနာမည်နဲ့ ခန့်ထားတဲ့ ရာထူးမျိုးတောင် မရှိတော့ဘူးလို့ ထင်ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ဖိုင်တွဲရတဲ့လုပ်ငန်းကတော့ ပျောက်မသွားပါဘူး။ ဖိုင်တွဲ ရမယ်ဆိုတဲ့အစား ဖိုင်လုပ်ရမယ်၊ ဖိုင်ထည့်ရမယ်ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းသာ ပြောင်းချင်ပြောင်းသွားပါလိမ့်မယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုရင် ဖိုင်လုပ်ရမယ့် လိုအပ်ချက်မှာ စက္ကူဖိုင်၊ ပလတ်စတစ်ဖိုင်တွေထဲတင် ထည့်ရတာ မဟုတ် တော့ဘဲနဲ့ ကွန်ပျူတာထဲထည့်ပြီး ‘ဖိုင်’လုပ်နိုင်တဲ့ နည်းလမ်းလည်း ရှိလာလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ အသုံးအနှုန်းဝေါဟာရရဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကျယ်ပြန့်မှု သာဓကပါပဲ။

ဒီတော့ ဖိုင်တွဲခြင်း၊ ဖိုင်လုပ်ခြင်းဟာ သိမ်းဆည်းခြင်းပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ သိမ်းဆည်းခြင်းကို များများစားစား စနစ်တကျစုစည်းပြီး လုပ်ရတဲ့ အခါ ‘မော်ကွန်းထိန်းခြင်း’ လုပ်ငန်းဖြစ်သွားပါတယ်။ အဲဒါကို အာခိုက်ဗ် (Archives)လုပ်ငန်းလို့ ခေါ်ကြပါတယ်။ နိုင်ငံတကာမှာလည်း အရေးကြီး တဲ့ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ သိမ်းဆည်းသိုမှီးထားတဲ့ နေရာများကို မော်ကွန်း မှတ်တမ်းများ ဌာနရယ်လို့ ဖွဲ့စည်းပြီး တခမ်းတနား ထားရှိကြတာတွေ ရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ အမျိုးသားမော်ကွန်း မှတ်တမ်းများ ဦးစီးဌာနနဲ့ တပ်မတော်မော်ကွန်းတိုက်တို့ ရှိနေကြပါတယ်။ အဲဒီဌာန တွေမှာ အမျိုးသားရေးနဲ့ သမိုင်းဆိုင်ရာကိစ္စတွေကို သိမ်းဆည်းသိုမှီးထား တာပေါ့။ အမျိုးသားဂုဏ်ဆောင်ဌာနများအဖြစ်နဲ့ ‘မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ

သည် သမိုင်းကို ပြောပြနေကြသည်'လို့ ဆိုစမှတ်ဖြစ်လောက်အောင် လေ့လာနိုင်တဲ့ နေရာတွေ ဖြစ်ကြပါတယ်။

သိမ်းဆည်းခြင်းအလုပ်ဟာ ဖိုင်အလုပ်ဖြစ်သလို သိမ်းဆည်းရတဲ့ တာဝန်ဟာ လိုအပ်တဲ့အခါမှာ ပြန်ပြီးသုံးဖို့ဆိုတဲ့ လိုအင်ကို ဖြည့်ဆည်းပေးရတဲ့ဝန်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ အသိမ်းမတတ်ရင် ပြန်သုံးလို့ မရဘူးပေါ့။ အသိမ်းမတော်ရင် ပျောက်တတ်တာပေါ့။ အထားမတော်ရင် တလွဲဖြစ်တတ်တာပေါ့။ အဲဒီကိစ္စဟာ ဖိုင်တွဲမှုနဲ့ မော်ကွန်းထိန်းမှုတို့မှာ အရေးကြီးပါတယ်။ ရုံးမှာ ဖိုင်ပျောက်နေသလိုပါပဲ။ စနစ်မကျလို့ အထားလွဲရင်တောင်မှ အချိန်ကုန်ဝင်မှု တန်ဖိုးတွေဟာ မနည်းတော့ပါဘူး။ စီမံခန့်ခွဲမှုမှာတော့ အဲဒီဆုံးရှုံးမှုတွေကို သာမန်အားဖြင့် ထည့်တွက်လေ့ မရှိကြပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ စာရွက်စာတမ်းနဲ့ အထောက်အထားတွေ ရှာမရရင်တော့ လုပ်ငန်းရဲ့ အဓိကရည်ရွယ်ချက် ပျက်ပြားရတော့တာပါပဲ။

ဒါကြောင့် ပြန်ထုတ်ယူနိုင်ခြင်းကိစ္စဟာ ဖိုင်တွဲတာလိုပဲ အရေးကြီးပါတယ်။ ဖိုင်ပျောက်ရင်ဖြစ်ဖြစ်၊ ကွန်ပျူတာမှာ ဖိုင်းရပ်စ်ဝင်သွားရင်ဖြစ်ဖြစ်၊ ဒစ္စကတ်ထဲမှာ ပျက်သွားရင်ဖြစ်ဖြစ် ကိစ္စရှုပ်တော့တာပါပဲ။ ဒါကြောင့် စက္ကူဖိုင်မှာဖြစ်ဖြစ်၊ ကွန်ပျူတာဖိုင်မှာဖြစ်ဖြစ်အရန်ဖိုင်တွေ၊ မူရင်းဖိုင်တွေကို အရေးကြီးတဲ့ကိစ္စမျိုးမှာ သီးခြားထားရပါတယ်။ ဖိုင်ထဲက ပြန်ထုတ်ယူ အသုံးပြုရမယ့်ကိစ္စကို ရီထရီဗဲလ် (Retrieval) လို့ သုံးကြပါတယ်။ ဒီစကားလုံးကို စာကြည့်တိုက်မှူးတွေ အများအပြားသုံးကြတာပေါ့။ ဘာပြုလို့လဲဆိုရင် စာကြည့်တိုက်မှူးရဲ့ အလုပ်ဟာလည်း နေ့စဉ်နဲ့ အမျှ စာအုပ်စာတမ်းတွေကို စနစ်တကျစာရင်းသွင်းလိုက်၊ ထုတ်ငှားလိုက်၊ ပြန်သွင်းလိုက် လုပ်ရလွန်းလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့စာအုပ်သိမ်းတဲ့ စနစ်ကိုတော့ ဖိုင်လုပ်တယ်လို့ မခေါ်တော့ဘူးပေါ့။

ကျွန်တော်တို့ စာရေးဆရာများဟာလည်း စာရေးဖို့လိုတဲ့အခါ သုံးစွဲနိုင်အောင်လို့ လိုရမယ်ရမှတ်စုများ၊ ဖြတ်စများကို ဖိုင်တွဲရတာတွေ ရှိပါတယ်။ ကွန်ပျူတာ ဖိုင်အဆင့်ကို မရောက်နိုင်သေးတော့ စာရွက်ဖိုင်ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ ကိုယ်တိုင်ဖိုင်တွဲ ရတဲ့အခါမှာလည်း ဒီအလုပ်ဟာ သေးငယ်တဲ့ အလုပ်မဟုတ်ဘူးလို့ ဖိုင်တွဲခြင်းရဲ့ဂုဏ်ရည်ကို သတိရနေမိပါတယ်။

ဖုတ် အဲလီမင့် Folk Element

ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများဟာ လူတိုင်း၊ လူမျိုးအုပ်စုတိုင်းမှာ ရှိကြပါတယ်။ အချို့က ကြွယ်ကြွယ်ဝဝရှိသလို အချို့မှာ ပါးပါးရှားရှား ရှိကြပါတယ်။ တချို့ကျတော့ သမိုင်း အစဉ်အလာအဆက်အစပ်အရ သံတူကြောင်းကွဲ ဆိုသလို ဆင်တူတဲ့ ဓလေ့များလည်း ရှိပါတယ်။ ဒီအသုံးအနှုန်းများမှာ **Folklore, Folkways** စသည်ဖြင့် သုံးနှုန်းကြရာမှာ ရိုးရာဓလေ့ ကိစ္စ တွေချည်းပဲ အကျုံးဝင်ပါတယ်။ **Folksong** ဆိုတာက ရိုးရာတေး၊ **Folktales** ဆိုတာက ရိုးရာပုံပြင်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီအကြောင်းအရာများကို လေ့လာမှုဟာ မနုဿဗေဒဆိုတဲ့ ဘာသာ ရပ်ကြီးအောက်မှာ ဘာသာရပ်ခွဲအဖြစ် ပါဝင်တာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒီဝေါဟာရရဲ့ ပင်ရင်းအဓိပ္ပာယ်မှာတော့ ဖုတ်စ်(Folks)ဆိုတာ လူ၊ ပြည်သူ စတဲ့ အဓိပ္ပာယ်များကို ဆောင်ပါတယ်။ ဗောက်စ်ဝက်ဂွန်(Volkswagen)လို့ အများနှုတ်ကျိုးနေတဲ့ လိပ်ခုံးကားကလေးများဟာ ‘ဖုတ်စ်ဝေဂင်’ လို့ ဂျာမန်လို အသံထွက်ကြောင်း ကွယ်လွန်သူ ရုပ်ရှင် ဒါရိုက်တာ၊ မင်းသားဗိုလ်ဗကိုက ပြောဖူးတာကို မှတ်မိပါတယ်။ လူအများ စီးနင်းနိုင်အောင် အများသုံးကား၊ လူထုကားလို့ ဆိုလိုပါတယ်။ အင်္ဂလိပ် ဘာသာမှာတော့ လူ့အကြောင်း၊ လူ့ကိစ္စကို သံတူကြောင်းကွဲ စာလုံးပေါင်း နဲ့ မွေးစားပြီး သုံးတာလို့ပြောရင် ရမယ်ထင်ပါတယ်။

လူ့စရိုက် လူ့ခလေ့များဟာ နီးစပ်ရာလူမျိုးအုပ်စုအလိုက် ပျိုးထောင်ပြီး ထွန်းကားကြတဲ့သဘော ရှိပါတယ်။ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အခိုင်အမာစုဝေးမိပြီဆိုရင် ကာလချာ(Culture) ဖြစ်သွားရပါတယ်။

မနုဿဗေဒဘာသာ လေ့လာသူများအဖို့မှာ ဒီခလေ့စရိုက်များဟာ ကျက်စားရတဲ့ နယ်ပယ်ပါ။ လူတစ်မျိုးရဲ့ ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းကို အဲဒီရိုးရာကိစ္စများပေါ်မှာ အခြေတည်ပြီး အကဲဖြတ်ရပါတယ်။ ‘လူမျိုးအလိုက် ကိုယ့်စရိုက်ခလေ့ထုံးဘာသာ’ လို့ ဖွဲ့ဆိုတဲ့သီချင်းလို ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအမျိုးအစားတွေထဲမှာ ဒဏ္ဍာရီတို့၊ ရှေးဟောင်းပုံပြင်တို့၊ သူရဲကောင်းဇာတ်လမ်းတို့၊ ဗေဒင်ယုံကြည်မှု၊ ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်ပူဇော်မှုတို့အထိ ပါဝင်ပါတယ်။ ရိုးရာဆိုတာဟာ ကြွယ်ဝလှတဲ့ ယဉ်ကျေးမှု အစုအဝေးတစ်မျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ အာရှတိုက်မှာဆိုရင် အိစ္စပ်ပုံပြင်များ၊ ဟိန္ဒူရိုးရာပုံပြင်များနဲ့အတူ နီတိများ၊ ပဉ္စတန္ဒရဇာတ်လမ်းများ၊ အဆိုအမိန့်များဟာ အချို့မှာ ရောရောစပ်စပ်ဖြစ်တဲ့ အဆိုအမိန့်တွေ၊ သင်ခန်းစာတွေ၊ ဥပဒေသတွေ ဖြစ်ကြပါတယ်။ အလိမ္မာတိုးစရာ၊ ကိုယ်နှုတ်နှလုံး စောင့်သုံးစရာ၊ ဘဝလမ်းညွှန်များထဲမှာ ခေတ်မီအောင် ကျင့်သုံးနိုင်တဲ့ အဆုံးအမတွေ၊ အတွေးအခေါ်တွေ ပါပါတယ်။ အစဉ်အလာ ထိန်းသိမ်းခဲ့တာမို့ ‘ဖုတ်အဲလီမင့်’ ထဲမှာပါတဲ့ ရိုးရာဘဏ္ဍာသိုက်တွေပဲ ဖြစ်ကြပါတယ်။

ရိုးရာအမွေအနှစ်၊ အစဉ်အလာနဲ့ ပုံသဏ္ဍာန်တွေကို အမျိုးအစားခွဲကြရာမှာ **Folksong** ဆိုတာက ဘယ်သူရေးတယ်ဆိုတာကို မသိရတဲ့ ရိုးရာတေးသီချင်းများ ဖြစ်ကြပါတယ်။ ဆရာကြီးဇေယျက ဒီတေးသီချင်းမျိုးကလေးများကို ‘မိဘမဲ့ကဗျာကလေးများ’ လို့ အမည်တပ်ပြီး ဆောင်းပါးရေးဖူးပါတယ်။ ဒီအထဲမှာ ကောက်စိုက်တေး၊ ဗုံကြီးသံ၊ အင်းလေးတိုက်တေး စတာတွေ ပါဝင်စရာရှိပါတယ်။ နိုင်ငံတကာမှာတော့ **Ballad** နဲ့ **Lovesong** ဆိုတာတွေ ပါဝင်ပါတယ်။

Folklore ကတော့ တေးသီချင်း၊ ပုံပြင်၊ အက၊ အယူအစွဲနဲ့ အစဉ်အလာထုံးစံခလေ့တွေကိုပေါင်းရုံးပြီး ခေတ်သစ်ပိုင်းမှခေါ်တဲ့ ဝေါဟာရဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီအုပ်စုက သိမ်းကျုံးပြီး လေ့လာရတာဆိုတော့ ဒဏ္ဍာရီ၊ စကားထာ၊ စကားပုံ၊ ပြက်လုံး၊ ကစားနည်း စသည်ဖြင့် စာပေ

အရေးအသား မှတ်တမ်းလည်း မရှိဘဲ၊ သက်ကြီးစကား သက်ငယ်ကြားနဲ့ လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့တဲ့ ယဉ်ကျေးမှုအစုအဝေးတွေ ဖြစ်ပါတယ်။

Folktale လက်ဆင့်ကမ်းသယ်ဆောင်လာတဲ့ စာမတင်မီ ခေတ်ကတည်းက ပုံပြင်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ရွှေယုန်နဲ့ ရွှေကျားတို့၊ မယ်ထွေးလေးတို့၊ နှမမုန့်ရောင်း မောင်မုန့်ထောင်းတို့လို ပြောစမှတ်ရှိတဲ့ ပုံပြင်တွေ ရှိပါတယ်။ ဖြစ်နိုင်တာရော၊ မဖြစ်နိုင်တာရော ပါပါတယ်။ ဂျပန်တို့ရဲ့ ‘မိုမိုတာရောစန်’ ဆိုတဲ့ ပုံပြင်ကလေးမျိုးလည်း ပါမယ်ထင်ပါတယ်။ စန္ဒီပိုက်တို့၊ စင်ဒရဲလားတို့ကတော့ နောက်ပိုင်းမှ ရေးကြတော့ ရေးတဲ့ လက်သည် ရှိပါလိမ့်မယ်။ ဂျာမနီက ဂရင်းညီနောင်တို့ရဲ့ ပုံပြင်များဟာလည်း ဒီအမျိုးအစား ဝင်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီပုံပြင်လေးတွေကို စာတင်လိုက်တဲ့အခါ ရိုးရာစာပေ ဖြစ်လာပါတယ်။

ကျွန်တော်တို့ခေတ်မှာ တွေ့မြင်ရတဲ့ အဆို၊ အက၊ အရေး၊ အတီး ပြိုင်ပွဲများနဲ့ ရိုးရာဝတ်စားဆင်ယင်မှုပြပွဲ၊ ရိုးရာပုံပြင်တို့ဟာ ဒီသဘောကို လှစ်ပြနေတဲ့ အမျိုးသားစရိုက်လက္ခဏာတစ်မျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာစကားမှာ အရိုးကို အရွက်မဖုံးစကောင်းဆိုတဲ့ အဆိုရှိသလို၊ ထိန်းသိမ်းအပ်တဲ့ အတွေးအခေါ်၊ အယူအဆများကို ဖော်ထုတ်ထိန်းသိမ်းတဲ့နေရာမှာ ‘ဖုတ်အဲလီမင့်’ ဖြစ်တဲ့ အရာကိစ္စများဟာ စုဆောင်းကောင်းတဲ့ ရတနာတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့က ဂုဏ်ယူဖွယ်အစဉ်အလာဂုဏ်ပုဒ်တို့ကို ဖော်ပြနိုင်ကြပါတယ်။

ဂျီဒီပီ GDP

‘ဂျီဒီပီ’ဟာ ခေတ်လူတို့ရဲ့ မျက်စိအောက်ကို စကားလုံးအဖြစ် ရောက်လာ ပါတယ်။ နားထဲကို သတင်းအချက်အဖြစ်နဲ့ မကြာခဏဝင်တတ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့လို သာမန်နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားတွေအဖို့ ဖတ်ရကြားရတာ များပေမဲ့၊ နိုင်ငံရဲ့ လူမှုစီးပွားအခြေအနေ အတိုင်းအဆတစ်ခု ဖြစ်တယ် ဆိုတာကို သဲသဲကွဲကွဲ မတွက်တတ်ပါဘူး။

မကြာသေးမီက ထင်ရှားတဲ့ အိန္ဒိယထုတ်ဝေသူတစ်ဦးရေးတဲ့ ဆောင်းပါးထဲမှာ “အနောက်နိုင်ငံတွေဟာ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေကို ဂျီဒီပီ တစ်ခုတည်းနဲ့ဆုံးဖြတ်ပြီး အဆင့်အတန်းခွဲတာ လွဲမှားနေပါတယ်။ ယဉ်ကျေးမှုနောက်ခံ အထုအထည်ကိုလည်းကြည့်မှ မှန်ပါလိမ့်မယ်ဆိုတဲ့ အကြောင်း”ရေးတာ ဖတ်လိုက်ရပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ သူ့အဆိုနဲ့ သဘောချင်း တူမိပါတယ်။

‘ဂျီဒီပီ’ဟာ အတိုကောက်စာလုံးသုံးလုံး ဖြစ်ပါတယ်။ ‘စုစုပေါင်း ပြည်တွင်းထွက်ကုန်’လို့ ဆိုလိုပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ ဂရော့စ် ဒိုမက်စတစ်ပရောဒတ် (**Gross Domestic Product**)လို့ သုံးပါတယ်။ တစ်နိုင်ငံလုံးရဲ့ ထွက်ကုန်တန်ဖိုးတွေကို ဖော်ပြတာပေါ့။ ထွက်ကုန်များများ ထုတ်နိုင်ဖို့ သယံဇာတတွေ၊ လူစွမ်းလူစအရင်းအမြစ်တွေ၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု စက်ယန္တရားတွေ၊ ထုတ်လုပ်မှုမှာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်ကောင်းတွေ လိုပါ တယ်။ ဘက်စုံလိုအပ်ချက်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအကြောင်းတွေ အချိုးညီဖို့

အတွက် ပညာရှင်များရဲ့ ဝေါဟာရနဲ့ ခုနပြောတဲ့ အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ ဒါမှမဟုတ် နောက်ခံအဆောက်အအုံ **(Infrastructures)** များအပြင် လူ့အဖွဲ့အစည်းရဲ့ ပုံမှန်အခြေအနေမျိုးရှိနေဖို့ တည်ဆောက်ရတာပေါ့။

ဂျီဒီပီနဲ့တွဲလျက်ဖြစ်တဲ့ ဂျီအင်ပီ **(GNP-Gross National Product)** ဆိုတာလည်း ရှိပါသေးတယ်။ ‘စုစုပေါင်း တိုင်းပြည်ထွက်ကုန်’ လို့ သုံးနှုန်းပါတယ်။ ဒါတွေဟာ ဂဏန်းပမာဏ များပြားပြီး ရင်းနှီးနိုင်၊ စားသုံးနိုင်ကြရင် လူနေမှုအဆင့်အတန်း တိုးတက်တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါနဲ့ တစ်ဆက်တည်းပဲ ကြီးထွားမှု **(Growth)** တို့၊ ဖွံ့ဖြိုးမှု **(Development)** တို့ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရများနဲ့ တိုင်းတာပြောဆိုကြပါတယ်။ ဒီအခါမှာတော့ ကိန်းတွေ၊ စာရင်းပညာတွေ ပါလာပါတော့တယ်။

‘ဂျီဒီပီ’ က နိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေး မျက်နှာစာဖြစ်ပြီး၊ ယဉ်ကျေးမှုက လူမှုရေးမျက်နှာစာပေါ့။ ဒီနှစ်ခု ပြိုင်တူဖွံ့ဖြိုးနေရင် ကောင်းပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကိုယ့်တိုင်းကိုယ့်နိုင်ငံနဲ့ကိုယ် ပြိုင်တူအချိုးညီမဟုတ်ဘဲ တစ်ဖက်စောင်းနင်း ဖြစ်နေတာမျိုးကို တွေ့ရတတ်ပါတယ်။ ဘယ်လိုလဲဆိုရင် ဂျီဒီပီများတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ ယဉ်ကျေးမှုလေ့စရိုက်တွေ ရွေ့လျောလာတဲ့ လက္ခဏာများ ရှိလာနေပါတယ်။ ယဉ်ကျေးမှု လေ့ထုံးစံ ကြွယ်ဝတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ ဂျီဒီပီ ဖွံ့ဖြိုးဖို့ကို ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးနဲ့ ထိုးဖောက်အရှိန်ယူ နေရတာက များပါတယ်။ ဂျီဒီပီများသူတို့က သူတို့ဖွံ့ဖြိုးစည်ပင်မှုနဲ့ အရှိန်အဝါဩဇာကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းဖို့အတွက် ဖွံ့ဖြိုးဆဲတွေကို ‘တံတောင်နဲ့တွတ်တာ’၊ ‘ဖနောင့်နဲ့တက်နင်းတာ’၊ ‘မျက်စိကိုသဲနဲ့ပက်တာ’ လို့ တင်စားရမယ့် ကိစ္စမျိုးတွေလည်း ရှိပါတယ်။ စီးပွားရေးကိုအခြေခံတဲ့ ယဉ်ပြိုင်မှုမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။

ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံရဲ့ ဂျီဒီပီဟာ ၁၉၉၇-၉၈ ခုနှစ်မှာ ကျပ်သန်းပေါင်း ၇၄၃၂၈ ကျော် ရှိတယ်လို့ သိရပါတယ်။ ဂျီဒီပီ ဖွံ့ဖြိုးမှုနှုန်းဟာ အဲဒီအချိန်မှာ ၄.၆ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါတယ်။ လူတစ်ဦးချင်းအနေနဲ့တွက်ရင် အဲဒီ ၁၉၉၇-၉၈ ခုနှစ်က ၁၆၀၂ကျပ်သာရှိခဲ့ပေမဲ့၊ ၁၉၉၉-၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ကျတော့ ၄၄၄၂၄ ကျပ်အထိ တိုးလာခဲ့ပါတယ်။ ရှေ့ကိုလည်း ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း အထိ တိုးရမယ်လို့ စီမံကိန်းချမှတ်ထားပါတယ်။ အာဆီယံနိုင်ငံများ

အတွင်း ဂျီဒီပီ နှစ်စဉ်ဖွံ့ဖြိုးနှုန်းဟာ အကြမ်းအားဖြင့် ၄ မှ ၉ ရာခိုင်နှုန်း အတွင်း ရှိကြတာကို တွေ့ရပါတယ်။

ဂျီဒီပီတိုးတက်အောင် အဓိကထားရတဲ့ လုပ်ငန်းနယ်ပယ်တွေ ကတော့ စိုက်ပျိုးရေး၊ ကုန်သွယ်ရေး၊ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး၊ မွေးမြူရေး၊ ဝန်ဆောင်ရေး စတဲ့ နယ်ပယ်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။

စီးပွားဖွံ့ဖြိုးမှုအနေနဲ့ သူ့အကြောင်းကိုယ့်အကြောင်း နှိုင်းယှဉ် ကြည့်တဲ့အခါ နိုင်ငံတကာနဲ့ရော၊ နိုင်ငံကြီးတွေနဲ့ရော၊ ဒေသတွင်းက နိုင်ငံတွေနဲ့ရော စိစစ်နိုင်ရင် ကိုယ့်အတွက် ယှဉ်ပြိုင်စရာ၊ အားထုတ်စရာ တွေလည်း အချိန်မရွေး တွေ့နိုင်ပါတယ်။

ဂျီဒီပီတိုးတက်ရေးဟာ နိုင်ငံအလိုက် စီးပွားရေး၊ ထုတ်လုပ်ရေးဌာန အသီးသီးနဲ့ဆိုင်ပေမဲ့ လူတစ်ဦးချင်းရဲ့ အရည်အသွေးနဲ့ အားထုတ်ဖြည့် ဆည်းမှုများနဲ့လည်း ဆိုင်နေပါတယ်။ ဒါကြောင့် လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ် တိုးတက်ရေးကို လုပ်ကိုင်နေကြတာပါ။ သတ္တုချကြည့်လိုက်မယ်ဆိုရင် ဂျီဒီပီထုတ်လုပ်မှုနဲ့ စားသုံးမှုဟာ ကိုယ်တစ်ဦးချင်းနဲ့လည်း ဆိုင်တယ် ဆိုတာ သဘောပေါက်ရတယ်။ စားသုံးမှုကိုသာမျှော်လင့်ပြီး ထုတ်လုပ်မှုမှာ ကိုယ်မပါရင် လိပ်ပြာမသန့်စရာ ဖြစ်ရပါလိမ့်မယ်။

ဂျင်းဒါး Gender

‘ဂျင်းဒါး’ဟာ တိုက်ရိုက်ပြန်ဆိုရရင် ‘လိင်’ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရပါ။ ငယ်စဉ်က အတန်းထဲမှာ သဒ္ဒါသင်တော့ စကားလုံးနာမ်ပုဒ်များမှာ အဖိုအမရယ်လို့ ရှိတဲ့အကြောင်း ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင်ဆိုပြီး ခွဲတာကို နာယူရတာ မှတ်မိနေပါတယ်။ ဘာသာစကား သရုပ်ခွဲခြင်းအတတ်ပါ။ ဥရောပဘာသာစကားတွေမှာ စားပွဲတို့၊ ကုလားထိုင်တို့ကိုလည်း ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင်ဆိုပြီး ခွဲခြားသုံးစွဲရပါတယ်။ သက်ရှိတို့မှာတင်မဟုတ်ဘဲ ပစ္စည်းတွေမှာလည်း အဖိုအမသဘော သက်ဝင်တာတွေကို၊ အဖိုအမသဘောနဲ့ အဆင်ပြေအောင် သုံးကြတာအထိ ဒီကွဲပြားမှုကို နားလည်အောင် သုံးကြပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ပြင်သစ်ဘာသာ၊ ရုရှားဘာသာတို့မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

သဒ္ဒါအသုံးအနှုန်းမှာ ဒီကလင်းရှင်း **(Declension)** ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရ ရှိပါတယ်။ နာမ်ပုဒ်၊ နာမ်စားပုဒ်၊ နာမဝိသေသနပုဒ်တို့ကို ကာလ၊ ကာရက၊ ကိန်းတို့နဲ့အညီ သဒ္ဒါစည်းကမ်းအရ အဆုံးသံ၊ သရသံ ပြောင်းလဲပြီးရေးဖွဲ့ရတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ခုခေတ်မှာတော့ သဒ္ဒါအသုံးအနှုန်းထက် ဖိုမသဘာဝမှာ မူတည်ပြီး အခွင့်တူ၊ လက်ရည်တူ၊ အဆင့်တူရှိဖို့ ကိစ္စကို ဆွေးနွေးလာကြတာပေါ့။ ရှေးခေတ်လူ့အဖွဲ့အစည်းမှာ ယောက်ျားဦးဆောင်တဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်း **(Paternal Society)**၊ မိန်းမဦးဆောင်တဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်း **(Maternal Society)**ဆိုပြီး ရှိခဲ့ပါတယ်။ ရှေးခေတ်က ခင်ပွန်းယောက်ျားက အမဲသား

ငါးထွက်ရှာ၊ ဇနီးမိန်းမက ဟင်းရွက်ဟင်းခင်း စိုက်ပျိုးရင်းနဲ့ အိမ်သူ အဖြစ် မိသားစုကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရပါတယ်။ ဘယ်သူက အရေးပါတယ် လို့တော့ အမြင်အတွေးအမျိုးမျိုး ရှိပါလိမ့်မယ်။ ယောက်ျားက အရေးပါ တယ်လို့ယူမှတ်တဲ့ လူ့ဘောင်မှာ ယောက်ျားဦးစားပေါ့။ မိန်းမအရေးပါ တယ်လို့ယူမှတ်တဲ့ လူ့ဘောင်မှာ မိန်းမဦးစားပေါ့။ ‘မောင်တစ်ထမ်း မယ်တစ်ရွက်’ လို့ မတွေးခင်က ထွန်းကားခဲ့တဲ့ အတွေးတွေပါ။ တချို့ ဝေးလံစွန်ဖျားကျတဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွေမှာ ဒီအရိပ်အငွေ့တွေ ကျန်ပါ သေးတယ်။

အစကပြန်ကောက်ရရင် ကမ္ဘာဦးကျမ်းထဲက အာဒံနဲ့ ဧဝက စခဲ့ တယ်လို့လည်း ယုံကြည်သူများက ဆိုကြပါတယ်။ သူတို့ချင်း တချို့ကိစ္စ တွေမှာ ဇီဝကမ္မသဘောမတူကြလို့ တာဝန်ယူရတဲ့ အခန်းကဏ္ဍ ကွဲပြားနိုင် သလို၊ စိတ်အနေတွေလည်း တစ်ခါတစ်ရံ ကွဲပြားကြပါတယ်။ သူတို့ချင်း မေတ္တာသက်ဝင် ချစ်ခင်ကြတဲ့အခါ ဒဏ္ဍာရီပုံပြင်၊ နတ်သမီးပုံပြင်ထဲက လိုပဲ စိတ်ကူးယဉ်စရာ ကောင်းတယ်လို့ ဆိုကြပါတယ်။ သူတို့ချင်း အခြေအတင် ဖြစ်ကြတဲ့အခါ ‘ကမ္ဘာဦးက ရန်ပွဲ’ရယ်လို့ စာပေတွေမှာ တင်စားပြီး ရေးဖွဲ့ကြပါတယ်။

လူ့ယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားပြီး လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း ၈၀ လောက်ကမှ အမေရိကန်နိုင်ငံမှာဆိုရင် ကျား / မခွဲခြားပြီး မဲဆန္ဒပေးပွဲများမှာ ဆန္ဒမဲ ပေးခွင့်ကို ငြင်းပယ်ခြင်း၊ ဆုံးရှုံးစေခြင်းမပြုရလို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ ပြင်ဆင်ချက်ထည့်ပါတယ်။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်ကမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရဲ့ (၁၉)ကြိမ်မြောက်ပြင်ဆင်ချက် ဖြစ်ပါတယ်။ အမျိုးသမီးများကို အာကာသထဲ တက်ရောက် ပျံသန်းခွင့်ပေးတာတော့ ၁၉၈၃ ခုနှစ်ကျမှပါ။

ပထမဆုံး : အမျိုးသမီး : ဆရာဝန် အဖြစ် ၁၈၄၉ ခုနှစ် ၊
 အမျိုးသမီးဝန်ကြီးအဖြစ် ၁၉၃၃ ခုနှစ်၊ ပထမဆုံးဥပဒေဘွဲ့ရအဖြစ် ၁၈၇၀ ပြည့်နှစ်၊
 အမျိုးသမီးဗဟိုတရား ရုံးချုပ်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ၁၉၈၁ ခုနှစ်၊
 အမျိုးသမီးနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးအဖြစ် ၁၉၉၆ ခုနှစ်တို့မှာမှ အမေရိကန်မှာ စတင်တာဝန်ယူခွင့်ပြုဖို့ ရွေးချယ်ခဲ့ပါ တယ်။ ပထမဆုံးကွက်ပြီး မဲဆန္ဒပေးခွင့်ရခဲ့တာကတော့ အမေရိကန်က ပိုင်ယိုးမင်းပြည်နယ်မှာ ၁၈၆၉ ခုနှစ်က စခဲ့ပါတယ်။

၂၀ ရာစုနှစ်ကုန်ဆုံးခါနီး ၁၉၉၅ ခုနှစ်မှာ ကမ္ဘာပေါ်မှာ အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေးနဲ့ အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆွေးနွေးတင်ပြ အတည်ပြုဖို့ ညီလာခံတစ်ရပ်ကို တရုတ်နိုင်ငံ ပီကင်းမြို့မှာ ကျင်းပခဲ့ပါတယ်။ နိုင်ငံပေါင်း ၁၉၁ နိုင်ငံမှာ မြန်မာနိုင်ငံလည်း ပါဝင်တက်ရောက်ပြီး နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်နဲ့ အသင်းအဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ် စုစုပေါင်းတစ်သိန်းကျော် အထိ တက်ရောက်ခဲ့ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ၁၉၉၆ ခုနှစ်က ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးရေးရာကော်မတီရဲ့ လုပ်ငန်းတွေမှာလည်း ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုမှကာကွယ်ရေး၊ စီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ အမျိုးသမီးငယ်ရွယ်ကိစ္စ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနဲ့ ပြန်ကြားရေးဆိုတဲ့ ကဏ္ဍနယ်ပယ်ကြီးတွေ ခွဲခြားလုပ်ဆောင်နေကြပါတယ်။ နှစ်စဉ် ဇူလိုင်လ ၃ ရက်နေ့ကို ‘မြန်မာအမျိုးသမီးများနေ့’ ရယ်လို့သတ်မှတ်ပြီး ၁၉၉၈ ခုနှစ်က စပြီးကျင်းပခဲ့ပါတယ်။

ကမ္ဘာပေါ်မှာ ဖို / မသဘာဝကွဲပြားမှုရှိနိုင်မယ့်ကိစ္စ (**Gender Issues**) တွေကိုညှိရင်း ၂၁ ရာစုနှစ်မှာ လူ့အဖွဲ့အစည်း စည်ပင်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အရှိန်တင်ဆောင်ရွက်သွားနိုင်တော့မယ်လို့ ဆိုသင့်ပါတယ်။

ဂျင်နရယ်လစ် Generalist

‘ဂျင်နရယ်လစ်’ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရဟာ အင်္ဂလိပ်စကားမှာ ‘စပယ်ရှယ်လစ်’ (Specialist)ဆိုတဲ့စကားပေါ်လာလို့ သဲကွဲအောင် သုံးနှုန်းရာရောက် တယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ စပယ်ရှယ်လစ်ကို ခုအခါမှာတော့ ဆေးဝါး ကုသရေးမှာ ‘အထူးကု’လို့ လောလောဆယ် အသုံးတွင်ကျယ်နေပါတယ်။ အခြားပညာနယ်ပယ်တွေမှာ ကျွမ်းကျင်သူများကို ‘စပယ်ရှယ်လစ်’လို့ အခေါ်နည်းသွားပါတယ်။ သူ့ထက်ပိုပြီးတော့ အိတ်စပတ် (Expert)လို့ ခေါ်တတ်ကြပြီး ‘ပါရဂူ’ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရကို သုံးလာကြပါတယ်။ ‘ပါရဂူ’ ဟာ ပါဠိဘာသာအားဖြင့် ‘တစ်ဖက်ကမ်းခပ်အောင် တတ်မြောက်ကျွမ်းကျင် သူ’ဟု အဓိပ္ပာယ်ရတယ်လို့ ဖတ်ရပါတယ်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ‘သံသရာ တစ်ဖက်ကမ်းကိုရောက်သောသူ’ လို့ မူရင်းဆိုလိုချက် ရှိကြောင်းကိုလည်း ဖတ်ရပါတယ်။

ကျွန်တော်တို့နဲ့ငယ်ငယ်က စတင်သိကျွမ်းတဲ့ စာရေးဆရာကြီး ပါရဂူကိုတော့ ‘အိတ်စပတ်’ရယ်လို့ ဟိုတုန်းက ကျီစယ်ပြီး မကြာခဏ ခေါ်ခဲ့ဖူးပါတယ်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေမှာတော့ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးတဲ့ နောက်ပိုင်း ဆယ်နှစ်ကြာကာလ ‘ပါရဂူ’တွေခေတ်စားခဲ့ဖူးပါတယ်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံကြီးတွေက ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေကို နိုင်ငံခြားအထောက်အပံ့ရယ်လို့ အကူအညီပေးကြရာမှာ သင်တန်းရယ်၊ ပစ္စည်းရယ်၊ ပါရဂူရယ် ဆိုတဲ့ စီစဉ်စရိတ်သုံးမျိုးကို အဓိကကျခံကြပါတယ်။ ဒီတော့ ပါရဂူလို့နာမည်ခံပြီး

လခရိက္ခာ ကောင်းကောင်းပေးရတဲ့ ပါရဂူတွေလည်း အုတ်အရောရော ကျောက်အရောရော ပါခဲ့ပါလိမ့်မယ်။ ဒါကြောင့် အဲဒီအချိန်တုန်းကထုတ်တဲ့ အင်္ဂလိပ်သတင်းစာတွေမှာ ‘ပါရဂူဆိုသည်မှာ သူ့မူရင်းဇာတိနဲ့ မိုင်ပေါင်း များစွာ ဝေးကွာတဲ့နေရာကို ရောက်ရှိနေပြီး၊ ရောက်ရှိရာနေရာဒေသရဲ့ အကြောင်းနောက်ခံကို ဘာမျှသိမထားတဲ့လူ’ လို့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ရမယ် ဆိုတဲ့အကြောင်း ရေးစမှတ် ရှိခဲ့ကြပါတယ်။

အခု ၂၁ ရာစုအစမှာတော့ ပညာရပ်အစုံစုံ ထွန်းကားတိုးပွားနေတဲ့ အချိန်မှာ ပညာနယ်ပယ်တိုင်းမှာပဲ အသေးစိတ်ချဲ့ထွင် တူးနှိုက်လေ့လာ နေကြရပါတယ်။ ဒီလိုလေ့လာရတဲ့အတွက် ပညာနယ်ပယ်တစ်ရပ်မှာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနိုင်ဖို့ ထူးချွန်ချင်ရင် ကျွမ်းကျင်သူဖြစ်အောင် အသေးစိတ် စူးစမ်းလေ့လာရပါတော့တယ်။ ဒီအချိန်မျိုးမှာ တခြားနယ်ပယ် တွေကိုပါ ပြိုင်တူကျွမ်းကျင်အောင်လုပ်ဖို့ အလွန်ခက်ခဲလာပါတော့တယ်။ ကျွမ်းကျင်အောင် လုပ်ဖို့ကို အသာထား၊ တီးမိခေါက်မိအောင် လုပ်ဖို့ကိုပဲ ပိုမိုအားစိုက်ရတဲ့ ခေတ်အခါမျိုး ဖြစ်လာပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ကိုယ့်ပတ်ဝန်းကျင်မှာပဲ ကိုယ်နဲ့ပတ်သက်နိုင်တဲ့ ကိစ္စ ဝေါဟာရတွေ အသစ်အသစ် ကြားနေရပါတယ်။ အဲဒီအကြောင်းတွေကို ကြားဖူးနားဝရှိပြီး တီးခေါက်မိဖို့ လိုအပ်ချက်တွေဟာ တစ်ချိန်မဟုတ် တစ်ချိန် ရှိလာနိုင်ပါတယ်။ စစ်ပြီးစတုန်းကတော့ အဏုမြူဆိုတဲ့အကြောင်း အရာတစ်ခုသာလူကြားထဲရပ်ထဲရွာထဲကို ရောက်လာပါတယ်။ နောက်တော့ ဆေးဝါးမှာ ပင်နီစလင်တဲ့။ ဒီနောက်မှာ လျှပ်စစ်မီးလုံးကိုအစားထိုးပြီး ရေဒီယို အသံဖမ်းစက်များကို အရွယ်ကျဲ့သွားအောင်လုပ်နိုင်ခဲ့တဲ့ ထရန်စစ္စတာတဲ့။ နောက်ပိုင်းကျမှ ဝေါဟာရထွင်သူတို့က ‘တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူး’ ဆိုပြီး သိပ္ပံဝေါဟာရ အသစ်ထွင်ပါတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ အနှစ် ၃၀ လောက် ကတော့ ကွန်ပျူတာဆိုတဲ့ စကားလုံးဟာ မသိမသာ ရေးရေးပေါ်လာ လိုက်တာ ခုထိအရှိန်မသတ်နိုင်ဘဲနဲ့ သိစရာတတ်စရာ ဘာသာရပ်ခွဲ၊ လုပ်ငန်းခွဲတွေပေါ်လာလို့ စိုင်ဗာနက်တစ်နဲ့ အင်တာနက်တို့အထိ ဖြစ်ပါတယ်။

ပြီးတော့ကာ လျှပ်စစ်မဓာတ်ကို အခြေပြုတဲ့ အီလက်ထရွန်နစ် ဆိုတဲ့ လျှပ်စစ်အနုစားပညာတစ်မျိုး၊ စက်ကို လူလိုခိုင်းနိုင်တဲ့ ‘ရိုဗော့’ဆိုတဲ့ စက်မျိုး၊ ကျန်းမာရေးမှာ ကျောက်ကပ်၊ နှလုံးအစားထိုး ကုရာကနေ ယခုအခါပုံတူပွားခြင်းလို့ခေါ်ကြတဲ့ ကလုန်းနင်း (**Cloning**) ကိုယ်တွင်းနဲ့ ဦးခေါင်းစတာတွေကို ဓာတ်မှန်ရိုက်တဲ့ စကင်းနင်း (**Scanning**) နှလုံးပတ် သွေးကြောတွေကို ချဲ့ပေးတဲ့ အင်ဂျီအိုပလတ်စတီ (**Angioplasty**)၊ ခန္ဓာကိုယ်အစိတ်အပိုင်း အစားထိုးခြင်း (**Transplant**) စတဲ့ ဝေါဟာရ သစ်တွေ ဆက်တိုက်ပေါ်လာပါတယ်။ ဟိုတုန်းက ထရန်စပလန့်ဆိုရင် ပျိုးနုတ်ပြီး ကောက်ပင်ကိုပြောင်းစိုက်တဲ့ ကောက်စိုက်ခြင်း အတတ်လို့သာ အဘိဓာန်မှာ ဆိုခဲ့ပါတယ်။ တောက်ခြင်းတစ်မျိုးဖြစ်တဲ့ အလာဂျီ (**Allergy**) တဲ့။ ကိုယ့်ဘေးပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ သက်ရှိတို့ဆက်စပ်တဲ့အီကိုလိုဂျီ (**Eco-logy**) တဲ့။ အီကိုလိုဂျီကို ‘ဂေဟဗေဒ’ လို့ မြန်မာမှုပြုပြီး သုံးစွဲတာတောင် မှ ခေတ်ပညာတတ် အသိုင်းအဝိုင်းမှာ နားမယဉ်ကြသေးပါဘူး။ အာကာသ ဆိုတာကို စပေ (**Space**) လို့ ခေါ်ရတာဟာ တိုင်းရင်းကျန်းမာရေးဆေးဝါး မှာ အထက်ကိုဆောင်နေတဲ့ အာကာသသဘောလောက်သာ ကြားဖူးရာ ကနေ၊ မိုင်ပေါင်း သန်းနဲ့ ချီပြီးဝေးကွာတဲ့ ဂလက်ဇီ (**Glaxy**) ကြယ်စုနဲ့ နဂါးငွေ့တန်းကြီးဆီကို စိတ်ရောက်ရပါတော့တယ်။

ဒါတွေက အကြောင်းအရာနယ်ပယ်တို့ရဲ့ အမည်နာမတွေပဲ ရှိပါ သေးတယ်။ တစ်ခုချင်းအကြောင်းအကျဉ်းအမြွက်မျှကို ဗဟုသုတ အကြား အမြင်အဖြစ်သိဖို့ တာဝန်ကျန်ပါသေးတယ်။ ဒီတော့ ခေတ်ပေါ်စွယ်စုံကျမ်း တွေကို လှန်ရတာပေါ့။ ပညာရပ်တွေ ဘယ်လောက်စုံလင် ကျယ်ပြန့်လာ သလဲဆိုရင် ရှေးခေတ်တုန်းက စွယ်စုံကျမ်းအရာမြောက်တဲ့ စွယ်စုံကျော်ထင် ကျမ်းမျိုးနဲ့ အခုခေတ် စွယ်စုံကျမ်းတွေကိုကြည့်ရင်ပဲ ခြားနားမှုကို သိသာ လောက်ပါပြီ။ စာအုပ်ကိုမလှန်ဘဲ ခလုတ်နှိပ်ပြီး လိုချင်တာရှာဖို့ကတော့ ကွန်ပျူတာရှိမှ ရပါလိမ့်မယ်။ ဘယ်လိုနည်းနဲ့ပဲ ရှာလို့ရရ အခြေခံများ သိထားဖို့နဲ့ ဘာအကြောင်းကိုသိချင်ရင် ဘယ်မှာရှာရတယ်ဆိုတဲ့ နည်း လမ်းကို သိဖို့လိုပါတယ်။ ဒါဟာ ‘ဂျင်နရယ်လစ်’ ဖြစ်ဖို့ အကြောင်းပေါ့။ သတင်းစာဆရာတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ‘ဘာသာစုံမှာ တီးမိခေါက်မိဖို့’

(Something of Everything) ဆိုတဲ့အဆိုကို သွားပြီးသတိရမိပါတယ်။

ပထမဆုံးဖြစ်တဲ့ ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားရဲ့ စွယ်စုံကျမ်းကနေပြီး ရွှေ့လျော့စီးဆင်းလာခဲ့တာ နောက်ဆုံးပေါ် မန္တလေးအဘိဓာန်အထိ ဖြစ်ပါတယ်။ စုဆောင်းထားတဲ့ အကြောင်းအရာအချက်အလက်နဲ့ ဘာသာရပ်တွေ ကွာကြပါတယ်။ ဒီတော့ လောကသာရပျို့ထဲက ‘အပြစ်ကင်းစင်၊ ကြားအမြင်၊ များလျှင် မင်္ဂလာ’ဆိုတဲ့ စကားကို ကိုယ်တိုင် ‘ဂျင်နရယ်လစ်’ယောင်ယောင် မွှေ့လျော်ကျင်လည်ရင်းက သတိရပါတယ်။

ဂီဂို Gigo

‘ဂီဂို’ ဟာ တရားဝင်ဝေါဟာရတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ အတိုကောက်ပြုထားတဲ့ အက္ခရာများမှာ သရ(Vowel)သံတွေ ပါနေတော့ ပေါင်းဖတ်လို့ရတဲ့ အသံထွက်တစ်ခု ဖြစ်လာပါတယ်။ ဒီအတိုကောက်စာလုံးမျိုးကို အက်ခရိုနင်း(Acronym)လို့ခေါ်ပြီးတော့ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှာ ယူနက်စကို(UNESCO)၊ ယူနိုဒို(UNIDO)၊ အာဆီယံ(ASEAN) စတဲ့ စကားလုံးများ ဖြစ်ပေါ်လာပါတယ်။

မြန်မာတို့မှာလည်း မိုဖာ(MOFA)ဆိုရင် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနပေါ့။ တချို့စကားလုံးတွေကျတော့ ဥပမာ-မြန်မာ့အသံနဲ့ ရုပ်မြင်သံကြား(MRTV)ဆိုရင် သရသံမပါလို့ အသံထွက်နဲ့ ပေါင်းရုံးပြီး စကားလုံးတစ်လုံးလို အသံထွက်ပြီး ပေါင်းဖတ်လို့ မရပါဘူး။ ရန်ကုန်မြို့တော်စည်ပင်သာယာရေးကော်မတီကို(YCDC)လို့အက္ခရာလုံးကောက်ခေါ်သလိုပေါ့။ ‘စည်ပင်သာယာ’ လို့ မြန်မာနည်းနဲ့သံခိပ်ပြုတာက လွယ်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုသံခိပ်မျိုးတွေ အများကြီးသုံးကြပါသေးတယ်။ မွေးမြူရေးနဲ့ ရေလုပ်ငန်းကို ‘မွေး/ရေ’၊ ပြန်ကြားရေးနဲ့ ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးကို ‘ပြန်/ဆက်’ ဆိုပြီး သုံးကြပါတယ်။

ကျွန်တော်တို့ဆီမှာ အင်္ဂလိပ်စကားကို အဲဒီလို အတိုရုံးပြီးခေါ်တဲ့ ဓလေ့နဲ့ပေါင်းရုံးပြီး အသံထွက်တဲ့အလေ့က နည်းပါးပါတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားလို နိုင်ငံမျိုးမှာ ဟိုတစ်ခေတ်က အဲဒီလို စကားလုံးမျိုးတွေကို အသုံးများ

ပါတယ်။ စကားလုံးများ အားလုံးပေါင်းပြီး စကားလုံးသစ်ဖြစ်လာတာပေါ့။

ကုလသမဂ္ဂဆိုရင် သူ့လက်အောက် အဖွဲ့အစည်းများမှာ အဲဒီလို အတိုကောက် အက္ခရာတွေ များလှပါတယ်။ နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းတွေ၊ လုပ်ငန်းတွေများလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ သုံးရစွဲရတာ အလုပ်တွေ ဖြစ်တာပေါ့။ အဲဒီလို စကားလုံးတွေ စပ်ဟပ်စုပေါင်းပြီး သုံးစွဲတာကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှာတော့ ‘အက္ခရာဟင်းချို’ ဒါမှမဟုတ် ‘အက္ခရာစွပ်ပြုတ်’ လို့ ခေါ်ပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာအသုံးနဲ့ **(Alphabet Soup)** ဖြစ်ပါတယ်။

‘ဂီဂို’ အကြောင်းကိုဆက်ရရင် ကွန်ပျူတာရဲ့ လုပ်ငန်းသဘောကို ဖော်ပြတာပါ။ ကွန်ပျူတာဆိုတာဟာ အချက်အလက်တွေ အများအပြား ထည့်သွင်းမှတ်သားထားပြီးတော့ လိုတဲ့အချိန်မှာ အမြန်ပြန်ထုတ်ယူဖို့ အလုပ်တွင်ကျယ်အောင် လုပ်ထားတဲ့ လျှပ်စစ်ယန္တရားတစ်မျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ထည့်ထားတဲ့အချက်အလက်တွေက အားမထားရဘူးဆိုရင် ပြန်ထုတ်ယူတဲ့ အခါမှာလည်း အသုံးမတည့်ဖြစ်ရလေ့ ရှိပါတယ်။ ဒါကို အကြောင်းပြုပြီး ‘အမှိုက်တွေထည့်ထားရင် အမှိုက်ပဲထွက်လာမှာပေါ့’ ဆိုတဲ့ လုပ်ငန်းဥပဒေသတစ်ရပ်နဲ့ ပြောကြပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ **‘Garbage in, Garbage out’** လို့ ဆိုလိုပါတယ်။

ဒီအသုံးအနှုန်းဟာလည်း အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ သဘောနဲ့ ပြောရရင် အကျိုးကောင်းဖို့ အကြောင်းကောင်းရှိဖို့ လိုတာပေါ့။ ‘အစကောင်းမှ အနှောင်းသေချာမယ်’ ဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်လည်း သက်ရောက်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ‘ဂီဂို’ဟာ ကွန်ပျူတာ အသုံးအနှုန်းသာမကဘဲ ထုတ်ယူတတ်ရင် ဘဝလမ်းညွှန်ဖြစ်နိုင်တဲ့ အတွေးကလေးတစ်ခုပါပဲ။

‘ဂီဂို’ ကို ဘယ်လိုကိစ္စမျိုးအတွက် ယူနိုင်မလဲဆိုရင် လူ့ကိစ္စတိုင်း လိုလိုမှာပါပဲ။

လက်တွေ့ကိစ္စများမှာတော့ ရုံးလုပ်ငန်းတို့မှာ ဖိုင်မှားပြီး စာတွဲ လိုက်မိလို့ အရေးရှိရင် ရှာမရတာတွေ၊ ဖိုင်မတွဲမိသေးလို့ အလောသုံး ဆယ်နဲ့ ဖိုင်ကိုယူကြည့်တဲ့အခါမှာ လိုချင်တာ ရှာမတွေ့တာတို့၊ အချိန် အချက် နေ့ရက်၊ နေရာတို့ကို တိတိကျကျ မပြောမဆိုမိတော့ အချိန်

အချက်လွဲပြီး အချိန်ကုန်ရတာတို့အထိ ပါဝင်ပါတယ်။ ရုတ်တရက်ကြည့်
တော့ အသေးအမွှားကလေးလို့ထင်ရပေမဲ့ အခြားလုပ်ငန်းတွေနဲ့ဆက်စပ်ပြီး
တန်ဖိုးတွက်ရရင် အချိန်ကုန်လူပန်းရုံမက ငွေကြေးဆုံးရှုံးမှုပါ ဖြစ်ပေါ်
နိုင်တယ်ဆိုတဲ့ အတွေးကိုပေးမယ့် သင်ခန်းစာပါပဲ။

‘အမှိုက်ထည့်ထားရင် အမှိုက်ပဲပြန်ထုတ်လို့ရမယ်’ဆိုတဲ့ အဆိုကို
ပြောင်းပြန်လှန်လိုက်ရင် ‘အဖိုးတန်ပစ္စည်းထည့်ထားရင် အဖိုးတန်ပစ္စည်းပဲ
ပြည်ထုတ်လို့ရမယ်’ လို့ အပြုသဘောနဲ့တွေးရင်လည်း ဖြစ်တယ်ဆိုတာကို
ကွန်ပျူတာရှေ့မှာ ထိုင်ရင်းနဲ့ ဘဝလမ်းညွှန်တစ်ခု ဦးခေါင်းထဲ ဝင်လာ
ပါတယ်။

ဂက်ဂျက်စ် Gadgets

တစ်နေ့က အာရှထုတ် နိုင်ငံတကာစာစောင်တစ်ခုမှာ ‘ဂက်ဂျက်စ်’ ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်နဲ့ ဖော်ပြနေကျ ကဏ္ဍတစ်ခုကို သတိထားမိပါတယ်။ အဲဒီ စာစောင်မှာတော့ ကလေးစီးမော်တော်ကားလေးအရွယ် ဘီးတပ်အရုပ် မော်တော်ကားလေးပုံ ဖြစ်ပါတယ်။ ရုတ်တရက်ကြည့်လိုက်ရင် အိမ်မှာ တံမြက်လှည်းတဲ့ လျှပ်စစ်လေမှုတ်စက်နဲ့ ဆင်ပါတယ်။ သူ့မှာ အချက် အလက် ဖမ်းယူတဲ့ အင်တင်နာတိုင်ကလေးတွေပါရှိပြီး ဗီဒီယိုကင်မရာ များလည်း တပ်ဆင်ထားပါတယ်။ ဘာအသုံးတည့်သလဲဆိုရင် အိမ်မှာ ကလေးတွေကို ကြည့်ထိန်းထားနိုင်တယ်။ သက်ကြီးရွယ်အိုတွေမတော်တဆ မဖြစ်အောင် စောင့်ရှောက်ထားနိုင်တယ်။ အိမ်ထဲကို တစ်ခန်းဝင် တစ်ခန်း ထွက်သွားပြီး ဝင်ကြည့်ပေးနိုင်တယ်။ အပြင်ကနေလှမ်းပြီး ဆက်သွယ် နိုင်တယ်။ ဘေးဘီက အရာဝတ္ထုများနဲ့ သွားရင်းလာရင်း တမင်တိုက်မိ အောင် ပြုလုပ်ရင်တောင် မတိုက်မိဘဲ ရှောင်သွားနိုင်တယ်။ လူပုံမဟုတ်တဲ့ စက်ရုပ်ကလေးပါပဲ။ ဈေးနှုန်းက ဒေါ်လာ ၃၀၀၀ ကျော်ပါတယ်။

ဒီခေတ်ကို ‘ဂက်ဂျက်စ်’ များခေတ်လို့ ခေါ်ထိုက်တဲ့ အကြောင်း စဉ်းစားမိပါတယ်။ ‘ဂက်ဂျက်စ်’ ဆိုတာ လူသုံးလက်နက်ကိရိယာ တန်ဆာ ပလာကြီးငယ်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ လူပေါ်ဦးခေတ်က ကျောက်ချွန်ကျောက်ပွဲ တွေက စလိုက်တာ အခုတော့ ဘာလက်နက်ကိရိယာမှ မကိုင်စွဲတော့ဘဲ

လိုရာအလုပ်တစ်ခုကိုပြီးအောင် စီစဉ်ထားနိုင်တဲ့၊ ခလုတ်နှိပ်တိုင်းဖြစ်တဲ့ ခေတ်ကို ရောက်ပါပြီ။ အလွန်အလွန် အဆင်ပြေနေတာပေါ့။

လူဟာ ကုတ်တံတို့၊ တလိမ့်တုံးတို့၊ ခရုပတ်တို့၊ စက်သီးတို့၊ သပ်တို့ကို လူ့သမိုင်းတစ်နေရာမှာ ထားခဲ့ကြပြီလို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ဒါမှမဟုတ် ပြတိုက်ပြခန်းမှာ ပို့ထားကြပြီလို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ‘ဂက်ဂျက်စ်’ ထွန်းကားတဲ့ခေတ်မှာ မွေးလာတဲ့ နှောင်းမျိုးဆက်တွေ လေ့လာဖို့ပေါ့။

လူမှာ လက်ရုံးရယ်၊ ဦးနှောက်ရယ် အားထားစရာ နှစ်မျိုးရှိရာမှာ လက်ရုံးကို အားကိုးရာကနေ ဦးနှောက်ကိုအားကိုးတဲ့ အခြေကိုလည်း ဆိုက်ခဲ့ပါပြီ။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်တယ်လို့ ဆိုကြတာပေါ့။ **Brain** နဲ့ **Brawn** နေရာမှာ **Brain** ဆိုတဲ့ ဦးနှောက်က အသာစီးယူနိုင်ခဲ့တယ်လို့ ဆိုရပါ လိမ့်မယ်။ ဒီလိုပြောင်းလဲတဲ့ခရီးဟာ နှစ်ပေါင်း ၅၀၀၀ လောက်အတွင်းမှာ ဖြစ်တာပါ။ တကယ် ပုံပန်းပေါ်လာတာကတော့ လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း ၅၀၀ အတွင်းမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ တကယ့်တကယ် တွင်ကျယ်ဖြစ်ထွန်းတာ ကတော့ နှစ်တစ်ရာ အတွင်းမှာပေါ့။ ၂၀ ရာစုအတွင်းမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ လူရယ်လို့ ပီပြင်လာတဲ့ ဟိုးနှစ်ပေါင်းလေးသန်းကြာက လူ့သမိုင်းနဲ့ စာရင် ‘ဂက်ဂျက်စ်’တွေ အမျိုးမျိုးပေါ်ပေါက်တဲ့ ကာလဟာ အချိန်တို အတွင်းမှာပဲလို့ ဆိုလို့ရပါတယ်။

လူတွေဟာ ‘ဂက်ဂျက်စ်’အကြီးတွေကိုရော၊ အငယ်တွေကိုပါ သူ့ အလိုကျဖြစ်အောင် ဉာဏ်စွမ်းထုတ်ပြီး တီထွင်ခဲ့ကြတယ်။

ရာစုနှစ်အစကို ကြည့်လိုက်ရင် ၁၉၀၀ပြည့်နှစ်မှာ ဂျာမန်တွေ ဟိုက်ဒရိုဂျင် အငွေ့ထည့်ပြီး လေသင်္ဘောနဲ့ထပျံတယ်။ ၁၉၀၁ ခုနှစ်မှာ မာစီဒီးကား စပြီးပေါ်တယ်။ ခွေးတံဆိပ်ဓာတ်ပြားနဲ့ ဓာတ်စက်လည်း ပေါ်လာတယ်။ ၁၉၀၃ ခုနှစ်မှာ တောင်ပံတပ်လေယာဉ်ပျံကို စမ်းသပ် တယ်။ ၁၉၀၄ ခုနှစ်မှာ မြေအောက်ရထားလမ်းဖွင့်တယ်။ ၁၉၀၇ ခုနှစ်မှာ ရောင်စုံဓာတ်ပုံ စပြီးထွင်တယ်။ ၁၉၁၁ ခုနှစ်မှာ အဏုမြူရဲ့အစွမ်းကို တွေ့တယ်။ ၁၉၂၂ ခုနှစ်မှာ ရေအားလျှပ်စစ် စက်ရုံကြီးတစ်ခု ဖွင့်တယ်။ ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်မှာ ရေဒီယိုတွင်ကျယ်နေကြပြီ။ အလွယ်တကူ ရိုက်နိုင်တဲ့ ကင်မရာလည်း သုံးနေကြပြီ။ မိုးထိုးအဆောက်အအုံလည်း ဆောက်ကြပြီ။

၁၉၂၇ ခုနှစ်မှာ လေယာဉ်နဲ့ အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာကိုဖြတ်နိုင်ပြီ။ အသံထွက် ရုပ်ရှင်ကားပေါ်နေပြီ။ ၁၉၃၈ ခုနှစ်ကျတော့ ဗီတာမင်အားဆေး ပေါ်လာပြီ။ ၁၉၃၉ ခုနှစ်မှာ ဒီဒီတီပိုးသတ်ဆေးပေါ်လာပြီ။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်မှာ အဏုမြူ လက်နက်ကို ဆိုင်းမဆင့်ဗုံမဆင့် သုံးလိုက်ပြီ။

ဒီနောက်ပိုင်း လူတွေတီထွင်သမျှ ‘ဂက်ဂျက်စ်’ကတော့ စာရင်း တွက်လို့ မကုန်ပါဘူး။ လူဟာ သူ့ မျက်လုံးအစုံ၊ လက်နှစ်ဖက်၊ ခြေနှစ် ချောင်းတို့ရဲ့ အစွမ်းကို ‘ဂက်ဂျက်စ်’ကြီးငယ်တို့နဲ့ ဆန့်ထုတ်ရာ ရောက် ခဲ့ပါတယ်။ ဒါတွေကြောင့် အမြင်အာရုံဟာ အဝေးထိ ပေါက်သွားတယ်။ လက်တံလည်း ရှည်ထွက်လာတယ်။ ခြေလှမ်းကလည်း သွက်လာလို့ မြေကြောရေကြောကို ရှုံ့နိုင်တာပေါ့။ သာမန်ရှိနေကျ မှတ်ဉာဏ် အထု အထည်လည်း ကြီးမားလာပါတယ်။

ပြီးတော့ ပုံနှိပ်ခြင်း၊ ဓာတ်ပုံပညာ၊ ပလတ်စတစ်၊ ရုပ်မြင်သံကြား၊ ထရန်စစ္စတာ၊ ကွန်ပျူတာတို့အထိ ဆက်နွှယ်ပေါ်လာပြီးတော့ လူသုံးစရာ ‘ဂက်ဂျက်စ်’ ပေါင်း စုံလာပါတော့တယ်။

‘ဂက်ဂျက်စ်’ဆိုတဲ့ ကိရိယာတန်ဆာပလာတွေအကြောင်း အာရုံ ရောက်ရင်းနဲ့ ၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ မတ်လထုတ် နိုင်ငံတကာသတင်းမဂ္ဂဇင်းမှာ ဖတ်လိုက်ရတဲ့ လက်ကိုင်ဖုန်း အသစ်တစ်မျိုးအကြောင်း ဖြစ်ပါတယ်။ မိုက်ခရိုဆော့ဖ်ကုမ္ပဏီက ထုတ်လုပ်လိုက်တဲ့ စတင်ဂါ (Stinger) လို့ အမည်ပေးထားတဲ့ လက်ကိုင်ဖုန်းမှာ ပီစီကွန်ပျူတာကလေးပါ တပ်ထား တယ်။ ဂဏန်းပေါ်တဲ့ မှန်ပြင်မှာ ရောင်စုံအရုပ် ပေါ်တယ်။ အီးမေးလ် ပို့နိုင်တယ်။ အင်တာနက်နဲ့ ဆက်သွယ်လို့ရတယ်။ အရုပ်အသံဖမ်းယူထား ပြီး ပြန်ဖွင့်လို့ရတယ်။ ခုအခါ ပီဒီအေ (Personal Digital Assista- nt) လို့ခေါ်တဲ့ တပည့်ကောင်း၊ ကိုယ်ရေးအတွင်းရေးမှူးကောင်း တစ်ခုပါပဲ လို့ ပွဲထုတ်လိုက်ပါတယ်။

ဒီခေတ်မှာ ‘ဂက်ဂျက်စ်’တွေဟာ ခလုတ်နှိပ်ပြီး ခိုင်းရုံတင် မကဘူး၊ ဆက်သွယ်ခိုင်း၊ မှတ်သားခိုင်းလို့ ရတယ်ဆိုတော့ အသုံးတည့်တဲ့နေရာမှာ အံ့ဖွယ်ပါပဲ။

ဟိတ် Hate

ချစ်ခြင်းနဲ့မုန်းခြင်းတို့ဟာ အစွန်းတစ်ဖက်စီဖြစ်တယ်လို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ မုန်းခြင်းဟာ ‘ဟိတ်’ ဖြစ်ပါတယ်။ မုန်းခြင်းလို့ တိုက်ရိုက်မခေါ်ရင်တောင် ချစ်သောသူနှင့် ကွေကွင်းရခြင်းဆင်းရဲ၊ မချစ်မနှစ်သက်သူနှင့် ပေါင်းသင်း ရခြင်း ဆင်းရဲ(ပိယေဟိ ဝိပုယောဂေါ ဒုက္ခော၊ အပိယေဟိ သမ္ပယောဂေါ ဒုက္ခော) လို့ ဓမ္မစကြာသုတ် ထဲမှာပါတဲ့ စိတ်အခြေမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။

သာမန်အားဖြင့်ချစ်တာဟာကောင်းတယ်၊ မုန်းတာဟာမကောင်းဘူး ဆိုတာတော့ အားလုံးသိကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အမြဲတမ်းချစ်နေသလို၊ အမြဲတမ်းမုန်းနေတဲ့ အခြေအနေများ မရှိတတ်ပါဘူး။ ပြီးတော့ ချစ်ခြင်း လည်းမဟုတ်တဲ့၊ မုန်းခြင်းလည်းမဟုတ်တဲ့ ကြားအခြေအနေများလည်း ရှိတတ်ပါတယ်။ အဲဒါကတော့ ‘အလုံးစုံသော သတ္တဝါတို့သည် ရန်မရှိ ကုန်သည် ဖြစ်ကြပါစေကုန်သတည်း’ (သဗ္ဗေသတ္တာ အဝေရာဟောန္တု) ဆိုတဲ့စိတ်ထားမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။

‘အမုန်း ခွန်အားပေးသနားပါ’ ဆိုတဲ့ သီချင်းစာသားကတော့ ‘ချစ်မိ တဲ့အတွက် မချစ်ဘဲနေနိုင်ရပါလိမ့်’ ဆိုတဲ့ ဆုတောင်းမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ တကယ်မုန်းတာထက် ပေယျာလကန်ထားနိုင်ဖို့ ကြိုးစားလိုခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ အလင်္ကာသဘောမှာတော့ ‘မမုန်းနိုင်၊ မုန်းမေ့ပါနိုင်၊ မုန်းသူ ရင်ခွင်၊ မုန်းသူမှာ မျက်ရည်စတွေနဲ့၊ မုန်းဆက်ဆက် မရည်ရွယ်’ စတဲ့ အသုံး အနှုန်းတွေဟာ အနုပညာနဲ့ တင်စားတာတွေလို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။

မုန်းခြင်းမှာ ထက်သန်မှု ဒီဂရီအမျိုးမျိုးပါတယ်။ ဒါလည်း စကားနဲ့ ဖွဲ့မှ ပေါ်လွင်တဲ့စိတ်ထားတွေပါ။ ခါးခါးသီးသီး မုန်းတယ်၊ မကြည့်ချင် အောင် မုန်းတယ်၊ ရှုံ့မုန်းတယ်၊ မုန်းတီးတယ် စသည်ဖြင့်ပေါ့။

ပြီးတော့ မုန်းခြင်းကို ဖော်ပြရာမှာ ပရိယာယ်တွေ ရှိပါသေးတယ်။ စကားပရိယာယ် အသုံးအနှုန်းကြွယ်ဝရင် ကြွယ်ဝသလိုပါပဲ။ မနှစ်သက်၊ မလိုလား၊ မစာနာ၊ မရှုဆိတ် ဆိုတာတွေကနေ စက်ဆုပ်တယ်၊ မျက်နှာ ကြောမတည့်ဘူး၊ အကောင်းမထင်ဘူး၊ အခန့်မသင့်ဘူး၊ စေတနာမရှိဘူး ဆိုတာတွေအထိ ဖြစ်ပါတယ်။

မုန်းခြင်းရဲ့ အကျိုးဆက်တွေကလည်း များလှတယ်။ လူတစ်ဦးချင်း မုန်းတာကနေ မိသားစုအလိုက်၊ မျိုးနွယ်အလိုက်၊ ယုံကြည်မှုအလိုက် ရပ်တည်ပြီး မုန်းတဲ့အထိ ဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာနဲ့ချီပြီးဖြစ်တဲ့ ကိစ္စတွေမှာ တော့ စစ်မက်အရေးအရာများလည်း ပါဝင်တတ်ပါတယ်။ စစ်မက်များဟာ အခါခပ်သိမ်း အမုန်းနဲ့စတယ်လို့ မဆိုနိုင်ပေမဲ့ နှစ်စွန်းနှစ်ပက္ခ ဖက်ပြိုင် ကြပြီဆိုရင် သူနိုင်ကိုယ်နိုင်ပြုဖို့အတွက် ရန်လိုအောင် သူ့ဘက်ကိုယ့်ဘက် စေ့ဆော်နှိုးဆွရတာတွေ ရှိလာတတ်ပါတယ်။

အဲဒီလို အုပ်စုလိုက် မုန်းတီးကြပြီဆိုရင်လည်း မီးခိုးမဆုံး မိုးမဆုံး ဆိုတဲ့အတိုင်း ဖြစ်တတ်တော့တာပါပဲ။ ပထမကမ္ဘာစစ်နဲ့ ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်တို့နောက်ပိုင်းမှာ စစ်ပွဲဆိုတဲ့ သတ္တန္တ ရကပ်ကြီးတွေ မဖြစ်အောင်လို့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပြီး နားလည်မှုနဲ့ အလုပ်လုပ်ကြဖို့ကို ပဓာနရည်ရွယ်တဲ့ အသင်းအပင်းတွေ ဖွဲ့ခဲ့ပါတယ်။ ကမ္ဘာနိုင်ငံပေါင်းစုံ အသင်းကြီးနဲ့ ကမ္ဘာ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ကြီးတို့ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့အသင်းအဖွဲ့ကြီးများရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်တွေထဲမှာ ချစ်ခြင်း၊ မုန်းခြင်းတို့ မပါပေမဲ့ ချစ်ခြင်းရော မုန်းခြင်းရောကို ဂတိတရား မလိုက်စားဘဲ ဒေသအရေး၊ နိုင်ငံအရေးတွေကို ပြုလုပ်ကြဖို့ မူရင်းရည်ရွယ်ချက်တွေ ရှိပါတယ်။ ဒီစိတ်ထားများ မလွန်ကဲမှ ကမ္ဘာကြီးငြိမ်းချမ်းသာယာ စည်ပင်လိမ့်မယ်၊ မတရားမှုတွေ ကင်းရှင်းလိမ့် မယ်လို့ ရည်ရွယ်တာပါ။

ပြီးတော့ နိုင်ငံတစ်ခုချင်းအလိုက်၊ အုပ်စုအလိုက် တစ်ဖက်နဲ့တစ်ဖက် သဘောတူစာချုပ်တွေ ပြုလုပ်ကြတာဟာလည်း ‘အမုန်း’တရားများ အစွန်း

မထွက်အောင် ထိန်းဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို စောင့်စည်းထိန်းသိမ်းတဲ့ ကြားထဲက ဖောက်ဖျက်မှုတွေလည်း ရှိတတ်ကြပါတယ်။

လူမျိုးချင်းအသားအရောင်အလိုက်၊ ယုံကြည်မှုအလိုက် အမုန်းတရားပွားကြလို့ အမနာပပြောတယ်။ အခြားတစ်ဖက်ကို မျက်နှာပျက်စရာ ဖြစ်အောင်လုပ်တာကို စာနဲ့ရေးတော့ **Hate Literature** လို့ သုံးကြပါတယ်။ ‘မုန်းတီးစာ’ပေါ့။ မုန်းတီးမှုကို စာနဲ့အကွာရာတင်တဲ့အခါ ပိုပြီး အခိုင်အမာ ဖြစ်ရပါတယ်။ အပြင်းအပျော့တော့ အမျိုးမျိုးကွာခြားနိုင်တာပေါ့။ ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှာ ဒီလိုအဖြစ်အပျက်တွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။

အမုန်းဟာ အချစ်နဲ့ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သလို အချစ်လိုပဲ စာဖွဲ့လို့ ကောင်းပါတယ်။ ဦးပုညရဲ့ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းဇာတ်ထဲမှာ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းက သောနတ္တိရုံမုဆိုးကိုပြောရာမှာ “မောင်မင့်သခင်၊ မုန်းပင်စိုက်ပျိုး၊ မပြေနိုင်ငြိုးတတ်သည့်၊ မုဆိုးတစ်ပိုင်း၊ မိန်းမရိုင်းကြီးကို၊ ငါမှာတိုင်း ပြောပါလေ” လို့ ဆိုခဲ့ပါတယ်။

စစ်ပြီးစ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှာ အုပ်ချုပ်ခဲ့တဲ့ သမ္မတကွီရီနိုဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးက သူတို့နိုင်ငံ သမိုင်းဖြစ်စဉ်ကြုံခဲ့ရတဲ့ ဖိနှိပ်မှု၊ မတရားမှုတွေကို အကြောင်းပြုပြီးပြောရာမှာ “ကျွန်တော်တို့ဟာ(နောင်လာနောက်သားများအတွက်)အမုန်းကို အမွေအဖြစ် မပေးခဲ့ချင်ပါဘူး” လို့ သမိုင်းအနာရူတ်တွေအတွက် ရန်ပြေမာန်ပြေစကားကို ဆိုခဲ့ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ကမ္ဘာနဲ့အဝန်း ချီပြီးကြည့်ရတဲ့အခါမှာတော့ အမုန်းတရားထင်ရှားတဲ့ အမည်းစက်တွေ လူ့သမိုင်းမှာ ရှိခဲ့ပါတယ်။ ဟိုတစ်ကွက်သည်တစ်ကွက်ဆိုသလို အမုန်းပွားတဲ့ လုပ်ရပ်တွေလည်း ကမ္ဘာပေါ်မှာ ရှိနေတာကို ကုလသမဂ္ဂနေ့တိုင်းမှာ ကြားရလေ့ရှိပါတယ်။

စိတ်ပညာ ဝေါဟာရတွေမှာတော့ မုန်းတီးခြင်း (**Hate**) နဲ့ ဆက်သွယ်တဲ့ စကားလုံးတွေ ရှိနေပါတယ်။ ရန်လိုခြင်း(**Aggression**)၊ ပဋိပက္ခ(**Antithesis**)၊ စိတ်ထားဖွဲ့ဖြေခြင်း(**Catharsis**)၊ စိတ်ပဋိပက္ခ(**Conflict**)၊ စွဲထင်မှု(**Impression**)၊ ယုံမှားလွန်သဘောထား (**Paranoid Attitude**)၊ အစွန်းနှစ်ဖက်ဖြစ်မှု(**Polarization**)၊ သံသယ ဝါဒ (**Skepticism**)၊ တင်းအား (**Tension**) စသည်ဖြင့် ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီအထဲမှာ ‘ဟိတ်’ နဲ့အင်းဂါး (**Anger**) တို့က ထိပ်ကပေါ့။ မုန်းတီးခြင်းနဲ့ အမျက်ထွက်ခြင်းတို့ဟာလည်း တစ်ခါတလေ ရောနှောတဲ့အသွင် ရှိတတ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ‘ငှက်ပျောပင်တို့သည် မိမိတည်ရာ အပင်ကိုဖျက်သကဲ့သို့ ဒေါသအမျက်တို့သည်လည်း တည်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည်’ ဆိုတဲ့ အဆိုအတိုင်းပါပဲ။

လူစိတ်မှာ မုန်းတီးခြင်းဟာ တေလေလို့လွင့်ပါးပြီး မာရ်နတ်လို နှိပ်စက်တတ်တာကို သတိထားမိပါကြောင်း ပြောချင်ပါတယ်။

ဟတ် Heart

‘ဟတ်’အကြောင်းဟာ တင်စားပြီးပြောရရင် နှလုံးသားရေးရာအကြောင်းလို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။

အသည်းနှလုံးဆိုရင် လူတိုင်းသိပါတယ်။ ‘ဟတ်’ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရကို လုံးချင်းမဟုတ်တောင်ဆိုဟတ် (**Sweet Heart**)၊ ဟတ်အော့ဖ်ဟတ်စ် (**Heart of Hearts**)ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းတွေနဲ့ အစဉ်အဆက် နားယဉ်နေခဲ့ကြပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့မြန်မာမှာ ‘ဟတ်’ကို ‘နှလုံး’လို့ တိုက်ရိုက်မသုံးခဲ့ကြဘဲ ‘အသည်းနှလုံး’လို့ သုံးကျင့်ရတာလည်း သတိထားမိပါတယ်။ ခေတ်သစ်ခန္ဓာဗေဒကိစ္စမှာတော့ အသည်းကသတ်သတ်၊ နှလုံးကသတ်သတ် ဖြစ်ပါတယ်။

အသည်းဟာ သက်ရှိလူသားအတွက် အစာခြေပေးဖို့၊ အဆိပ်ဖြေဖို့၊ သည်းခြေရည်ထုတ်ပေးဖို့နဲ့ အာဟာရဓာတ်တွေ သိုမှီးဖို့ တာဝန်ယူပေးတဲ့ ဂလင်းအင်္ဂါစု ဖြစ်ပါတယ်။ နှလုံးကတော့ ကိုယ်ထဲမှာ သွေးလှည့်ပတ်ဖို့ တာဝန်ယူပေးတဲ့ ကြွက်သားအင်္ဂါစု ဖြစ်ပါတယ်။ ‘ဟတ်’ကို ပြောရရင် ဒီစကားလုံးဟာ ရှင်သန်ခြင်းရဲ့ သင်္ကေတတစ်မျိုးလို့ ဆိုထိုက်ပါတယ်။ သူ့ထက်ကျော်လွှားပြီး ပြောရမယ်ဆိုရင် အသက်ရှင်လှုပ်ရှားနေတဲ့ သက်ရှိရုပ်မှာဖြစ်ပေါ်တဲ့ စိတ်အခြေစေတသိက်ကို ညွှန်းရာရောက်ပါတယ်။ စိတ်ရဲ့ အရိပ်လက္ခဏာပေါ့။ ဟတ်ဖွဲလ်တ် (**Heartfelt**)လို့ သူတို့ဘာသာမှာသုံးတာ ‘စိတ်ထဲနှလုံးထဲက’ လို့ ဆိုချင်တာပါ။ ဟတ်ဘရိတ် (**Heart break**)လို့

ဆိုရင် နှလုံးကွဲအက်တယ်လို့မဆိုဘဲနဲ့ အသည်းကွဲတယ်လို့ ဘာသာပြန်ကြတယ်။ နှလုံးကွဲတယ်ဆိုရင် ကရုဏာသက်စရာ စိတ်အဟုန် မပေါ်ချင်ပါဘူး။ သုံးရိုးစွဲရိုးရှိလို့ ‘အသည်း’ကိုလည်း နှုတ်ကျိုးနေတာပေါ့။ ဒါပေမဲ့ ဒီအဓိပ္ပာယ်နဲ့ အသည်းအတွက် နေရာမရှိဘူးလို့ မဆိုနိုင်ပါဘူး။ ‘အသည်းနာတယ်’၊ ‘အသည်းခိုက်တယ်’ ဆိုတာဟာလည်း စိတ်အနေရဲ့ ခံစားမှုတစ်မျိုးကို ဖော်ပြတာပါ။

အခုတော့ ‘ဟတ်’ကို ‘နှလုံးသား’လို့ သုံးနေကြတာဟာ ဆီလျော်သင့်မြတ်တယ်လို့ တွေးမိပါတယ်။ အသားစိုင်ကြီးပေါ့။ ဟတ်အော့ဖ်ဟတ်စ်လို့ သုံးတဲ့အခါ ‘အတွင်းသဘော၊ ပင်ကိုစိတ်ထား’လို့ ဆိုလိုရာလည်း ရောက်ပါတယ်။ ‘ဟတ်’တစ်ခုတည်းနဲ့ ရင်ထဲက နှလုံးသားကို ပြောသလို ဆင့်ပွားအဓိပ္ပာယ်ဖြစ်တဲ့ အလယ်ကောင်မှာ၊ အတွင်းထဲမှာ၊ နက်ရှိုင်းတဲ့နေရာမှာလို့ ဆိုလိုပြန်တယ်။ ပကတိနှလုံးသားကိုက ရင်ခေါင်းရဲ့ အတွင်း ရင်ညွန့်ဆီမှာရှိတဲ့ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းဆိုတော့ တင်စားပုံ ဆီလျော်လှပါတယ်။

‘နှလုံးသားမှာလည်း သူ့ဆင်ခြေရှိတယ်’ဆိုတဲ့ အမည်နဲ့ စာအုပ်တစ်အုပ် ပေါ်ထွက်ခဲ့ဖူးပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်နန်းစွန့်ဘုရင် အဋ္ဌမမြောက် အက်ဒွပ်ရဲ့ ဇနီးသည်က သူတို့အချစ်ဇာတ်လမ်းအကြောင်း ရေးတာပါ။ အက်ဒွပ်ကို ‘ဒွက်ဘုရင်’လို့ မြန်မာသံနဲ့သုံးခဲ့ကြပြီးတော့ သူဟာ အမေရိကန်သူ နှစ်ခုလပ်အမျိုးသမီးကို ယူရပါ့မလားလို့ ကန့်ကွက်ကြတဲ့အတွက် ၁၉၃၆ ခုနှစ်မှာ အင်္ဂလိပ်ထီးနန်း စွန့်ခဲ့ရတဲ့ ဇာတ်လမ်းပါ။ ချစ်သူတစ်ဦးရဲ့ လျှောက်လဲချက်ပါပဲ။ ချစ်သူမျက်နှာနဲ့ ဟိုတုန်းက အင်ပါယာထီးနန်းကို စွန့်ခဲ့တဲ့ သူကလည်း ‘ကျွန်ုပ်ချစ်သူ မိန်းမသား၏ ထောက်ကူမှုကို မရရင် ဒီတိုင်းပြည်ကို ကျွန်တော်အုပ်ချုပ်နိုင်မှာ မဟုတ်ပါဘူး’လို့ ရေဒီယိုကနေ နန်းစွန့် မိန့်ခွန်းကို ပြောခဲ့ပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ သူ့ဇာတ်ကြောင်းကို စာတစ်အုပ်ရေးတော့ ‘နှလုံးသားမှာလည်း သူ့ဆင်ခြေရှိတယ်၊ အဲဒီ ဆင်ခြေဟာ ဆင်ခြင်တုံတရားက မသိနိုင်တဲ့ဆင်ခြေပါပဲ’ (The heart has its reason, which reason never know)ဆိုတဲ့ ကဗျာဆရာရဲ့အဆိုကို မဏ္ဍိုင်ပြုထားတာပါပဲ။

‘ဟတ်’ရဲ့ အကြောင်းဟာ ချစ်ခြင်းမေတ္တာထဲမှာ ဝဲလည်နေပေမဲ့ နှလုံးသားရဲ့ တစ်သက်တာ မနေမနားအလုပ်လုပ်ပုံနဲ့၊ စည်းဝါးမှန်တဲ့ သဘာဝရှိပုံကတော့ ဘဝအတွက် လမ်းပြအိမ်မြောင်လို့ ဆိုသင့်ပါတယ်။ တွေးယူဆင်ခြင်ရင်ပေါ့။ သမုဒယသံယောဇဉ်ကိုခွာပြီး ကြည့်ရင်ပေါ့။

ရောက်ဆဲခေတ်ကာလမှာတော့ ‘ဟတ်’ကို ဖိစီးတဲ့အကြောင်းတွေ၊ ‘ဟတ်’ဆီကိုပို့ပေးတဲ့ ‘ဟတ်’ကပြန်ထွက်တဲ့ သွေးကြောမကြီးတွေကို ကျဉ်းမြောင်းပိတ်ဆို့စေတဲ့ အကြောင်းတွေနဲ့၊ လူကို စည်းချက်မမှန် ရင်ခုန် မြန်စေတဲ့ အကြောင်းတွေဟာ များနေပါပြီ။ ခံစားမှု၊ ယှဉ်ပြိုင်ကြိုးစားမှု၊ မွန်းကျပ်မှုတွေက ဖိစီးတာပါပဲ။ ကိုယ့်နှလုံးကိုရော၊ သူတစ်ပါးနှလုံးကိုရော မာစေသာစေဖို့ အကြောင်းတွေဟာ သာမန်ပြည်သူတို့အထိ အသိပညာ ပျံ့နှံ့စပြုနေပါပြီ။ ဒါကြောင့်မို့ ကဗျာထဲစာထဲက နှလုံးသားရော၊ ရင်ထဲက နှလုံးသားကိုရော ဂရုတစိုက်ထိန်းသိမ်းဖို့ဟာ အဓိကအချက် ဖြစ်လာပါတယ်။ လူမှုရေးအသိနဲ့ ကျန်းမာရေးအသိယှဉ်မှ နှလုံးစိတ်ဝမ်း အေးချမ်း နိုင်မယ်လို့ ‘ဟတ်’ဆိုတဲ့ နှလုံးသားက သတိပေးရာရောက်မယ် ထင်ပါတယ်။

ဟန်းနီးမွန်း Honey Moon

“ဟန်းနီးမွန်း ပီးရီးယော့ဆိုတာ ရှိတယ်ဗျ” လို့ ဆရာဝန်ကြီးတစ်ဦးက စာရေးသူကို ပြောပါတယ်။ ‘ဟန်းနီးမွန်း’ရဲ့ မူလအဓိပ္ပာယ်က ‘ပျားရည် ဆမ်းတဲ့ မင်္ဂလာဦး’လို့ဆိုပေမဲ့ ‘အဦးအစကာလ’၊ ‘ဗွေဆော်ဦးကာလ’ ဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်မျိုးနဲ့ တင်စားသုံးနှုန်းလာကြပါတယ်။

ကျွန်တော့်ကို ဆရာဝန်ကြီးပြောတာလည်း ဒီအဦးအစ ဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်ပါတယ်။ သူပေးတဲ့ဆေးကြောင့် ကိုယ့်မှာ ရောဂါ လက္ခဏာ မတွေ့ရတော့တာနဲ့စပ်လျဉ်းပြီး ပြောတာပါ။ တချို့ကိစ္စများမှာ ဒီလိုပဲ ဖြစ်တတ်ပြီး၊ နောက်တော့ ရောဂါလက္ခဏာ ပြန်ပေါ်တတ်တယ်။ အမြဲတမ်း ဖြစ်တတ်တာတော့မဟုတ်ဘူးလို့ သတိထားဖို့ သူက ရှင်းပြ ပါတယ်။

ခုလိုပဲ ကျန်းမာရေးမှာကော၊ လူမှုရေးနဲ့နိုင်ငံရေးမှာပါ အဦးအစ အသားမကျသေးခင် ပျော်ရွှင်စရာ အချိန်တွေရှိပေမဲ့ ပင်ရင်းကတော့ အိမ်ထောင်ဦး လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းကာလကို ဆိုလိုပါတယ်။ သုံးနှုန်း ကြတဲ့ အလေ့မှာတော့ ၁၆ ရာစုအချိန်မှာ ဥရောပက စခဲ့ပြီး၊ ပျော်စရာ ကောင်းတာတစ်ခုပဲဆိုတဲ့အနေနဲ့ သုံးကြတာလို့ ဆိုပါတယ်။ လများဟာ လဆန်းပကွ၊ လဆုတ်ပကွဆိုတာရှိလို့ လပြည့်တဲ့အချိန်ဟာ လမဆုတ် သေးခင် သာယာပျော်ရွှင်ဖွယ်ရှိတာကို ရည်ညွှန်းတယ်လို့ အဆိုတစ်ရပ် ရှိပါတယ်။ ပျားရည်ဟာ ရှေးအစဉ်အဆက် သုံးခဲ့ကြတဲ့ ဆေးတစ်မည်

ဖြစ်ပြီး ချိုမြတယ်၊ တစ်ခဏချင်း အားအင်ပြည့်ဖြိုးတယ်ဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်နဲ့ ယူတာ ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကြင်စဦးဇနီးမောင်နှံတို့ကို ပျားရည်နဲ့ရောတဲ့ ဝိုင်အရက်ကို တစ်လတိတိ စားစေတဲ့အလေ့ ရှိခဲ့တယ်။

ဒါကြောင့် နှစ်လို့ဖွယ်ရှိခြင်း၊ ချိုမြခြင်းတို့ကို ရည်ညွှန်းတဲ့ ‘ဟန်းနီး’ ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရကို သုံးပါတယ်။ ချစ်သူခင်သူ အိမ်ထောင်ဦးဘဝမှာ ယောက်ျားလေးက မိန်းကလေးကို ‘ဟန်းနီး’ လို့ခေါ်တာဟာ ပျားသကာလို ဖြစ်တဲ့ အချစ်တုံး၊ အချစ်ခဲအဖြစ်နဲ့ တင်စားတာ ဖြစ်ပါတယ်။

လူကိစ္စများမှာလိပဲ ‘ဟန်းနီးမွန်း’ဟာ အချိန်အကန့်အသတ် ရှိပါတယ်။ တစ်ဦးနဲ့တစ်ဦးတော့ ကြုံရတာချင်း ကာလအတိုအရှည် မတူကြဘူးပေါ့။ ‘ဟန်းနီးမွန်း’ လွန်မြောက်တဲ့အချိန်ဟာ နယ်ပယ်တစ်ခုမှာ ဘဝကို လက်ငင်းလက်တွေ့ ရင်ဆိုင်ရတဲ့အချိန် ဖြစ်ပါတယ်။ မင်္ဂလာဦးမှာလို ကိုယ်က မင်းသားလေး၊ သူက မင်းသမီးလေး မဟုတ်တော့ဘူးပေါ့။ လုပ်ငန်းဆိုင်ရာနဲ့ တိုင်းရေးပြည်ရာတို့မှာဆိုရင် ဟန်းနီးမွန်းလို့ မသုံးဘဲ ‘ပထမရက်ပေါင်း ၁၀၀’ လို့ အနောက်နိုင်ငံ စာနယ်ဇင်းတွေမှာ သတ်မှတ်ချက်နဲ့ သုံးကြတာရှိပါတယ်။ အမေရိကန်မှာ ရုစဗဲ၊ ကနေဒါ၊ ဂျင်မီကာတာ၊ ကလင်တန်တို့ တာဝန်ယူစမှာ စာနယ်ဇင်းတွေက ကိုယ့်အမြင်နဲ့ကိုယ် သုံးသပ်ကြပါတယ်။ ကုမ္ပဏီလုပ်ငန်းကြီးတွေမှာလည်း ဒီလိုပဲ စွမ်းဆောင်ရည်ကို တိုင်းတာကြည့်ကြတယ်။ ရက်ပေါင်း ၁၀၀ ဆိုတဲ့ သုံးလကျော် အချိန်အတွင်းမှာ တာထွက်ကောင်းရဲ့လား၊ မျှော်မှန်းသလို ဖြစ်ရဲ့လားလို့ အကဲဖြတ်ကြတာပါပဲ။ ဒီအခါမှာလည်း ဆောင်ရွက်နိုင်မှု အစွမ်းအစတွေကို အကဲဖြတ်လို့ ရနိုင်ပါတယ်။

ဟန်းနီးမွန်းကာလဖြစ်ဖြစ်၊ ရက်ပေါင်း ၁၀၀ လောက်ကြာတဲ့အချိန် ဖြစ်ဖြစ် ကြာလာတဲ့အခါ အနည်ထိုင်ပြီ၊ ဇာတိပေါ်ပြီ၊ အစွမ်းပြပြီ၊ အားနည်းချက်ရှိရင်လည်း တွေ့ရပြီလို့ ကြည့်တတ်ရင် မြင်တော့တာပေါ့။ ဒီအခါ အိမ်ထောင်ရေးမှာဖြစ်ဖြစ်၊ လူမှုရေးမှာဖြစ်ဖြစ် ‘မှန်းချက်နဲ့နှမ်းထွက်’ ဘယ်လိုရှိတယ်ဆိုတာကို တိုင်းတာလို့ ရပါတော့တယ်။

ဟိုရိုက်ဇွန်း Horizon

‘ဟိုရိုက်ဇွန်း’အကြောင်း စဉ်းစားမိတဲ့အခါ ‘မိုးကုပ်စက်ဝိုင်း’ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရ ကိုရော၊ ‘မျက်စိတစ်ဆုံး’ဆိုတဲ့ မြန်မာအသုံးအနှုန်းကိုရော ရုတ်တရက် သတိရမိပါတယ်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမနီလာမြို့မှာ ‘ဟိုရီဆွန်’ဆိုတဲ့ ကုန်ပဒေသာ တိုက်ကြီးတစ်ခုကို ရောက်ခဲ့ပါတယ်။ စာလုံးပေါင်းချင်းမတူပေမဲ့ သူတို့ ဘာသာနဲ့ အဓိပ္ပာယ်တော့ တူသလားမသိပါဘူး။ ကြီးကျယ်ခမ်းနားတဲ့ အဓိပ္ပာယ်နဲ့ နွယ်တယ်ထင်ပါတယ်။ ‘ဟိုရိုက်ဇွန်း’ဆိုတဲ့အမည်နဲ့ အင်္ဂလိပ် ဘာသာ မဂ္ဂဇင်းတစ်စောင် ထုတ်ဝေခဲ့တာကို မှတ်မိပါတယ်။ အတွေးချဲ့ပြီး အဓိပ္ပာယ်ယူချင်ရင် မိုးအောက်မြေပြင်၊ ရေမြေဆုံးတိုင်၊ ဤမိုးဤမြေဆိုတဲ့ အဖွဲ့အနွဲ့မျိုးတွေတောင် ကဗျာဉာဏ်စာဉာဏ် ထွက်နိုင်ပါတယ်။

‘ဟိုရိုက်ဇွန်း’ကတော့ တကယ်ဆိုရင် ကိုယ်မြင်ရတဲ့ မိုးကုပ်စက် ဝိုင်းပါပဲ။ မြန်မာလို ‘မိုးအဆုံးမြေအဖျား’ဟုလည်း သုံးလို့ရသေးတယ်။ ကလေးဘဝတုန်းကတော့ မျက်စိတစ်ဆုံး မြင်ရတဲ့နေရာမှာ မိုးကောင်း ကင်ကြီးက ဖန်ပေါင်းချောင်ကြီးလို အုပ်ချထားတဲ့နေရာလို့ပဲ ထင်ခဲ့ပါ တယ်။ ကမ္ဘာမြေပြင်ကြီးခုံးနေလို့ မျက်စိထဲမှာအစ ပျောက်သွားတာရယ်လို့ ပထဝီသဘောနဲ့ တွေးမကြည့်ခဲ့မိပါဘူး။ ဒီကိစ္စမှာတော့ မိုးကုပ်စက်ဝိုင်းလို့ သုံးနှုန်းအမည်ပေးထားတာဟာ သဘာဝကျလှပါတယ်။

‘ဟိုရိုက်ဇွန်း’ဝေါဟာရရဲ့နွယ်ယှက်တဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကတော့ ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်တတ်ဖို့၊ ပြည့်ပြည့်ဝဝ သဘောပေါက်ဖို့ဆိုတဲ့ သဘောကို

ဆောင်ပါတယ်။ သူနဲ့ခြားနားတဲ့အသုံးအနှုန်းကတော့ ဘေးဘီကိုမကြည့်ဘဲ တစ်ဖြောင့်တည်း ကြည့်တတ်တဲ့အမြင်လို့ ဆိုရမှာပေါ့။ ဥမင်လိုဏ်ခေါင်း ထဲမှာဆိုရင် ရှေ့မှာမြင်ရမယ့် ထွက်ပေါက်တစ်ခုတည်းကိုသာ အာရုံပြုတဲ့ သဘောဖြစ်တဲ့အတွက် ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းအမြင်(**Tunnel Vision**)လို့ သုံးနှုန်းကြပါတယ်။ အာရုံတစ်ခုတည်းကို စူးစိုက်တွေးတောတာ၊ အကျိုး တစ်မျိုးကို ကြည့်တာ၊ ကိုယ့်ကိစ္စကိုသာ ကိုယ်ကြည့်တာအထိ ဆိုလိုရာ ရောက်ပါတယ်။ မြန်မာစကားအသုံးအနှုန်းမှာ စိုက်လိုက်မတ်တတ်တွေးပြီး တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းမျိုးကို ‘တစ်ချောင်းတည်းသော စိတ်ဖြင့်’ လို့ သုံးနှုန်း ကြပါသေးတယ်။

ဒါကြောင့် စကားလုံးဝေါဟာရတစ်ခုအပေါ်မှာ အတွေးကြွယ်မိမယ် ဆိုရင် လောကကြီးအတွက် သင်ခန်းစာတစ်မျိုး ရနိုင်ပါတယ်။ ဘေးဘီကို ကြည့်တတ်ခြင်းပေါ့။ အကြောင်းကြောင်းကို ထောက်တတ်ခြင်းပေါ့။ မျက်စိ အမြင်အနေနဲ့ပြောရရင် လူ့မျက်လုံးဟာ မျက်နှာမူရာဘက်ရဲ့ ဒီဂရီ ၁၈၀ လောက်အထိကို မြင်သာသလိုပါပဲ။ အပေါ်စီးနဲ့ ကြည့်မယ်ဆိုရင်တော့ ဒီဂရီ ၃၆၀ အထိ မြင်ရတာမျိုးကို ကျေးဇူးတိုရဲ့အမြင်(**Bird's Eye View**)လို့ တင်စားသုံးနှုန်းကြပါတယ်။

နောက်တစ်မျိုးကတော့ ‘ဟိုရိုက်ဇွန်း’ကို လှမ်းကြည့်ခြင်းဟာ လက်ငင်းလက်တွေ့ကို ကြည့်တာမဟုတ်ဘဲ ဖြစ်ပေါ်လာမယ့် အခြေအနေ တွေကို ကြိုပြီး ကြည့်မယ့်သဘောလို့လည်း ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ‘ဟိုရိုက်ဇွန်း’ ကိုအကြောင်းပြုပြီး ‘ဟိုရိုက်ဇွန်းဖြစ်သော’လို့ အဓိပ္ပာယ်ရတဲ့ ဟိုရိုဇွန်တယ် (**Horizontal**)ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းလည်း ရှိပါတယ်။ ဘေးတိုက်ဝဲယာကို ဆိုလိုတာပါ။ နေရာအနေအထားနဲ့ပြောရရင် ဟိုရိုဇွန်တယ်က ဘေးတိုက် (အလျားလိုက်)၊ ဗာတီကယ်(**Vertical**)အထက် အောက်လို့ သုံးကြပြန် ရော။ ဒေါင်လိုက်လို့လည်း ဆိုကြပါတယ်။

စီမံခန့်ခွဲရေးကိစ္စတွေမှာ အလျားလိုက်နဲ့ဒေါင်လိုက်လို့ အနေအထား ဖော်ပြကြတယ်။ လောကမှာတော့ အလျားလိုက်ဆက်ဆံရတဲ့ ဘေးဘီ ဝန်းကျင် ကိစ္စတွေရှိသလို၊ ဒေါက်လိုက်ဆက်ဆံရတဲ့ အထက်အောက် လူမှုကိစ္စတွေလည်း ရှိနေပါတယ်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ‘ဟိုရိုက်ဇွန်း’ဟာ

ဂျီသြမေတြီပညာကို အခြေခံတဲ့ ဝေါဟာရဖြစ်ပေမဲ့ ပထဝီမြေသားပေါ်မှာ
နေတဲ့ လူတို့ရဲ့အနေအထားကို ဖော်ပြတာဖြစ်လို့ တွေးကြည့်စရာ၊ ဆင်ခြင်
စရာ နက်ရှိုင်းတဲ့ ဝေါဟာရလေးတစ်ခုလို့ ဆိုချင်ပါတယ်။

အိုက်စ်ဘာ့ဂ် Iceberg

‘အိုက်စ်ဘာ့ဂ်’ဟာ ပင်လယ်ထဲမှာမျောနေတဲ့ ရေခဲတောင်ကြီး ဖြစ်ပါတယ်။ ဝင်ရိုးစွန်း ရေခဲပြင်ကြီးက ပဲ့ထွက်လာတာပေါ့။ ပဲ့ထွက်တယ်ဆိုပေမဲ့ သေးသေး မဟုတ်ပါဘူး။ အရွယ်ပမာဏကြီးလှပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူ့အနေအထားပရိယာယ်ကတော့ ရေပေါ်မှာပေါ်နေတာထက် ရေအောက်မှာ ကျန်နေရာက ကြီးလွန်းတော့ ရေကြောင်းသွားလာမှုမှာ အန္တရာယ်ဖြစ်တတ်ပါတယ်။ ၁၉၁၂ ခုနှစ်က တိုင်တင်းနစ်သင်္ဘောကြီး အတ္တလန္တိတ် သမုဒ္ဒရာထဲမှာ မြုပ်သွားခဲ့တာ ရေခဲတောင်ကြောင့်ပေါ့။ အဲဒီအချိန်လောက်က စပြီး မျောပါနေတဲ့ ရေခဲတောင်များ သမုဒ္ဒရာထဲမှာ ဘယ်လိုရှိတယ်ဆိုတာကို မိုးလေဝသထောက်လှမ်းသလို ကြည့်ရှုတွက်ချက်ပြီး ရေကြောင်းအန္တရာယ် ကာကွယ်ရေးအတွက် စောင့်ကြပ်သတင်းပို့ပေးကြပါတယ်။

မျောနေတဲ့ ရေခဲတောင်ကြီးရဲ့ အချိုးအစားကို မှန်းချင်ရင်တော့ ရေပေါ်မှာပေါ်တဲ့အပိုင်းက တစ်ပုံလောက်ရှိပြီး ရေအောက်မှာရှိနေတဲ့ အပိုင်းက ကိုးပုံလောက် ရှိတယ်လို့ သိရပါတယ်။ ရေခဲတောင်ကြီးဟာ မြောက်ဝင်ရိုးစွန်းလို ရေခဲပြင်တစ်နေရာက ပဲ့ထွက်လာပြီးတော့ နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာ ဝင်ရိုးစွန်းသမုဒ္ဒရာ ရေစီးထဲမှာ မျောပါပြီးတော့မှ တဖြည်းဖြည်းနဲ့ အရည်ပျော်သွားပါတယ်။ ဒီလိုအရည်ပျော်လာတာတွေ များတော့ သမုဒ္ဒရာ ရေမျက်နှာပြင်များ မြင့်တက်တယ်။ ကမ္ဘာ့ရာသီဥတုအပူအအေး

အခြေအနေကိုလည်း သွယ်ဝိုက်ဖန်တီးတယ်လို့ သိပ္ပံပညာရှင်များက ပြောကြပါတယ်။

ရေခဲတောင်ကြီးများ မျောပါနိုင်အောင် သမုဒ္ဒရာများရဲ့အနက်က လည်း မသေးပါဘူး။ ကမ္ဘာပေါ်မှာ အကြီးဆုံးဖြစ်တဲ့ ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာရဲ့ ပျမ်းမျှအနက် ပေ ၁၃၀၀၀ ကျော်ပါတယ်။ အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာရဲ့ ပျမ်းမျှ အနက်က ပေ ၁၃၀၀၀ နီးပါး ရှိပါတယ်။ မြောက်ဝင်ရိုးစွန်း အာတိတ် သမုဒ္ဒရာကတော့ ပျမ်းမျှ ပေ ၄၀၀၀ နီးပါး ရှိပါတယ်။

‘အိုက်စဘာ့ဂ်’ဟာ သမုဒ္ဒရာ ရေကြောင်းသွားလာမှုမှာ အန္တရာယ် ကြီးတယ်ဆိုပေမဲ့ မြောက်ဝင်ရိုးစွန်းမှာ အေးခဲနေတဲ့ မပဲ့သေးတဲ့ ရေခဲပြင် ကြီးများဟာ ကမ္ဘာ့ရာသီဥတုကို မျှတအောင် ထိန်းပေးနေတဲ့ နေရာဒေသ များအဖြစ်နဲ့တော့ အကျိုးပြုပါတယ်။ ဘယ်လိုအကျိုးပြုသလဲဆိုရင် ကမ္ဘာရဲ့ သုံးပုံနှစ်ပုံ မျက်နှာပြင်ဖြစ်တဲ့ ရေပြင်မှာ သမုဒ္ဒရာရေစီးကြောင်းကြီးတွေ ပေါင်းဆုံစီးဆင်းရင်းနဲ့ အပူအအေးကို ဖန်တီးပေးတာပေါ့။ ဖြစ်ပုံကို ကြည့်ရရင် ကမ္ဘာဦးအစမှာ နေကပူတယ်။ လေပြင်းက တိုက်တယ်။ ကမ္ဘာလုံးကြီးက အိုးထိန်းစက်လိုလည်တယ်။ အဲဒီအကြောင်းကြောင့် သမုဒ္ဒရာရေပြင်ကို ဓမ္မပေးလိုက်သလိုရှိပြီး ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာ ရေစီးကြောင်း ကြီးများဟာ ကမ္ဘာလည်ပတ်ရာနဲ့ လေဓမ္မတဲ့ဘက်ကို စီးဆင်းကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကုန်းမြေတိုက်ကြီးများက ခံနေတဲ့အတွက် ရေစီးကြောင်းကြီးများ ဟာ ကမ္ဘာမြောက်ခြမ်းမှာ နာရီလက်တံလို လှည့်ပြီး၊ တောင်ခြမ်းမှာ နာရီလက်တံရဲ့ ပြောင်းပြန်ဘက်ကို လည်ပါတယ်။ သူတို့စီးဆင်းနိုင် အောင် နေရဲ့အပူချိန်နဲ့ ပင်လယ်ရဲ့ဆားငန်ဓာတ်တို့က ဖန်တီးတဲ့အတွက် ရာသီဥတု အပူအအေး မျှတတာရှိသလို ဖောက်ပြန်တာတွေ ရှိပါတယ်။ ဖောက်ပြန်တယ်ဆိုရင်တော့ ဒုက္ခပေးပြီပေါ့။ လောလောဆယ် ပစိဖိတ် သမုဒ္ဒရာရေပြင်မှာ အပူအအေး ပြောင်းလဲမှုကြောင့် ဒုက္ခပေးနေတဲ့ အယ်လ် နီးညိုးနဲ့ လာနီးညားတို့ကိုပဲ ကြည့်နိုင်ပါတယ်။ ဒီအခါ ဖမ်းနေကျငါးတွေ ဖမ်းလို့ မရတော့ဘူး။ မိုးခေါင်တယ်။ ဆီးနှင်းမကျတဲ့နေရာမှာ ဆီးနှင်း ကျတယ်။ ရောဂါဖြစ်တယ်ပေါ့။

‘အိုက်စ်ဘွန်’ ရေခဲတောင်တို့ ပဲ့ကျပြီး မျောပါခြင်းဟာလည်း ဒီအခြေအနေ ပယောဂတွေနဲ့ ပတ်သက်နေပါတယ်။ ပင်လယ်ရေစီးကြောင်းကြီးများက ရေပူတွေဟာ မြောက်ဝင်ရိုးစွန်းဆီစီးသွားပြီး အရည်ပျော်အောင် ဖန်တီးတာပါပဲ။ ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာထဲမှာမျောနေတဲ့ ‘အိုက်စ်ဘွန်’ ရေခဲတောင်ကပေးတဲ့ အတွေးအမြင်ကတော့ ကိစ္စတစ်ခုကို လေ့လာသုံးသပ်တဲ့အခါမှာ မြင်သာတဲ့ အတိုင်းအဆပမာဏကိုကြည့်ပြီး အကဲဖြတ်လို့မရဘဲ မမြင်သာတဲ့အပိုင်းတွေလည်း ရှိနေတတ်သေးတယ်ဆိုတဲ့ အချက်လို့ပဲ ထင်မိပါတယ်။

အိုင်ခိုးလ် Idol

‘အိုင်ခိုးလ်’ဆိုတာ ရုပ်တု၊ ရုပ်လုံးများကို ဆိုလိုပါတယ်။ ရှေးတုန်းကတော့ ကြည်ညိုဖွယ်ရာ ရုပ်တုများကိုထုလုပ်ပြီး အလေးအမြတ်ပြုကြတာတွေ ရှိပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ဂရိ၊ ရောမခေတ်က စခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီအချိန်က စပြီး ကိုယ်ယုံကြည်ရာ အထိမ်းအမှတ်ရုပ်တုများကို အသီးသီးဆည်းကပ် ခဲ့ကြပါတယ်။

နောက်ပိုင်းခေတ်ကျတော့ အခုလို ရုပ်တု၊ရုပ်လုံးများကို ကိုးကွယ်တဲ့ ကြည်ညိုနှစ်သက်မှုစိတ်အဟုန်နဲ့ ကိုယ်နှစ်သက်မြတ်နိုးရာ အနုပညာသည် များကိုလည်း ကြည်ညိုစိတ်ပွားခဲ့ကြပါတယ်။ အထူးသဖြင့်တော့ သရုပ် ဆောင်လှုပ်ရှားရတဲ့ အနုပညာသည်များဖြစ်တဲ့ ရုပ်ရှင်သရုပ်ဆောင်များနဲ့ တေးဂီတ အနုပညာရှင်များကိုလည်း ဒီနည်းနဲ့စွဲလမ်းနှစ်သက်ပြီး ကြည်ညို ခဲ့ကြပါတယ်။ ခုလိုလူပုဂ္ဂိုလ်ကို ခင်မင်စွဲလမ်းခြင်းဟာ ရုပ်ရှင်တို့၊တေးဂီတ တို့ရဲ့ လူထုပရိသတ်အပေါ်မှာ သြဇာကြီးမားကြောင်း ပြသရာလည်း ရောက်ပါတယ်။ စစ်ကြိုခေတ်ကဆိုရင် ဇာတ်သဘင်ပညာရှင်များကို ခုလိုပဲ ပရိသတ်က စွဲလမ်းပြီး မေတ္တာထားခဲ့ကြပါတယ်။ ဂရိတ်ဦးဖိုးစိန်တို့ရဲ့ စိန်မဟာသဘင်ခေတ်က ဖြစ်ပါတယ်။

သူတို့ဟာ ဆရာမကြီးလူထု ဒေါ်အမာရေးတဲ့ ‘ပြည်သူချစ်သော အနုပညာသည်များ’ ဖြစ်ကြပါတယ်။ သူတို့လို မေတ္တာထားခံရတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ် မျိုးကို အထူးသဖြင့် မြီးကောင်ပေါက်လို့ တင်စားခေါ်ကြတဲ့ လူလား

မြောက်စ လူမမည်များက စွဲစွဲလမ်းလမ်းနဲ့ ကိုယ်ကြိုက်ရာလူကို အားပေး တာ အဓိက ဖြစ်ပါတယ်။ အနုပညာချစ်တဲ့ အမျိုးသမီးငယ်ရွယ် ပရိသတ် ကလည်း အလားတူပဲ ကိုယ့်အကြိုက်နဲ့ကိုယ် အားပေးကြပါတယ်။ လူငယ် များအားပေးပြီး လူကိုယ်တိုင်တွေ့ရတဲ့အခါ ဝိုင်းဝိုင်းလည်ဖြစ်ကြတာကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာ အသုံးအနှုန်းမှာတော့ မာတီးနေအိုင်ဒိုးလ် (**Matinee Idol**) လို့ သုံးကြပါတယ်။ ရုပ်ရှင်၊ ပြဇာတ်တို့မှာ မွန်းလွဲပိုင်းပြသတဲ့ အများပရိသတ်တို့ရဲ့ အကြိုက်ဖြစ်တဲ့ ဇာတ်လိုက်မင်းသားချောကို ဆိုလို ပါတယ်။

ပြီးတော့ ဘော့ဘီဆော့စားစ်အိုင်ဒိုးလ် (**Bobbysoxer's Idol**) လို့လည်း ခေါ်ကြပါတယ်။ အပျိုကြီးမဖြစ်ခင် ခြေအိတ်အရှည် ဒူးရောက် အောင်ဝတ်တဲ့ ကလေးမမြီးကောင်ပေါက်တို့ရဲ့ အသည်းစွဲလို့ ဆိုလိုပါတယ်။ တစ်ခါက စာရေးဆရာကြီး ကိုတင့်တယ်ကို ‘နှုတ်ခမ်းနီပါးနီလေးတို့ရဲ့ အသည်းစွဲ’ လို့ စာစောင်မဂ္ဂဇင်းများက ကင်ပွန်းတပ်ခဲ့သလိုပေါ့။ အဆိုတော် ရုပ်ရှင်မင်းသားကြီးခင်မောင်ရင်ကအစ၊ ရုပ်ရှင်မင်းသားအဆိုတော်ကိုဝင်းဦး ကို လူငယ်လူလတ်ပရိသတ်က ကြိုက်နှစ်သက်ပြီး သူ့ပုံစံသူ့အမူအရာ တွေကို အတုယူခဲ့ကြသလိုပေါ့။ နိုင်ငံတကာ အနုပညာလောကမှာတော့ ဒါ့ထက်များပြားတဲ့ ‘အိုင်ဒိုးလ်’ တွေ ရှိခဲ့ကြတယ်။ စစ်ကြိုခေတ် ဗယ်လင် တီနီတို့၊ ဂယ်ရီကူးပါးတို့၊ ရောဘတ်တေလာတို့ကအစ အဲလဗစ် ဗယ်လင် တီနီတို့၊ မိုက်ကယ်ဂျက်ဆင်တို့ကနေ တွမ်ခရစ်တို့အထိ ဖြစ်ပါတယ်။ ခေတ်အလိုက် အကြိုက်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့ပရိသတ်ဟာ သူတို့ **Fans** တွေလို့လည်း သုံးနှုန်းပါတယ်။

‘လူအိုပေမဲ့အနုပညာမအိုဘူး’ ဆိုတာလိုပဲ ပြည်တော်ချစ်မင်းသမီးကြီး အဆိုတော်ဒေါ်မေရှင်တို့၊ ဒေါ်ကြည်ကြည်ဌေးတို့ကို ပြည်သူတွေက အခု အထိ ချစ်ခင်လေးစားနေကြတုန်းဟာလည်း ဟိုရှေးက ရုပ်လုံးရုပ်တုပမာ ရိုသေ မြတ်နိုးကြတာဟာလည်း ဒီဝေါဟာရရဲ့ ကျယ်ပြန့်ထိရောက်မှု ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ‘အိုင်ဒိုးလ်’ ကိစ္စမှာ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုမင်တာမဟုတ်ဘဲ တရားကိုယ် သဘောနဲ့ညှိပြီး ပညာကိုခင်ဖို့ လိုအပ်ချက်ဟာ အရေးကြီးတဲ့အကြောင်း

ဖြစ်ပါတယ်။ လူအများစုရဲ့ သဘောမှာတော့ ပေါ်ပင်ကိစ္စနဲ့ရောပြီး အများကြိုက်ရင် သူလည်း ကြိုက်တာပဲဆိုတဲ့ ကိစ္စမျိုးတွေလည်း ရှိနိုင်ပါတယ်။

ဒီဝေါဟာရမှာ ယှဉ်ပြီးသုံးစွဲတဲ့ အသုံးအနှုန်း တစ်ခုကတော့ အကြောင်း မကောင်းလှပါဘူး။ ဒါကဘာလဲဆိုရင် အိုင်ဒိုးလ်ဘရိတ်ကား **(Idol Breaker)**ဆိုတဲ့ အသုံးပါပဲ။ ခေါ်မတို့၊ ရောမတို့ခေတ်က သူတို့ ဓလေ့ဘာသာကိုးကွယ်တဲ့ ရုပ်တု၊ ရုပ်လုံးများကို ဝင်ပြီးရိုက်ချိုးပစ်တဲ့ လူတွေနဲ့တင်စားပြီး သုံးနှုန်းတာပါ။ သူတို့ခေတ်တုန်းက အဲဒီလိုရိုက်ချိုးတဲ့ သူတွေဟာ ရုပ်တု၊ ရုပ်လုံးနေရာမှာ အကြည်ညိုခံရသူတွေ ဖြစ်လာလိမ့်မယ် လို့ ရည်ရွယ်ချက်ထားတာပေါ့။ နောက်ပိုင်းခေတ်ကာလတွေမှာ ဒီလို ထုံးစံမျိုး၊ ဓလေ့မျိုး မရှိတော့ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ ဘာသာစကားအသုံးအနှုန်းမှာ တင်စားပြီးပြောတဲ့အသုံးအနှုန်းသာ ကျန်ရစ်ပါတယ်။ ဒါကတော့ အနုပညာနဲ့ လူမှုရေးလောကမှာ ထင်ရှားပြီး အောင်မြင်ကျော်ကြားတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်များကို ဂုဏ်သိမ်ပျက်ပြားအောင် ပြောဆိုရေးသားမှုပြုတာကို ဆိုလိုတာပါ။

တစ်ဖက်ကကြည့်ရင်လည်း အနုပညာလောကမှာတော့ ‘အိုင်ဒိုးလ်’ လောက်ဖြစ်ဖို့ကိစ္စမှာ ခက်ခဲတဲ့အကြောင်းတွေ ရှိတတ်ပါတယ်။ သူ့ကြိုးစားအားထုတ်မှုတွေနဲ့ စွမ်းရည်တွေလည်း ပါသင့်ပါထိုက်တဲ့ အကြောင်းတွေပါပဲ။ ဒီတော့ ‘အိုင်ဒိုးလ်’ အဖြစ်မှန်မှန်ကန်ကန်ရပ်တည်နိုင်ဖို့ရော၊ ‘အိုင်ဒိုးလ်’ အဖြစ်ကို ရွေ့လျောစေချင်လို့ အားထုတ်တဲ့ကိစ္စမှာရော ရနိုင်ခဲ၊ ဖြစ်နိုင်ခဲ အဖြစ်မျိုးမို့လို့ ဖြစ်ပါတယ်။ တစ်ခါတုန်းက အဲလဗစ်ပရက်စလေကို လူရှေ့သူရှေ့ ဝင်ပြီးထိုးကြိတ်တဲ့သူ၊ ဘီတဲလ်အဖွဲ့ဝင် လေးဦးထဲက တစ်ဦးရဲ့ အသက်ကို ရန်ရှာတဲ့အထိ ကျူးလွန်ခဲ့တဲ့ဖြစ်ရပ်တွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။

‘အိုင်ဒိုးလ်’ရဲ့မူရင်းက ဆင့်ပွားလာတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဟာ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး စွဲလမ်းနှစ်သက် ကြည်ညိုမှုလို့ဆိုရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အိုင်ကွန် **(Icon)** ဆိုတာကတော့ ကိုးကွယ်ကြည်ညိုမှုနဲ့ ပိုပြီးပတ်သက်ပါတယ်။ ဒီလိုဆိုပြန်တော့ ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန်လို့ ပြောရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ‘အိုင်ဒိုးလ်’ကို ရိုက်ချိုးတယ်ဆိုတဲ့ ကိစ္စမှာတော့ ရိုက်ချိုးလိုတဲ့ စေတနာကိုသာ တင်စားတဲ့ အဓိပ္ပာယ် ဖြစ်ပါတယ်။

အင်္ဂလိပ်ကဗျာဆရာ ပါစီဘိုက်ချ်ရှယ်လီကတော့ ‘အိုင်ဒိုးလ်’ကို ကဗျာဖွဲ့ရာမှာ ‘အာရုံမှားတဲ့ နှစ်သက်ခြင်းတစ်ရပ်၊ သက်မဲ့ဖြစ်တဲ့ ရုပ်တု၊ ရုပ်လုံး’ရယ်လို့ ဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါတယ်။ ‘အိုင်ဒိုးလ်’ဟာ အကြောင်းကိစ္စပေါ် မူတည်ပြီး အကျယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်တဲ့ ဝေါဟာရတစ်ခုပါပဲ။

အိုင်းလင်း Island

ကျွန်တော်တို့ငယ်ငယ်က ‘ရေပတ်လည်ဝန်းရံလျက်ရှိသော ကုန်းမြေကို ကျွန်းဟုခေါ်သည်’လို့ ပထဝီသင်ခန်းစာကို ရွတ်ခဲ့ရတာ အမှတ်ရနေပါတယ်။ ကြီးလာတော့ ‘အဘယ်လူသားမှ ကျွန်းမဟုတ်ဘူး’ဆိုတဲ့ ဥရောပကဗျာဆရာ ဂျန်ဒန်းရဲ့ကဗျာအပိုင်းအစဖြစ်တဲ့ **(No man is an island)** ဆိုတဲ့ ပဒ စာသားကလေးကိုလည်း သတိရမိပါတယ်။ ‘အိုင်းလင်း’ဟာ တသီးတခြားဖြစ်တဲ့ သဘောကို ဆောင်ပါတယ်။ ပင်လယ်မှာဆိုရင် ကျွန်းဖြစ်ပြီး သဲကန္တာရထဲမှာ အိုအေစစ်လို နေရာမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ ပြီးတော့ ‘အိုင်းလင်း’ဟာ သီးခြားဖြစ်တဲ့ လက္ခဏာ၊ ခြားနားတဲ့ သဘောတို့ကိုလည်း ဆောင်ပါတယ်။ ပညာသင်ယူရာ ကျောင်းတော်ကို ‘မြဲကျွန်းသာ’လို့ မြတ်မြတ်နိုးနိုး အမည်ပေးကြသလိုပါပဲ။

ဒါကြောင့်မို့လို့ ‘ကျွန်းကလေးပေါ်မှာ နှစ်ယောက်တည်း’ **(On an island with you)**ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းနဲ့ချစ်သူကို တမ်းတဖျောင်းဖျာတဲ့ အလင်္ကာ ဖွဲ့ဆိုမှုမျိုးကိုလည်း အများအပြား ကြားရလေ့ ရှိပါတယ်။ လူသူဝေးရာမှာလို့ ရည်ညွှန်းချင်တဲ့အတွက် ‘တူနှစ်ကိုယ် တဲအိုပျက်မှာ’ ဆိုတဲ့ အဖွဲ့အနွဲ့မျိုးနဲ့ ‘ဧဝရက်တောင်ထိပ်မှာ’ဆိုတဲ့ အဖွဲ့အနွဲ့မျိုးတွေရဲ့ စိတ်ထားများလည်း ကျွန်းရဲ့သဘောနဲ့ ထင်ဟပ်ပါတယ်။

လောကကြီးမှာ ကျွန်းလိုရေမြေခြားနေတဲ့ အနေအထိုင်များ ရှိအပ်တယ်လို့ တွေးမိကြတဲ့အခါများ ရှိသလို၊ အများနဲ့မခြားနားဘဲ

တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း ကံကြမ္မာတူ အကျိုးတူ ရှိအပ်တယ်လို့ တွေးယူ ဆင်ခြင်အပ်တဲ့ ကိစ္စများလည်း ရှိပါတယ်။

ပထဝီသဘောနဲ့ကြည့်ရင်တော့ ကျွန်းတွေ စုဝေးများပြားနေပြန် တော့ အဆက်အဆံခက်တယ်၊ တစ်ကျွန်းစီနေ၊ တစ်မြေစီခြားတဲ့အတွက် လူ့အဖွဲ့အစည်းမှာ ပေါင်းစပ်ဖို့ အားထုတ်ရမယ့်ကိစ္စတွေ ရှိပြန်တာကို သတိပြုမိနိုင်ပါတယ်။ ကမ္ဘာပေါ်က သမုဒ္ဒရာကျွန်းစုနိုင်ငံတွေမှာ အုပ်ချုပ် စီမံခန့်ခွဲဖို့ ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရတဲ့ ကိစ္စမျိုးတွေ ရှိပါတယ်။

‘ကျွန်း’ဆိုတဲ့အသံထွက်နဲ့ ခပ်ဆင်ဆင်စာလုံးပေါင်းကတော့ ‘ကွန်း’ နဲ့ ‘ကွန်’တို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ‘ကွန်း’ဆိုတာ တသီးတခြားဖြစ်တဲ့ မင်းတို့ရဲ့ ယာယီတဲနန်း၊ နတ်တို့စံနေရာ အိမ်လို့ ညွှန်းပါတယ်။ အရိပ်အာဝါသ ပြုရာ နေရာမျိုးကို ဆိုလိုတယ်လို့ နားလည်ရပါတယ်။ ကဗျာမှာ ‘ကွန်းခိုတဲ့ နန်း’လို့ ဖွဲ့တာမျိုးတို့၊ ဂေဟာမှာ ‘ကွန်သာယာ’လို့ ဆိုတာမျိုးတို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ‘ကွန်’ကတော့ ပုဂံခေတ်က အသုံးအနှုန်းနဲ့ စာလုံးပေါင်းဖြစ်ဖို့ များပါတယ်။ ဒီဆင်တူယိုးမှား စကားနှစ်လုံးရဲ့ အသံထွက်ကလည်း သုတိသာယာ ရှိပါတယ်။ ကဗျာဖွဲ့ဆိုသူများအတွက် အသံဖွဲ့စပ်ခြင်း သဒ္ဒါလင်္ကာရဖြစ်ဖို့ ကာရန်သင့်တယ်လို့ ပြောနိုင်မယ် ထင်ပါတယ်။

ကျွန်းရယ်လို့ သဘာဝအတိုင်းပေါ်လာတဲ့ ပထဝီသွင်ပြင်မျိုးလည်း ရှိပါတယ်။ ‘ကျွန်းကိုင်းမှီ၊ ကိုင်းကျွန်းမှီ’ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းအရ ရေကျတဲ့ အခါ နန်းတင်ပြီးကျန်ရစ်တဲ့ မြေကုကျွန်းပေါ်လိုနေရာမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်းမျောလို့ဆိုတဲ့ အင်းလေးကန်ထဲက ဒိုက်မြေ အစုအပုံဟာလည်း ပေါ်လောပေါ်နေပေမဲ့ အိမ်ဆောက်ပြီး နေလို့ရသလို စိုက်ပျိုးခင်းလုပ်လို့ ရတာကို အများအသိ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါ့ကြောင့် ခြေထောက်အောက်က မြေသားပထဝီဆိုပြီး ခိုင်မာစွာ ရပ်တည်နိုင်တဲ့နေရာလို့ ဆိုလိုပေမဲ့၊ အခိုင်အမာ အမြစ်တွယ်ပြီး နေတာ မဟုတ်ပါဘူး။ ကျောက်ချရပ်နားနေတဲ့ လှေသင်္ဘောတို့လိုပါပဲ။

ခေတ်မီနည်းပညာတွေကို သုံးနိုင်လာတဲ့အခါမှာ အခြေမမြဲတာကို အခြေမြဲအောင်လုပ်ဖို့၊ လက်လှမ်းမမီတာကို မီအောင်လုပ်ဖို့၊ ခရီးမပေါက် နိုင်တာကို ပေါက်အောင်လုပ်ဖို့၊ ကြွတက်ပျံသန်းဖို့ ပင်ကိုအားဖြင့် မတတ်

နိုင်တာကို ပျံသန်းနိုင်အောင်လုပ်ဖို့ ဖြစ်လာပါတယ်။ ဒီလိုစဉ်းစားတဲ့အခါ ကျွန်တော်တို့ နေရာမြေကမ္ဘာမှာ ကုန်းတိုက်ကြီးများတောင်မှ တည်ငြိမ်ကြတာ မဟုတ်ပါဘူး။ ပေါလောမျောနေတဲ့ မြေအထုကြီးများဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ကမ္ဘာမြေကြီးအတွင်းပိုင်းမှာ တက်တိုးနစ်(Tectonic)ဆိုတဲ့ ကျောက်ဖျာချပ်ကြီးတွေ ရှိနေတာကို သိပ္ပံဘူမိဗေဒဆရာတို့က သိထားပါတယ်။ အတွင်းပိုင်းက လှုပ်လိုက်ရင် အပေါ်ပိုင်းကျောက်ဖျာကြီးတွေ ပေါ်ကနေရာတွေမှာ လှုပ်ခါသွားပါတယ်။ ငလျင်လှုပ်တာပေါ့။ ကမ္ဘာပေါ်က တချို့နေရာများဆိုရင် အမေရိကန်နိုင်ငံ အနောက်ပိုင်းမှာ ရွှေ့ပြတ်လို့ ခေါ်တဲ့ ချုပ်ရိုးဟောင်းကြီးလို နေရာမျိုးတွေတောင် တွေ့နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီကျောက်ဖျာကြီးများရဲ့ အဆက်အစပ်နေရာမှာ ငလျင်ကြော့လိုခေါ်တဲ့ နေရာတွေလည်း ရှိပါတယ်။

‘အိုင်းလင်း’ရဲ့သဘာဝနဲ့ ရပ်တည်မှုကတော့ လူမှုရေးနဲ့ယှဉ်ရင် တသီးတခြားဖြစ်နေတဲ့ သဘောပါပဲ။ ကဗျာဆရာ ဂျွန်ဒန်းရဲ့အဆိုမှာ တော့ လူဆိုတာ ကျွန်းမဟုတ်ဘူး၊ လူသားတို့ဟာ တစ်သားတည်းပဲလို့ ဆိုထားပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် လောကဟိတဆိုတဲ့ လူ့လောကအကျိုးကို ဆောင်သင့်တယ်လို့ ကျွန်းရဲ့သဘာဝက ဆန့်ကျင်ဘက်သင်ခန်းစာ ပေးနေပါတယ်။

မယ်လိုဒီ Melody

ခုအခါမှာ ‘မယ်လိုဒီ’ဆိုတဲ့ဝေါဟာရကို ညှပ်ပြီးရေးသားပြောဆိုလာကြပါတယ်။ အရင်တုန်းကတော့ မြူးဇစ်(Music)တို့၊ ကျူးန့်(Tune)တို့ကိုပဲ အသုံးများတယ်လို့ သတိထားမိပါတယ်။ ဒီဝေါဟာရတွေ အားလုံးဟာ တေးဂီတနဲ့ပတ်သက်တဲ့ဝေါဟာရတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ညှပ်သုံးရတဲ့ အဓိပ္ပာယ်မှာတော့ ပြောဆိုချင်တဲ့ အဖြစ်အပျက်ကို မူတည်ပြီး မြန်မာစကားမှာ သုံးလေ့ ရှိကြတဲ့ ‘စည်းဝါးမကိုက်ဘူး’၊ ‘ကာရန်မသင့်ဘူး’၊ ‘လေပေးမဖြောင့်ဘူး’လို့ ပြောကြတာနဲ့ နှိုင်းယှဉ်သဘောပေါက်နိုင်စရာ ရှိပါတယ်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှာတော့ ‘မယ်လိုဒီ’ဟာ(Pitches) အသံအနိမ့်အမြင့်တွေကို စီစဉ်တကျပြုလုပ်ဖွဲ့စပ်ခြင်း အတတ်ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ အနောက်တိုင်းတေးဂီတမှာ ၁၆၇၅ခုနှစ်ကနေ ၁၉၂၅ခုနှစ်အတွင်းမှာ ‘အလိုက်’ကောင်းတဲ့ သီချင်းတွေကို အပြိုင်အဆိုင်စပ်ကြတဲ့ အလေ့ထွန်းကားခဲ့ပြီး၊ ဒီသီချင်းမျိုးကို စပ်နိုင်မှ တေးပြုစာဆိုကောင်းရယ်လို့ အသိအမှတ်ပြုခဲ့ကြတာကို သိရပါတယ်။ နောက်ပိုင်းကျတော့ ဒီကိစ္စသက်သက်ကို စံမထားကြတော့ဘဲ တခြားပြောင်မြောက်မှုကို အားကိုးနဲ့ ဂီတအနုပညာ ဖန်တီးလာကြတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ အဲဒီအထဲမှာ ဟာမိုနီ(Harmony)၊ ရစ်သမ်(Rhythm)ဆိုတဲ့ အရည်အသွေးတွေလည်း ပါဝင်လာပါတယ်။ ‘ဟာမိုနီ’ကတော့ ‘မယ်လိုဒီ’ စာသားများအစုကို လွှမ်းခြုံတဲ့သဘောလို့ ဆိုပါတယ်။ ဟာမိုနီကို ‘အသံအတွဲအဖက်အပိုင်း’လို့

ဆရာစန္ဒရားလှထွတ်က ဆိုပါတယ်။ ‘ရစ်သမ်’ကိုတော့ ‘နရီ’လို့ ပြန်ဆို သုံးနှုန်းနေကြပါတယ်။ တေးဂီတမှာတင် မဟုတ်ဘူး။ ကဗျာဖွဲ့ခြင်း၊ ရွတ်ဆိုခြင်း၊ ကခုန်ခြင်းတို့မှာလည်း စည်းမှန်ဝါးမှန် နေရာတကျသရုပ်ဖော် နိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုပါတယ်တဲ့။

မယ်လိုဒီတို့၊ ဟာမိုနီတို့၊ ရစ်သမ်တို့ဟာ တေးဂီတရဲ့ ဘာသာ စကားလို့ ပြောရမှာပါ။ သင်္ကေတနဲ့ရေးထားတဲ့ တေးဂီတတစ်ကြောင်းမှာ မျဉ်းငါးကြောင်းပါပြီးတော့ ဒီ မျဉ်း ငါးကြောင်းရဲ့အနေအထားကို မယ်လိုဒီ နဲ့ ပုံပန်းဖော်ခြင်းဖြစ်တယ်လို့ သိရပါတယ်။ ‘မယ်လိုဒီ’ကို ‘သီချင်းသွား’လို့ လည်း စန္ဒရားလှထွတ်က ဆိုပါတယ်။ ‘တေးသွား’လို့လည်း ရေးပါတယ်။

မယ်လိုဒီတို့၊ ဟာမိုနီတို့ရဲ့ ပင်ရင်းဖြစ်တဲ့ တေးဂီတအကြောင်းက တော့ ဆရာကြီးဦးဖေမောင်တင်ရေးခဲ့သလို ‘ဂီတသီချင်းတို့ မည်သည်မှာ စိတ်ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်သည့်အခါများ၌ ဝမ်းတွင်းမှာ လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ဖြစ်လာ၍ မျိုသိပ်အောင့်အည်းမထားနိုင်တော့ဘဲ ပါးစပ်မှ ထိုးဖောက် ထွက်လာရသော ကမ္ဘာ့နိယာမအသံပင်ဖြစ်၏’လို့ သဘောပေါက်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလိုထွက်ပေါ်လာစေတဲ့ အသံများကို စကားလုံးများ၊ တူရိယာပစ္စည်းများနဲ့ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းတီးမှုတ်ကြတဲ့ အခါမှာတော့ ပြည့်ဝတဲ့သဒ္ဒါရုံ ဖြစ်လာပါတယ်။

အဘိဓာန်ရဲ့အဓိပ္ပာယ်အဖွင့်မှာ ‘မြူးဇစ်’ဆိုတဲ့ အင်္ဂလိပ်စကားမှ ‘နရီစနစ်၊ မိတ်ဖက်သံဖွဲ့စည်းမှုပညာနှင့် ယှဉ်ပြိုင်တေးသွားနည်းများအရ အသံစုတို့ကို သာယာနာပျော်ဖွယ်ဖြစ်အောင် စပ်ဆိုဖန်တီးသော အနုပညာ’ ရယ်လို့ စန္ဒရားကိုလှထွတ်ရဲ့ ‘မြန်မာ့ဂီတရေစီးကြောင်း’ အမည်နဲ့ အမျိုးသားစာပေဆုရစာအုပ်ထဲမှာ ဖော်ပြထားပါတယ်။

ဂီတဟာ လောကကိုအလှဆင်တဲ့ အတွေးအမြင်ခံစားမှု ပေါ်စေတဲ့ နယ်ပယ်တစ်ရပ်ဖြစ်ပေမဲ့ ကျွန်တော် ‘မယ်လိုဒီ’ကို စဉ်းစားမိတာက ဘဝနဲ့ ယှဉ်လို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဘဝဆိုတာ အဆင်ပြေအောင်နေတတ်ရခြင်းအဖြစ် တစ်မျိုးဖြစ်တဲ့အတွက် တေးသွားသံစဉ်မှန်ဖို့၊ နားဝင်ချိုသာပြီး ဘဝင်ခိုက်ဖို့ ဆိုတဲ့ တာဝန်တွေရှိတဲ့အတွက် ‘မယ်လိုဒီ’ကိုအတွေးပေါက်ရင်ဘဝအကြောင်း နေထိုင်မှုအတတ်ပညာကို ဆင်ခြင်မိစရာဖြစ်တယ်လို့ သဘောရတဲ့အတွက် ဝေါဟာရတစ်လုံးကပေးမယ့် သင်ခန်းစာကို တင်ပြရခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။

မဲရစ် Merit

‘မဲရစ်’ အကြောင်းပြောတော့ သင်တန်းမှာဖြစ်ဖြစ်၊ အလုပ်ခွင်မှာဖြစ်ဖြစ် အောင်စာရင်းများထွက်တဲ့အခါ ‘အမှတ်အနည်းအများအလိုက်’ ဆိုပြီး ‘အင်အောဒါးအော့ဖ်မဲရစ်’ (In order of merit) ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းကို ဦးဦးဖျားဖျား သတိရမိပါတယ်။

အလုပ်အကိုင်အရည်အသွေးကိုပြောကြတဲ့အခါ ‘မဲရစ်’ ကို အသုံးများကြပါတယ်။ သာလွန်ခြင်း၊ ထိုက်တန်ခြင်း၊ ချီးမွမ်းဖွယ်ဖြစ်ခြင်း၊ လျော်ကန်ခြင်းဆိုတဲ့ အနက်အဓိပ္ပာယ်တွေဟာ ဒီဝေါဟာရမှာ ဝန်းရံနေပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုတဲ့အခါ ပေါ်လွင်အောင်ပြုတဲ့ အနေနဲ့ မဲရစ်တိုးရီးယပ်စ်ဒီ (Meritorius deed) လို့ သုံးလေ့ရှိပါတယ်။

‘မဲရစ်တိုက်ရေစီ’ ဆိုတာကတော့ ကိစ္စနယ်ပယ်တစ်ခုမှာ ဉာဏ်ပညာ ထက်မြက်တဲ့သူများစိုးမိုးတဲ့စနစ်လို့ အဘိဓာန်မှာတွေ့ပါတယ်။ ဉာဏ်ရည်နဲ့ ကြံရည်ဖန်ရည်သာတဲ့ အစွမ်းအစကြောင့် စီမံခန့်ခွဲနိုင်တာပေါ့။

ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုတာဟာလည်း ထိုက်တန်တဲ့ လူသာဓုခေါ်မှုဖြစ်လို့ ကောင်းတဲ့အလုပ် ဖြစ်ပါတယ်။ ‘မဲရစ်’ ရအောင်လို့လုပ်တဲ့ ကိစ္စတိုင်းဟာ ထက်သန်မှု၊ အားထုတ်မှုမပါရင် မဖြစ်ပါဘူး။ ခုတင်ကပြောခဲ့တဲ့ အပြိုင်စာမေးပွဲမှာ အမှတ်များများ ရဖို့ဆိုတာ တော်မှရနိုင်ပါတယ်။ တော်တယ်ဆိုတာ အလိုလိုတော်နေတာမျိုးရှိတတ်ပေမဲ့ ရှားလှပါတယ်။ တော်သူအများစုတို့ဟာ ကြိုးစားအားထုတ် လေ့ကျင့်မှုတွေ ပါရတာချည်း

များပါတယ်။ တီထွင်သူသိပ္ပံပညာရှင်ကြီး သောမတ်စ်အယ်ဒီဆင် ပြောသလို ‘ပါရမီတစ်ကျပ်သားနဲ့ ချွေးထွက်ရတာ ၉၉ ကျပ်သား ပေါင်းတော့မှ အောင်မြင်တဲ့ကိစ္စပါပဲ’

‘မဲရစ်’ရအောင် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပုံနည်းကလည်း လိုပါသေး တယ်။ ‘တစ်ယောက်ချမ်းသာကိုယ်ဖို့ရှာ၊ သတ္တဝါအပေါင်းဆင်းရဲကြောင်း’ ဆိုတာလို ကိုယ့်ဖို့ငါ့ဖို့ဆိုတာမျိုး သက်သက်မကြည့်ဘဲလုပ်နိုင်မှ ‘မဲရစ်’ ဖြစ်မှာပါ။

‘မဲရစ်’ စနစ်ဟာ နီးစပ်ရာ၊ လက်သင့်ရာစနစ်မျိုးနဲ့ ခြားနားတယ်လို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ ‘လူမှန်နေရာမှန်’ ဆိုတဲ့စနစ်နဲ့ နီးစပ်တယ်လို့ ပြောရမယ် ထင်တယ်။ နိုင်ငံတကာမှာ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းစာမေးပွဲတွေကို ကျင်းပပြီး အမှတ်ပေးတဲ့စနစ်နဲ့ အရည်အချင်းစစ်ဆေးပြီး ခန့်ထားကြပါတယ်။ ဒီလို ရွေးချယ်ခန့်ထားတဲ့စနစ်ကို ကျင့်သုံးတာဟာ တရုတ်ပြည်က အစောဆုံး ဖြစ်တယ်လို့ သမိုင်းမှာ သင်ရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လူတစ်ယောက်ရဲ့ အရည် အချင်းကိုစစ်တယ်ဆိုတဲ့ စာမေးပွဲစနစ်မှာလည်း အားနည်းချက်တွေ ရှိနိုင် ပါတယ်။ မေးတဲ့မေးခွန်းကို ရေးချပြီးဖြစ်ဖြစ်၊ နှုတ်မေးခွန်း ဖြေတာပဲ ဖြစ်ဖြစ် ပြည့်ဝအောင်ဖြေနိုင်ရင် အမှတ်ရနိုင်ပါတယ်။ ဒီလို အမှတ်ရဖို့ အလွတ်ကျက်တဲ့ နည်းလမ်းလည်းရှိနေတော့ စာကျက်နိုင်ရင် စာမေးပွဲ အောင်တယ်ဆိုတာမျိုးနဲ့ လူတော်လူတတ်ရယ်လို့ တစ်သမတ်တည်း ဆုံးဖြတ်ဖို့ ခက်ခဲပါတယ်။

ခု နောက်ပိုင်းကျတော့ လူမှန် နေရာမှန် ရွေးချယ်ရာမှာ မှတ်ဉာဏ် ကောင်းပြီး မှတ်မိတာထက် စဉ်းစားဉာဏ်ရှိပြီး တွေးတောဆုံးဖြတ်နိုင်တဲ့ အရည်အချင်းကို အားပေးလာကြပါတယ်။ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန် မေးခွန်းတွေနဲ့ မှန်သလား၊ မှားသလား အမှတ်အသားပေးပြီး အဖြေခြစ်ရတာမျိုးကိုပေါ့။ မှတ်မိတာလည်း ပါနိုင်တယ်။ စဉ်းစားဆင်ခြင်တတ်တာလည်း ပါနိုင်ပါ တယ်။

ဒီနေရာမှာ တာဝန်ပေးရမယ့် လုပ်ငန်းကိုလိုက်လို့ အကဲစမ်းမှုတွေ ကွာခြားနိုင်ပါသေးတယ်။ အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိလုပ်ရမယ်ဆိုရင် တပ်ဖွဲ့ကို ခေါင်းဆောင်ရမယ်ဆိုရင် အများနဲ့ဆက်ဆံရာမှာ ခေါင်းဆောင်နိုင်သလား။

အများနဲ့အဆင်ပြေအောင် ဆက်ဆံလို့ရသလားဆိုတဲ့ အကြောင်းတွေကို လည်း စစ်ဆေးဖို့ လိုပါတယ်။

အလုပ်အကိုင်များမှာခန့်ထားဖို့ လူတွေ့စစ်ဆေးခြင်း**(Interview)** နဲ့ နှုတ်မေးခွန်းထုတ်ခြင်း**(Viva Voci)**တို့ဟာ ကမ္ဘာပေါ်မှာ ခရစ်နှစ် ၁၅၁၄ နဲ့ ၁၈၄၂ ခုနှစ်တို့က အသီးသီးသုံးစွဲပြီး ‘မဲရစ်’ကိုရှာခဲ့တဲ့ နည်းလမ်းတွေ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါ့ကြောင့် ‘မဲရစ်’ဟာ အရည်အချင်း၊ အရည်အသွေးကိုဆိုလိုရင် လည်း စစ်မှန်မှုကောင်းပါလိမ့်မယ်။ စစ်မှန်အောင်လည်း တော်ဖို့တတ်ဖို့ကို ကြိုးစားရမိ ဖြစ်ပါတယ်။ ‘မဲရစ်’ဟာ ကုသိုလ်ဒါန လုပ်ငန်းအဖြစ်နဲ့ ဆိုရင်လည်း စေတနာမှန်မှ ကောင်းပါလိမ့်မယ်။ ဒါမှ တန်ဖိုးအစစ်ကို ဖော်ပြနိုင်လိမ့်မယ်လို့ ခံယူသင့်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

မစ်စနမ်းမား **Misnomer**

အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ ‘မစ်စနမ်းမား’ဟာ နာမည်တလွဲပေါက်နေတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကို ဆိုလိုပါတယ်။ မီးရထားမဟုတ်တော့ဘဲ လျှပ်စစ်ရထားကို ‘မီးရထား’ ဒါမှမဟုတ် ‘လျှပ်စစ်မီးရထား’ လို့ ခေါ်သလိုပေါ့။ တစ်ခါတလေကျတော့လည်း သာမန်ကားတိုင်းမှာ ဘီးလေးဘီးရိုလျက်သားနဲ့ မာဒေါကားအသေးလေးတွေကို ‘လေးဘီး’ လို့ခေါ်တာမျိုးလည်း ဒီအမျိုးအစားနဲ့ ဆင်တူမယ်ထင်ပါတယ်။

‘ရိုဘော့’ဆိုတာ အရှေ့ဥရောပဘာသာနဲ့ အလုပ်သမားကိုဆိုလိုပေမဲ့ စက်အလုပ်သမားကို ရိုဘော့လို့သုံးလိုက်ရင် လူကိုမမြင်ဘဲ စက်ရုပ်ကို မြင်ရသလိုပဲ ထင်ပါတယ်။

ကြာတော့လည်း ‘အများညီလျှင် ဤကိုကွဲဖတ်’ဆိုတာလို ဖြစ်သွားပါတယ်။ ‘မစ်စနမ်းမား’တွေဟာ ဘာသာစကားထမ်းဆောင်ရမယ့် တာဝန်ကို ခေတ်အလျောက် ပြောင်းလဲထမ်းဆောင်ပေးတာပဲလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ ခေတ်ပြောင်းတော့ အနက်ပြောင်းသွားသလိုပေါ့။ ပါဠိစကားမှာလည်း ဒီလိုသာဓကများ ရှိမှာပါပဲ။ ကျွန်တော်တို့က ပါဠိစကားတွေကို အစဉ်အလာအရ အတော်များများသုံးစွဲဖို့ ကူးလူးဆက်ဆံမှုအကြောင်းတွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။ ပင်ရင်းစကားကိုသုံးဖို့ အားမရလို့ ပါဠိနဲ့မြန်မာ တွဲပြီးသုံးတာကို လူတိုင်း သိကြပါတယ်။ သာဓကအားဖြင့် သုခချမ်းသာ၊ ဒုက္ခဆင်းရဲ၊ နောင်တသံဝေ၊ ဥစ္စာပစ္စည်း၊ ပူဇော်ကန်တော့၊ ပညာရှိကဝိ စသည်ဖြင့်ပေါ့။

တချို့စကားလုံးများလည်း သုံးရင်းစွဲရင်း သိမှတ်နားလည်ပုံ ပြောင်းသွားပါတယ်။ ပဏာမဆိုတဲ့ စကားလုံးကိုကြည့်ရင် ရှိခိုးတယ်၊ ဦးတင်တယ်လို့ အဓိပ္ပာယ်ရပေမဲ့ အဦးအစ ပြုလုပ်ရတဲ့ ဓလေ့ကို အကြောင်းပြုပြီး ပဏာမဟာ ‘ရှေးဦး’ဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်သွားပါတယ်။ သူလည်း ‘မစ်စနမ်းမား’ တစ်မျိုးပေါ့။

အခုခေတ်မှာတော့ အိမ်နီးချင်းတို့သာ အသုံးအနှုန်းဝေါဟာရများ ကူးလူးခြင်း မဟုတ်တော့ပါဘူး။ ခပ်လှမ်းလှမ်းက ဘာသာစကားများဟာလည်း ကိုယ့်ဘာသာစကားမှာ လာရောက်ထင်ဟပ်ပါတယ်။ နှုတ်တွေ့လို့ လျှာနဲ့ အာနဲ့တွေ့တယ်ဆိုရင် တန်းဝင်တဲ့စကားမဟုတ်တောင် အရပ်ပြော၊ နေ့စဉ်ပြောအဖြစ်နဲ့ သုံးကြပါတယ်။ လူထုဆက်သွယ်ရေး နည်းလမ်းတွေများပြားလာပြီး ကိုယ့်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကို ထိုးဖောက်လာလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ တချို့ဝေါဟာရ အသုံးအနှုန်းများဟာလည်း တိုင်းခြား ဆိုပေမဲ့ သုံးရိုးစွဲရိုး တွင်ကျယ်လို့ ကိုယ့်ဘာသာစာပေ အဘိဓာန်ထဲမှာ ပါလာပါတယ်။ အထူးသဖြင့်တော့ ပစ္စည်းအမည်နာမများ ဖြစ်ပါတယ်။ မဆလာ၊ အရက်၊ ဖာလာ၊ ဂီယာ စတဲ့ အသုံးအနှုန်းတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာအဘိဓာန် အကျဉ်းထဲမှာ ဒီ စကားလုံးမျိုးတွေကို အတော်များများ တွေ့နိုင်ပါတယ်။ ဒီဝေါဟာရများကို မွေးစားစကားလုံးလို့ ခေါ်ကြပါတယ်။

မွေးစားစကားလုံးများဟာ တိုက်ရိုက်အသံလှယ်ယူပြီးသုံးတဲ့ အသုံးအနှုန်းတွေက များပါတယ်။ ဖိနပ်ကို ‘ရှူး’၊ စာအုပ်ကို ‘ဘုတ်’အုပ်(အခု မခေါ်တော့ပါဘူး)၊ ရုပ်မြင်သံကြားကို ‘တီဗွီ’၊ မော်တော်ကားနဲ့ ဟယ်လီကော်ပတာတို့ကိုလည်း သူ့အသံထွက်အတိုင်း ခေါ်ကြပါတယ်။

နိုင်ငံခြားလက်အောက်မှာ နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာ ရောက်ခဲ့ရတဲ့ တိုင်းပြည်တွေမှာ၊ ဒါမှမဟုတ် ရှေးရှေးကတည်းက ရေလမ်း၊ ကုန်းလမ်း၊ တို့နဲ့ အကူးအလူးရှိတဲ့ တိုင်းပြည်တွေနဲ့လည်း ဘာသာစကားချင်း ချေးငှား၊ မွေးစားမိကြတာဟာ မြေတာပါပဲ။ သမိုင်းအမွေတွေဖြစ်ပါတယ်။ ကောင်းမွေပါသလို ဆိုးမွေများလည်း ပါလေ့ရှိတာပေါ့။

တစ်ခါတုန်းက အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပါမောက္ခကြီးတစ်ဦးက ဘာသာစကားဝေါဟာရချင်း ကူးလူးတာတင်မဟုတ်ဘူး၊ ဝါကျဖွဲ့ထုံးပုံစံများလည်း

ကူးစက်တဲ့အကြောင်း ပြောပြဖူးပါတယ်။ ဆရာကြီးပြောပြတာကတော့ ‘စာမေးပွဲထိုင်တယ်’၊ ‘မီးရထားဖမ်းတယ်’ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းတွေပါပဲ။ စာမေးပွဲဖြေတာကို အင်္ဂလိပ်ရေးပုံအတိုင်း ပြောကြတာနဲ့ မီးရထားမှာ လက်မှတ်စစ်တာကို ပြောကြတာမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ အခုတော့ ကွန်ပျူတာ သုံးတဲ့အခါ လိုချင်တဲ့စာလုံးနဲ့ အချက်အလက်ကို ခေါက်လိုက်၊ ပြန်ခေါ်လိုက်၊ သိမ်းထားလိုက်ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းတွေ ပြောရိုးပြောစဉ်မဟုတ်ပေမဲ့ အချင်းချင်းတော့ နားလည်နေကြတော့တယ်။ ကွန်ပျူတာသုံးစွဲမှုစနစ် ကျယ်ပြန့်လာတော့ ကျွန်တော်တို့နဲ့နီးစပ်တဲ့ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားက အစ အသုံးအနှုန်းနဲ့ နားလည်မှုတွေ ပြောင်းရတော့တယ်။ ဒေါင်းလုပ် **(Download)**၊ အပ်ပလင့် **(Uplonk)** စတာတွေ အများကြီးရှိလို့ နားလည်တဲ့အဓိပ္ပာယ်နဲ့ လှမ်းနေတော့တယ်။

မိဒရေးရှင်း Moderation

မိတ်ဆွေတစ်ဦးရဲ့ဖခင်က အသက်ရှည်ခြင်း အဓိကအကြောင်းဟာ “အရာရာကို သင့်တင့်ရုံမျှသာ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ခြင်း” ဖြစ်တယ်လို့ ပြောတဲ့စကားကို သားဖြစ်သူက ကျွန်တော်တို့ကို မကြာခဏ ပြန်ပြောတာ ကြားယောင်မိပါတယ်။ သူက အင်္ဂလိပ်လိုပြောပြတဲ့ စကားစုပါ။ **(Moderation in everything)**လို့ သူ့စကားကို မှတ်မိပါတယ်။

သူ့ထက်စောစော ဒီဝေါဟာရမျိုးကိုကြားမိတာကတော့ အထက် တန်းစာမေးပွဲဖြေတုန်းက ကောင်းကောင်းမဖြေနိုင်လို့ အောင်မှတ်ရဖို့ စိတ်မချရတဲ့ အခြေအနေမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ကိုယ့်အချင်းချင်းပြောကြတဲ့ ‘မိဒရေးရှင်းလည်း ရှိပါသေးတယ်’ လို့ဆိုတဲ့ နှစ်သိမ့်တဲ့စကားပါ။ အမှတ် မပြည့်တဲ့သူတွေရဲ့ အဖြေလွှာကို အောင်စာရင်းမထွက်ခင် စိစစ်လိုက် လျော့ဖို့ စာစစ်သူများက သက်သာရာသက်သာကြောင်း ပြုလုပ်ပေးတဲ့ အစီအစဉ်ဖြစ်ပါတယ်။

‘မိဒရေးရှင်း’လုပ်ပေးတဲ့သူကို ‘မိဒရေတာ’လို့ ခေါ်ကြရာမှာ စကားဝိုင်းဖွဲ့ ဆွေးနွေးပွဲပြုလုပ်ကြရင် ဆွေးနွေးသူအချင်းချင်း အချိတ် အဆက်မိအောင် လမ်းကြောင်းပေးတဲ့ သူလည်းဟုတ်ရဲ့၊ ပြောရာပြောကြောင်း ညှိနှိုင်းပေးတဲ့ သူမျိုးလည်းဟုတ်ရဲ့လို့ စဉ်းစားမိပြန်တယ်။ အထူးသဖြင့် ရုပ်မြင်သံကြားနဲ့ ရေဒီယိုတို့က ဆွေးနွေးခန်းတွေမှာ တွေ့ရတတ်ပါတယ်။ အချို့စီမံ အုပ်ချုပ်ခန့်ခွဲမှုကိစ္စများနဲ့ အဖွဲ့အစည်းလုပ်ငန်းများ အတွင်း

မှာတော့ တင်းမာသူနဲ့ပျော့ပျောင်းသူ အစုအဖွဲ့တို့အကြားမှာ ပြေရာပြေ
ကြောင်း အကျိုးအကြောင်းသင့်ညှိနှိုင်းပေးတဲ့ အခန်းကဏ္ဍမျိုးမှာ ကျင်လည်
နိုင်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ‘မိဒရေတာ’ လို့ ခေါ်ဆိုကြတာလည်း ရှိပါတယ်။

တကယ်တော့ ‘မိဒရေရှင်း’ သဘောဟာ အများသူငါ ကိစ္စမှာတင်
မဟုတ်ဘဲ တစ်ဦးချင်း၊ တစ်ယောက်ချင်းရဲ့ဘဝမှာ လိုအပ်တဲ့အချက်
ဖြစ်ပါတယ်။ ဘယ်နေရာမှာလိုအပ်သလဲဆိုရင် စိတ်နေစိတ်ထားနဲ့အပြုအမူ
တို့မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ‘စိတ်ထားတတ်မှ မြတ်တယ်’ လို့ ပြောကြသလိုပဲ
စိတ်အနေကို အသင့်အတင့်ဖြစ်အောင် ချွန်းအုပ်တတ်ပါမှ စိတ်အနေ
တည်ငြိမ်နိုင်ပါတယ်။ အပြုအမူကိစ္စမှာဆိုရင်လည်း ဒေါသဖြစ်စရာကြုံရင်
ဒါမှမဟုတ် အလောသုံးဆယ်အခြေအနေမျိုးနဲ့ကြုံရင် ဟောဟောဒိုင်းဒိုင်း
ကမူးရှူးထိုးဖြစ်အောင်မလုပ်ဘဲ ထိန်းနိုင်တာဟာ မိဒရေရှင်းကိစ္စကို
ကျင့်သုံးခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။

တစ်နည်းအားဖြင့်တော့ စိတ်ပိုင်းနဲ့ဆိုင်ရင် မိဒရေရှင်းဟာ အသင့်
အတင့် နှလုံးသွင်းခြင်းပါပဲ။ ကိုယ်နှုတ်အမူအရာ ကိစ္စနဲ့ဆိုင်ရင် စောင့်
စည်းသိမ်းဆည်းခြင်းပေါ့။ ဒါပေမဲ့ အရပ်စကားနဲ့ပြောသလို ‘ချို’ ထား
ခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘူးပေါ့။ ‘နေသေးသပ ချုံထဲက’ ဆိုတဲ့ ကျိတ်ပြီး တေးပြီး
တအံ့နွေးနွေး ထားဖို့ မဟုတ်ဘူးပေါ့။ ဒီလိုလုပ်ရင် စိတ်ကိုထိန်းသိမ်းရာ
မရောက်တတ်ဘူးလို့ ထင်ပါတယ်။

အခုခေတ်မှာ မိဒရေရှင်းသဘောဟာ အပြုအမူထက် စိတ်ထားမှာ
ပိုပြီး လိုအပ်တယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ တိုးတက်ဖို့ အပြိုင်အဆိုင်သင်ယူ၊
တည်ဆောက်၊ စည်းရုံးလုပ်ကိုင်နေရတဲ့အချိန်မှာ အလုပ်ကိုလျှော့လို့
မရသလောက်ဖြစ်နေပေမဲ့ စိတ်ကိုတော့ သင့်တင့်အောင်နှလုံးသွင်းမှ
အဆင်ပြေဖို့အကြောင်းတွေ ရှိလာပါတယ်။

အထူးသဖြင့် သတိထားရမယ့် နယ်တစ်နယ်ကတော့ အစား
အသောက်အနေအထိုင် ကိစ္စပါပဲ။ လုပ်ငန်းနဲ့ တိုက်ရိုက်မသက်ဆိုင်ဘဲ
နေနည်းထိုင်နည်းနဲ့ဆိုင်တဲ့ နေ့စဉ်ကိစ္စလို့ ပြောရမယ်ထင်ပါတယ်။
အစားအသောက်ကို သင့်တင့်မျှတစွာ စားသုံးခြင်းဟာ ရှေးအစဉ်အဆက်
ကတည်းက အပြောအဆိုရှိခဲ့ပြီး အခုထိလည်း သိပ္ပံနည်းကျ ပြောဆိုကြ

တုန်းပဲ ရှိပါတယ်။ ဆရာဝန်များညွှန်းတဲ့ကိစ္စတွေမှာ အရက်ဟာ နှလုံးတို့၊
 သွေးတိုးတို့နဲ့ မတည့်ဘူးဆိုပါတော့ အသင့်အတင့်မှီဝဲရင် စွဲပြီး၊ များပြီး
 မသွားရင် သောက်သုံးဖို့ လက်ခံတဲ့သူများလည်း ရှိပါတယ်။ ဒီလိုမဟုတ်ဘဲ
 အစားအသောက်မှာ မိုဒရေးရှင်းမရှိတဲ့အတွက် ခံစားရမယ့် ဆိုးကျိုး
 တွေကိုလည်း ပိုပြီးသိလာကြပါတယ်။ ‘ထမင်းတောင် များများစားရင်
 အန္တရာယ်ရှိသေးတာပဲ’လို့ အရပ်ပြောပြောကြတဲ့ စကားမျိုးလည်းရှိရဲ့။
 အနေအထိုင်မှာလည်း အလှုပ်အရှားနည်းတာ၊ အထိုင်များတာတွေကို
 လျှော့ဖို့အတွက် မိုဒရေးရှင်းလိုပါတယ်။ ဣရိယာပထ မျှတဖို့ပါ။ ဆီဒင်တရီ
(Sedentary)ဆိုတဲ့ မလှုပ်မရှားအထိုင်များတာကို ပြောလေ့ရှိပါတယ်။
 ခုခေတ်အဖြစ်များတဲ့ ရောဂါတချို့မှာ ဒီချို့ယွင်းချက် ပါလာလေ့ရှိပါတယ်။
 ထိနမိဒွဆိုတဲ့စိတ်၊ စေတသိက် ထိုင်းမှိုင်းခြင်းမဖြစ်အောင် တရားဓမ္မ
 အားထုတ်မှုများကို စကြံလျှောက်ဖို့ အကြံပြုတာမျိုးကို သတိရပါတယ်။

မိုတီဗေးရှင်း Motivation

စိတ်ပညာအကြောင်းနဲ့ စီမံခန့်ခွဲမှုအကြောင်းတို့မှာ ‘မိုတီဗေးရှင်း’ကို အသုံးများပါတယ်။ ‘အားပေးလှုံ့ဆော်မှု’လို့ နားလည်ရမယ်ထင်ပါတယ်။ အဲလ်ဖရက်ကင်ဆေး(၁၈၉၄-၁၉၅၆)ဆိုတဲ့ သုတေသီကတော့ လူတွေရဲ့ လုပ်မှုကိုင်မှုတွေအားလုံးမှာ လိင်စိတ်ရဲ့ လှုံ့ဆော်မှုပါတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ လိင်စိတ်ဆိုလို့ နိမ့်ကျတဲ့ သဘောကိုဆိုလိုတာမဟုတ်ပါဘူး။ ယောက်ျားရဲ့ အဖြစ်၊ မိန်းမရဲ့အဖြစ် ကွဲပြားမှုရှိတဲ့ သတ္တဝါတို့ရဲ့အနေမှာ စရိုက်လက္ခဏာ များရဲ့အသွင်ကို ဆိုလိုတာပါ။ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုတိုင်းမှာ ကျား မ အဖြစ်အနေတို့က လှုံ့ဆော်တဲ့သဘော သက်ဝင်တယ်လို့ သုံးသပ်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

လူ့ကိစ္စတိုင်းမှာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုဟူသမျှ စေ့ဆော်မှု၊ လှုံ့ဆော်မှု တွေမပါဘဲ မဖြစ်ပါဘူး။ လှချင်လို့ ဝတ်ဆင်ခြယ်သတယ်၊ တတ်ချင်လို့ လေ့လာကျက်မှတ်တယ်၊ နားချင်လို့ ပြီးပြတ်အောင် လုပ်တယ်၊ ထင်ပေါ် ချင်လို့ ကြိုးစားလုပ်ကိုင်တယ် စသည်ဖြင့် ရှိလိမ့်မယ်လို့ စဉ်းစားကြည့် မိပါတယ်။ အရာရာအမှုကိစ္စတိုင်းမှာ မိုတီဗေးရှင်းလိုတာတော့ အမှန် ဖြစ်ပါတယ်။

ပြီးခဲ့တဲ့ မေလ ၂၅ ရက်နေ့တုန်းကဆိုရင် “ကမ္ဘာကြီးဟာ စားနပ် ရိက္ခာ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှုပြဿနာကို ဖြေရှင်းအားထုတ်ချင်တဲ့ ထက်သန်မှု မရှိပါဘူး” လို့ အက်ဖ်အေအိုလို့ခေါ်တဲ့ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာနဲ့ စိုက်ပျိုးရေး

အဖွဲ့ကြီးက ပြောကြားလိုက်ပါတယ်။ သူတို့ဆိုချင်တာကတော့ ဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံများနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများကပါ ကမ္ဘာပေါ်မှာ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှု ပပျောက်အောင်လုပ်နိုင်ဖို့ မိမိတို့ အသီးသီးရဲ့ သယံဇာတအင်အားများကို အဖို့အငှသတ်မှတ်ပြီး ချန်လှပ်စုဆောင်းမထားခြင်းအားဖြင့် ထက်သန်မှု စိတ်ထားကို မပြသနိုင်ကြဘူးလို့ ဆိုပါတယ်။ အဲဒီ ထက်သန်မှုစိတ်ထားကို မှီတီဗေးရှင်းလို့ သုံးထားပါတယ်။

မှီတီဗေးရှင်းမရှိတဲ့အတွက် ကမ္ဘာပေါ်က သန်းပေါင်း ၈၀၀ မျှသော လူတို့ဟာ စားရမဲ့မဲ့ သောက်ရမဲ့မဲ့ဖြစ်ပြီး၊ ကလေးသန်းပေါင်း ၂၀၀ ပါ ဝမ်းဗိုက်ဟောင်းလောင်းနဲ့ အိပ်ရာဝင်ရတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒါလောက် ကြီးမားကျယ်ပြန့်တဲ့ကိစ္စမှာ ထက်သန်မှုမပါရင် ဘယ်လောက် ဒုက္ခရောက် နိုင်တယ်ဆိုတဲ့ သာဓကဖြစ်ပါတယ်။ ဒီတော့ မှီတီဗေးရှင်းရှိဖို့ဟာ ဦးစား ပေးမှု၊ သီးခြားအာရုံပြုမှုတွေလည်း လိုအပ်တယ်လို့ ဆိုထားတာဟာ ‘ထက်သန်မှု’တစ်ရပ်ရပ်အတွက် ကနဦးရှိရမယ့် လိုအပ်ချက်ကိုလည်း ပေါ်လွင်စေပါတယ်။

စိတ်ပညာအနေနဲ့ပြောရရင် ‘ထက်သန်မှု’ဒါမှမဟုတ် ‘စေ့ဆော်မှု’ ကို ပထမဆုံးပြုလုပ်ခဲ့သူမှာ ၁၈၆၉ ခုနှစ်မှာဖွားပြီး ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှာ ကွယ်လွန် ခဲ့တဲ့ ရောဘတ်ဆက်ရှင်းစ်ဗုဒ်ဝပ်သ်ဆိုတဲ့ အနောက်နိုင်ငံသား ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ စိတ်ပညာပေါ်စတုန်းက ခုလို စိတ်ပညာလို့မခေါ်ဘဲ မှီတီ ဗေးရှင်းဆိုတဲ့ အသုံးကိုသာ သုံးကြပါတယ်။ တစ်နည်းအားဖြင့် မှီတီဗိုလိုဂျီ **(Motivology)**ရယ်လို့ သုံးခဲ့ပါတယ်။ စိတ်ပညာ ခုလောက် မကျယ် ပြန့်ခင်ရှိခဲ့တဲ့ ခွင်ကတော့ လူတို့ရောက်ရှိဖို့ ကြိုးပမ်းနေတဲ့ ပန်းတိုင်နဲ့ လူတို့ရဲ့ အလေ့အထစရိုက်တို့ကို ပေါင်းစပ်ကြည့်ခြင်း ပညာတစ်ရပ် အဖြစ် စတင်ခဲ့တာလို့ သိရပါတယ်။ မူလအဆိုအရမှာတော့ စေ့ဆော်မှုကို ဖြစ်စေတဲ့ကိစ္စဟာ ကိုယ်တွင်းမှာ ယန္တရားတစ်ခုလို ရှိပါတယ်တဲ့။ ပတ်ဝန်း ကျင်နဲ့ ဆက်ဆံလိုစိတ်ပေါ်တာ၊ ဆက်ဆံဖို့စိတ်ဝင်စားတာဟာ အခြေခံ စေ့ဆော်မှုတစ်မျိုးပဲလို့ ဆိုပါတယ်။

စေ့ဆော်မှုနဲ့ထက်သန်မှုတို့လိုပဲ လူ့စိတ်သဏ္ဍာန်မှာ ဒီအမှုများကို ပြုလုပ်နိုင်အောင် ပိုင်နိုင်တဲ့အစွမ်းရှိရမယ်လို့ နောက်ထပ် စိတ်ပညာရှင်

အဲလ်ဖရက်အက်ဒလာ ဆိုသူက တင်ပြပါတယ်။ စေ့ဆော်မှုအကြောင်းကို စပြီးပြောခဲ့တဲ့ ဝုဒ်ဝပ်သ်က “စိတ်ပညာဟူသည်မှာ အာရုံဆိုင်ရာ သွင်းအား များနဲ့ စိတ်တုံ့ပြန်မှုဆိုင်ရာ ထုတ်အားများရဲ့အကြောင်းကို စုပေါင်း လေ့လာခြင်းဖြစ်တယ်” လို့ ဆိုပါတယ်။ သူဟာ အမေရိကန်နိုင်ငံမှာ စိတ်ပညာအသင်းရဲ့ဥက္ကဋ္ဌ တာဝန်ကို ၁၉၁၄ ခုနှစ် တစ်ဝိုက်က ထမ်းဆောင် ခဲ့သူ ဖြစ်ပါတယ်။

ခုခေတ်မှာ စိတ်ပညာ လိုက်စားသိရှိသူရော၊ မလိုက်စားသူတို့မှာပါ စေ့ဆော်မှု၊ ထက်သန်မှုအကြောင်းများကို လက်တွေ့အသုံးချနေကြရပါ တယ်။ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးမှာ သုံးမလား၊ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေးမှာ သုံးမလား၊ ပညာရှာရေးမှာ သုံးမလား၊ စီမံခန့်ခွဲရေးမှာ သုံးမလား။ မိုတီ ဗေးရှင်း လိုအပ်ချက်ဟာ မရှိမဖြစ်ပါပဲ။ စိတ်ဆိုတဲ့အတိုင်း သိမ်မွေ့ပြီး အရိပ်အဆင် အပြင်းအပျော့ စိတ်အနေတွေများတော့ ပညာရပ်သဘော မဟုတ်ဘဲ အရပ်ပြောနဲ့ပြောရရင် စေ့ဆော်မှု၊ ထက်သန်မှု၊ အာရုံဝင်စားမှု၊ ယိုင်ညွတ်မှုတို့ကြောင့်အပြင် မက်လုံးရှိမှုတို့ပါ ဒီစိတ်ထားနဲ့ ဆက်နေ တယ်လို့ ဆိုချင်ပါတယ်။

‘စေ့ဆော်မှု’ လို့ ပဓာနသုံးကြတဲ့ ‘မိုတီဗေးရှင်း’ ကို ကျမ်းဂန်လာ စိတ္တသုတ်၊ အဒ္ဓဝဂ်၊ ဒေဝတာသံယုတ်ထဲက ‘စိတ္တေန နိယျတိ လောကော’ ဆိုတဲ့ ‘စိတ်သည် လောကကို ဆောင်၏’ ဆိုတဲ့အဟောနဲ့ တွဲပေးလိုက်ချင် ပါတယ်။

မော့တို Motto

‘မော့တို’များကို ‘လက်သုံးဆောင်ပုဒ်’ လို့ ခေါ်နိုင်ပါတယ်။ ‘အလုပ်လမ်းညွှန်’ လို့ဆိုရင်လည်း တစ်နည်းအားဖြင့် ရနိုင်ပါတယ်။ နောက်တစ်မျိုးကတော့ ‘နီတိ’ပေါ့။ နီတိများဟာ ဆုံးမစာတစ်မျိုးပါပဲ။ ‘မော့တို’များဟာ အခု ပြောတဲ့ လုပ်ငန်းအားလုံးကို လွှမ်းခြုံနေတဲ့သဘော ရှိပါတယ်။

လူတိုင်းလူတိုင်းဟာ အဲဒီလို လက်သုံးဆောင်ပုဒ်မျိုး အနည်းနဲ့ အများ ရင်းနှီးပြီးသားပါ။ ‘အနာမခံဘဲ အသာမစံရ’ ‘ကြိုးစားက ဘုရား ဖြစ်နိုင်သည်’ ‘တကယ်လုပ်ရင် အဟုတ်ဖြစ်နိုင်သည်’ ‘လူမိုက်နဲ့ငွေ အတူ မနေ’ ‘ပညာရှာ ပမာသူဖုန်းစား’ ‘အလျင်လို လမ်းအိုလိုက်’ ‘တစ်နေ့တစ်လံ ပုဂံဘယ်ပြေးမလဲ’ စသည်ဖြင့်ပါပဲ။ ဒီဆောင်ပုဒ်၊ ဒီစိတ်ထားတွေဟာ ကိုယ့်ယဉ်ကျေးမှု နောက်ခံက ပေါ်ပေါက်လာတာများ ရှိသလို၊ လောက သစ္စာ အမှန်တရားအဖြစ်နဲ့ ကူးလူးယှက်နှွယ်ပြီး ကိုယ့်ဘာသာစကားမှာ သုံးစွဲလာကြတာတွေလည်း ပါဝင်ပါတယ်။

လက်သုံးဆောင်ပုဒ်များဟာ တိုတယ်၊ ပြတ်တယ်၊ မှတ်ရလွယ်တယ်၊ ရွတ်ဆိုရလွယ်တယ်ဆိုတဲ့ အရည်အသွေးများနဲ့ ပြည့်စုံလေ့ရှိပါတယ်။ ဒါမှ နှုတ်ကျိုးစရာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါမှ မှတ်မိစရာဖြစ်တယ်လို့ သဘောပေါက်ရ ပါတယ်။ ဒီအကြောင်းကြောင့်လည်း အစဉ်အဆက် လက်ဆင့်ကမ်းပြီး မပျောက်မပျက် ရှိနေတတ်ကြတာပါ။

ဒီဆောင်ပုဒ်လက်သုံးများဟာ ဘယ်ကလာသလဲလို့ စိစစ်ကြည့်ရင် မြန်မာတို့ လက်ခံကျင့်သုံးတဲ့ ဘာသာအယူဝါဒက လာတာရှိသလို ရှေးဟောင်း ပူရာဏ်ကျမ်းများက သက်ရောက်တာလည်း ရှိပါတယ်။ ဇာတ်နိပါတ်တို့ကို ခင်းကျင်းရာက ကိုယ့်လူမျိုး စရိုက်လေ့၊ ကိုယ့် လူနေမှုဘဝနဲ့ယှဉ်ပြီး မွေးဖွားလာတာတွေလည်း ရှိပါတယ်။

တချို့လက်သုံးဆောင်ပုဒ်များကိုဆိုရင် ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်များ၊ စာရေး ဆရာများက အများပြည်သူတို့ မှတ်မိကျင့်သုံးနိုင်အောင် စာချိုးခဲ့တာ၊ ကာရန်ချိတ်ခဲ့တာတွေကို တွေ့နိုင်ပါတယ်။ ရဟန်း ပုဂ္ဂိုလ်တွေထဲမှာ ရုတ်တရက် တွေးကြည့်လိုက်ရင်တောင်မှ ဒီလိုချမှတ်ပေးခဲ့တဲ့ အရှင်များကို ဖူးတွေ့မြင်ယောင်နိုင်ဖို့ ရှိပါတယ်။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာသီလဝံသ၊ မန်လည်ဆရာတော်၊ ဗန်းမော်ဆရာတော်၊ မင်းကွန်းဆရာတော် ရှင်ဝိစိတ္တ သာရာဘိဝံသ၊ ဆရာတော်အရှင်ဇနကာဘိဝံသ တို့က စပြီး ရှင်အဆုဆု ပါဝင်နေပါတယ်။

လူပုဂ္ဂိုလ်များကို တွေးကြည့်ရင် စတုရင်္ဂဗလ အမတ်ကြီး၊ အနန္တ သူရိယ အမတ်ကြီး၊ ဝန်ဇင်း ဘိုးရာဇာ၊ ဦးပေါ်ဦး၊ ဦးပုည၊ အချုပ်တန်း ဆရာဖေ တို့က စပြီး ဆရာ လယ်တီ ပဏ္ဍိတ ဦးမောင်ကြီး၊ ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း၊ ဦးဗဂျီငို၊ ဆရာ ပီမိုးနင်း၊ ဆရာကြီး မဟာဆွေ၊ ဆရာကြီး ရွှေဥဒေါင်းတို့အထိ လူပုဂ္ဂိုလ် အထွေထွေ ပါဝင်နေပါတယ်။

လက်သုံးဆောင်ပုဒ်များဟာ မြန်မာမှုနယ်ပယ်မှာ များပြားလွန်းလို့ ကျမ်းကြီးတစ်စောင်ပြုစုပြီး အဖွင့်နိဒါန်းများနဲ့ ရေးသားလောက်ပါတယ်။ ရေးသားပြုစုထားကြတဲ့ ကျမ်းတွေလည်း ရှိပါတယ်။ ဟံသာဝတီဆုံးမစာ ပေါင်းချုပ်တို့၊ မေတ္တာစာတို့၊ တေးထပ်တို့အပြင် သီးခြားထုတ်ဝေတဲ့ လောကသာရ၊ လောကနီတိ၊ မဟာရဟနီ စသည်ဖြင့် ကျမ်းပေါင်း ရာကျော် ရှိပါတယ်။

လက်သုံးဆောင်ပုဒ်များကို အကြမ်းဖျင်းခွဲခြားလိုက်ရင် လောကီ ကိစ္စနဲ့ လောကုတ္တရာကိစ္စဆိုပြီး ခွဲခြားလို့ရမယ် ထင်ပါတယ်။ လောကီ ကိစ္စမှာ လူမှုအတွေး၊ လူမှုကျင့်ဝတ်လမ်းညွှန်တွေ ပါတဲ့အပြင် ကျန်းမာရေး ကိစ္စ၊ စီးပွားရေးကိစ္စတို့ကနေ မိသားစုကိစ္စများအထိ ပါဝင်ပါတယ်။

မီးဘေးရှောင် မလောင်ခင်တား၊ မြို့တော်တစ်ခု သာစေလို ရေကိုမဖြန်းနှင့် ဆိုတာမျိုးကအစ အမှောင်ခွင်း၍ အလင်းဆောင်အံ့၊ လူသစ်တည်၍ ပြည်သစ်ဆောက်အံ့၊ စက်မှုစွမ်းအားခေတ်ကျော်လွှား အစရှိတဲ့ များလှစွာ သော ဆောင်ပုဒ်များဟာ လူအများနဲ့ တိုင်းပြည်နိုင်ငံအထိ အကျုံးဝင်ပြီး ကျင့်သုံးအပ်တဲ့ ဆောင်ပုဒ်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။

လူတစ်ဦးချင်းအတွက်လည်း လက်သုံးဆောင်ပုဒ် အရာဝင်တဲ့ အသုံးအနှုန်းစကားရပ်တွေဟာ စာရင်းလုပ်လို့ မကုန်နိုင်ပါဘူး။ တချို့က ပျို့၊ ကဗျာ လင်္ကာက ရောက်လာသလို တချို့က ဇာတ်စကား၊ ဇာတ်ချင်း တွေကအထိ ရောက်လာပါတယ်။

လောကုတ္တရာရေးနဲ့ပတ်သက်ရင် လွယ်လွယ်မှတ်မိပြီး ကျင့်သုံးနိုင်ဖို့ ဖြစ်လာတဲ့ ဆောင်ပုဒ်တွေထဲမှာ ‘မကောင်းမှုရှောင်၊ ကောင်းမှုဆောင်၊ ဖြူအောင် စိတ်ကိုထား’နဲ့ ‘သူတော်ကောင်းဓာတ်၊ တရားမြတ်၊ လွှမ်းပတ် ကမ္ဘာတည်စေသောဝံ’ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းမျိုးအထိ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီလို စကားအသုံးအနှုန်း ဆောင်ပုဒ်တွေကို စာပေအဖြစ်နဲ့ လွယ် လွယ်တွေ့နိုင်တဲ့ စာအုပ်မျိုးတွေလည်း ရှိပါတယ်။ အဲဒါကတော့ ဆရာ ဦးသန်းထွတ်(တိုက်စိုး)ရဲ့ ‘စာကိုးစကားကိုး’ဆိုတဲ့စာအုပ်နဲ့ ဆရာဦးလှတင် (လှသမိန်)ရဲ့ ‘မြန်မာ့ဆိုရိုး အဘိဓာန်’ဆိုတဲ့ စာအုပ်မျိုးတွေမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အလားတူ စာအုပ်မျိုး မြန်မာစာပေမှာ များများစားစား မရှိသေးပါဘူး။ ပြီးတော့ ဘာသာစကားတို့၊ စာပေအသုံးအနှုန်းတို့ဟာ တည်ငြိမ်ရပ်တန့် နေတာမဟုတ်ဘဲနဲ့ ရှင်သန်ပွားများနေတာဖြစ်တော့ လက်သုံးဆောင်ပုဒ် များ အပါအဝင် ဆိုလိုအပ်၊ ဆိုလိုထိုက်တဲ့ စကားတွေဟာလည်း ပွားများ နေပါတယ်။ ကြွယ်ဝအောင် ဖြည့်စွက်ဖို့ပေါ့။

ကြွယ်ကြွယ်ဝဝရှိပေမဲ့လည်း ဒီလက်သုံးဆောင်ပုဒ်နဲ့ ဆိုရိုးအကိုး အကားများဟာ စကားပြောတဲ့နေရာ၊ စာရေးတဲ့နေရာတွေမှာ အကွက်ဆိုက် သလို သုံးစွဲနိုင်ဖို့အတွက် အလွယ်ရဖို့ လိုပါတယ်။ ခုနပြောတဲ့ ဆရာကြီး နှစ်ဦးရဲ့စာအုပ်များထဲမှာ ဘာသာရပ်အလိုက်၊ ပြောဆိုရေးသားသူအလိုက်၊ စကားလုံး အစပြုရာအလိုက် အက္ခရာစဉ်နဲ့ ခွဲခြားပြီး ဖော်ပြကြပါတယ်။

အဲဒါကို ‘အညွန့်’လို့ သုံးကြပါတယ်။ အညွန့်ကလည်း အဆင်ပြေအောင် အမျိုးမျိုး စုစည်းပေးထားရပါတယ်။

လက်သုံးဆောင်ပုဒ်များ အပါအဝင်ဖြစ်တဲ့ အသုံးအနှုန်းများဟာ ကိုယ့်စာပေ၊ ကိုယ့်ယဉ်ကျေးမှုကို ကြွယ်ဝစေတဲ့အပြင် လူတွေကို အကြောင်း ကိစ္စအလိုက် အလိမ္မာတိုးစေပါတယ်။ အရေးကြီးတာက ဆိုလိုရင်းအလိုက် ဉာဏ်နဲ့ချင့်ချိန်ပြီး သုံးစွဲတတ်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။

ပိန်း Pain

‘ပိန်း’ဟာ ဝေဒနာပါပဲ။ နာကျင်ခြင်း၊ ပူလောင်ခြင်း၊ ကိုက်ခဲခြင်း၊ အောင့်ခြင်း တို့ကိုလည်း သိမ်းကျုံးပြီး ‘ပိန်း’လို့ပဲ ခေါ်ကြပါတယ်။ ကိုယ်ခန္ဓာရဲ့ ဝေဒနာ တွေအပြင် စိတ်အာရုံနဲ့ ဝေဒနာတွေကိုလည်း ‘ပိန်း’လို့ သုံးနှုန်းကြပါသေး တယ်။ လူတို့အတွက်မှာတော့ ဝေဒနာဟာ မွေးရာပါလက္ခဏာတစ်ရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုနာကျင်ခံစားမှု လုံးလုံးမရှိတဲ့လူများမှာ တစ်ခုခုတော့ ချွတ်ယွင်းနေပြီလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။

အဲဒီလို ချွတ်ယွင်းတဲ့လူနာများလည်း ရှိပါတယ်။ ဥပမာ-ကိုယ် ရေပြားရောဂါ ခံစားရတဲ့လူတို့မှာ အပေါ်ယံအာရုံကြောတွေ ပျက်စီးနေ တာမို့ ပူလို့ ပူမှန်းမသိ၊ နာလို့ နာမှန်းမသိတဲ့ အဖြစ်မျိုးကို ကြုံရတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီလိုဆိုတော့ ဝေဒနာရယ်လို့ မခံစားရပေမဲ့ မကောင်းပြန်ဘူး ပေါ့။ ဝေဒနာသာ မပေါ်တာ၊ လောင်ကျွမ်းထိခိုက်မှု ဒဏ်ရာက ဖြစ်ပေါ် တဲ့အတွက် ခန္ဓာကိုယ်ရုပ်အစုအဝေးရဲ့ တစ်နေရာရာမှာ ပျက်စီးရတော့ တာပါပဲ။ ဒါကြောင့် သိပ္ပံဆောင်းပါးရှင်တစ်ဦးက ‘ပိန်း’ကို တစ်ကြောင်း ကြောင်းကြောင့် မခံစားနိုင်ရင် အန္တရာယ်ကြီးတယ်၊ သူများနည်းတူ ခံစားတတ်မှ ပုံမှန်ဖြစ်တယ်လို့ ရေးထားပါတယ်။ မီးနားရောက်လို့ ပူတော့မယ်ဆိုတာ မခံစားရရင်၊ အချွန်အတက်အစူးနဲ့ငြိပြီး စူးဝင်စပြုမှန်း နာကျင်မှုကိုမသိရရင် ကြီးမားတဲ့အန္တရာယ်ပါပဲ။

ဒါကြောင့် ‘ပိန်း’ဆိုတဲ့ နာကျင်မှုဟာ အန္တရာယ်ကို သတိပေး နှိုးဆော်တဲ့ အာရုံပဲလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ ဒါပေမဲ့ ‘ပိန်း’ဆိုတဲ့ ဝေဒနာကို ခံသာအောင်နဲ့ များများမခံရအောင် လေ့ကျင့်အားထုတ်တဲ့ နည်းနာများ လည်း တစ်နည်းတစ်လမ်း ရှိပါတယ်။ လူကဝေဒနာကို ဆန့်ကျင်နိုင်ဖို့ စိတ်အာရုံနဲ့ အားထုတ်လေ့ကျင့်တဲ့သဘောပေါ့။ ဒီအားထုတ်မှုမှာ အဆင့်မြင့် လုပ်ကိုင်ကျင့်ကြံတဲ့အခါများမှာတော့ ဝေဒနာကို စိတ်က လွှမ်းမိုးနိုင်တယ်။ ဝေဒနာကို မေ့ပျောက်ထားနိုင်တယ်ဆိုတဲ့ သဘောများလည်း ရှိပါရဲ့။ လူတိုင်းမှာ ရရှိလာကြတဲ့ အရည်အချင်း အစွမ်းအစတော့ မဟုတ်ပါဘူး။

နာကျင်ခြင်းရဲ့ ဆန့်ကျင်ဘက်ဟာ မနာတာပေါ့။ ထုံခြင်းလို့လည်း သုံးပါတယ်။ ထုံဆေးဆိုတာ နာကျင်ခြင်းကိုခံသာအောင် ပြုလုပ်ပေးတဲ့ အစီအမံပါပဲ။ ဆေးပညာနည်းမှာတော့ အမြဲတမ်းထုံ မနေပါဘူး။ အချိန် အကန့်အသတ်နဲ့သာ လုပ်ပေးလို့ ရပါတယ်။ ကိုယ်ပေါ်မှာဆိုရင်နာ ကျင်တဲ့ အပိုင်းမှာ အရေပြားကို စူးဝင်ချိန်ကလေးမှာ နာတတ်ပြီး အတွင်းရောက် တော့ မနာပြန်ဘူးပေါ့။ ဓာတ်စိုက်အပ်နဲ့ ထိုးစိုက်ကုသမှု ခံယူရဖူးသူတွေ သိသာပါလိမ့်မယ်။ စိတ်ကတော့ နာမလားအောက်မေ့တယ်။ အပ်ချောင်း ကလေးက စစ်ခနဲဝင်သွားပြီး နာမှန်းတောင် မသိလိုက်ပါဘူး။ အပ်က အာရုံကြောများရှိတဲ့ အပေါ်ယံ အရေပြားကို ထိုးဖောက်စဉ် ခဏမှာသာ နာကျင်ဖို့ကြိုတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ပြီးတော့ ကိုက်ခဲတာဟာလည်း နာတဲ့အုပ်စုဝင်ဖြစ်လို့ ကုသမှု ဆေးပညာမှာ အရောင်းရ အတွင်ကျယ်ဆုံးဆေးတွေဟာ အကိုက်အခဲ အနာအကျင်ပျောက် ဆေးတွေပါပဲ။ အနာဂျက်ဆစ် (**Analgesic**) လို့ ခေါ်ကြပါတယ်။ ဒီဆေးမျိုးကိုတီထွင်တဲ့ ပညာရှင်တွေဟာ နာကျင်ကိုက်ခဲ ခြင်းရဲ့သဘာဝကို စူးစမ်းနိုင်လို့ပေါ့။ အနာသိရင် ဆေးရှိရမယ်လို့ ဆိုလို တာပါပဲ။

ပြီးတော့ နာတာနဲ့ကျင်တာကိုတွဲပြီး မြန်မာလို သုံးလေ့သုံးထ ရှိပါတယ်။ ဓာတ်စိုက်အပ်ကုထုံးများမှာ အသားထဲစူးဝင်နေတဲ့ အပ်ကလေး ကို တစ်ချက်တလေ အလုံးလိုက်လှည့်လိုက်ရင် နာကျင်တဲ့ဝေဒနာဆိုတာ ဒါပါလားလို့ ခံစားရပါတယ်။

နာတာဟာ စိတ်နဲ့လည်းဆိုင်တယ်လို့ သိပ္ပံသဘောနဲ့မဟုတ်ဘဲ ကြုံနေကျအဖြစ်မျိုးနဲ့ ပြောရင်လည်း ရပါတယ်။ တစ်ခါတလေ ဆေးလိပ် သောက်ရင်း ဆေးလိပ်မီးပွားကျသွားတယ် ဆိုပါတော့။ စိတ်က ကိုယ့် ပေါင်ပေါ်ကျသွားတယ်လို့ ထင်တယ်။ တကယ်တော့ သမံတလင်းပေါ် ကျသွားတာ။ ဒါပေမဲ့ မီးပွားကျတယ်လို့ ထင်တဲ့နေရာမှာ တကယ် မကျဘဲနဲ့ စိတ်မှာ ပူခနဲဖြစ်သွားတာကို ကြုံဖူးကြမှာပေါ့။ သိပ္ပံပညာရှင်များ တွေ့ရှိချက်အရ လူတစ်ယောက်ဟာ ဒဏ်ရာရလို့ ခြေတစ်ဖက်ကို ဖြတ် လိုက်ရတယ်။ ဒဏ်ရာရတဲ့ ခြေထောက်ဟာ ဖြတ်လိုက်ရလို့ မရှိတော့ပေမဲ့ အဲဒီဘက်က စိတ်ထဲမှာ နာနေတာမျိုး တွေ့ကြရတယ်။ စိတ်ကူးယဉ် အနာပေါ့။ မီးပွားကျတာ မြင်လိုက်လို့ ကိုယ့်မှာမထိဘဲနဲ့ ပူခနဲဖြစ်သွားရ သလိုပေါ့။ ကိုယ်မှာ ဒဏ်ရာဖြစ်တာမဟုတ်ဘဲနဲ့ စိတ်မှာ ဒဏ်ဖြစ်သွား တာလို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီလိုရတဲ့ ဒဏ်မျိုးတွေထဲမှာ ထရောမာ(Trauma) လို့ခေါ်တဲ့ ဒဏ်မျိုးလည်း ပါပါတယ်။ တစ်ခါတလေ တစ်နေရာက ဘာကြောင့် နာနေသလဲဆိုတာကို လက်သည်ရှာလို့ မရနိုင်တာကို တွေ့ကြ ရပါတယ်။

နာကျင်ခြင်းတို့ရဲ့သံသရာဟာ အကျယ်ကြီးဖြစ်ပါတယ်။ တကယ် နာတာမဟုတ်ဘဲ နာတာကိုတော့ စာဖွဲ့တဲ့အခါမှာ သုံးကြပါတယ်။ ‘အသည်းနာနာ ရင်နင့်နင့်’ဆိုတာမျိုး၊ ‘လွဲချက်ကယ် နာ’ဆိုတာမျိုးအပြင် ‘လက်သည်းဆိတ်တော့ လက်ထိပ် နာ’ဆိုပြီး အဖြစ်အပျက်နဲ့ တင်စား တာမျိုး၊ ‘နာတာရှည်’ဆိုပြီး နာမကျန်းမှုကို ဖွင့်ဆိုတာမျိုး၊ ‘နာတာကို လွမ်းတာနဲ့ ဖြေ’ဆိုတာမျိုး၊ ဖဲသမားစကားမှာ ‘တစ်ဖူနာတယ်’ဆိုတာမျိုး အထိပါပဲ။ နာနာကျက်၊ နာနာမှတ် ဆိုတာကျတော့ အဓိပ္ပာယ်တစ်မျိုး ဖြစ်ပြီး အားထုတ်ခြင်းကို ဆိုလိုပါတယ်။ ‘နာကြည်း’တာကျတော့ စိတ်အခြေ ဖြစ်ပါတယ်။

စိတ်နာတာနဲ့ နာကြည်းတယ်ဆိုတာမျိုးဟာ ကာယဝေဒနာမျိုး မဟုတ်ဘဲ စိတ်ကဖြစ်ရတာဆိုတော့ စွဲမြဲပါတယ်။ တော်တော်နဲ့ မပြေတတ် ကြဘူးပေါ့။

နာကျင်မှုကို ရောဂါလက်သည်ရှာပြီး ပြေပျောက်အောင် စမ်းသပ် ကူညီပေးနေတဲ့ ဌာနခွဲတစ်ခု ရန်ကုန်ပြည်သူ့ဆေးရုံကြီးမှာ ဖွင့်လှစ်ထား ရှိတဲ့အကြောင်း ကြားသိရပါတယ်။ ဒါကိုထောက်ရင် နာကျင်ခြင်း ဝေဒနာ ရဲ့ ခက်ခဲနက်ကျယ်ပုံကို သိသာလောက်ပါတယ်။

နာတာကို မြန်မာအသုံးအနှုန်းမှာ ‘အိုနာသေဘေး’ လို့ဆိုတဲ့အတွက် နာတာဟာ ရောဂါဖိစီးမှုနဲ့လည်း ယှဉ်တဲ့သဘောလို့ ယူနိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အိုလို့နာတဲ့ ကိုယ်ခန္ဓာအကြောင်းရှိတဲ့အတွက် ဇရာဒုဗ္ဗလနဲ့လည်း ယှဉ်ပါ တယ်။ မယ်လဒီ (Malady) လို့ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှာ ခေါ်တာနဲ့ တူမျှပါ တယ်။

အကြမ်းအားဖြင့် နာကျင်ခြင်း နှစ်မျိုး ရှိရာမှာ ကိုယ်ရောစိတ်ရော နာကျင်မှုမဖြစ်အောင် တတ်နိုင်သမျှရှောင်နိုင်ခြင်းဟာ သက်ရှင်နေထိုင် ခြင်းရဲ့ သုခတရားပါပဲ။

ကျူ Queue

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နောက်ပိုင်းမှာ နိုင်ငံခြားကပြန်လာတဲ့ ဆရာသမားတွေက အနောက်နိုင်ငံအတွေ့အကြုံတွေကိုပြောရာမှာ ‘ကျူ’စနစ်ဆိုတဲ့အကြောင်း တဖွဲ့တနွဲ့ ပြောကြလေ့ရှိပါတယ်။ စည်းကမ်းတကျ ဆောင်ရွက်ခြင်းနဲ့ ပတ်သက်လို့ပေါ့။ ‘ကျူ’ဆိုတာ ထူးထူးခြားခြားမဟုတ်ပါဘူး။ တိုးတိုး ဝေ့ဝေ့ အလုအယက်မဟုတ်ဘဲ ကိုယ့်အလှည့်ကျအောင် စောင့်ဆိုင်းတန်းစီ ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့ပြောတဲ့ အချိန်တုန်းကတော့ အနောက်နိုင်ငံမှာ စစ်ပြီးစ ရှားပါးတဲ့အချိန်ဖြစ်လို့ လူသုံးကုန်ပစ္စည်းများ ဝယ်ယူရာမှာ တစ်စုံတစ်ခုအတွက် စာရွက်စာတမ်းတင်ပြရာမှာ ကျူစနစ်ကို သုံးနေကြပါတယ်။ ကျူစနစ် တန်းစီနေတာကို စောစောအလှည့်ကျချင်လို့ ကြားဖြတ် ဝင်တဲ့သူကို လက်မခံဘူးပေါ့။ နိုင်ငံကြီးသားပီသမှုမှာ ဒီလို ဦးရာလူ အလှည့်ကျပေးဖို့ လိုက်နာတဲ့စနစ်လည်း ပါနေပါတယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်း ကတော့ ကျွန်တော်တို့ဆီမှာ ရုပ်ရှင်လက်မှတ်တိုးရင် ရုပ်ရှင်ရုံရှေ့မှာ အလုအယက်အတိုးအဝေ့နဲ့ နင်လားငါလားလုပ်ကြတာတွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။ ခုများဆိုရင်တော့ ကျူစနစ်ရှိသင့်တာကို များများပညာပေးစရာတောင် မလိုတော့သလောက်ပါပဲ။

‘ကျူ’ဆိုတာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားမှာ သုံးနှုန်းနေပေမဲ့ ရှေးဟောင်း လက်တင်ဘာသာစကားနဲ့ ပြင်သစ်ဘာသာစကားက လာတယ်လို့ သိရပါတယ်။ မူရင်း ‘ကျူ’ကတော့ ‘အမြီး’ဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ပါပဲ။ ဆံပင်ကျစ်ဆံမြီး

တွဲလောင်းချထားတာကို ‘ကျူ’လို့ သုံးပါတယ်။ ၁၈ရာစုနှစ်အစလောက်က စပြီး သုံးတယ်လို့ ဆိုလိုပါတယ်။ နောက်ပြီး တွဲလောင်းကျနေတဲ့ အဲဒီ အသွင်နဲ့နီးတဲ့ တန်းစီတာ၊ ရှေ့နောက် တစ်ပြေးညီတန်းတာကိုလည်း ‘ကျူ’လို့ သုံးပါတယ်။ မူရင်းလက်တင်ဘာသာမှာ ကူဒါး(Coda)ဆိုတဲ့ အသံထွက်က ပြောင်းလဲလာခဲ့တယ်လို့ အမှတ်အသားရှိပါတယ်။ နောက်မှ ‘ကျူ’ဖြစ်တာပေါ့။ ‘ကျူ’ဟာ ဘိလိယက်ထိုးတဲ့ တုတ်တံလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ကတ္တီပါဖုံးထားတဲ့ စားပွဲပေါ်မှာ ဘောလုံးကလေးတွေကို ထိမှန်ပြီး ကျင်းစိမ်လို့ရအောင် ကျူတံနဲ့ထိုးရတာပါ။

‘ကျူ’ဆိုတဲ့ နောက်စကားတစ်လုံးလည်း ရှိပါသေးတယ်။ Cue လို့ စာလုံးပေါင်းပါတယ်။ သံတူကြောင်းကွဲတစ်ခု ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီ ‘ကျူ’ ကတော့ ဟိုတုန်းက ပြဇာတ်စကားတွေမှာ ဇာတ်ကောင်ပြောရမယ့် စကားကို အင်္ဂလိပ်အက္ခရာ အသေး(q)စာလုံးနဲ့ ဖော်ပြထားတာပါပဲ။ ကာလရွေ့လျောလာတဲ့အခါ ကိုယ်ပါဝင်ရမယ့်အခန်း၊ ကိုယ်ပြောရမယ့် စကားတို့ကနေ အချက်ပေးတယ်၊ အရိပ်လက္ခဏာပြတယ်ဆိုတဲ့အထိ သုံးစွဲလာပါတယ်။ ‘ကျူ’ကတော့ လက်တင်ဘာသာနဲ့ ကွမ်ဒို(Quando) လို့ ဆိုလိုပါတယ်။ အနောက်တိုင်းသီချင်းထဲမှာ ‘ကွမ်ဒိုး...ကွမ်ဒိုး’လို့ ဆိုတာများဖြစ်မလားမသိပါဘူး။ ‘ဘယ်အခါ’ဘယ်သောအခါ’လို့အဓိပ္ပာယ် ရပါတယ်။ ဒီအသုံးအနှုန်းလည်း ခရစ်နှစ် ၁၆ ရာစုကစပြီး တွင်ကျယ်တဲ့ စကားပါ။

ဒုတိယစာလုံး ‘ကျူ’ရဲ့အသုံးမှာဆိုရင် အသံသွင်းတဲ့အခါ အချက်ပေး တီးလုံးကို ရှေ့က သုံးကြပါတယ်။ ဆိုင်းဆင့်တယ်၊ လေပြေထိုးတယ်၊ နှပ်ကြောင်း ပေးတယ်ဆိုတဲ့ ကိစ္စများနဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဆင်တူပါတယ်။

အလှည့်ကျအောင် ‘ကျူ’လုပ်ခြင်းဟာ သူတို့ဆီမှာ အကျင့်ပါပြီး စွဲစွဲမြဲမြဲ လုပ်လေ့ရှိကြတာကို သတိထားမိပါတယ်။ လေဆိပ်မှာ လူဝင်မှုနဲ့ နိုင်ငံကူးလက်မှတ်စစ်ရင် စီရမယ့်ပြတင်းပေါက်တွေမှာ တန်းတိုတဲ့နေရာကို ဝင်လိုက်ကြတာပဲ။ ကျော်ဖြတ်ပြီး ဝင်တဲ့လူကို မတွေ့မိပါဘူး။ ရောင်း ကောင်းတဲ့ စားသောက်ဆိုင်တွေမှာ နေရာမရသေးရင် ဆိုင်ရှေ့မှာတန်းစီပြီး စောင့်ရတာကို ကိုယ်တွေ့ကြုံဖူးပါတယ်။ ထိုင်စားမယ့် လူအရေအတွက်ကို

ပြောထားရင် ဆိုင်ထဲမှာ ဧည့်သည်လွတ်တာနဲ့ ခေါ်လိုက်တာပါပဲ။ စားဖို့ သောက်ဖို့ကို ဝတ်ကောင်းစားလှနဲ့ဝတ်ပြီးမှ ဆိုင်ရှေ့တန်းစီစောင့်ရတာ တော့ အကျင့်မရှိလို့ ခပ်ရိုန်းရိုန်း ဖြစ်ရပါတယ်။

ပြီးတော့ ဆေးရုံ၊ ဆေးခန်းတို့မှာ စာအုပ်ထပ်ရတာ၊ တိုကင် လက်မှတ် ယူရတာတို့ဟာလည်း ‘ကျူ’လုပ်တဲ့သဘော ဖြစ်ပါတယ်။ စနစ်ကျနပြီး အဆင်ပြေအောင်လုပ်ပေးတာဟာ နှစ်သက်စရာပါ။ နံပါတ် ကျော်ပြီး သွင်းတာတို့၊ လက်သင့်ရာ စားတော်ခေါ်လုပ်တာတို့ မရှိဘူး လို့တော့ မပြောနိုင်ပါဘူး။ ဒီလိုအခွင့်အရေးရတဲ့သူဟာ ကိုယ်ဖြစ်ရင် အရေးလည်း ကြီးနေတယ်ဆိုရင် ကျေးဇူးတင်စရာပါပဲ။ လူဆိုတာ စည်းကမ်းရှိတာကို ကြိုက်ပေမဲ့ ကိုယ့်ကိစ္စကျတော့ ရှေ့တန်းတင်ချင် တတ်ကြတာလည်း မွေတာပါပဲ။

‘ကျူ’လုပ်ရတဲ့နေရာမှာ တစ်ခါတလေ ကိုယ့်အတွက် မဖြစ်မနေ လုပ်ဖို့ကြုံရတဲ့ အခါမျိုးလည်း ရှိတတ်ပါတယ်။ အဲဒါကတော့ ကားမောင်း သွားရင်းနဲ့ လမ်းဆုံမီးပွိုင့်မှာ ရပ်ဖို့ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ဝင်ရမယ့် ယာဉ်ကြောကို ယူမထားမိလို့ ပြောင်းဝင်ရမယ့်အခါမှာဖြစ်စေ မတတ်သာတတ်သာနဲ့ ဘေးက တခြားယာဉ် တစ်စီးစီးကို တောင်းပန်ပြီး သူရှေ့ကဝင်ရတဲ့ ကိစ္စမျိုးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ တစ်ဖက်လူကလည်း သဘောကောင်းလို့။ သဘောမကောင်းတဲ့လူနဲ့တွေ့ရင် တော်တော်ကျပ်ပါတော့တယ်။

အဆုံးမတော့ ‘ကျူ’လုပ်ခြင်းဟာ စီစဉ်တကျဖြစ်အောင် လိုက်နာ ကြတာဖြစ်လို့ **(Second Nature)**လို့ခေါ်တဲ့ အကျင့်ပါသွားမယ်လို့ ထင်တာ မပါနိုင်ပါဘူး။ ‘ကိုယ်မချီအမိသော်လည်း သားတော်ခဲ’ဆိုတာမျိုး လို ကြောက်အားလန့်အားနဲ့ အရေးတကြီးကြုံရတဲ့ အချိန်မျိုးမှာတော့ တိုးမိဝေမိကြပြန်ပါတယ်။ အနောက်နိုင်ငံက ဘောလုံးပွဲတွေမှာ အားပေးတဲ့ ပရိသတ်များ အချင်းချင်းဖိညပ်ပြီး လူပိလို့ ဒုက္ခရောက်ရတာမျိုးပေါ့။ ဒါကြောင့် ‘ကျူ’ဟာ စည်းကမ်းရှိခြင်းနဲ့ ကိုယ်ချင်းစာနာခြင်းတို့ကို အခြေခံတဲ့အတွက် တန်းစီစရာမလိုတဲ့ ဘဝကိစ္စမျိုးအထိ ‘ကျူ’သဘော ကျင့်သုံးသင့်တယ်လို့ သဘောပေါက်ရပါတယ်။

ကုတ်တေးရှင်း Quotation

ပြောစမှတ်ဖြစ်လို့ ဆီလျော်သလို အလိုက်သင့် နောက်ထပ်ကိုးကားရတဲ့ စကားမျိုး၊ ဟောပြောချက်မျိုး၊ လင်္ကာ၊ ကဗျာမျိုးတို့ဟာ ‘ကုတ်တေးရှင်း’ ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာလိုတော့ ဆရာတိုက်စိုးရဲ့ ‘စာကိုးစကားကိုး’ ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းရယ်၊ ဆရာလှသမိန်ရဲ့ ‘မြန်မာ့ဆိုရိုးအဘိဓာန်’ ဆိုတဲ့ စာအုပ်တွေက ဆီလျော်အောင် ဘာသာပြန်ပြနေသလိုပါပဲ။ မြန်မာစာအဖွဲ့က ထုတ်ဝေတဲ့ ‘ဆိုရိုးစကား’ အမည်နဲ့ စာအုပ်ကတော့ ဒီအဓိပ္ပာယ်နဲ့ဖြစ်ပေမဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက် ဆိုရိုးမဟုတ်ဘဲ မြန်မာတို့ရဲ့ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းတွေထဲက ဆိုရိုးတို့ကို ဖော်ပြထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။ [ကုတ်(Quote) အကြောင်းကိုတော့ သတင်းလွှာဆောင်းပါးတွေကိုပေါင်းထုတ်တဲ့ ‘၂၁ ရာစု လူမှုဝေါဟာရများ အတွဲ-၁’မှာ ဖော်ပြထားပါတယ်။ သူများတိုက်ရိုက် ပြောတဲ့စကားကို အပိတ်အဖွင့်နဲ့ တင်ပြဆွေးနွေးထားတာပါပဲ။]

လူတွေ အဟောအပြောလုပ်တဲ့အခါမှာ သူ့ဆိုလိုချက်၊ ရှင်းလင်းချက်ကို ခိုင်မာအောင် အကိုးအကားပြုကြလေ့ ရှိပါတယ်။ ဒီအခါမှာ လူအများ လေးစားကြည်ညိုမယ့်သူ၊ ကမ္ဘာကျော် ထင်ရှားတဲ့သူတွေရဲ့ အဆိုအမိန့်တွေကို ကိုးကားကြတာပေါ့။ ထိပ်ဆုံးကတော့ ဘုရားဟောတို့၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ ဓမ္မပဒ စတာတွေ ဗုဒ္ဓဘာသာ မြန်မာတို့မှာ ပါလေ့ ရှိပါတယ်။

တစ်ခါတလေကျတော့ ‘တို့အဘိုးများ ပြောလေ့ရှိတာက’ ‘တို့အဘွားများ ပြောလေ့ရှိတာက’ဆိုတဲ့ စကားမျိုးကို ပြန်ညွှန်းလေ့ရှိပါတယ်။ အရပ်ထဲက ဘယ်သူဘယ်ဝါ ဘယ်တုန်းက ဘယ်လိုပြောတာလို့လည်း အကြောင်းတိုက်ဆိုင်သလို ပြောကြပါတယ်။ ပုံပြင်တွေ၊ ဇာတ်လမ်းတွေ၊ ရယ်စရာအဖြစ်အပျက်တွေကတော့ ရှည်လျားလို့ ပြောရတာ လက်ဝင်ပေမဲ့ ထိရောက်တာတွေလည်း ရှိပါတယ်။ အဲဒါတွေကို **Anecdotes၊ Epi-sodes** တို့ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းမျိုးနဲ့ ဖော်ပြလေ့ ရှိပါတယ်။ စကားထဲ ထည့်ပြောရတာ ဒိုးဒိုးဒေါက်ဒေါက်မဖြစ်ပေမဲ့ နေရာဌာနကို လိုက်ပြီးတော့ ထိရောက်မှုရှိတတ်ပါတယ်။ အပြောမှားရင်တော့ ‘ဗုံ မဝင် ဆုံ မဝင်’ ပေါ့။

အဲဒီ အကိုးအကားဆိုရိုးတွေထဲက ‘ဆင်သွားရင် လမ်းဖြစ်တယ်’ လို့ ပြောကြသလို နာမည်ထင်ရှား၊ သြဇာကြီးပြီး လူသိလူကြိုက်များတဲ့လူတွေ ပြောတဲ့ စကားကတော့ ပြောစမှတ် ဖြစ်လေ့ရှိပါတယ်။ အထူးသဖြင့် အကျိုးအကြောင်းသင့်ပြီး တစ်ဏှပွတ္တိဉာဏ်ပါရင် ပိုပြီးတောင် မှတ်မိပါတယ်။ မှတ်မိရုံမကဘူး၊ တစ်ယောက်စကား တစ်ယောက်နားနဲ့ ကိုးကား ပြောဆိုလေ့ရှိရာက ခိုင်မြဲပြီး သွားတတ်ပါတယ်။ ခိုင်မြဲရုံတင် မဟုတ်ဘူး၊ နှစ်ကာလကြာတဲ့အခါ မူရင်းပြောဆိုခဲ့တဲ့သူတောင် နှစ်ဦးသုံးဦးလိုလိုဖြစ်လို့ ဖြစ်တတ်ပါတယ်။ ပညာရှင်ချင်း အတွေးတူတယ်ဆိုတာလို ဆင်တူယိုးမှား မှတ်ချက်ပြုတာတွေလည်း ပါမှာပေါ့။

ဥပမာ ‘ရဲသော်မသေ၊ သေသော်ငရဲမလား’ဆိုတဲ့ စကားဟာ ကျွန်တော်တို့ ငယ်ငယ်ကတော့ မူကွဲများ ရှိပါတယ်။ ယောအတွင်းဝန် ဦးဘိုးလှိုင် ပြောတယ်ဆိုတာနဲ့ ရှင်တေဇောသာရရဲ့ ‘ရဲသော်မသေ၊ ဝံလေစေ’ ဟုဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းရှိတယ်ဆိုတာ မူကွဲများ ရှိဖူးပါတယ်။ မဟာဓမ္မသင်္ကြံ ရဲ့ ပဉ္စဂုဓဇာတ်မှာတော့ ‘ရဲဘော်မသေ၊ သေသော်ငရဲမလား’ လို့ အဆို ရှိတာကို တွေ့ရပါတယ်။

တကယ်တော့ ခေတ်ပေါ် ‘ကုတ်တေးရှင်း’ တွေဟာ များလှပါတယ်။ မကြာသေးမီက ဆယ်စုနှစ်မကျော်ခင် ထင်ရှားခဲ့တဲ့သူတွေထဲက စပိက်စ် ဂဲလ် (**Spice Girls**) လို့ခေါ်တဲ့ အမျိုးသမီး အဆိုတော်အဖွဲ့က ဆိုတဲ့ စာသားထဲမှာ ‘ကျွန်မ တကယ်လိုချင်တာပြောမယ်၊ တကယ်ကို တကယ်ကို လိုချင်တာကို ပြောမယ်’ (**I will tell you what I want, what I**

really, really want) ဆိုတဲ့ စာသားဟာ အနောက်တိုင်းက သူတို့ဂီတ ပရိသတ် လူငယ်များအဖို့တော့ တရားဝင်ရင်ခုန်စရာစကား ဖြစ်သွား ပါတယ်။ အဲဒီစကားကို မကြာသေးမီက ထုတ်ဝေလိုက်တဲ့ ‘၂၀ ရာစု စာကိုး၊ စကားကိုးကျမ်း’ **(20th Century Quotatio-ns)** စာအုပ်ထဲမှာ ပါသွားပါတယ်။

အဲဒီအဖွဲ့ရဲ့ ဗွေဆော်ဦး တေးသံတစ်ခုဖြစ်တဲ့ ‘ဖြစ်ချင်တာ’ **(Wannabe)**ဆိုတဲ့ လုံးပြီးပြောတဲ့ စကားကိုလည်း အင်္ဂလိပ်အက္ခရာစဉ်နဲ့ ဆိုတော့ ဒဗလျူအက္ခရာနားမှာထည့်သွင်းပါတယ်။ ‘ဝါန်နာဘီ’ရဲ့အနားမှာ ဗြိတိသျှ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဝင်စတန်ချာချီရဲ့ ပြောင်မြောက်တဲ့ စကား တွေကို ဖော်ပြတာပေါ့။ သမိုင်းဝင်အောင် မှတ်တမ်းတင်တဲ့ နေရာမှာတော့ ‘ဝါန်နာဘီ’ဆိုတဲ့ အမျိုးသမီးတေးဂီတအဖွဲ့ သီချင်း နာမည်နဲ့ ကမ္ဘာကျော် ဝင်စတန်ချာချီတို့ အလှမ်းမဝေးလှဘူးလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။

အဲဒီစာအုပ်ထဲမှာပဲ ခုအခါကွယ်လွန်သွားရှာပြီဖြစ်တဲ့ ဟောလီဝုဒ် ရုပ်ရှင်မင်းသမီးကြီး ဂျာဂျာဂါးဗိုးပြောတဲ့ ‘ကျွန်မကတော့ ဘယ်ယောက်ျား ကိုမှ သူပေးထားတဲ့ စိန်ရွှေရတနာတွေဟာ သူ့လက်ထဲပြန်အပ်လိုက်မိ အောင် မမုန်းပါဘူး’လို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။

ကမ္ဘာကျော် ဝေလမင်းသမီး ဒိုင်ယာနာကတော့ သူ့ခင်ပွန်းရဲ့ ချစ်သူ ကယ်မီလာပါကားဘိုးလ်ဆိုတဲ့ အမျိုးသမီးအကြောင်းနဲ့ပတ်သက်လို့ မေးမြန်းရာမှာ ‘ကျွန်မတို့ရဲ့ အိမ်ထောင်မှုမင်္ဂလာမှာ သုံးယောက်တောင် ဖြစ်နေပါတယ်’လို့ ဖြေထားတာလည်း ပါဝင်ပါတယ်။

‘ကုတ်တေးရှင်း’များဟာ ထင်ရှားတာရှိသလို၊ မထင်ရှားတာလည်း ရှိပေမဲ့ နေရာဌာနအလိုက်သာ အသုံးဝင်တာ ရှိသလို၊ အမြဲထာဝရ မှန်ကန် ပြီး **Universal Truth** ဆိုတဲ့ လောကအမှန်တရားတွေလည်း ရှိပါတယ်။ ဒါကြောင့် သုံးစွဲကိုးကားပြီး ပြောတဲ့နေရာမှာ ကြားရတဲ့သူ အတုခိုးမမှား စေဖို့၊ အတွေးအမြင် မမှားစေဖို့ ဂရုပြုရမယ့် တာဝန်ကြီးဟာလည်း နည်းလှတာ မဟုတ်ပါဘူး။ စာရေးသူအဖို့တော့ စိတ်လက်မကြည်လင် မရွှင်ပျဖြစ်ရတဲ့အခါ ဒီစာကိုးစကားကိုးတွေဟာ အားဆေးလိုလည်းဖြစ်၊ ယောနိသော မနသိကာရလည်းဖြစ်လို့ ရွေးချယ်ပြီး ဖတ်ရမှတ်ရ တွေးတော ရလေ့ ရှိပါတယ်။

ရီထရီးဘဲလ် Retrieval

‘ရီထရီးဘဲလ်’ဟာ ပြန်လည်ထုတ်ယူခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ အခုအခါ ရှိပြီး သားကို လိုရင်ခဏ ထုတ်ယူသုံးစွဲနိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုပါတယ်။ အထူးသဖြင့် မှတ်သားထားတဲ့ အကြောင်းအရာ အချက်အလက်တွေကိုပေါ့။ ဦးခေါင်း ထဲမှာ မှတ်ထားတာကို အကြောင်းသင့်လို့ ပြန်သတိရတာဟာ ပင်ကို လူ့အစွမ်းအစ ဖြစ်ပါတယ်။ အသက်ကလေးထောက်လာလို့ ပြန်စဉ်းစားတဲ့ အခါ ဦးခေါင်းထဲမှာမပေါ်ဘဲ တဖျစ်တောက်တောက် ရှိရတာမျိုးလည်း ကြုံရတတ်ပါတယ်။ ဒါဟာ ‘ရီထရီးဘဲလ်’ပြဿနာပါပဲ။

ခုခေတ်မှာတော့ ဦးခေါင်းနဲ့မှတ်ဉာဏ်ကို အားထားရုံနဲ့ မလုံလောက် တော့အောင် အချက်အလက်တွေက များလာနေပါတယ်။ ကိုယ်နဲ့ ပတ်သက်ပြီး အထူးပြုလေ့လာရမယ့် ဘာသာရပ်မျိုးအပြင် အထွေထွေ ဗဟုသုတ၊ မျက်မှောက်ရေးရာတို့ကို သိရှိမှတ်သားရတဲ့ ကိစ္စမျိုးပေါ့။ အကြောင်းအရာကိုလိုက်လို့ ဒီကိစ္စမျိုးမှာ ‘လက်ဖျားမှာ သီးနေတယ်’ ‘နှုတ်ဖျားမှာ သီးနေတယ်’ လို့ မဆိုနိုင်တဲ့အတွက် ရေးချပြီး မှတ်ဖို့ဖြစ်လာ ပါတယ်။ အာဂုံဆောင်နိုင်ဖို့လည်း မလွယ်ပါဘူး။ ရေးချမှတ်သားတဲ့ အချက်အလက်တွေ များလာတော့ မှတ်ဉာဏ်မှာ တစ်နေ့သလို ရေးထားတဲ့ အချက်အလက်တွေဟာလည်း ဘယ်ကြားညပ်နေတယ်လို့ မသိနိုင်ဘဲ ဖြစ်ရပါတယ်။ ခုခါမှာတော့ ကွန်ပျူတာကို အစားထိုးဦးနှောက်အဖြစ်နဲ့ အားထားနိုင်ပြီဖြစ်ပေမဲ့ လူတိုင်းဟာ အကြောင်းကိစ္စတိုင်းအတွက် သုံးဖို့

လက်မှတ် မမီနိုင်ပါဘူး။ လိုရင် ခဏရဖို့ကိစ္စဟာ ကိုယ်က မှတ်သား၊ ထည့်သွင်းထားဦးမှဆိုတဲ့ လိုအပ်ချက်လည်း ရှိပါတယ်။

အခုခေတ်မှာ စာပေနဲ့ဘာသာရပ် လေ့လာလိုက်စားသူတွေအဖို့ ဒီလုပ်ငန်းဟာ မရှိမဖြစ် လိုအပ်ချက် ဖြစ်ပါတယ်။ အိမ်မှာ ကိုယ်ပိုင် စာကြည့်တိုက် ဖွင့်ထားရင်တောင်မှ ဖျားလာရင် ဘယ်စာအုပ်ကို ဘယ်မှာ ထားမိမှန်း၊ ဘယ်သူ့ကို ငှားမိမှန်း အလွယ်မသိနိုင်အောင် ရှိပါတော့တယ်။

‘ရိယရီးဘဲလ်’ ကိစ္စဟာ တစ်ဦးချင်း ပုဂ္ဂိုလ်ရေးလိုအပ်သလို စာကြည့် တိုက်များ၊ မော်ကွန်းတိုက်များအတွက် အရေးကြီးပါတယ်။ ဒါကြောင့် စုဆောင်းသိမ်းဆည်းတဲ့ ပညာရပ်အဖြစ် သီးခြား လေ့လာ သင်ယူကြရ ပါတယ်။

နောက်ကြောင်းပြန်ကြည့်ရင်တော့ တော်ရုံတန်ရုံဘာသာရပ်အလိုက် သိချင်တာမျိုးအတွက် ဖြည့်ဆည်းပေးတဲ့ အစီအမံများလည်း ပုံနှိပ်စာအုပ် ပေါ်ကတည်းက ရှိလာခဲ့ပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် စွယ်စုံကျမ်းများ ဆိုပါ တော့။ အကြောင်းအရာဘာသာရပ်တွေကို အက္ခရာစဉ်ပြီး ‘က’က ‘အ’ အထိ ဖော်ပြထားတော့ ရှာရဖွေရတာ လွယ်ပါတယ်။ ဝေါဟာရအဘိဓာန် ဆိုရင်လည်း ဒီအစီအစဉ်မျိုးနဲ့ အက္ခရာ၊ စာလုံးပေါင်းစဉ်ပြီး ဖော်ပြထား တော့ ရှာတတ်ရင် လွယ်ပါတယ်။ ဒါတောင် စာအုပ်အလိုက် ရှာနည်း ဖွေနည်းကို ကျမ်းဦးမှာ ဖော်ပြရပါတယ်။

နေ့စဉ်လိုအပ်ချက်မှာတော့ ကတ်သီးကတ်သတ် အချက်အလက် ကလေးများကိုသိနိုင်ဖို့ ကိစ္စမျိုးကလည်း ရှိပြန်တယ်။ မြန်မာမှာ နေ့နံသင့် ရွေးနည်း၊ ပန္နက်ရိုက်နည်း၊ နေ့ကောင်းရက်သာ ရွေးနည်း စသည်တို့ကို ဖော်ပြတဲ့ သုတသနိစ္ဆယကျမ်း ဆိုတာမျိုးလည်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါတယ်။ ဂျော့ဝါရှင်တန်ဆိုတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်က အမေရိကန်မှာ ရစ်ချတ်ရဲ့ ပြက္ခဒိန်မှတ်စု **(Poor Richard Encyclopaedia)**ဆိုတဲ့ စာအုပ်ကလေး တစ်အုပ်ကို နှစ် ၂၅၀ လောက်က စပြီး ထုတ်ပါတယ်။ သိချင်စရာ ထူးထူးဆန်းဆန်း အချက်တွေကို မှတ်တမ်းတင်တဲ့ ဂင်းနစ်စံချိန်များစာအုပ် **(Guinness Book of World Record)** ဆိုတာလည်း ရှိပါတယ်။ ဘီယာကုမ္ပဏီက ကြော်ငြာအတွက် စာအုပ်ထုတ်ရင်းနဲ့ ကနေ့တိုင် မှန်မှန်ထုတ်ဝေနေပါ

တယ်။ ဆပ်ပြာကုမ္ပဏီ တစ်ခုကလည်း အလားတူ ပဲယားစွယ်စုံကျမ်း (Pears Encyclopaedia) ဆိုပြီး နှစ်စဉ်သိမှတ်စရာ စာအုပ်ထုတ်တာ ရှိခဲ့ပါတယ်။ ယုတ်စွအဆုံး ရထားအချိန်စာရင်းတို့၊ စံနှုန်းတွက်ကိန်းတို့ ဆိုတဲ့ စာအုပ်တွေအထိ ပေါ်လာပါတယ်။ သိချင်တာကို အလွယ်တကူ ‘ရီထရီးဘဲလ်’ လုပ်ရအောင်လို့ပေါ့။

ခုအခါမှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ ကမ္ဘာအနှံ့ဖြန့်ချိနေတဲ့ အောလမားနက် (Almanac) ဆိုတဲ့ စာအုပ်နှစ်အုပ် ရှိပါတယ်။ အောလမားနက်ဟာ မူရင်းအဓိပ္ပာယ်က ပြက္ခဒိန်ရဲ့ နှစ်ချုပ်မှတ်တမ်းရယ်လို့ ဖြစ်ပါတယ်။ အခု မှန်မှန်ထုတ်ဝေနေတဲ့ စာအုပ်နှစ်အုပ်ကတော့ တိုင်းမ်မဂ္ဂဇင်း စာအုပ်တိုက်က Time Yearbook နဲ့ ကမ္ဘာသုံး အချက်အလက် ပြက္ခဒိန် (World Almanac) ဆိုတဲ့ စာအုပ်များ ဖြစ်ပါတယ်။ ကိန်းဂဏန်းတွေ၊ စံချိန်တွေ၊ သမိုင်းမှတ်တိုင်တွေ၊ သတင်းအချုပ်တွေ၊ နှစ်အလိုက် ပေါ်ပင်ဖြစ်ခဲ့တဲ့ ဝေါဟာရသစ်တွေ စုံလို့ပါပဲ။

ခေတ်မီ စွယ်စုံကျမ်းကြီးများတောင်မှ ထုတ်ဝေပြီး တစ်နှစ်ကျော် ကြာသွားရင် ခေတ်နောက်ကျ မသွားစေဖို့ နှစ်ချုပ်စာအုပ်များကို နှစ်စဉ် အချိန်မီ ထုတ်ကြရပါတယ်။ ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ်လောက် ကျမ်းတွဲအားလုံးကို အသစ် ပြင်ဆင်ပုံနှိပ်နိုင်ခြင်း မရှိခင်ပေါ့။ တစ်နှစ်တာ အချက်အလက်သစ်တွေကိုပေါ့။ ဒီလို စုဆောင်းထုတ်ဝေနိုင်ဖို့ စနစ်ရှိရတဲ့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအင်အားလည်း ရှိရပါတယ်။ နည်းပညာတိုးတက်လာတော့ ပုံနှိပ်စာအုပ်အပြင် ဒီဂျစ်တယ်နည်းနဲ့ ဖတ်ရှုနိုင်ဖို့ စီဒီရွမ်ဆိုတာမျိုးအထိပါ တိုးချဲ့ ထုတ်ဝေလာပါတယ်။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းမှာတော့ နှစ်ချုပ်ကျမ်းတွေနဲ့ ဆက်ခဲ့ရတာ စုစုပေါင်း ၂၄ အုပ် ရှိပါပြီ။

ဒီကိစ္စတွေအားလုံးဟာ ‘ရီထရီးဘဲလ်’ အတွက် ဖြစ်ပါတယ်။ ပညာရှာဖွေ၊ အချက်အလက်ရှာဖွေ၊ ရေးသားတင်ပြဖို့၊ ကျမ်းပြုဖို့ဆိုတဲ့ လိုအင်တွေကို ဖြည့်ဆည်းဖို့ပါ။ ‘ပညာခေတ်’ ကို ရောက်တဲ့အချိန်မှာ ‘ရီထရီးဘဲလ်’ အရေးကြီးလာနေတာကို သတိပြုစရာ ဖြစ်ပါတယ်။

ရစ်ဗန်ဝင်းကဲလ် Rip Van Winkle

တစ်နေ့က လူတစ်ယောက် ကျွန်တော့်အလုပ်ခွင်ကို ရောက်လာပါတယ်။ သူဟာ ၁၉၆၂ ခုနှစ်ကတည်းက ပြည်ပကို ထွက်သွားပြီး မိခင်ကြီးနဲ့ နေလိုက်တာ မနေ့တစ်နေ့ကမှ ကိုယ့်တိုင်းပြည်ကို ပြန်ရောက်ပါတယ်။ ခုနှစ်သက္ကရာဇ်နဲ့တွက်ရင် အနှစ် ၃၉ နှစ်၊ ၄၀ နီးပါး ရှိပြီပေါ့။ သူနဲ့မတွေ့လိုက်ရပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ သူကစာရေးပြီး ပေးထားခဲ့ပါတယ်။ အလုပ်မှာ သိကျွမ်းတဲ့ မိတ်ဆွေတွေကို လာပြီးနှုတ်ဆက်တာပါတဲ့။ သူ့ကို လက်ခံတွေ့ဆုံလိုက်တဲ့ ကျွန်တော့်လက်ထောက်ကိုမေးတော့ ဒီအလုပ်ဌာနမှာ သူနဲ့သိတဲ့လူဟာ ကျွန်တော်တစ်ယောက်ပဲ ကျန်တော့တယ်။ အငြိမ်းစားယူသွားတဲ့လူနဲ့ ကွယ်လွန်ရှာပြီဖြစ်တဲ့ မိတ်ဆွေတွေနဲ့ သူသိတဲ့လူ မရှိတော့ပါဘူး။

သူဟာ ဘယ်သူပါလိမ့်လို့ ကိုယ့်ဘာသာစဉ်းစားရင်းနဲ့ အနောက်တိုင်း စာပေထဲက ‘ရစ်ဗန်ဝင်းကဲလ်’ ကိုသွားပြီး သတိရတယ်။ နာမည်အမှန်ကတော့ ‘ရစ်ဖန်ဝင်းကဲလ်’ လို့ ဖြစ်မယ်ထင်ပါတယ်။ **van** ကို ဂျာမန် တို့က ‘ဖန်’ လို့ အသံထွက်ပြီး နာမည်မှာ ဒီစာလုံးပါတဲ့ သူဟာ မင်းဆွေ မင်းမျိုးအနွယ်ထဲကလို့ နားလည်ရတဲ့အကြောင်း ကြားဖူးပါတယ်။ ‘ဝင်း ကဲလ်’ ကလည်း ဂျာမန်အသံထွက်နဲ့ဆိုရင် ‘ဖင်းကဲလ်’ လို့ ထွက်မယ်ထင်ပါတယ်။ ဗောက်စ်ဝက်ဂွန်းကားကလေးကို ‘ဖုတ်စ်ဘောဂွန်’ လို့ အသံထွက်သလို တွေးကြည့်တာပါ။

အင်္ဂလိပ်စာအသုံးအနှုန်းမှာ အဲဒီနာမည်နဲ့ တင်စားပြီး၊ ခေတ်ကာလ
ခြားပြီးမှ ရုတ်တရက် အိပ်ရာကနိုးသလို ယောင်တီးယောင်တနဲ့ ကြားထဲက
အချိန်တွေကို ဘာမှမသိသလို လူမျိုးကို တင်စားပြီး သုံးနှုန်းကြပါတယ်။
ဒီတင်စားမှုဟာ တွင်ကျယ်ပြီးသားဖြစ်လို့ သူတို့စာဖတ်သူတွေ နားလည်
ကြပါတယ်။

‘ရစ်ဗန်ဝင်းကဲလ်’အကြောင်းကို ကျွန်တော်တို့ငယ်ငယ်က ဖတ်စာ
ထဲမှာ ဖတ်ရတော့ ရယ်စရာလိုလိုပဲ ထင်မိခဲ့တယ်။ ကြီးလာလို့ စဉ်းစား
နိုင်တဲ့အခါမှာတော့ ဘဝပေးသင်ခန်းစာ တစ်ခုပဲလို့ သဘောပေါက်ရတော့
တယ်။ ပညာရေးနဲ့ယှဉ်ရင် သူများတွေ သင်ယူလေ့လာတုန်းမှာ မလေ့လာ
ခဲ့လို့ လွဲရတယ်။ လူမှုရေးနဲ့ယှဉ်ရင် လူအများနဲ့ အလိုက်သင့်အခါသင့်
မဖြစ်ခဲ့လို့ သင်းကွဲအုပ်ကွဲ ဖြစ်ရတယ်လို့ ယူဆနိုင်မယ် ထင်ပါတယ်။
သိပ်လေးလေးနက်နက်တောင် တွေးဖို့မလိုပါဘူး။

‘ရစ်ဗန်ဝင်းကဲလ်’ကို ဇာတ်လိုက်လုပ်ပြီး ရေးထားတဲ့ ပုံပြင်ကလေး
အကြောင်း ပြန်ပြောချင်ပါတယ်။ ရေးသူကတော့ အမေရိကန်စာရေးဆရာ
ဝပ်ရှင်တန်အာဗင်းဆိုသူ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီစာရေးဆရာရဲ့ ‘ပုံကြမ်းများ’
(Sketches)လို့ အမည်ရှိတဲ့ စာအုပ်ထဲမှာ ပါပြီးတော့ ၁၈၁၉ ခုနှစ်မှာ
ထုတ်ဝေခဲ့ပါတယ်။ နှစ်ပေါင်း ၁၈၀ ကျော်ကြာခဲ့ပြီပေါ့။ ပုံပြင်များ၊ စာပေ
များဟာ နှစ်တွေညောင်းပေမဲ့ အမှတ်ရစရာ သင်ခန်းစာကလေးများပါပြီး
လူ့သဘာဝ စရိုက်ကိုဖွဲ့ရင် ဟောင်းပေမဲ့လည်း ကောင်းနေသေးတာပေါ့။
ဒါကို ဂန္ထဝင်မြောက်တယ်လို့ စာပေစကားနဲ့ ဆိုကြပါတယ်။

‘ရစ်ဗန်ဝင်းကဲလ်’ဟာ ပုံပြင်ထဲက ဇာတ်လိုက်ပါ။ သူဟာ သဘော
ကောင်းပေမဲ့ အပျင်းကြီးပြီး ဘာကိုမှ မည်မည်ရရမလုပ်ပါဘူးတဲ့။ ဒါကြောင့်
သူ့ဇနီးကလည်း သူ့ကို အမြဲဆူပါသတဲ့။ တစ်နေ့တော့ ရစ်ဗန်ဝင်းကဲလ်
ဟာ ကတ်စကေးလ်ဆိုတဲ့ တောင်တန်းကို အမဲလိုက်ဖို့ ထွက်ခဲ့ရာမှာ
ဒတ်ချ်လူမျိုးတစ်စုနဲ့ တောထဲမှာတွေ့တယ်။ အဲဒီလူတွေဟာ ခပ်ဆန်းဆန်း
လူပုတွေပါပဲ။ သူတို့ဟာ ‘နိုင်ပင်’ဆိုတဲ့ သစ်သားပုလင်း ကိုးလုံးထောင်တဲ့
ကစားနည်းကို အတူကစားကြတယ်။ ပွဲပြီးတော့ သူတို့က သူ့ကို အရက်
တိုက်တယ်။ ရစ်ဗန်ဝင်းကဲလ်လည်း သူ ပါဝင်သောက်ပြီး အိပ်ပျော်သွား

လိုက်တာ နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကြာသွားတယ်။ သူ့အိပ်ရာက နိုးလာတော့ သူ့အိမ် ရှိရာ ရွာကိုပြန်သွားတယ်။ ဒီအခါမှာ သူ့မိန်းမ မရှိတော့ဘဲ ကွယ်လွန်သွား ပြီ။ သူ့ကလေးတွေလည်း လူကြီးဖြစ်နေပြီ။ သူလည်း အဘိုးကြီးဖြစ်နေပြီ။ သူ့တိုင်းပြည်လည်း သမ္မတနိုင်ငံ ဖြစ်နေပြီ။ သူဟာ အပြောင်းအလဲကို အလိုက်သင့်ထားပြီး ရွာထဲကလူတွေနဲ့ မိတ်သစ်ဖွဲ့ပေါင်းသင်းတဲ့အကြောင်း ပါ။ သူ့ဇာတ်လမ်းဟာ တစ်နည်းအားဖြင့် စာရေးဆရာရဲ့ အမေရိကန် နိုင်ငံကို ပြောတာပေါ့။ အင်္ဂလန်မှာနေရင်း ရေးခဲ့တဲ့ပုံပြင်ပါ။ သူတို့ပြည်တွင်း အပြောင်းအလဲတွေကို ပြောတာပေါ့။ ဒီဇာတ်လမ်းကို ၁၈၆၆ ခုနှစ်မှာ ပြဇာတ်အဖြစ် စင်တင်ကပြခဲ့ပါတယ်။ စောစောပိုင်း အမေရိကန်နိုင်ငံမှာ ဖြစ်ထွန်းတဲ့ ရိုးရာပုံပြင်တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။

ဒီပုံပြင်ဟာ ဂျာမန်ရိုးရာပုံပြင်က ယူတယ်လို့ သိရပါတယ်။ ပုံပြင်က ယူလို့ရတဲ့ ဥပဒေသကတော့ အချိန်ရဲ့အပြောင်းအလဲသဘော၊ ခေတ်ကာလ ရဲ့ပြောင်းလဲမှုသဘောနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်အသစ်မှာ ဆီလျော်လိုက်ဖက်အောင် နေထိုင်သဘောထားနိုင်ရမယ့်သဘောလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ လူ့ဘဝမှာ ဒီလိုအဖြစ်မျိုးကို တွေ့ရတတ်ပါတယ်။

ရိုမန်စ် Romance

‘ရိုမန်စ်’ကို အချစ်ကိစ္စ၊ စိတ်ကူးယဉ်မှု၊ ကဗျာဆန်မှုစတဲ့ အဓိပ္ပာယ်များနဲ့ သုံးနှုန်းကြပါတယ်။ စာပေမှာ ရိုမန်တစ်အဖွဲ့အနွဲ့ရယ်လို့ ဆရာမောင်ထင်က ဆိုပါတယ်။ ဆရာဒဂုန်တာရာကတော့ စစ်ပြီးစကွယ်လွန်သွားတဲ့ ကိုဗဟိန်းကို ‘ဗဟိန်းသို့မဟုတ် ကဗျာ’ဆိုပြီး ‘တစ်ဝက်တစ်ပျက်ရုပ်ပုံလွှာ’ထဲမှာ ရေးသားဖော်ပြထားပါတယ်။ သူဆိုလိုချင်တဲ့ ‘ကဗျာ’ဆိုတာ ရိုမန်စ်ကို ဆိုလိုတယ်လို့ သိရပါတယ်။ သူရေးဖွဲ့တဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ဟာ ကဗျာဆန်တယ်၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့တယ်၊ အနုပညာစိတ်ဝင်စားတယ်ဆိုတဲ့ သဘောမျိုးကိုဆောင် လို့ ဒီဝေါဟာရစာလုံးကို သုံးတယ်လို့ စာရေးသူက ဆိုပါတယ်။

‘ရိုမန်စ်’ဟာ သင်္ကေတဖြစ်တဲ့ မေတ္တာဘွဲ့နဲ့အတူ စိတ်ကူးယဉ်တဲ့၊ လက်တွေ့ဘဝနဲ့မနီးတဲ့ အနုအယဉ်ကိစ္စမျိုးနဲ့လည်း ဆိုင်ပါတယ်။ ဘာသာ စကားနဲ့ပတ်သက်လာရင် ရှေးကဘာသာစာပေဖြစ်တဲ့ လက်တင်ဘာသာက ဆင်းသက်တဲ့ ပြင်သစ်၊ အီတာလျံ၊ စပိန်၊ ပေါ်တူဂီ၊ ရူမေးနီးယား စတဲ့ ဘာသာစကားများနဲ့လည်း စပ်ဆိုင်ပါတယ်။

ဒီဝေါဟာရကို နာမ်အဖြစ်သုံးတဲ့အခါ ရိုမန်တစ်(Romantic)လို့ ခေါ်ပြီး အလှအယဉ်ကိစ္စကို ဖန်တီးသူ၊ တေးဖွဲ့သူ၊ ပန်းချီဆရာတို့ကို ဆိုလိုပါတယ်။ နာမဝိသေသနအဖြစ် ‘ရိုမန်တစ်’ကိုသုံးတဲ့အခါမှာ စိတ်ကူး ယဉ်ခြင်း၊ အနုပညာကို ယိုင်ညွတ်ခြင်း၊ ဆွတ်ပျံ့ဖွယ်ဖြစ်ခြင်း ဆိုတဲ့ သင်္ကေတရသ သဘောတွေနဲ့သွားပြီး ပတ်သက်ဆက်နွှယ်နေပါတယ်။

ရိုမန်တစ်ဝါဒ (Romanticism-ရိုမန်တစ်စစ်ဇင်း)ရယ်လို့ အသုံးအနှုန်းကတော့ ၁၈ ရာစုအချိန်လောက်က ဥရောပစာပေမှာ ပေါ်ခဲ့တဲ့ အဖွဲ့အနွဲ့သဘောများကို ဆိုလိုပါတယ်။ စာပေ၊ အနုပညာ၊ ဒဿန စတဲ့ဘောင်တွေမှာ အကျုံးဝင်ပါတယ်။ စိတ်ကူးယဉ်မှုနဲ့ စိတ်ခံစားမှုတို့ကို အရေးထားပြီး သူ့မတိုင်မီက ဂန္ထဝင်သဘောတို့ကို ပယ်ရှားတဲ့ စာပေအနုပညာ ဖန်တီးမှုဖြစ်ပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်စာပေမှာ ကိုယ်ရေးအတွေ့အကြုံ၊ သဘာဝတရား ခံစားမှု၊ လူသားမန်တို့ရဲ့ အခန်းကဏ္ဍ အရေးပါမှုတို့ကို ဖွဲ့ဆိုတဲ့ အနုပညာရပ်များ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အနုပညာတို့မှာ ခေတ်ကာလကိုလိုက်ပြီး ဂိုဏ်းခွဲများရှိကြသလို ‘ရိုမန်တစ်ဝါဒ’ဟာ သူ့အစုနဲ့သူထွန်းကားခဲ့တဲ့ ဂိုဏ်းတစ်ဂိုဏ်းဖြစ်ပါတယ်။

‘ရိုမန်စ်’ကို မြန်မာမှုပြုခြင်းဟာ ကဗျာပုံစံသက်သက် မဟုတ်ပေမဲ့ ကဗျာသဘော၊ သိမ်မွေ့ချက်သဘောတို့ကို ဆောင်တာမို့ အနီးဆုံးလို့ ဆိုရမယ် ထင်ပါတယ်။ ဆရာဒဂုန်တာရာရဲ့ လူအကြောင်းရေးဖွဲ့တဲ့ ရုပ်ပုံလွှာမှာလည်း သူ့မိတ်ဆွေဇာတ်ကောင်ရဲ့ သိမ်မွေ့မှု၊ သဘောကောင်းမှု၊ ခင်မင်နှစ်လိုဖွယ်ဖြစ်မှုတို့ကို ရေးသားထားတာ ဖတ်ရပါတယ်။

တစ်ခါတုန်းက ကွယ်လွန်သူစာရေးဆရာသော်တာဆွေက သူနဲ့ အလွန်ရင်းနှီးတဲ့ ဆရာငွေဥဒေါင်းအကြောင်းကို ပျော်စေပြက်စေအနေနဲ့ ‘ရိုမန်စ်အာဖ် ငွေဥဒေါင်း’ရယ်လို့ ဆောင်းပါးဝတ္ထုတစ်ပုဒ် ရေးခဲ့ပါသေးတယ်။ ‘ငွေဥဒေါင်း၏ အချစ်ကိစ္စများ’လို့ ဆိုလိုတယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ သူတို့နှစ်ယောက်စလုံးဟာ ဆရာကြီးရွှေဥဒေါင်းရဲ့ သားတပည့်များလို ဖြစ်ကြလို့ ပြောမနာဆို မနာ ရှိကြသူတွေ ဖြစ်ပါတယ်။

စာပေအသီးသီးရဲ့ ရှေးဦးနဲ့ နောက်ပိုင်းပုံစံတွေထဲမှာ အလှအပနဲ့ နူးညံ့သိမ်မွေ့မှုကိုသာ ဖော်ကျူးကြတဲ့ခေတ်တွေ နိုင်ငံတိုင်းမှာ ရှိခဲ့ပါတယ်။ စာပေရဲ့အခန်းကဏ္ဍနဲ့ တာဝန်ဟာ ဖြေဖျော်ဖို့၊ ပညာပေးဖို့၊ ဆင်ခြင်တွေးတောတတ်ဖို့ဆိုတဲ့ လိုအပ်ချက်တွေ ရှိတော့ကာ ‘ရိုမန်စ်’ဟာလည်း လိုအပ်ချက်တစ်ခုပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဘဝပုံရိပ်တို့မှာ ကြည်နူးဆွတ်ပျံ့ရခြင်းဟာ ရသတစ်ခုဖြစ်လို့ အနုပညာပုံစံတိုင်းမှာ ‘ရိုမန်စ်’ သဘောဟာ တိမ်ကောစရာရှိမှာ မဟုတ်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ စိတ်ကူးယဉ်သက်သက်

မဟုတ်ဘဲ လူ့စရိုက်သဘာဝနဲ့ ဒိဋ္ဌဓမ္မ အတွေ့အကြုံများနဲ့ ရောနှောဖို့၊ ယှဉ်စပ်ဖို့ လိုအပ်တယ်ဆိုတာကို ဆရာဆရာများရဲ့ အဆိုအမိန့်ကို လိုက်နာပြီး ဆိုချင်ပါတယ်။

ကျွန်တော်ကတော့ ‘ရိုမန်စ်’ အကြောင်းကို ပြောတဲ့နေရာမှာ ‘ချစ်၊ ရွှင်၊ သနား၊...’ ဆိုတဲ့ ရသကိုးပါး အချုပ်ထဲကစာသားတွေကို သတိရ နေမိပါတယ်။

ရောင်း Round

'ရောင်း'ကို လျှာလိပ်သံနဲ့ထွက်မှ မူရင်းအဓိပ္ပာယ် ပေါ်လွင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ တကယ့် အသံထွက်နဲ့ အနီးဆုံးကတော့ 'ရောင်းနံဒ်'လို့ဆိုမှ ပီပြင်ပါလိမ့်မယ်။ လွယ်ကူအောင် 'ရောင်း'လို့ပဲရေးပြီး ဒီဝေါဟာရနဲ့ ဆက်နွယ်တာကို အတွေးနယ်ချဲ့ခွင့်ပြုပါ။

'ရောင်း'ဟာ ကျွန်တော်တို့ရဲ့နေ့စဉ်ဘဝနဲ့ အတော်များများဆက်စပ်နေပါတယ်။ မြန်မာစကား အရိပ်အဆင်များနဲ့ဆိုရရင် အဝိုင်း၊ အဝန်း၊ တစ်ပတ်လည်၊ ပတ်ပတ်လည်၊ စက်ဝိုင်း၊ ချပ်ပြားဝိုင်း၊ အလုံး၊ အကြိမ်စတဲ့ အဓိပ္ပာယ်များနဲ့သုံးလို့ ရပါတယ်။ ဒီအဓိပ္ပာယ်များဟာ လှည့်ပတ်တယ်၊ တစ်ကျော့ပြန်တယ်၊ ဝန်းရံတယ်၊ ဘက်စုံထောင့်စုံ ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ နေ့စဉ်အမှုကိစ္စများကို ဖော်ပြရာမှာ အလျဉ်းသင့်သလို ဝိဘတ်များ၊ နာမ်များနဲ့ တွဲပြီးသုံးလို့ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

ရောင်းတေဘယ်လ် (**Round Table**)ဆိုရင် စားပွဲဝိုင်းလည်း ဖြစ်တဲ့အပြင် စားပွဲဝိုင်းထိုင်ပြီး ဆွေးနွေးစည်းဝေးတာကိုလည်း ဆိုလိုပါတယ်။ တန်းတူညီမျှ ဆွေးနွေးကြတယ်လို့လည်း ကောက်ယူရတဲ့အခါများ ရှိပါတယ်။ မဲရီး ဂိုး ရောင်း (**Merry-go-round**)ဆိုတာကတော့ လှည့်ပတ်ပြီးစီးရတဲ့ ချားရဟတ်ပါပဲ။ ဖတ်စ်ရောင်း (**First Round**)ဆိုရင် ပထမအကျော့၊ ပထမအချို့၊ ပထမပွဲစဉ်ဆိုတဲ့သဘောနဲ့ သုံးကြပါတယ်။ ယူရူ ဂွေးရောင်း (**Uruguay Round**)ဆိုတဲ့ အစည်းအဝေးတစ်ခုက

တော့ ကုန်သွယ်မှုနဲ့ အကောက်ခွန်ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ စည်းဝေးတဲ့ အစည်းအဝေး ဖြစ်ပါတယ်။

‘ရောင်း’ရဲ့ ပရိယာယ်တွေက အားကြီးပါ။ ရောင်းအောက် **(Round-out)**ဆိုရင် အနားသတ်တယ်၊ အနားနှုတ်ခမ်းကို ဖြေပေးတယ်၊ အစွန်းအကြွင်းမရှိအောင်လုပ်တယ်လို့ ဖြစ်ပါတယ်။

ရောင်း အဘောက်**(Roundabout)**ကျတော့ လှည့်ပတ်သွားရတဲ့ နေရာအဝိုင်းပါ။ လမ်းကြီးလမ်းမပေါ်မှာ ယာဉ်ကြောများကို ထိပ်တိုက် ဖြတ်သန်းရမယ့် နေရာမျိုးမှာ ထိပ်တိုက်မဖြစ်စေဘဲ အရှိန်ကိုလျှော့ပြီး အလိုက်သင့်အဝိုင်းကြီးကို ပတ်သွားနိုင်တဲ့နေရာ ဖြစ်ပါတယ်။

ရောင်း သည် ကလော့**(Round-the-clock)**ဆိုရင် ‘နာရီလက်တံ ပတ်တာနဲ့အမျှ’ လို့ဆိုလိုတာမို့ ၂၄ နာရီပတ်လုံး၊ ဒါမှမဟုတ် အချိန်နဲ့အမျှ၊ နာရီနဲ့အမျှလို့ ပြောတာဖြစ်ပါတယ်။ ရောင်းထရစ်ပ်**(Round Trip)** ကတော့ အသွား အပြန်ခရီး၊ အသွားရော အပြန်ရောလို့ ဆိုလိုပြီး မူလ နေရာကို ပြန်ရောက်တဲ့အထိ ဖြစ်ပါတယ်။ ရောင်းအပ်**(Round Up)**က ဆိုရင် တစ်နေရာရာကို ဝိုင်းရံထားလိုက်တာ၊ ပိတ်ဆို့ထားလိုက်တာဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ရပါတယ်။

လှည့်ပတ်ခြင်းနဲ့ လည်ပတ်ခြင်းဟာ သဘောနှစ်ခု ဆက်နေပြန်ပါ ရော။ နေကကမ္ဘာကို လှည့်ပတ်တယ်၊ ကမ္ဘာက သူ့ဝင်ရိုးပေါ်မှာ လည်ပတ် တယ်လို့ သုံးရိုးစွဲရိုး ရှိကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သံသရာလည်ပတ်တာကို ဘယ်လိုများ အာရုံသိဖြစ်ရမလဲ။ ‘သံသရာချားရဟတ်’လို့ သုံးကြတဲ့ အတွက် ရဟတ်ချားများလည်ပတ်တာနဲ့ လူ့ဘဝကို နှိုင်းလေ့ရှိပါတယ်။ ဒီနေရာမှာတော့ တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆက်စပ်ဖြစ်တာကို ပြောတာပါ။ အဖြစ် အပျက်တွေရဲ့ ရှေ့စဉ်နောက်စဉ် ကိစ္စတွေပါ။ လှည်းဘီး၊ ရထားဘီးများ လည်ပတ်သလို ဒါပြီးရင် ဒါလာရမယ်လို့ ကံသေကံမ တပ်အပ်မပြော နိုင်တဲ့ ကိစ္စမျိုးလည်း ဖြစ်ပါတယ်။

ပြီးတော့ ‘ရောင်း’ကို စက်ရဟတ်နဲ့လည်းတွဲပြီး သုံးပါတယ်။ လည်ပတ်တာကို ‘စက်’လို့သုံးကြတဲ့ ကိစ္စမျိုးမှာပါ။ ‘ရာသီစက်’ဟာ နွေမိုးဆောင်း ပြောင်းတာကို စက်နဲ့တင်စားတာ ဖြစ်ပါတယ်။ စက်ရှိန်

မြင့်တယ်၊ စက်ရှိန်လျှော့တယ်ဆိုတာဟာ လည်ပတ်ခြင်းကို မြန်အောင်၊ နှေးအောင် ဖန်တီးယူတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီကိစ္စကိုပဲ တစ်နည်းကြံဆရရင် ဝှီးလ် (**Wheel**)ဆိုတဲ့ပစ္စည်းဟာ အလုပ်ဖြစ်အောင် လူတို့အစောဆုံး တီထွင်တဲ့အရာပါပဲ။ လူ့ယဉ်ကျေးမှုအစပိုင်းမှာ ပါခဲ့ပါတယ်။ ‘ဘီး’ပေါ့။ သူလည်ပတ်တဲ့အတွက် ဝန်တင်ပြီး ခရီးဝေးလှိုင့်နိုင်တယ်။ ဘီးနှစ်ဘီး ပါတဲ့ ခရီးသွားယာဉ်ကို နှစ်ဘီးယာဉ်ဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်နဲ့ ဘိုင်ဆိုင်ကယ် (ဘိုင်စကယ်) (**Bicycle**)လို့ သုံးလာကြတယ်။ ခြေနဲ့မနင်းရဘဲ စက်နဲ့ လည်အောင်လုပ်ပြီး မြန်မြန်သွားနိုင်ဖို့ စီးနင်းနိုင်တာကို မော်တော်ဆိုင်ကယ် (**Motorcycle**)လို့ အမည်ပေးကြပြန်တယ်။ စက်လို လည်ပတ်လှုပ်ရှား ခြင်းကို ‘မော်တာ’လို့ ဆိုကြတာပါ။

‘ဆိုင်ကယ်’ရဲ့ လည်ပတ်တဲ့သဘောကိုယူပြီး ‘သံသရာ’ဆိုတဲ့အနက် ပေါ်အောင်လို့ ဘဝနဲ့တွဲသုံးကြပါတယ်။ **Life Cycles** ပေါ့။ ဘဝများ ရွှေ့လျားကျင်လည်ပုံပါ။ ဒီအသုံးအနှုန်းကျတော့ အတောမသတ်တဲ့ အရိပ် အဆင်ကိုလည်း ပေါ်စေရမယ်ပေါ့။

‘ရောင်း’ကိုအကြောင်းပြုပြီး လုံးဝန်းတဲ့သဘောကို ဖော်ပြရာမှာ အော့ဗ် (**Orb**)ဆိုတဲ့ အလုံးအဝန်း၊ ဂလုပ် (**Globe**)ဆိုတဲ့ အလုံးအဝန်း တို့လည်း ရှိပါသေးတယ်။ ‘ဂလုပ်’ရဲ့ မူရင်းအဓိပ္ပာယ်က ‘ကမ္ဘာ’ရယ်လို့ ဆိုလိုတာ မဟုတ်ပါဘူး။ ကမ္ဘာရဲ့ ပုံသဏ္ဍာန်ကို စွဲပြီးတော့ ‘ဂလုပ်’ဟာ ကမ္ဘာလုံးဖြစ်လာတာလို့ ဆိုရပါမယ်။

နောက်ထပ်အလုံးအဝန်းကတော့ ဝိုင်းလည်းဝိုင်းတယ်၊ ရှည်လည်း ရှည်တယ်၊ ပြားလည်းမပြားဘူး။ ဒါပေမဲ့ လုံးဝန်းတဲ့သဘောကို ဆောင်တာ ကတော့ သိပ္ပံဝေါဟာရမှာ စက်လုံးလို့ သုံးကြတဲ့ စဖီးယား (**Sphere**) ဖြစ်ပါတယ်။ ‘စဖီးယား’ဟာ ဘီးလိုလိုမိုနိုင်တာပေါ့။ တစ်စတစ်စသုံးရင်းနဲ့ ‘စဖီးယား’ဟာ ‘နယ်ပယ်’ရယ်လို့ အနက်ဆောင်လာပြန်တယ်။ ‘ဩဇာ သက်ရောက်ရာနယ်ပယ်’ကို **Sphere of Influence** လို့ သုံးကြပါတယ်။

ဒါကြောင့် လည်ပတ်ခြင်း၊ လှည့်ပတ်ခြင်း၊ ကျင်လည်ခြင်းတို့ဟာ ‘ရောင်း’ကို အခြေခံပြီး တွေးလို့ရပါတယ်။ တရားသဘောနဲ့ကြည့်ရင် လောကဓံရဲ့ အရိပ်ထင်နေတာကို ရိပ်စားမိပါလိမ့်မယ်။

ဆစ် ဆင့် Sixth Sense

‘ဆဋ္ဌမ အာရုံ’လို့ခေါ်ထိုက်တဲ့အကြောင်းဟာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာအသံထွက် ကြမ်းကြမ်းနဲ့ဆိုရင် ‘ဆစ်ဆင့်’လို့ ဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။ မြန်မာနည်းနဲ့တွက်ရင် ခြောက်ပါးမြောက်အာရုံပါပဲ။ မူလ ကာမဂုဏ်အာရုံငါးပါးနဲ့ဆိုရင် တစ်ပါး ပိုနေသလိုပေါ့။ ပိုနေတဲ့တစ်ပါးဟာ စိတ်ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှာ ‘ဆဋ္ဌမအာရုံ’လို့ သုံးစွဲတာကတော့ သာမန်မသိနိုင်တာကိုသိတဲ့ အာရုံလို့ ဆိုချင်တာလို့ နားလည်ရပါတယ်။ အမြဲတမ်းမဟုတ်တောင် တစ်ကွက်ကောင်းလို၊ ကြွေတစ်လက် ကြက် တစ်ခုနဲ့လိုကိစ္စမျိုးမှာ ကွက်ကျော်မြင်ပြီး အောင်မြင်သွားတာမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ ခုလို အသုံးအစွဲကို ခရစ်နှစ် ၁၈၃၇ ခုနှစ်က စတင်ခဲ့တယ်လို့ အဘိဓာန်က မှတ်တမ်းတင်ထားပါတယ်။

ပြောသာပြောရတယ်။ ‘ဆဋ္ဌမအာရုံ’လို့ခေါ်သင့်တဲ့ ကိစ္စမျိုးထွန်း ပေါက်ဖို့မှာ အတွေ့အကြုံကလည်း ကြွယ်ဝမှ၊ စေတနာသဒ္ဓါတရားလို စိတ်ထားမျိုးလည်းရှိမှ ကြိုကြိုက်ရတတ်တယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ ဒီတော့ စီးပွားရေးမှာ ဆဋ္ဌမအာရုံ၊ လူမှုရေးမှာ ဆဋ္ဌမအာရုံ စသည်ဖြင့် လောက လူမှုကိစ္စတွေမှာ လိုလားစရာရှိပါတယ်။

ဆဋ္ဌမ အာရုံဟာ တီထွင်မှုအာရုံမဟုတ်ဘဲ တွေးတောတွက်ချက် နိုင်မှုအာရုံ ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ စာပေလောကမှာဆိုရင် ဘယ်သူမှ ဖတ်မှာ မဟုတ်ဘူးလို့ စာအုပ်တိုက်အတော်များများက ငြင်းပယ်လိုက်တဲ့

စာမူမျိုးကို ထုတ်ဝေသူနောက်တစ်ဦးက သူ့တွက်ကိန်းနဲ့သူ ဝယ်ယူပုံနှိပ် ထုတ်ဝေလိုက်လို့ ရောင်းမလောက်ဖြစ်သွားရတာတွေ ရှိပါတယ်။ ထုတ်ဝေ သူရဲ့တွက်ကိန်းကောင်းခြင်း၊ အကြောင်းသင့်ခြင်းတို့အပြင် ကံကောင်းခြင်းလို့ ဆိုရမယ့်သဘောလည်း ပါနေပါတယ်။ သာမန်အားဖြင့်တော့ ဒီအဖြစ်မျိုးကို ကြိုကြိုက်ဖို့မှာ ဝီရိယလည်း ရှိရမယ်၊ အတွေ့အကြုံလည်း ရှိရမယ်၊ ထိုးထွင်းသိမြင်မှုအာရုံလည်း ထက်မြက်ရမယ်လို့ဆိုရင်လည်း မမှားပါဘူး။

ခပ်ပေါ့ပေါ့ပြောရင်တော့ ‘ကြွေတစ်လက် ကြက်တစ်ခုနဲ့’ဆိုတာလို၊ ‘ကြက်ကန်းဆန်အိုးတိုးတယ်’ဆိုတာလို ပြောမယ်ဆိုရင်လည်း မငြင်းနိုင်တဲ့ ကိစ္စ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို မှတ်ချက်ပြုတဲ့လူက သူ့လောက် အကွက်မမြင်၊ အဆင့်ဆင့် မတွေးတတ်တာတွေလည်း ပါနိုင်တာပေါ့။

‘ဆစ်ဆင့်’ဟာ ဘဝအောင်မြင်ရေးကို တွန်းပို့နိုင်တဲ့ အခြေအနေ တစ်ရပ်လို့လည်း ဆိုကောင်းပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုရင် အောင်မြင်ဖို့ အခြေခံအကြောင်းများဖြစ်တဲ့ လုံ့လ ဝီရိယတို့၊ အတွေ့အကြုံဆည်းပူးခြင်း သဘောတို့က ပါပြီးသား ဖြစ်နေတတ်တာကိုး။ ပြီးတော့ ‘မရှူးဘဲနှင့် မထူးကဲနိုင်’ဆိုတဲ့ အင်္ဂလိပ်စကားပုံတစ်ခုလည်း ရှိပါတယ်။ **“No man can be a genius unless he is mad”** လို့ ဆိုပါတယ်။ ငယ်စဉ် သိုင်းပညာ လေ့ကျင့်တုန်းက သိုင်းဦးချစ်သန်း(ယခုကွယ်လွန်) ဆရာကြီး အားပေး ရွတ်ပြတာကို မှတ်မိနေတာပါ။ ရူးတယ်ဆိုတာ စာရူးပေရူး၊ ဂီတရူးလို့ ဆိုတာလိုပေါ့။ အကြောင်းအရာ၊ သက်မွေးမှုပညာနဲ့ ဝါသနာ တစ်ခုကို စားလည်းဒီစိတ်၊ သွားလည်းဒီစိတ်၊ အိပ်လည်းဒီစိတ် ဆိုတာ မျိုးကို ဆိုလိုပါတယ်။ ဒီခေတ်မှာတော့ အာရုံဝင်စားစရာတွေ များလွန်းလို့ လူတစ်ယောက်၊ အထူးသဖြင့် အရှိန်ယူနေတဲ့လူငယ်လူလတ်တစ်ယောက်မှာ ဒီစိတ်မျိုးမှ ပူးကပ်နိုင်ပါ့မလားမသိဘူး။

ဒါပေမဲ့ ဒီခေတ်မျိုးဟာ ကျွမ်းကျင်သူပါရဂူမြောက် ဖြစ်ချင်ရင် တစ်မျိုးတည်း၊ တစ်ဘာသာတည်းကို အထူးပြုလေ့လာရတဲ့ စနစ်တွေ ရှိနေပါပြီ။ စပယ်ရှယ်လိုက်ဇေးရှင်း(**Specialization**)လို့ ဆိုပါတယ်။ ကျောင်းသားလူငယ်များဆိုရင် တက္ကသိုလ်များမှာ သူ့ဝါသနာနဲ့သူ လေ့လာ

အောင်မြင်မှုမှတ်တမ်းများနှင့် နှုတ်မေးခွန်းကို အတည်ပြုပြီးတော့ ဆွေးနွေးလမ်းညွှန်တဲ့ ကောင်းဆဲလင်း **(Counselling)** လုပ်ငန်းတွေ ရှိပါတယ်။ ဘဝလမ်းကြောင်းကို လျှောက်ဖို့ ရေလာမြောင်းပေး ပြုလုပ်ပေးတာပါပဲ။ ဒီအထဲမှာ တချို့က ‘တောက်မည့်မီးခဲ တရဲရဲ’ဆိုတာလို ပါရမီရှင်လူထူး ဖြစ်မယ့် ကျောက်ရိုင်းမျိုးကိုလည်း အမှတ်မထင် တွေ့ရတတ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

ပါရမီရှင်လို့ တင်စားခေါ်ခံရလောက်တဲ့ သူတွေမှာ ‘ဆစ်ဆင့်’လို့ ပြောရမယ့် ဆဋ္ဌမအာရုံအတွက် နေရာရှိပြီးသားပါ။ ဒါပေမဲ့ ကြိုးစားအားထုတ်ပြီး အတွေ့အကြုံဆည်းပူးစုဆောင်းတတ်တဲ့လူဆိုရင် ဘယ်ဘဝမှာပဲ အခြေပြုအကြောင်းခံခဲ့ရသည်ဖြစ်စေ ဒီအစွမ်းအစမျိုးကို ရနိုင်မယ်လို့ ယုံကြည်ပါတယ်။ ဒီအကြောင်းကိုပြောရင်းနဲ့ သူ့ခေတ်နဲ့သူ ထင်ရှားခဲ့တဲ့ စိန္တုကျော်သူ ဦးဩတို့၊ ဝန်ဇင်းမင်းရာဇာတို့ကို ရုတ်တရက် သတိရမိပါတယ်။

ဆေးလိပ် Silhouette

‘ဆေးလိပ်’ရယ်လို့ အကြမ်းဖျင်း အသံထွက်ကြည့်နိုင်ပြီး အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကားမှာပါရောက်ရှိနေတဲ့ ပြင်သစ်ဝေါဟာရဟာ မြန်မာလိုအားဖြင့် ‘ဘေးတိုက် ပုံမည်း’လို့ဆိုလိုတာ ဖြစ်ပါတယ်။ မူလက ကိုယ်စိတ်ရွှင်လန်းမှု အနုပညာနဲ့ ပတ်သက်တဲ့စကားလုံး ဖြစ်ပါတယ်။ ပြင်သစ်တို့ရဲ့ အသုံးအနှုန်း ဖြစ်ပါတယ်။ အခုတော့လည်း ရိုးရိုးကိစ္စတွေမှာပါ တင်စားပြီး သုံးစွဲနေ ကြပါတယ်။

ဘေးတိုက်ပုံမည်းများသာ မျက်နှာချင်းဆိုင်မြင်ရတဲ့ ရုပ်ပုံများလို ရုပ်လက္ခဏာအနေအထားကို သဲသဲကွဲကွဲ မမြင်ရတတ်ပါဘူး။ သဲသဲကွဲကွဲ မြင်ရရင်တော့ လူပုံဆိုရင် မျက်လုံးမျက်ဖန်၊ နှာတံနဲ့မေးရိုး၊ ပါးစပ် စတာ တွေကို ကြည့်ပြီး သဘောပေါက်နိုင်တာပေါ့။ ရှုမျှော်ခင်းဆိုရင်လည်း သစ်ပင်၊ တောအုပ်၊ ရေကန်၊ တောတောင်တွေနဲ့အတူ တိမ်ရိပ်၊ ရေရိပ် တို့ကိုပါ အရောင်အသွေးနဲ့ကြည့်မြင်နိုင်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ သစ်ပင်ပန်းမန်တို့ ဆိုရင်လည်း အကိုင်းအလက်၊ ပွင့်ချပ်ပွင့်ဖတ်က စပြီး အရောင်စုံကို ကြည့်သာ မြင်သာရလေ့ ရှိပါတယ်။ ဒီလိုကြည့်ရတဲ့အတွက် တစ်နည်း အားဖြင့် ခံစားမှုအပြည့်အဝ ရနိုင်ပါတယ်။ ထင်မြင်ချက်လည်း ကြည့်သူ မြင်သူအပေါ်မှာ မူတည်ပြီး သဲကွဲရလေ့ရှိပါတယ်။

ဘေးတိုက်ပုံမည်းများကို ကြည့်ရတဲ့အခါမှာတော့ ဒီလိုအခွင့်အလမ်းသာ တတ်ပါဘူး။ ပြီးတော့လည်း အရာဝတ္ထုနဲ့ သက်ရှိတိုင်းကို ဘေးတိုက်

ပုံမည်းအဖြစ် ကြည့်လို့မရပါဘူး။ နောက်ခံ အခင်းအကျင်းရှိမှ၊ ဇာတ်ခုံ ဇာတ်စင်များမှာတော့ နောက်ခံကားလို့ သုံးကြတာပေါ့။ ဘာမှ မရှိရင် တောင်မှ ကောင်းကင်နောက်ခံကြီးလို နေရာကြီးရှိနေမှ။ ဒါမှ မဟုတ်ရင် လည်း သက်ဆိုင်ရာအရာဝတ္ထုတို့၊ သက်ရှိတို့ထက် ကြီးမားအလင်းဖောက် မြင်ကွင်းမျိုးရှိနေမှ ဖြစ်နိုင်ပါလိမ့်မယ်။ ပြီးတော့ ထိုးပေးတဲ့အလင်းရောင် ပေါ့။ ပုံကြမ်းကောက်ကြောင်း ဖော်ပေးနိုင်လောက်တဲ့ နောက်ခံလင်းချင်းမှု ပေါ့။

တချို့ဘေးတိုက် ပုံမည်းများမှာ အင်မတန်တင့်တယ် လှပပါတယ်။ ပုဂံစေတီပုထိုးတွေကို မြူအလင်းဒါမှမဟုတ် နေခြည်နောက်ခံနဲ့ အဝေးက လှမ်းပြီး မြင်ရတာမျိုးကို သတိထားမိကြပါလိမ့်မယ်။ အရုဏ်ဦးနံနက် ခင်းမှာ ဘုံပြာသာဒ် စုလစ်မွမ်းချွန်တွေကို မြင်ရသလိုပေါ့။ လင်းနို့တောင်၊ သပြေရွက်၊ စိုင်ပေါင်၊ ဒယင်(ဒေါင်းရင်)စတာတွေပါပဲ။ ဘေးတိုက်ပုံမည်း မြင်ကွင်းဟာ အနုပညာပန်းပုပစ္စည်း တစ်ခုထောင်ထားသလိုပါပဲ။ ထို့ အတူပဲ ဂျပန်နိုင်ငံ ကျိုတိုတို့၊ နာရတို့၊ အိုဆာကာတို့ စတဲ့ မြို့တွေက ဘုရားကျောင်းတွေကို ဘေးတိုက်ပုံမည်းရိုက်ထားတာ အင်မတန်ကြည့်လို့ ကောင်းပါတယ်။ အပြောက်အမွမ်း အတက်အလက်တွေဟာ မန္တလေး မြို့ရိုးက ပြအိုးနဲ့ ပြာသာဒ်တွေကို နေထွက်ချိန်နဲ့ နေဝင်ချိန်မှာ ကြည့်ရ သလို ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါတင်ပဲလားဆိုတော့ မဟုတ်သေးပါဘူး။ လန်ဒန်က စိန့်ပေါ ကက်သီဒရယ် ဘုရားကျောင်းကြီးတို့၊ ရောမက ဗက်တီကန်မြို့တော်ရဲ့ စိန့်ပီတာ ဘုရားကျောင်းကြီးတွေအပြင်၊ တူရကီနိုင်ငံ အီစတန်ပူမြို့တော် က ဗလီဝတ်ကျောင်းကြီးတို့ဟာလည်း ကောင်းကင်နောက်ခံ မှိန်မှိန်မှာ ဘေးတိုက်ပုံမည်းအဖြစ်နဲ့ အင်မတန်ကြည့်လို့ကောင်းလှပါတယ်။ ကောင်းကင် ဘက်ကို ပင့်ပြီးကြည့်တဲ့အခါ မိုးကိုစွင့်တက်နေပုံက အနုပညာသဘောနဲ့ လှချင်တိုင်း လှနေတယ်လို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ အာဂရမြို့က မဂိုဘုရင်ရှာဂျဟန်ရဲ့ ချစ်သူဗိမာန် ကျောက်သလင်း ဗိမာန်ဟာလည်း ရေပြင်က ရှေ့ကခံပြီး တိမ်လွှာက နောက်ခံပြုတဲ့ နေ့အခါရှုခင်းလို နေဝင်ရီတရော နောက်ခံနဲ့ ရှုခင်းဟာလည်း လှပပါတယ်။ မင်နာရက်

(Minaret) လို့ သူတို့ခေါ်တဲ့ ပြအိုးတွေဟာ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ပြာသာဒ်တွေ လို့ပါပဲ။

ခုလိုအရှေ့တိုင်းနဲ့ အာရှအနုပညာတွေမပါဘဲနဲ့ နယူးယောက် မြို့ကြီးတည်ရာ မန်ဟက်တန်ကျွန်းရဲ့ တိုက်တာများဆိုရင်တောင်မှ အဖျား ရှူးသွားတဲ့ တိုက်တာတွေ၊ လေးထောင့်စပ်စပ်နဲ့ လွင့်ပျံနေတဲ့ တိုက်တာ တွေဟာ အကျည်းတန်အလှတစ်မျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်လို ဂရိုးတက် ဗြူတီ (Grotesque Beauty) လို့ ဆိုရမယ် ထင်ပါတယ်။

ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးက ဘေးတိုက်ပုံအတိုင်း မိုးသားနောက်ခံ၊ မိုးပြာနောက်ခံတွေနဲ့ ကြည့်ပြီး ဖူးရရင် ပိုပြီးသပ္ပာယ်ကြည်ညိုစရာဖြစ်ရုံမက မြန်မာ့ဦးစွန်းတစ်မျိုးကို ဖော်ဆောင်နေသလိုပါပဲ။

ဒါကြောင့် ဘေးတိုက်ပုံများဟာ အတွင်းမှာ ဘယ်လိုကိန်းအောင်း မှုတွေ ရှိသလဲလို့ ဆင်ခြင်နိုင်စရာ ရှိတယ်လို့တောင် ထင်မိပါတယ်။ အဆောက်အအုံတို့၊ ရှုခင်းတို့မဟုတ်ဘဲ လူကိုဆိုပါတော့။ လူတွေကိုလည်း ဘေးတိုက်ပုံအဖြစ်နဲ့ ကြည့်တဲ့အခါ ကိုယ်ဟန်ကိုတွေ့နိုင်ပါတယ်။ ကြည့် တတ်ရင် မော်သလား၊ ကြော့သလား၊ တင့်တယ်သမှု ရှိသလားဆိုတာတွေ ကိုပေါ့။ လူပုံသက်သက်ကိုကြည့်ရင် ဝမ်းဗိုက်ရွံ့သလား၊ လက်ပြင်ကိုင်း သလား ဆိုတာတွေကိုပေါ့။ ဒီအမူအရာတွေနဲ့ဆက်ပြီး တွေးတတ်မယ် ဆိုရင် စိတ်အနေနဲ့ အမူအရာကိုပါ မှန်းကြည့်နိုင်ပြီပေါ့။ ဒါကတော့ ရုပ်မြင်ကွင်းမဟုတ်ဘဲ စိတ်မြင်ကွင်းဘက်ကို ရောက်သွားပါပြီ။ ဒီအခါ သူ့နောက်ခံအကြောင်းနဲ့လည်း ယှဉ်ကြည့်ရပါလိမ့်မယ်။ ဘေးတိုက်ပုံမည်း ဟာ လူ့စရိုက်ကိုလေ့လာမှုအထိ နယ်ကျယ်တဲ့ကိစ္စရယ်လို့ ဆိုချင်ပါတယ်။

စမတ် Smart

‘စမတ်’ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းဟာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးတဲ့နောက်ပိုင်းမှ ကျွန်တော်တို့ပတ်ဝန်းကျင်မှာ ရေပန်းစားလာတယ်လို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ မြန်မာလိုပြောရမှာတောင် ဒီစကားလုံးက ခုထက်ထိ တွင်ကျယ်နေတုန်း ဖြစ်ပါတယ်။ အသံတိုပြီး အသံထွက်မရှုပ်ထွေးဘဲ စခန်းသင့်သလိုရောယှက် သုံးစွဲနိုင်လို့ တွင်ကျယ်ရတယ်လို့ အောက်မေ့ပါတယ်။ ဒီဝေါဟာရမတိုင်မီ ကတော့ စတိုင်(Style)ဆိုတဲ့စကားကို အဓိပ္ပာယ်ဆင်တူသဘောနဲ့ အသုံး များပါတယ်။

ဟိုတုန်းက လူငယ်တွေအတွက် ခေါင်းလိမ်းဆီတစ်မျိုးကို စတိုင်လို့ (Stylo)လို့ နာမည်ပေးပြီး ရောင်းချလို့ လူကြိုက်များခဲ့တာကို မှတ်မိရ တယ်။ သူ့လိုပဲ ခပ်ဆင်ဆင်သဘောနဲ့ သုံးစွဲတာကတော့ ‘ဂိုက်’ဆိုတဲ့ စကားပါပဲ။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ(Gait)ဆိုတဲ့ ဟန်ပန်အဓိပ္ပာယ်ကို အရင်း တည်တာ ဖြစ်မယ်ထင်တယ်။ အဓိပ္ပာယ်က ‘ဟန်ပန်’ပေါ့။ ‘စတိုင်’က လည်း ‘ဟန်ပန်’ပါပဲ။ အခုတော့ ‘စတိုင်’ဆိုရင် တစ်လုံးတည်းမဟုတ်ဘဲ လိုက်ဖက်စတိုင်(Lifestyle)ဆိုပြီး အနေအထိုင်ခလေးကို ကျယ်ပြန့်တဲ့ အဓိပ္ပာယ်နဲ့ သုံးစွဲလာကြပြန်တယ်။ ‘စမတ်’ကတော့ ခုထိပန်းပန်လျက်ပါ။

‘စမတ်’ဟာသပ်ရပ်တယ်၊ကောင်းမွန်တယ်၊တော်တယ်၊စိတ်တိုင်းကျ ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ အခြေအနေများကို ဆောင်ပါတယ်။ အရပ်သုံးမှာတော့ ‘စမတ်ကျတယ်’လို့ သုံးတဲ့အပြင် အားရပါးရ ပြောတဲ့အခါမှာတော့

‘စမတ်ကို ဂွမ်နေတာပဲ’လို့ ပြောလေ့ရှိပါတယ်။ ‘ဂွမ်’ကအော့ မြန်မာလည်း မဟုတ်၊ အင်္ဂလိပ်လည်း မဟုတ်ဘဲနဲ့တွဲပြီးသုံးတဲ့ အသံထွက်စာလုံးဖြစ်ပါတယ်။ လူရွှင်တော်ပြက်လုံးများကနေ စခဲ့သလားလို့ ထင်ရတယ်။

‘စမတ်’နေရာကို အစားထိုးချင်သလိုရှိတဲ့ ဘန်းစကားကတော့ ‘မိုက်တယ်’ဆိုတဲ့ အပြောဖြစ်လိမ့်မယ် ထင်ပါတယ်။ ‘စမတ်’ဆိုတဲ့ နာမည်ကို အပ်ချုပ်ဆိုင်တစ်ခုကလည်း ယူပါတယ်။ အထည်အဝတ်တွေမှာလည်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ ‘စမတ်’စာလုံးပေါင်းပါတဲ့ တံဆိပ်တွေ တွေ့ရပါတယ်။ ဓာတ်တူနံတူ မိတ်ဖက်ယူတာပေါ့။ ‘စမတ်’ကို ဖက်ရှင်နဲ့တွဲပြီး စဉ်းစားမယ် ဆိုရင်တော့ ပုံသေကားကျမဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ဖက်ရှင်တို့ရဲ့ ပေါ်ပင်ပြောင်းလဲမှု အတိုင်း ပြောင်းလဲတဲ့သဘောနဲ့ ‘စမတ်’အမျိုးမျိုးရှိတာကို နှိုင်းယှဉ်ရပါ လိမ့်မယ်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာသုံးတဲ့ နိုင်ငံတကာဝေါဟာရမှာလည်း ‘စမတ်’ရဲ့ အနက်တွေက တိုးပွားလို့လာပါတယ်။ ဒီဝေါဟာရဟာ မတိမ်ကောဘဲ စွဲမြဲနေတဲ့အပြင် လူရဲ့ဟန်ပန် အရည်အသွေးအဖြစ်က တိုးချဲ့ပြီး လူသုံး ပစ္စည်းတွေရဲ့ အစွမ်းအစနဲ့ကောင်းခြင်း၊ သာလွန်ခြင်းတွေအထိ သုံးကြပါတယ်။ သိပ္ပံနည်းနာနဲ့ကိရိယာများ တိုးချဲ့တီထွင်ကြတဲ့ခေတ်မှာ တကယ် ရှိတဲ့အဖြစ် ပစ္စည်းကိုသာမဟုတ်ဘဲ ဖြစ်စေလိုလို့ မျှော်မှန်းတဲ့ ပစ္စည်းတွေ အထိ စိတ်ကူးနဲ့ အမည်ပေးလာကြပါတယ်။

စမတ်အော့ဗ်ဂျက်(Smart Objects)ဆိုတဲ့ အရာဝတ္ထုပစ္စည်းများ ကိုဆိုရင် ဒီပစ္စည်းတွေဟာ အာရုံခံတတ်မယ်၊ သူတို့ကို လူကခိုင်းစေလို့ ရမယ်၊ အခြားကိရိယာပစ္စည်းများနဲ့ ချိတ်ဆက်ပြီး သူတို့ဘာသာ အလုပ် လုပ်လို့ ရမယ်ဆိုတဲ့ အရည်အသွေးတွေ ပါလာရမယ်လို့ ယေဘုယျ သက်မှတ်ချက်ရှိပါတယ်။

မီးဖိုချောင်သုံးပစ္စည်းတွေကို စမတ်ကစ်ချင်ယူတင်းဆဲ(Smart Kitchen Utensils)၊ လိုသလို ခိုင်းစေရိုက်ကူးနိုင်တဲ့ ဓာတ်ပုံကင်မရာကို Smart Camera ၊ မြေပုံဖတ်ပြီး သူ့အလိုလို ခရီးလမ်းကြည့်ပြီးမှ ရှောင်တိမ်းမောင်းနှင်နိုင်မဲ့ ကားမျိုးကို Smart Car ၊ ထိုင်ရာမထ ပိုင်ရှင် လိုအပ်ချက်ကို အလိုအလျောက် ပြသပေးနိုင်တဲ့ ရုပ်မြင်သံကြားစက်ကို

Smart TV၊ သို့အလိုလို ဖတ်ပြပေးပြီး သုတ၊ ရသကို ခံစားစေနိုင်မယ့် စာအုပ်မျိုးကို **Smart Book** စသည်ဖြင့် တီထွင်လုပ်ကိုင်တာ ရှိသလို တွေးခေါ်မြော်မြင်လာတာတွေလည်း ရှိပါတယ်။ စမတ်အဲယားပလိန်း **Smart Airplane** ဆိုရင် အထိန်းအကျောင်းကိစ္စအား လူလုပ်စရာမလိုဘဲ လိုရာခရီးသို့ တင်ဆောင်မောင်းနှင်နိုင်တာမျိုးကို စိတ်ကူးထုတ်ကြတာပါ။ စမတ်ဗုံး **Smart Bomb** ဆိုတဲ့ ဗုံးလက်နက်ကတော့ မြေပြင်ကိုရောက်ရင် ကြိုချတဲ့ နေရာကွက်ကွက်မှာသာထပြီး ပေါက်တာမဟုတ်ဘဲနဲ့ ရည်ရွယ်တဲ့ ရန်သူ ရှိရာလိုဏ်ဂူ၊ လျှိုမြောင်အတွင်းကိုပါ ဝင်ပြီးပေါက်ကွဲတဲ့ လက်နက်မျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ သုံးတဲ့နေရာမှာ သုံးနေကြတယ်လို့ ကြားရပါတယ်။ ဒီတော့ ‘စမတ်’ ကိရိယာ ပစ္စည်းများဟာ အာရုံသိလို အစွမ်းအစမျိုးပါဝင်စေတဲ့ သဘောရှိပါတယ်။ ခိုင်းလို့ ရအောင် အစီအစဉ်တော့ ထည့်ပေးရတာပေါ့။ တွေးခေါ်တတ်တာ မဟုတ်သေးဘဲနဲ့ ခိုင်းသလိုလုပ်တတ်တဲ့ ယန္တရား သဘောပဲ ဖြစ်တယ်။

‘စမတ်’ တွေ တစ်သိတစ်တန်းကြီးရှိအောင် စိတ်ကူးထုတ်ကြတဲ့ အထဲမှာ စမတ်အထည်၊ စမတ်မီးဖို၊ စမတ်ဖိနပ်၊ စမတ်ဂေဟာ၊ စမတ် ခွဲစိတ်ကိရိယာ စသည်ဖြင့် အမည်တွေ ရှိပါသေးတယ်။

သူတို့က ဆန်းပြားတယ်၊ စိတ်အလိုကျဖြစ်စေမယ်ဆိုတဲ့ မျှော်လင့် ကျေနပ်စရာ အကြောင်းများကိုဆောင်ပေမဲ့ ဉာဏ်ကောင်းတယ်၊ စာတော် တယ်၊ ဝတ်စားပုံသပ်ရပ်တယ်၊ အရိပ်အကဲသိတယ်ဆိုတဲ့ ပင်ကို လူရည် လူသွေးများ ထွန်းကားဖို့လည်း ‘စမတ်’ခေတ်မှာ ဆက်ပြီးလိုနေဦးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ တိုးတက်ထွန်းကားချင်ရင် ‘စမတ်’သဘောကို အားကျ တုပပြီး ပေါက်မြောက်အောင်လုပ်ဖို့ပါ။

စတင်ဒတ် Standard

မကြာမီက ကုမ္ပဏီကြီးတစ်ခုဟာ ပစ္စည်းသစ်ဈေးကွက်တင်ပွဲ ပြုလုပ် ရာမှာ သူတို့လူသုံးကုန်ပစ္စည်းမျိုးအကြောင်းကို ရှင်းလင်းဟောပြောဖို့ အတွက် မေတ္တာရပ်ခံလို့ ကူညီခဲ့ရပါတယ်။ သူတို့ပစ္စည်းက လျှပ်စစ် လူသုံးကုန်ပစ္စည်းပါ။ ကိုယ်ကတော့ ဒီပစ္စည်းမျိုးရဲ့ နောက်ခံအကြောင်းနဲ့ တွင်ကျယ်ထိရောက်ပြီး ချွေတာရာလည်းရောက်အောင်ဖြစ်တဲ့ ကိစ္စတွေ အကြောင်းကို ဟိုတယ်ကြီးတစ်ခုက ပရိသတ်ရှေ့မှာ ရှင်းလင်းပြောဆို ခဲ့ရပါတယ်။ အဲဒီ ဈေးကွက်တင်ပွဲမှာ ထုတ်လုပ်သူတို့က စတင်ဒတ် (Standard)အကြောင်းကို ရည်ညွှန်းပြောတာ သတိထားမိရပါတယ်။

‘စတင်ဒတ်’ဆိုပေမဲ့ တစ်လုံးတည်း မဟုတ်ပါဘူး။ အိုင်အက်စ်အို (ISO)လို့ ဆိုပါတယ်။ နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းအဖွဲ့အစည်းပေါ့။ သူတို့ ပစ္စည်းကို အိုင်အက်စ်အိုက ထောက်ခံအသိအမှတ်ပြုထားတဲ့ တံဆိပ် လက်မှတ်တွေကိုလည်း ဒီပွဲမှာ တင်ပြထားခဲ့ပါတယ်။ တကယ်တော့ ဈေးကွက်တင်ပွဲမှာ စားသုံးသူတွေထက် ဖြန့်ချိရောင်းချသူတွေကို အသိ ပေးပြီး ကုန်ပစ္စည်းလူသိများအောင် ရည်ရွယ်တဲ့ပွဲမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။

အိုင်အက်စ်အိုဟာ တော်တော်ဩဇာကြီးမားပုံရပါတယ်။ ဥရောပ တိုက်ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံမှာ အခြေစိုက်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ‘စတင်ဒတ်’ ဟာ ‘အဆင့်အတန်း’ ‘စံချိန်စံညွှန်း’လို့ ဆိုလိုတာပေါ့။ ကုန်ပစ္စည်းတစ်ခုကို သူတို့က ရှိအပ်တဲ့ အရည်အသွေး၊ စံချိန်စံညွှန်းတို့နဲ့ညီမညီ စစ်ဆေးပြီး

အဆင့်အတန်းသတ်မှတ်၊ လက်မှတ်ထုတ်ပေးတာပေါ့။ သူတို့မှာ ရှိအပ်တဲ့ ဖြောင့်မတ်မှန်ကန်ခြင်း **(Integrity)**လည်း ရှိရမှာပေါ့။ အကြောင်းအပေါင်း သင့်တိုင်း အမှန်အကန်ရယ်လို့ စစ်ဆေးမှန်ကန်ကြောင်း ထုတ်ပေးနေရင် ဘယ်သူမှ အယုံအကြည်ရှိတော့မှာ မဟုတ်ဘူး။ တကယ်ကတော့ ဝယ်ယူ စားသုံးသူတွေ အယုံအကြည်ရှိဖို့ လိုတာပေါ့။

ကမ္ဘာပေါ်မှာ နိုင်ငံတကာအတွက်သာမက တိုင်းပြည်နိုင်ငံအလိုက် အလားတူ အဖွဲ့အစည်းတွေ တော်တော်များများ ရှိလိမ့်မယ်လို့ ထင်ရပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ဆီမှာတောင်မှ ကျန်းမာရေးအတွက် အန္တရာယ်ရှိနိုင်တဲ့ အစားအသောက်တွေ၊ လုပ်ငန်းခွင်အန္တရာယ်ရှိနိုင်တဲ့ ပစ္စည်းတွေ၊ အသွားအလာ အန္တရာယ်ပေါ်နိုင်တဲ့ ယာဉ်တွေကို စစ်ဆေးပြီး လိုအပ်တာကို ထုတ်ပြန် အသိပေးရမှာကို လုပ်ပေးတဲ့ ဌာန/အဖွဲ့အစည်းတွေ ရှိနေပါတယ်။ သရေစာယိုစိုတို့မှ မသင့်လျော်တာတွေ တွေ့နိုင်ပါတယ်။ ဆေးဝါးတွေကို ဓာတ်ခွဲစမ်းသပ်ကြည့်ပေးတယ်။ စက်ရုံဘိုင်းလာ ရေနွေးအိုးတွေကို အချိန်မှန်စစ်ဆေးတဲ့ လုပ်ငန်းရှိတယ်။ မော်တော်ယာဉ်များဆိုရင် လမ်းပေါ်မှာ မောင်းသင့်မသင့်**(Road Worthiness)**ကို အချိန်မှန် စစ်ဆေးပေးပါတယ်။ လေယာဉ်ပျံဆိုရင် လေကြောင်းပျံသန်း မောင်းနှင်ဖို့ သင့်မသင့် **(Air Worthiness)**ဆိုတာမျိုးတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါတွေလည်း ‘စတင်းဒတ်’နဲ့ ဆိုင်ပါတယ်။

ဒီကတစ်ဆင့်တက် တွေးရရင် အဆင့်ရှိဖို့၊ အသုံးဝင်ဖို့၊ တန်းဝင်ဖို့ ဆိုတာ ပစ္စည်းသစ်မှာ အရည်အသွေးကောင်းဖို့ လိုအပ်သလို အမြဲသုံးနေတဲ့ ပစ္စည်းများမှာလည်း ‘စတင်းဒတ်’ဖြစ်ဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဒါကို စံချိန်မီတယ်လို့ ဆိုကြတယ်။ အလေးတင်းတောင်းဆိုရင် စံကိုက်ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုကြတယ်။ ‘သမာဓိ’ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းကိုတောင် မှန်ကန်ခြင်း၊ အဆင့်မီခြင်းသဘောလို့ သုံးစွဲကြပါတယ်။ ရွှေဆိုရင် အရည်မီတယ်လို့ သုံးကြတာပါပဲ။

‘စတင်းဒတ်’ဖြစ်အောင် သုံးကြတဲ့နေရာမှာ အတိုင်းအတာ၊အတွက်အချက်၊ ချိန်ဝန်၊ ချင့်ဝန်တို့မှာ အချင်းချင်းကိုက်ညီပြီး သုံးရတဲ့ စနစ်တွေ ရှိပါတယ်။ ဒသမစနစ်နဲ့ ပေါ၊ပေါင် စနစ်တို့လိုပေါ့။ ဒသမစနစ်နဲ့ တွက်ချက်

တိုင်းတာခြင်းကို မက်ထရစ်စနစ်လို့ ခေါ်ကြပါတယ်။ ဒါလည်း ၁၀၈၈၈၈၈၈
ကို အခြေပြုတဲ့ ဒသမ စနစ်ကို ဆိုလိုတာပါ။ ပေ၊ ပေါင် စနစ်ကတော့
မြီတိသျှ စနစ် ဖြစ်ပါတယ်။ အလေးချိန်နဲ့အခြင်အတွယ်မှာလည်း ဆက်ဆံ
သူချင်း ညီညွတ်မှ အဆင်ပြေပါတယ်။ ‘စတင်းဒတ်’ထားဖို့ပေါ့။

ဒီကိစ္စများဟာ ပြည်သူအများ နေ့စဉ်သုံးနေပြီး၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်
ကားရတဲ့ အခြေခံများ ဖြစ်လေတော့ ကိုက်ညီထားခြင်းမရှိဘဲ အလုပ်
မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ သာသူနာသူတွေ ရှိလာပြီး ရှုပ်ထွေးကုန်နိုင်ပါတယ်။

အခြင်အတွယ်မှာလည်း စက္ကူကိုအထုပ်လိုက်၊ အရွက်လိုက်၊ အလေး
ချိန်အလိုက်၊ ရေနံ၊ ဓာတ်ဆီ စသည်တို့ကို စည်လိုက်(ဂါလန်လိုက်)၊
ဆေးဝါးဓာတုပစ္စည်း စသည်တို့ကို ဂရမ်တို့၊ မီလီဂရမ်တို့ ပမာဏအလိုက်
ထုတ်ရတာကို သုံးစွဲရပါတယ်။

ချဉ်ပေါင်ရွက်၊ ကန်စွန်းရွက်တို့ကို တစ်စည်း။ ငါးကလေး၊ ပုစွန်
ကလေးတို့ကိုတစ်ပုံ စတာမျိုးက ပုံမှန်မဟုတ်တော့ ဒီလိုအလွယ်တကူ
ပုံတိုက်ပါပဲ။ ဒါကြောင့် ‘စတင်းဒတ်’ဖြစ်တဲ့ စံချိန်စံညွှန်းများကို သိရှိ
လိုက်နာရအောင်လို့ စာအုပ်စာတမ်းများလည်း ထုတ်ထားရလေ့ ရှိပါတယ်။
ကိစ္စအားလုံးအတွက် မဟုတ်ဘူးပေါ့။ ကျွန်တော်တို့ဆီမှာ စီမံကိန်းနဲ့
ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ဝေတဲ့ ‘တွက်ချက်မှုအမျိုးမျိုးနှင့် ပတ်သက်
သည့် စံနှုန်းများ’ဆိုတဲ့စာအုပ်ဟာ အတော်အသုံးဝင်ပါတယ်။ အလေးချိန်၊
အခြင်အတွယ်၊ အလျား၊ ဧရိယာ၊ ထုထည်နဲ့ ပစ္စည်းအမျိုးမျိုး အကြောင်း
အပြင် အပူတိုင်း၊ ဓာတ်အားတိုင်း စနစ်ကအစ နှိုင်းယှဉ်ပြီး ဖော်ပြထား
ပါတယ်။ အားလုံးဟာ ‘စတင်းဒတ်’တွေပေါ့။

ဒါပေမဲ့ ‘စတင်းဒတ်’ဟာ ဒီလိုအတိုင်းအတာမျိုးတင် မဟုတ်ဘဲနဲ့
လူတစ်ဦးချင်းဆိုရင် ဘဝအရည်အသွေး အတိုင်းအတာတွေ အဆင့်မီပြီး
အလုပ်ဖြစ်ဖို့လည်း လိုအပ်ကြောင်း ပြောလိုပါတယ်။ လူသားစွမ်းရည်
တန်းမီဖို့ပါ။

စတီရီယိုတိုက်ပ် Stereotype

‘စတီရီယို’ဆိုတဲ့ စကားလုံးကို ကျွန်တော်တို့ နားယဉ်နေကြပါတယ်။ နားမယဉ်ဘဲ နားထွေးနေတဲ့အခါ စတူဒီယို(Studio)နဲ့ မှားပြီးတောင် အသံထွက်မိကြပါသေးတယ်။ စတီရီယိုတေးသံဆိုတာကို နားမဆင်ဖူးတဲ့ သူမရှိသလောက်ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ ‘စတီရီယိုတိုက်ပ်’ဆိုတာကတော့ ခြားနား ပါတယ်။

ဝေါဟာရဆင်းသက်ရာ မူရင်းကတော့ သူတို့ချင်းအတူတူ ဖြစ်ပါတယ်။ အခုအင်္ဂလိပ်ဘာသာမှာ တွင်ကျယ်နေတဲ့ စတီရီယိုဟာ မူလ ဂရိဘာသာစကားက မြစ်ဖျားခံခဲ့တာပါ။ အမာခံဖြစ်တယ်၊ ထုထည် ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ ပင်ရင်းအဓိပ္ပာယ် ရှိပါတယ်။ ရုပ်လုံးရုပ်ကြွ သဘော ကိုလည်း ဆောင်ပါတယ်။ စတီရီယိုကို ကျွန်တော်တို့ဆီမှာ စပြီး ကြားရ တုန်းက နိုင်ငံခြားရုပ်ရှင်တွေမှာ အသံထွက်ရုပ်ရှင်ကားများဟာ ရိုးရိုး အသံထွက်ကားမဟုတ်ဘဲနဲ့ လေးဖက်ပတ်ပတ်လည်က အသံပြုနေသလို၊ ပြောနေသလို ကြားရတဲ့အသံမျိုး ဖန်တီးထားတာကိုဆိုလိုပါတယ်။ အသံရဲ့ ထုထည်အတိုင်း သဘာဝကျကျ ကြားရတာဖြစ်ပါတယ်။ ပစ်ခတ်သံ၊ တိုက်ခိုက်သံ၊ ပေါက်ကွဲသံတွေဆိုရင် ပိုပြီး ပီပြင်တာပေါ့။ ရုပ်ရှင်မှာ လူနဲ့ မခြား ပုံရိပ်တွေလှုပ်ရှားဟန်တွေ တွေ့ရသလို အသံဗလံကိုလည်း အစစ်အမှန်သဘောမျိုးနဲ့ ကြားရတာဖြစ်လို့ စတီရီယိုမြင်ကွင်းဟာ ပိုပြီး အသက်ဝင်နေပါတယ်။

အသံမှာ ပတ်လည်ဝန်းကျင်က ကြားရတဲ့အသံမျိုးကို စတီရီယိုဆိုတဲ့စကားနဲ့သုံးစွဲသလိုပဲ ရုပ်ကိုလည်း မျက်မြင်ရုပ်ကြွဖြစ်အောင် စတီရီယိုနည်းနဲ့ ပုံဖော်ကြည့်လို့ ရပါသေးတယ်။ ရုပ်ရှင်ရုံထဲမှာ အနီတစ်ဖက်၊ အပြာတစ်ဖက် တမင်လုပ်ပေးထားတဲ့ ပလတ်စတစ် မျက်မှန်ကလေးနဲ့ တပ်ပြီးကြည့်ရင် ပိုပြီးရုပ်ကြွတဲ့ အတတ်မျိုးကိုလည်း စတီရီယိုရုပ်သွင်လို့ ခေါ်ပါတယ်။ ဒါကိုသရီးဒီ (Three D)ဆိုပြီး ခေတ်စားခဲ့ပါတယ်။ ‘သရီးဒီ’ ဟာ အတိုင်းအတာသုံးမျိုး (Three Di-mension)ကိုအပြင်မှာ ကြည့်ရတဲ့ အတိုင်းပါပဲ။ ခုတော့ ရုပ်ရှင်ကားတွေမှာ မျက်မှန်မတပ်ဘဲ အဝေးအနီး သဘောနဲ့ အလင်းအမှောင်ပေးပြီး ထောင့်စုံက ရိုက်ကူးကြလို့ ‘သရီးဒီ’ အာရုံမျိုးနဲ့ အတော်နီးစပ်နေပါပြီ။

နောက်ထပ် စတီရီယိုသဘောတစ်မျိုး တစ်ခုလည်း ရှိပါသေးတယ်။ အဲဒါဟာ ခုဆောင်းပါးမှာအဓိကပြောချင်တဲ့ အကြောင်းပါ။ တစ်ခါတုန်းက မြို့လယ် စာအုပ်ဆိုင်တန်းမှာ စာအုပ်ရှာနေတဲ့ မိတ်ဆွေစာရေးဆရာ တစ်ဦးကိုတွေ့လို့ “ဘာတွေရှာနေသလဲဗျ” လို့ နှုတ်ဆက်ရင်း မေးတော့ သူက “စတီရီယိုတိုက်ပ်ကလေးများ ရမလားလို့ဗျာ” လို့ ပြုံးကျဲကျဲနဲ့ ဖြေပါတယ်။ သူက အပျော်သဘောပြောတာပါ။ ဆိုလိုတာကတော့ အင်္ဂလိပ် စာအုပ်တွေထဲက ကိုယ့်အယူအဆလိုလို၊ ကိုယ်ပိုင်အတွေးလိုလိုနဲ့ ပုံတူ ကူးချပြီး ဘာသာပြန်ဖို့ စာရှာတာရယ်လို့ ငေါ့တော့တော့လုပ်ပြီး ပြောလိုက်တာပါ။

ဒီတော့ ပုံတူကူးယူတာကို ‘စတီရီယိုတိုက်ပ်’ လို့ ခေါ်တာပေါ့။ ခဲစာလုံးပုံသွင်းပြီး ပုံနှိပ်ရတဲ့စာလုံးတွေ၊ အရုပ်တွေကိုလည်း ဒီနာမည်နဲ့ပဲ ခေါ်ပါတယ်။ မူသေ၊ ပုံသေအတိုင်းဖြစ်တာကို ဆိုလိုပါတယ်။ ပြီးတော့ ကိုယ်ပိုင်ဖန်တီးမှုမပါတာ၊ ကိုယ်ပိုင်ဟန်မရှိဘဲ တခြားဟန်တစ်ခုခုကို ယူငင် အသုံးပြုတဲ့ ကိစ္စမျိုးအထိ အကျုံးဝင်ပါတယ်။ နောက်တစ်နည်း တွေးကြည့် ပြန်ရင် တစ်ပုံစံတည်းပဲ၊ ပုံတူထပ်တူပဲ၊ ဒီပုတ်ထဲက ဒီပဲမျိုးပဲလို့ ထူးမခြားနား ဖြစ်တဲ့အကြောင်းကို ဆိုလိုတာပါ။ စကားစပ်တစ်ခုခုနဲ့ ဆက်စပ်ပြောရတဲ့ အခါ ဘမျိုး ဘိုးတူပဲ၊ တစ်ပြတ်တည်းပဲ၊ ချွတ်စွပ်ပဲဆိုတဲ့ တင်စားမှုမျိုးနဲ့ လည်း သုံးနိုင်ပါတယ်။

‘စတီရီယိုတိုက်ပ်’ရဲ့ သံတူကြောင်းကဲ့ အသုံးအနှုန်းကတော့ စိတ်ပညာသဘောနဲ့ သုံးနှုန်းတာ ဖြစ်ပါတယ်။ လူမှုဆက်ဆံရေးမှာ တစ်ဦးကို တစ်ဦး အထင်အမြင်အစွဲအလမ်း ရှိတာတွေနဲ့ ပတ်သက်ပါတယ်။ ကြိုက်တာကိုပြောရင်ဖြစ်ဖြစ်၊ မကြိုက်တာကိုပြောရင်ဖြစ်ဖြစ် စတီရီယိုတိုက်ပ် သဘောနဲ့ သုံးကြပါတယ်။ ဒီလိုပြောတဲ့အခါ ဆိုရိုးရှိတာကိုလည်း အခြေပြုကြသလို ကိုယ့်အစွဲအလမ်းနဲ့ ကိုယ်ခံယူတဲ့ ကိစ္စမျိုးလည်း ပါဝင်ပါတယ်။ ဒေသကိုလိုက်ပြီး ‘ရန်ကုန်မှာအကြား၊ မော်လမြိုင်မှာအစား’လို့ ဆိုတာမျိုး၊ ‘အညာသား ပဲစားတယ်’ဆိုတာမျိုး၊ အလုပ်အကိုင်ကိုလိုက်ပြီး ရှေ့နေရှေ့ရပ်တို့က ဘယ်လိုသဘော၊ ငါးစိမ်းငါးစို ရောင်းတဲ့လူက ဘယ်လိုသဘော၊ တောပွဲစားတွေက ဘယ်လိုသဘောဆိုတာတွေလည်း ရှိပါရဲ့။ အဖြစ်အပျက် သာဓကကိုယူပြီး ပြောတာပါ။ အမေရိကန်မှာ(Travelling salesman and farmer’s daughter)ဆိုပြီး ဟိုတုန်းက အသုံးအနှုန်းတစ်ခု ရှိပါတယ်။ ပြီးတော့ ဘဝအခြေအနေကိုလိုက်ပြီး မုဆိုးမသားသမီးဆိုရင်၊ အပျိုကြီး လူပျိုကြီးတွေရဲ့ စရိုက်နဲ့ဆိုရင် စိတ်နေစိတ်ထားကို အထင်အမြင် ရှိတာမျိုးတွေလည်း ခေတ်အလျောက်ပေါ်ခဲ့သလို၊ ဒီလို ‘တံဆိပ်တပ်’တဲ့အထင်မြင်မျိုးတွေ ကွယ်ပျောက်သွားတာလည်း ရှိပါတယ်။

တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ ဒီလို လူအချင်းချင်း အထင်အမြင်တွေကို အုပ်စုအလိုက်၊ အသားရောင်အလိုက်၊ တိုင်းပြည်အလိုက်၊ လူမျိုးအလိုက် ရှိနေကြပါတယ်။ စစ်စီတဲ့လူမျိုး၊ ဣန္ဒြေကြီးတဲ့လူမျိုး၊ အပျော်အပါး ကြိုက်တဲ့လူမျိုး၊ စကားကြောရှည်တတ်တဲ့လူမျိုး၊ ဝီရိယကဲတဲ့လူမျိုး၊ နာခံတတ်တဲ့လူမျိုးဆိုပြီး အထင်အမြင်ရှိပုံတွေကို ပြောရရင် မကုန်နိုင်သလောက်ပါပဲ။

ဒီလိုအတန်းအစား အထင်အမြင်ဖြစ်အောင် အစွဲအလမ်း ဖြစ်တတ်တာမျိုးကို အင်္ဂလိပ်စကားမှာ ‘ခိုအိမ်ဖွဲ့တယ်’(Pigeonholed)လို့ သုံးပါတယ်။ ဒီအသုံးအနှုန်းဟာ ဘယ်ကစသလဲဆိုရင် ပစ္စည်းတို့၊ စာရွက်စာတမ်းတို့၊ တရုတ်ဆေးဆိုင်က ဆေးဝါးတို့ကို အံငယ်ကလေးတွေနဲ့ သိမ်းဆည်းပြီး အကန့်ခွဲထားတာမျိုးကို ဆိုလိုတာပါ။ ခိုအိမ်မှာ အကန့်ခွဲထားသလိုပေါ့။

အထင်အမြင်တစ်ခု မှားသည်ဖြစ်စေ၊ မှန်ဖြစ်စေ အလွယ်သဘော ပေါက်တတ်တာ မသင့်ဘူး၊ ကောင်းကျိုးရောဆိုးကျိုးပါ ဖန်တီးတတ် တယ်လို့ သိပ္ပံပညာရှင်များက ဆိုပါတယ်။ ဒီလို စတီရီယိုတိုက်ပ် အထင် အမြင်မျိုးကို အသက် ၄ နှစ်အရွယ်ကလေးက စပြီး အရွယ်လွန်တဲ့အထိ အစွဲအလမ်းတွေ ရှိတတ်ကြတယ်။ စိတ်ကူးတာ၊ သဘောထားတာ၊ လက်တွေ့လုပ်ကိုင်တာအထိ ဩဇာညောင်းတဲ့စိတ်ထား ဖြစ်သွားတတ် တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီလိုဖြစ်တဲ့အခါ လူ့ဦးနှောက်မှာ အမစ်ဒါလာ **(Amygdala)**ဆိုတဲ့ အစိတ်အပိုင်းကစိတ်၊ စေတသိက်ကို ဖန်တီးတဲ့ အကြောင်း စမ်းသပ်တွေ့ရှိနေကြတာကို တင်ပြချင်ပါတယ်။

ဆင်သက်တစ် Synthetic

ကျွန်တော်တို့ ရောက်ဆဲခေတ်ကာလကို ‘ဆင်သက်တစ်’ခေတ်လို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုရင် လူသုံးပစ္စည်းနဲ့ ဆေးဝါးစတာတွေကို မူလအတိုင်း မဟုတ်ဘဲနဲ့တုပပြီး သုံးစွဲနိုင်ကြလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုသုံးစွဲတဲ့ အခါ မူလပစ္စည်းရဲ့ အရည်အသွေးမျိုး၊ အစွမ်းသတ္တိဂုဏ်မျိုးကိုရအောင် လုပ်ထားလို့ ရပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် တောင်အမေရိကတိုက်မှာ ရှာဖွေတွေ့ရှိတဲ့ ကွီနိုင်းလို့ အမည်ပေးထားတဲ့ ငှက်ဖျားဖြတ်ဆေးရဲ့ မူလအပင်ကို ရှာဖွေစိုက်ပျိုးရတာ အဆင်မပြေလို့၊ မလောက်နိုင်လို့ ရှိတဲ့အခါမှာ ကွီနိုင်းပင်ရဲ့ အစွမ်းသတ္တိမျိုးကို ဖန်တီးယူပြီး သုံးစွဲကြပါတယ်။

ဒါကို ‘ဆင်သက်တစ်’လုပ်တယ်လို့ ခေါ်တာပေါ့။ ယေဘုယျ စကားနဲ့ဆိုရရင် အတုလုပ်တယ်ပေါ့။ အစစ်နဲ့မခြားအောင် လုပ်တယ်ပေါ့။ နေရာတကာမှာအတုလုပ်လို့မကောင်းပေမဲ့ အခုနည်းကတော့ လူသာဓုခေါ်၊ နတ် သာဓုခေါ်နည်းလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ ကွီနိုင်းဆေးဝါးကို အတုလုပ်တယ် ဆိုပေမဲ့ ဆေးတုဝါးတုလုပ်ပြီး စီးပွားရှာတဲ့ မသမာအလုပ်မျိုးမဟုတ်ဘဲ အာနိသင်တူအောင်ပြုလုပ်တဲ့ ဆေးဝါးဖြစ်ပါတယ်။ တချို့ အတုလုပ်တာ များ အသွင်တူပေမဲ့ အရည်အသွေး မတူကြပါဘူး။ စိန်အတု၊ ကျောက် အတုကစပြီး သက်သတ်လွတ် ဟင်းလျာကို အသားဟင်းလျာနဲ့တူအောင် အတုလုပ်တာမျိုး အထိပါပါတယ်။ ညာချင်တဲ့သဘောမပါဘဲ အန္တရာယ်လည်း မဖြစ်ဘူးဆိုရင် ဒါမျိုးက အပြစ်မရှိဘူးလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။

ဂျပန်နိုင်ငံက စားသောက်ဆိုင်တွေရှေ့မှာ မှန်လုံပြခန်းကလေးထဲမှာ ထည့်ပြီးထားတဲ့ စားစရာသောက်စရာ အကြော်အလှော်မျိုးစုံတို့ဟာ တွေ့စ တုန်းက တကယ့်ဟင်းပွဲတွေ၊ ခေါက်ဆွဲတွေ အေးစက်မကုန်ဘူးလားလို့ မေးမိပါတယ်။ ဒါတွေဟာ ပလတ်စတစ်တစ်မျိုးနဲ့လုပ်ထားတဲ့ ပစ္စည်းတွေ ဖြစ်တယ်။ အမြဲတမ်းပြထားတာပဲလို့ ပြောတော့မှ ကိုယ့်မျက်စိကို ကိုယ် မယုံချင်အောင် ဖြစ်ရပါတယ်။ ပဲခံပြာရည်ကလေး လောင်းထားပုံကအစ တူလွန်းနေပါတယ်။

ခုနပြောတဲ့ ကွီနိုင်ဆေးကိစ္စတွေမှာတော့ အတုအပလုပ်တာဖြစ်ပေမဲ့ အစားထိုးတာလို့ တစ်နည်းဆိုရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဓာတုဗေဒသဘောနဲ့ ဓာတ်ခွဲကြည့်ပြီး ဘယ်မော်လီကျူး အစိတ်အပိုင်းပါတယ်၊ ဘာဓာတ် ဖြစ်တယ်ဆိုတာ သေသေချာချာ စစ်ဆေးကြည့်ပြီးမှ ဓာတုဗေဒဆေးဝါး အဖြစ် ဖန်တီးယူတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ခုခေတ်မှာတော့ ကွီနိုင်ဆေးတင် မဟုတ်တော့ဘူး။ တခြား ခေတ်မီဆေးဝါးတွေကိုလည်း ဒီနည်းနဲ့ အလျဉ် မီအောင် ထုတ်လုပ်နေကြပါတယ်။ ‘ဆင်သက်တစ်’ပညာရဲ့ အစွမ်းအစပါ။

‘ဆင်သက်တစ်’ပြုလုပ်ခြင်းကို မြန်မာစကားအဖြစ် ပြောတာထက် ပါဠိဘာသာစကားနဲ့ လူတိုင်းသိတဲ့ အသုံးအနှုန်းက ပိုပြီး ထိရောက် နားဝင် စရာ ရှိပါတယ်။ အရင်မူလ ရှိတာကို ‘ပကတိ’ပေါ့။ အဲဒီအရင် မူလ အရည်အသွေးကို ဖန်တီးပြီးယူတာဟာ ‘ဝိကတိ’ရယ်လို့ သုံးနှုန်းပါတယ်။ ‘ဝိကတိ’ကို လူတွေအကြား အပြုနည်းပေမဲ့ ပကတိကတော့ သုံးနေကျ စကား ဖြစ်နေပါပြီ။

သိပ္ပံပညာနဲ့စက်မှုပညာ ထွန်းကားလာတဲ့အတွက် ‘ဆင်သက်တစ်’ နည်းပညာတွေလည်း အများအပြား တိုးပွားလာပါတယ်။ ချည်ထည်အဝတ် ကို ဝတ်ရတာအေးပေမဲ့ ကြေလွယ်တယ်ဆိုပြီး နိုင်လွန်အထည်အမျိုးမျိုးကို ထွင်ခဲ့ကြပါတယ်။ နိုင်လွန်ကျတော့ ပိုခိုင်တယ်၊ လျှော်ဖွပ်ရလွယ်တယ်၊ ဒါပေမဲ့ ကြာရင် အရောင်ဝါသွားတာမျိုး ရှိပါတယ်။ နိုင်လွန်ဟာ စစ်ပြီး ခေတ်မှာ တစ်ခေတ်ဆန်းခဲ့တဲ့ အသုံးအနှုန်းပါပဲ။ ကတ္တရာလမ်းအတု ခင်းတာကို နိုင်လွန်လမ်း၊ အုန်းအံကြိုး၊ လျှော်ကြိုးအစား ပြုလုပ်တာကို

နိုင်လွန်ကြီးလို့သုံးကြပြီးတော့ နိုင်ငံခြားမှန်မျိုးမှာတောင်မှ နိုင်လွန်ဝေဖာလို့ ခေါ်လာကြပါတယ်။

ပလတ်စတစ်ဟာလည်း အစတုန်းက ဘိတ်ကလိုက် (**Bakelite**) ဆိုတဲ့ ဓာတ်မလိုက်တဲ့ ပစ္စည်းတစ်မျိုးကို ပြုလုပ်ကြရာက ပလတ်စတစ် အထူအပါး၊ အကြည်အနောက်တို့အပြင် သံမဏိလောက် ခိုင်ခံ့တဲ့ ပလတ်စတစ်မျိုးတို့ကို ပြုလုပ်သုံးစွဲနေကြပါပြီ။ ဆယ်လိုဖိန်း (**Cellophane**) ဆိုတဲ့ လကြေးစက္ကူမျိုးကပါစပြီး အစားဝင်လိုက်တာ တရုတ်ဆိုင်က ခေါက်ဆွဲကြော်ကို တောင်စွန်ဖက်လို့ခေါ်တဲ့ ဖက်စိမ်းနဲ့ မွှေးမွှေးထွေးထွေး ယူလာပြီး စားရတာမျိုး မဟုတ်တော့ဘဲနဲ့၊ ဖော့တစ်မျိုးနဲ့တူတဲ့ ထူပွပွဘူးနဲ့ ထည့်ပေးနေကြပါပြီ။ ဒါကိုလည်း ပလတ်စတစ်ဘူးလို့ပဲ လွယ်လွယ် ခေါ်ကြပါတယ်။

တချို့ ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများ ရှားပါးပြီး အရည်အသွေးကိုလည်း စိတ်မချရတာမျိုးရှိတဲ့အခါမှာ ‘ဆင်သက်တစ်’နည်းနဲ့ စမ်းသပ်အသုံးပြုကြ တာတွေ ရှိပါတယ်။ စက္ကူကိုခိုင်ခံ့အောင် ရေနံကနေထုတ်ယူတာ၊ မှန်ကို မကွဲအောင်လို့ ပလတ်စတစ်မှန် အတုလုပ်တာ၊ သစ်သားရဲ့အသွင်အပြင်မျိုး ရအောင် သုံးထပ်သားတို့ဖော်မိကာ (**Formica**)တို့အထိ ဖြစ်လာတာဟာ လူသုံးကုန် ပစ္စည်းနယ်မှရော၊ ဆေးဝါးကုသရေး နယ်ပယ်မှာပါ သိသိ သာသာ အဆင်ပြေလာပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ဒီ‘ဆင်သက်တစ်’စိတ်ကူးကို လက်တံရှည်ဆန့်ပြီး သက်ရှိ သတ္တဝါအတု၊ အပင်အသီးအတုတွေဖြစ်အောင် ဖန်တီးလာကြရာမှာတော့ ဓာတုဗေဒပညာ ပါဝင်နေတုန်းဖြစ်ပေမဲ့ ဇီဝဓာတုပညာလို့ ခေါ်ကြပါတယ်။ ဒီအကြံအစည်နဲ့အားထုတ်မှု သင့်မသင့်ကိုတော့ အပြန်အလှန် ဆွေးနွေး ကြတုန်း ဖြစ်ပါတယ်။

တဲလင့် Talent

‘တဲလင့်’ကို ‘ပါရမီ’လို့ဆိုကြတာရှိသလို ‘အထုံ’လို့ ဆိုကြတာလည်း ရှိပါတယ်။ ‘အထုံပါရမီ’လို့ တွဲပြီးသုံးကြပါသေးတယ်။ ‘ပါရမီ’ကတော့ ပါဠိစကားဖြစ်ပြီး ဖြည့်ဆည်းအပ်တဲ့ ဒါန၊ သီလ စသည်တို့ကို အရင်းခံတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်ပါတယ်။ ‘အထုံ’ကတော့ စွဲမြဲနေတဲ့ အလေ့အကျင့်ဝါသနာကို ဆိုလိုပါတယ်။

‘ပါရမီ မသိနှင့်’လို့ စာဆိုရှိခဲ့ဖူးရာမှာ ပါရမီဓာတ်ခံ အရည်အချင်း ရှိတဲ့ သူကို တော်ရုံတန်ရုံ ယှဉ်လို့မရဘူးဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာ့အသံကတော့ လိုကယ်တဲလင့် (**Local Talent**)ဆိုတဲ့ အမည်နဲ့ ဒေသခံ မြန်မာအနုပညာရှင်များရဲ့ နိုင်ငံတကာနဲ့ကမ္ဘာဂီတတွေကို တီးမှုတ် သီဆိုစေတဲ့ အစီအစဉ်ရှိခဲ့ဖူးပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ ‘တဲလင့်’ဆိုတဲ့ ‘ပါရမီ’ဟာ စာပေတို့၊ ဂီတတို့တင် မဟုတ်ဘူး။ အခြားအခြားသော တီထွင် ဖန်တီးမှုအနုပညာတွေမှာလည်း လိုအပ်တဲ့ ပင်ကိုအရည်အသွေးတစ်မျိုး ဖြစ်ပါတယ်။

ဟောလီဝုဒ်ရုပ်ရှင်လုပ်ငန်းများမှာဆိုရင် ရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီများက ဇာတ်ဆောင်၊ ဇာတ်ပို့လူသစ်တွေ ရရှိဖို့အတွက် အနုပညာအထုံပါရမီရှင် ရှာပုံတော်ဖွင့်တဲ့ အစီအစဉ်မျိုးရှိပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့တော့ တဲလင့် စကောက်တင်း (**Talent Scouting**)ပါ။ အခုလို သရုပ်ဆောင် ဖန်တီးမှု အနုပညာ (**Performing Arts**)တွေမှာလည်း အရပ်ဇာတ်တို့၊ ကျောင်းကပွဲ

တို့ကနေပြီး ‘တောက်မယ့် မီးခဲတရဲရဲ’ဖြစ်တဲ့ အနုပညာရှင်များ ပေါ်ထွက်လာလေ့ ရှိပါတယ်။ မြန်မာတို့မှာ ဒီလိုနည်းနဲ့ ပေါ်ထွက်လာတဲ့ဇာတ်၊ ရုပ်ရှင်ပညာရှင်၊ အနုပညာရှင်တို့ထဲကဆိုရင် ဒေါ်ကြည်ကြည်ဌေးတို့၊ ဒေါ်မေရှင်တို့ ပေါ်ထွန်းအောင်မြင်တဲ့အဖြစ်ကို ထင်ထင်ရှားရှားတွေ့ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

တချို့များကတော့ သူလိုက်စားတဲ့ နယ်ပယ်မှာ ကျော်ကြားတဲ့အပြင် အခြား နီးစပ်ရာနယ်ပယ်တွေမှာလည်း ‘တဲလင့်’ရှိတာကို တွေ့ရပါတယ်။ မကြာသေးမီက မြန်မာ့ရုပ်မြင်သံကြားမှာ ရုပ်ရှင်သရုပ်ဆောင်ဦးသိုက်စိုးနဲ့ မင်းသမီးခင်စိုးပိုင်တို့ သီချင်းဆိုသွားတာကို မမျှော်လင့်ဘဲ တွေ့ရလို့ ကြည်နူးမိပါတယ်။

ဒီဆောင်းပါးရေးနေတုန်း စာရေးဆရာမကြီး ဒေါက်တာရီရီလှ (ယုဝတီခင်ဦး)က သူရေးတဲ့ ‘ရင်သွေးကျန်းမာရေး ရှုထောင့်အဖြာဖြာ’ အမည်နဲ့ ထွက်စစအုပ်ကို လှမ်းပို့လိုက်ရင်းက ဖုန်းဆက်လာပါတယ်။ “မောင်လေးရေ...အခုတစ်လော အလုပ်များတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေရော၊ စာရေးဆရာတွေရော သီချင်းဆိုတာ ဝါသနာပါနေကြတယ်။ ကိုယ်ဆိုထားတဲ့ အသံသွင်း ကက်ဆက်ခွေကလေးတွေလည်း ပြန်ဖွင့်ပြလို့ ကြားရတယ်။ စိတ်ဖြေလျှော့ခြင်းတစ်မျိုးပေါ့။ အောက်တဲလက်တင်း(Outletting)ပေါ့” လို့ ပြောလာပါတယ်။ ကျွန်တော်က “ဟုတ်တယ် မမရေ...ကျွန်တော်တို့ စာရေးဆရာတွေထဲမှာလည်း ကိုယ့်အချင်းချင်း ကျိတ်ဝိုင်းမှာ သီဆိုတီးမှုတ်ပြီး ရက်အားအချိန်အားခိုက် ဝါသနာဘာဂီပြုကြတဲ့ လူတွေရှိတာကို ကြားရတယ်” လို့ ပြန်ပြောလိုက်ပါတယ်။

ဆရာမယုဝတီခင်ဦးက ဘေးပန်းဝါသနာဖန်တီးတာကို ‘အောက်တဲလက်တင်း’လို့ ဆိုလိုက်တော့ **To let the steam off**ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းကိုထပ်ပြီး ဆက်တွေးမိပါသေးတယ်။ ရေခွေး အပူငွေ့တွေကို ထုတ်ပစ်တာပေါ့။ မီးရထားတို့လို၊ မီးသင်္ဘောတို့လို အင်ဂျင်စက်တွေက အပူငွေ့ကို ထုတ်ပစ်တာမျိုးပေါ့။ လူမှာဆိုရင် သာမန်အားဖြင့် ဟင်းခနဲသက်ပြင်းချတာနဲ့ တူသလောက်ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ နေ့စဉ်ဖိစီးထားမှု တာဝန်တွေကို စိတ်ကမသိပေမဲ့ ကိုယ်ကခံစားရပြီး ပင်ပန်းနွမ်းနယ်နေတတ်တာကိုတော့

နားဖို့၊ လေကောင်းလေသန့်ရှူဖို့၊ တေးဂီတနားထောင်ဖို့ စသည်ဖြင့် အကြံပြုကြပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ အကအခုန်မှာ ငှက်ပျောတောမင်းသားအဖြစ်၊ အဆိုအပြုမှာ ရေချိုးခန်း အဆိုတော်အဖြစ်နဲ့ ကိုယ့်တဲလင်းကို အဆင့်မီသလောက် အသုံးချခြင်းဟာလည်း ပါရမီဓာတ်ခံကို ဖော်ပြနိုင်စွမ်းတာမဟုတ်ပေမဲ့ စိတ်ထား အခြေခံကို နေ့စဉ်ကိစ္စတွေရဲ့ ဖိစီးမှုက ခုသာခံသာဖြစ်အောင် လုပ်ရာကျပါတယ်။ နွားကျောင်းရင်း၊ ကျွဲကျောင်းရင်း ဟိုတုန်းက သီချင်းညွှန်ပေါင်း စာအုပ်ထဲက ဇာတ်သီချင်းတွေကို အသံဝါကြီးနဲ့ ဟစ်ပြီးညည်းရင်း၊ ပလွေကျူရင်းနဲ့လည်း ရပ်သံရွာသံ ‘တဲလင်း’ကို ဖော်ထုတ်လေ့ ရှိကြပါတယ်။

အမှန်ကတော့ ပါရမီဓာတ်ခံရှိသလို ပျိုးထောင်ခြင်းဟာ အသင့်လျော်ဆုံး ဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။ ပါရမီခံပါးရှားတဲ့ လူတွေမှာတောင် ဇွဲလုံ့လ ရှိရင် ‘တဲလင်း’ကို တစ်စုံတစ်ရာအတိုင်းအတာအထိ ပျိုးထောင်လို့ ရပါတယ်။ အသက်ကြီးမှ စာရေးကျင့်တဲ့သူတွေ၊ ပန်းချီဆွဲတဲ့သူတွေ၊ ပတ္တလားသင်တဲ့သူတွေ၊ ကွန်ပျူတာသုံးစွဲနည်းလေ့ကျင့်တဲ့သူတွေဟာ ‘တဲလင်း’ကို အားထုတ်ပျိုးထောင်ကြခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။

တကယ်တော့ အနုပညာ၊ စာပေပညာတို့အပါအဝင် ‘တဲလင်း’ရှိတဲ့ လူတွေ နယ်ပယ်အသီးသီးမှာရှိရင် နိုင်ငံအတွက် လူသားစွမ်းရည် ဖွံ့ဖြိုးရေးကို အထောက်အကူပြုနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ‘တဲလင်း’ကိစ္စဟာ ဗီဇနဲ့ ဝါသနာကို အောင်မြင်စွာပေါင်းစပ်ဖို့ရယ်လို့ နားလည်မိပါတယ်။

တိုင်တင်းနစ် Titanic

‘တိုင်တင်းနစ်’လို့ အမည်ပေးထားတဲ့ သမုဒ္ဒရာကူးသင်္ဘောကြီးဟာ ၁၉၁၂ ခုနှစ် ဧပြီလ ၁၄ ရက်က ၁၅ ရက်အကူးမှာ မြောက်အတ္တလန္တိတ် သမုဒ္ဒရာ ထဲက နယူးဖောင်လန်ကျွန်းအလွန်မှာ ရေခဲတောင်နဲ့ တိုက်မိပြီး နစ်မြုပ် သွားပါတယ်။ မနစ်မြုပ်နိုင်ဘူးလို့ ကြွားဝါထားတဲ့ သင်္ဘောကြီးပေါ့။ ဒီသင်္ဘောကြီးရဲ့ ဗွေဆော်ဦးခရီးမှာ ခရီးသည် ၂၂၀၀ စီးနင်းလိုက်ပါသွား ခဲ့ပါတယ်။ သင်္ဘောကြီး တဖြည်းဖြည်းရေထဲနစ်သွားတဲ့အခါမှာ ခရီးသည် ၁၅၀၀ လောက် အသက်ဆုံးရှုံးသွားခဲ့ပါတယ်။ ခရီးသည်တွေကလည်း တတ်နိုင်တဲ့လူတွေ၊ သင်္ဘောကြီးကလည်း ဇိမ်ခံသင်္ဘောကြီးဆိုတော့ အဖိုးတန်ပစ္စည်းတွေ သင်္ဘောကြီးနဲ့အတူ ရေအောက်ကို ပါသွားခဲ့ပါတယ်။ အခုထက်ထိ နစ်မြုပ်နေတဲ့ သင်္ဘောကြီးကို ဆယ်လို့မဖြစ်နိုင်တော့ပေမဲ့ သင်္ဘောထဲက ပစ္စည်းတွေကို ကန်ထရိုက်စနစ်နဲ့ ဆယ်ယူဖို့ ကြိုးစားကြတဲ့ လူတွေကြိုးစားကြပြီး တချို့ပစ္စည်းများကို ရတဲ့လူတွေလည်း ရကြတုန်း ဖြစ်ပါတယ်။

တိုင်တင်းနစ်မြုပ်တာ အနှစ်တစ်ရာနီးပါးရှိလာပြီဖြစ်လို့ မေ့လျော့ သလောက်ရှိရာမှာ ဟောလီဝုဒ်က ရိုက်ကူးတဲ့ ရုပ်ရှင်ကားကြောင့် လူသိ များလာပါတယ်။ ‘တိုင်တင်းနစ်’ဆိုတဲ့ အမည်ဟာလည်း နည်းအမျိုးမျိုးနဲ့ ရေပန်းစားလာခဲ့ပါတယ်။ ဒီနာမည်ကိုပေးရတဲ့ မူလရည်ရွယ်ချက်ကတော့ ကြီးမားခြင်း၊ တောင့်တင်းခိုင်မာခြင်းဆိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကို ယူချင်လို့ပါ။

ဒီသင်္ဘောကြီး နှစ်မြုပ်ပြီးတဲ့နောက် သူတို့ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းမှာ တောင့်တင်းခိုင်မာတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကိုမဆောင်ဘဲ ရုတ်တရက်ဆုံးရှုံးပျက်စီးခြင်းဆိုတဲ့ ဆင့်ပွားအဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်ပါတော့တယ်။ သင်္ဘောကြီးရဲ့ ကံကြမ္မာကို အစွဲပြုလိုပေါ့။

ခုအခါမှာတော့ တိုင်တင်းနစ်ရဲ့ မူရင်းအမည်နာမဟာ စနေဂြိုဟ်ရဲ့ အရန်ဂြိုဟ်နဲ့ ယူရေးနပ်ဂြိုဟ်ရဲ့ အရန်ဂြိုဟ်တို့အဖြစ် တိုင်တန် (Titan) နဲ့ တိုင်တန်နီးယား (Tiania)တို့ပဲ ကျန်ပါတော့တယ်။ ဂရိတို့ကိုးကွယ်တဲ့ ကမ္ဘာဦးနတ် ၁၂ ပါးရဲ့အမည်ထဲမှာ တစ်ခုအဖြစ် ‘တိုင်တန်’လို့ အခေါ်အဝေါ် အမှတ်အသားလည်း ရှိပါတယ်။

‘တိုင်တင်းနစ်’လို့ပဲ အရှုံးပွဲနဲ့ကြုံခဲ့ရတာကို အကြောင်းပြုပြီး ဝါတာလူး (Waterloo) ဆိုတဲ့ အမည်ဟာလည်း တင်စားပြီးသုံးနှုန်းတဲ့ အမည်ဝေါဟာရတစ်ခုဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။ အရှုံးကိစ္စကြီးကြီးမားမားနဲ့လူတစ်ယောက် ကြုံရပြီဆိုရင် “ဒီလူအဖို့ ဝါတာလူးစစ်ပွဲနဲ့ ရင်ဆိုင်ခဲ့ရတာပဲ” (He met his Waterloo) လို့ သုံးတတ်ကြလေ့ ရှိပါတယ်။ ဘာပြုလို့လဲဆိုရင် ပြင်သစ်ဧကရာဇ် နပိုလီယံဟာ ဝါတာလူးစစ်ပွဲမှာ အရှုံးကြီးရှုံးခဲ့ရလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ အခု ဘယ်လ်ဂျီယန်နိုင်ငံ ဝါတာလူးအရပ်အနီးမှာ ပြင်သစ်နဲ့ အင်္ဂလိပ်တို့ တိုက်ခဲ့ကြတဲ့ ရေကြောင်းစစ်ပွဲမှာ နပိုလီယံကတစ်ဖက်၊ အင်္ဂလိပ်ရေကြောင်း ဗိုလ်ချုပ်ဝယ်လင်တန်က တစ်ဖက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြတာပါ။ ၁၈၁၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၈ ရက်နေ့မှာ တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြတာပေါ့။ အဲဒီစစ်ပွဲမှာ နှစ်ဖက်စလုံး အဆုံးအဖြတ်မမှန်ဘဲ တိုက်ခဲ့ကြရတာဖြစ်ပေမဲ့ ဗြိတိန်နဲ့ မဟာမိတ်များက အနိုင်ရသွားတယ်။ ပြင်သစ်ဘုရင် နပိုလီယံလည်း ထီးနန်းစွန့်သွားရတယ်။ ဒီကိစ္စကလည်း လွန်ခဲ့တဲ့ ၁၈၈ နှစ်က ဥရောပသမိုင်းရဲ့ ဖြစ်ရပ်ပါ။

ဒီနောက်မှာတော့ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပွဲပြီးခါနီးမှာ ဥရောပတစ်ခွင်ကို သိမ်းထားတဲ့ ဟစ်တလာကို မဟာမိတ်တပ်များက ဥရောပစစ်မျက်နှာမှာ အနောက်မြောက်ဘက် အင်္ဂလိပ်နဲ့တောင်ဘက် မြေထဲပင်လယ်ကွေ့တို့က ကမ်းတက်ပြီးတိုက်ကြရာမှာ ဟစ်တလာ ရှုံးသွားပါတယ်။ အဲဒီစစ်ပွဲကြီးမှာ အင်္ဂလိပ်ရေလက်ကြားကို ဖြတ်ပြီးတက်တဲ့အခါ နော်မန်ဒီကမ်းခြေသို့

တက်တဲ့နေ့ကို စစ်ဘက်အသုံးအနှုန်းနဲ့ ဒီ-ဒေ (D-Day) လို့ ခေါ်ပါတယ်။ မြန်မာတို့က ‘ယ-ရက်’ လို့ ဒီသဘောကို ဘာသာပြန်ပြီး သုံးနှုန်းတာပေါ့။ တကယ်တော့ သတ်မှတ်ရက်ပါပဲ။ အဲဒီစစ်ပွဲဖြစ်တဲ့ရက်ကတော့ ၁၉၄၅ ခု ဇွန်လ ၆ ရက် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီ-ဒေဟာ ဟစ်တလာရဲ့ အရုံးပွဲဖြစ်ပေမဲ့ ဒီဝေါဟာရကိုတော့ ဆုံးရှုံးခြင်းနဲ့တွဲပြီး သုံးတာများလှပါဘူး။

ရာမဇာတ်တော်မှာ ဒဿဂီရီကို အချစ်စစ်ပွဲ ရုံးနိမ့်ရသူရယ်လို့ အချစ်ရုံးသမား ဒဿဂီရီဆိုပြီး သုံးကြတာလည်း ရှိပါတယ်။ အဖြစ်အပျက်နဲ့မယှဉ်ဘဲ လူနဲ့ယှဉ်ပြီး သုံးနှုန်းတာပါ။ ပုံပြင်တို့၊ ဇာတ်လမ်းဝတ္ထုတို့မှာတော့ ဇာတ်လိုက်နဲ့ လူကြမ်း၊ ဒါမှမဟုတ် သူရဲကောင်း(ဟီးရိုး)နဲ့ လူကြမ်း (ဗီလိန်)ရယ်လို့ ခွဲကြလေ့ ရှိတာပေါ့။ ဟီးရိုးနဲ့ ဗီလိန်ပုံသေဖြစ်ရတဲ့ အဖြစ်မျိုးကို မကျေနပ်လို့ ဗီလိန်ကို ဟီးရိုးဖြစ်ထိုက်တယ်လို့ လှည့်တွေးပြီး ဇာတ်ကြောင်းဖွဲ့တဲ့အခါ ပရိသတ်ရဲ့ စာနာမှုနဲ့စွဲလမ်းမှုကို တွေ့ရပါတယ်။

‘တိုင်တင်းနစ်’သင်္ဘောကြီး ပျော်နေရာကနေ လွမ်းရတဲ့ကိစ္စကို အဖြေ ရှာလိုက်တော့ ရေထဲမှာမမြုပ်နိုင်အောင် ‘ရေပေါ်ကနန်းတော်’ (Floating Palace) လို့ တင်စားရတဲ့ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုအတွက် အစစစီမံထားတဲ့ ၈၉၂ ပေရှည်တဲ့ အကြီးဆုံးသင်္ဘောကြီးမှာ ဘာတွေချို့ယွင်းချက်တွေ့ရသလဲဆိုရင်၊ ပင်လယ်ရေခဲပြင်ရှိတဲ့အရပ်မှာ ဘာဖြစ်လို့ ရေမိုင် ၂၃ မိုင်နှုန်းနဲ့ မောင်းခွဲတာလဲ၊ ဝင်တိုက်မယ့် ရေခဲတောင်ကြီး မျောလာတာကို ဘာကြောင့် ကြိုတင်ပြီးမမြင်ရတာလဲ၊ ပြီးတော့ လူ ၃၅၀၀ လောက် တင်ဆောင်နိုင်တဲ့ သင်္ဘောကြီးမှာ အသက်ကယ်လေ့ဟာ လူ ၁၄၇၈ ဦး အတွက်သာ ပြုလုပ်ထားတာ ဘာကြောင့်လဲဆိုတဲ့ စိစစ်သုံးသပ်စရာ အားနည်းချက်တွေ ကျန်ရစ်ပါတယ်။

ဆုံးရှုံးမှုတစ်ခုဖြစ်ပြီဆိုရင် နောင်သင်ခန်းစာယူဖို့အတွက် ပြန်လည်စိစစ်သုံးသပ်ပြီး အဖြေရှာသင့်တယ် ဆိုတာဟာ တိုင်တင်းနစ်ရဲ့ အဖြစ်အပျက်နဲ့ ဒီဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းက ပညာပေးနေသလိုပါပဲ။

တပ်ချီ Touch

သက်ရှိတို့မှာ အာရုံငါးပါးရှိတဲ့အနက် ‘တပ်ချီ’ဟာ အာရုံတစ်ပါးဖြစ်တယ်။ ထိတွေ့ခြင်း၊ တွေ့ထိခြင်း၊ ထိသိခြင်းရယ်လို့ အကြောင်းအရာကိုလိုက်ပြီး သုံးနှုန်းကြပါတယ်။ ကိုင်တွယ်ခြင်း၊ ဆုပ်နယ်ခြင်းတို့ဟာလည်း ‘တပ်ချီ’မှာ ပါနေတာပါပဲ။ ပါဠိဘာသာနဲ့တော့ ဖောဋ္ဌာဗ္ဗာရုံလို့ ဆိုပါတယ်။ မြင်တာ၊ ကြားတာ၊ အရသာပေါ်တာ၊ အနံ့ရတာတွေနဲ့အတူ ‘တပ်ချီ’ဟာ အာရုံကို နိုးကြားအောင် ပြုလုပ်ပေးနိုင်စွမ်းတဲ့ ‘ဒွါရ’လို့ခေါ်တဲ့ ဝင်ပေါက်၊ တံခါးပေါက် တစ်မျိုးပါပဲ။

ထိတွေ့ခြင်းအကြောင်းကို ရုတ်တရက်ပြောရရင် ကိလေသာ၊ ကာမဂုဏ်၊ ရမ္မက်တို့နဲ့ယှဉ်ပြီး အတွေးပေါ်တတ်တာဖြစ်ပေမဲ့ လူတို့ကိစ္စမှာ အခြားသောနည်းလမ်းများနဲ့ အသုံးဝင်တာလည်း ရှိပါသေးတယ်။ လူမှာ ရှိတဲ့အာရုံတွေကို တစ်ပြိုင်တည်းသုံးရာမှာတောင် မြင်တဲ့အာရုံကို ကူညီဖို့ ထိတွေ့ခြင်းကို သုံးရပါသေးတယ်။ ပစ္စည်းတစ်ခုကို ကိုင်တွယ်တဲ့နေရာမှာ နုသလား၊ ကြမ်းသလား အတိအကျသိရအောင်ပေါ့။ လက်နဲ့ထိတွေ့ရုံ မဟုတ်ဘဲ ကိုယ်နဲ့ထိတွေ့ရတဲ့ အဖြစ်အပျက်တွေမှာ သာယာစရာဖြစ်တာ မျိုးလည်း ရှိပါသေးတယ်။ ဒါတင်မဟုတ်ဘူး။ ထိုင်လိုက်လို့ ထိတွေ့တဲ့ အသိ၊ တိုးမိတိုက်မိလို့ ထိတွေ့တဲ့ အသိတွေဟာလည်း ကျရောက်မယ့် အန္တရာယ်ကို သတိပေးကာကွယ်နိုင်စွမ်း ရှိကြပါတယ်။

အာရုံငါးပါးထဲက တစ်ပါးပါးချို့ယွင်းရင် ကျန်တဲ့ အာရုံတွေဟာ ပိုပြီးထက်မြက်တယ်လို့လည်း အဆိုရှိပါတယ်။ မျက်မမြင် ပုဏ္ဏားခြောက် ယောက်က ဆင်ကိုကိုင်ကြည့်သလို နေရာမတူရင်မတူသလို လူတစ်ဦး ချင်းမှာ အာရုံသိဖြစ်ပေါ်တာကို ဒဏ္ဍာရီထဲမှာ ဖော်ပြပါတယ်။

‘တပ်ချ်’ကို သုံးကြတဲ့နေရာမှာ ဂရိဒဏ္ဍာရီထဲက မိုင်းဒါးဘုရင် ကြီးရဲ့ လောဘနဲ့ ဆုတောင်းကြောင့် သူ့လက်နဲ့ထိသမျှ ရွှေဖြစ်စေဆိုတဲ့ ဆုတောင်းပြည့်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူချစ်တဲ့ သမီးတော်ကလေးကို သူ့လက်နဲ့ကိုင်မိတဲ့အခါမှာလည်း မိန်းကလေးဟာ ရွှေဖြစ်သွားတယ်လို့ ရေးဖွဲ့ထားပါတယ်။ ဒီသင်ခန်းစာကိုပေးတဲ့ ပုံပြင်ထဲမှာ ‘လက်နဲ့ထိသမျှ ရွှေဖြစ်စေ’ဆိုတဲ့ စေတစ်လုံးရတဲ့အဖြစ်ကို မိုင်းဒါးစ်တပ်ချ်(Mida’s Touch)လို့ သုံးပါတယ်။

နောက်တစ်မျိုးဖြစ်တဲ့ ဖဲမီးနင်းတပ်ချ်(Feminine Touch)က တော့ အချက်အပြတ်၊ အလှအပအပြင်အဆင်တွေမှာ မိန်းမတို့ရဲ့ လက်ရာမှ သပ်ရပ်လှပတယ်၊ မိန်းမမှု ကျွမ်းကျင်စွာနဲ့ လက်ရာမြောက်တယ်လို့ ဆိုလိုတဲ့အခါ သုံးပါတယ်။

ဟယူးမင်းတပ်ချ်(Human Touch)ဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းကတော့ လူ့စရိုက် သဘာဝပီသတယ်၊ သဘာဝကျတယ်လို့ ဆိုလိုတာအပြင် ရသ မြောက်တယ်လို့ စာဆိုရှိတဲ့အတိုင်း ‘ချစ်ရွှင်သနား တည်ငြားကြမ်းကြုတ် စက်ဆုပ်အံ့ဩ နောအရသာ’ဆိုတဲ့ အလွမ်းအသောတွေထဲက ခံစားမှု ဖြစ်ပေါ်အောင်ရေးဖွဲ့တဲ့ ကဗျာ၊ လင်္ကာ၊ ဝတ္ထု၊ သီချင်းတွေရဲ့ အရည် အသွေးကိုဖော်ပြရာမှာ သုံးပါတယ်။ ဟယူးမင်းတပ်ချ်ကို ‘လူ့စရိုက်အဖွဲ့’ လို့လည်း ရေးသားဖွဲ့နွဲ့ပုံကို အကြောင်းပြုပြီး သုံးပါတယ်။ အနုပညာ ဖန်တီးမှုရဲ့အရည်အချင်းတစ်ခုဟာ သဘာဝပီပြင်ဖို့နဲ့ လူ့စရိုက်ဖြစ်စဉ်တို့နဲ့ တူတန်ကောင်း၊ ရှိတန်ကောင်း၊ ဖြစ်တန်ကောင်း ကိစ္စတွေကို ဆိုလိုပါ တယ်။ ရှေးရှေးက အလင်္ကာအဖွဲ့အနွဲ့နဲ့ ဇာတ်လမ်းဝတ္ထုများကို ရေးသား ရာမှာ ထူးထူးခြားခြားဖြစ်အောင်လို့ မဖြစ်နိုင်တဲ့ အဆန်းတကြယ်တွေကို ဖွဲ့နွဲ့တာ၊ သိကြားမင်းတို့၊ နတ်သားတို့စတဲ့ တန်ခိုးဣဒ္ဓိပတ်ရှိတဲ့ လူတွေက ဝင်ပြီး ရှင်းလင်းပေးတာ၊ ကူညီကယ်တင်တာဆိုတဲ့ အဖြစ်အပျက်မျိုးတွေနဲ့

ဇာတ်လမ်းမှာ ထိုးဇာတ်သွင်းကြတာလည်း ရှိပါတယ်။ နောက်ပိုင်းမှာတော့ လောကအဖြစ်အနေကို တင်စားပြီး ဖွဲ့ဆိုကြတာ များပါတယ်။

ခုနပြောတဲ့အထဲက မဖြစ်နိုင်တာကို တမင်တင်စားပြီး ရေးဖွဲ့တဲ့ ဇာတ်လမ်းတွေကို တမင်ရေးကြတာလည်း ရှိပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် ဥရောပစာပေမှာ အဲလစ်အင်းသည်ဝမ်းဒါးလင်း (**Alice in the Wonderland**) တို့လို၊ ဂါလီဗာခရီးစဉ် (**Gulliver's Travels**) တို့လို၊ ခြေလေးချောင်း တော်လှန်ရေးလို့ မြန်မာဘာသာပြန်တဲ့ (**Animal Farm**) တို့လို ဇာတ်လမ်းများဟာ လက်တွေ့ဘဝနဲ့မတူပေမဲ့ နှိုင်းယှဉ်တင်စားပြီး သင်ခန်းစာပေးလိုတဲ့သဘောနဲ့ ဖွဲ့တာမို့ ရည်ရွယ်ချက်လည်း ရှိ၊ စာပေအရာလည်း မြောက်တယ်လို့ ဆိုကြပါတယ်။

‘တပ်ချ်’ဖြစ်ခြင်းဟာ လောကလူတို့ရဲ့ ခံစားမှုကို ပေါ်လွင်စေတဲ့ အသုံးအနှုန်း ဖြစ်ပါတယ်။ ကာယကံမြောက်ထိတွေ့ရတဲ့ အာရုံပုံဖြစ်ဖြစ်၊ မနောမှာဖြစ်ရတဲ့ အာရုံပုံဖြစ်ဖြစ် လူ့စိတ်ကို နှိုးဆွဖန်တီးတာတော့ အမှန်ပါပဲ။ ပြီးတော့ ခုနဆိုခဲ့တဲ့ လက်ရာတို့၊ ဟန်ပန်တို့ဟာလည်း ဆင့်ပွားပြီး ဆိုလိုတဲ့ အရိပ်အဆင်တွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

‘လိုက်တပ်တပ်ချ်’ဆိုတဲ့ စကားကလည်း ပန်းချီအနုပညာတို့ သဘောမှာ ဖွဖွမှုန်းတာမျိုး၊ ကိုယ်ရေးအတ္ထုပ္ပတ္တိရေးတဲ့အခါမှာ ဖော့ဖော့နဲ့ မပီတပီ ရေးခြယ်ပြတာမျိုးတို့ကို ဆိုလိုပါတယ်။

လေယာဉ်ပျံမြေပြင်ကိုဆင်းပြီး မြေကြီးနဲ့ ထိတာကို တပ်ချ်ဒေါင်း (**Touch Down**) လို့ သုံးတာမျိုးက တကယ်ထိတာပါ။ တကယ်ထိတဲ့ ကိစ္စမှာ ရေဝေးမြေဝေးနေထိုင်ခဲ့ရပြီးမှ ဇာတိမြေကို ပြန်ရောက်လို့ ဝမ်းသာအားရနဲ့ ကိုယ့်တိုင်းကိုယ့်ပြည်က မြေကြီးကိုကုန်းပြီး နမ်းတာဟာလည်း ထိတွေ့ခြင်းတစ်မျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ ဘာသာတရားသဘောနဲ့ အလေးအမြတ် ပြုရာမှာ ဦးညွှတ်ရိုကျိုးရိုခိုးခြင်းကို ထိခြင်းငါးပါးနဲ့ ပြုလုပ်လေ့ ရှိကြပါတယ်။ အန်တပ်ချ် (**Untouch**) ဆိုတာကတော့ အကြောင်းအရာတစ်ခုကို မသိဘူး၊ မကျွမ်းဘူးလို့ အဓိပ္ပာယ်ဆောင်ပါတယ်။ အန်တပ်ချ်အေးဘဲလ် (**Untouchable**) ဆိုတာကတော့ ရှေးခေတ် အိန္ဒိယလူ့အဖွဲ့အစည်းလို ဟာမျိုးမှာ ဇာတ်နိမ့်ဇာတ်မြင့် အမျိုးလေးပါးခွဲခြားပြီး၊ ဇာတ်နိမ့်တဲ့ဟာရီဂျန်

(Harijan) တို့ကို ဆိုလိုပါတယ်။ မထိတွေ့ မဆက်ဆံအပ်ခြင်းရယ်လို့ သဘောထားခဲ့ကြတယ်။

ဓာတ်ကြီးလေးပါးသဘောနဲ့ ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ သတ္တဝါတွေမှာ ထိတွေ့ခြင်းဟာ မြင်ခြင်း၊ ကြားခြင်းပြီးတဲ့နောက် အထက်မြက်ဆုံး အာရုံလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ တပ်ချီ **(Touchy)** ဆိုတာကတော့ဖြင့် အထိမခံ ရွှေ့ပန်းကန်လို စိတ်ဆတ်တဲ့အဖြစ်မျိုး ဖြစ်ပါတယ်။

အပ် စတတ် **Up Start**

အခုတစ်လော စီးပွားကုန်သွယ်မှုသတင်းတွေမှာ စတတ်အပ်(Start-up) ဆိုတဲ့စကားလုံးကို ဖတ်မိတော့ သူနဲ့စကား ရှေ့နောက်ပြောင်းပြန်ဖြစ်တဲ့ ‘အပ် စတတ်’ကိုသွားပြီး မကြာခဏ အမှတ်ရပါတယ်။ ‘အပ်စတတ်’ဟာ မထင်မရှားဘဝက ရုတ်တရက်ထင်ရှားလာတာ၊ ချမ်းသာလာတာ၊ ဩဇာ ရှိလာတာ၊ တွင်ကျယ်လာတာဆိုတဲ့သဘောနဲ့ သုံးစွဲတဲ့ ဝေါဟာရပါ။ ပေါ်ပင်ဖြစ်လာတယ်ဆိုတဲ့သဘောနဲ့ နှိမ်တဲ့လေသံတော့ ပါသင့်သလောက် ပါမယ်ထင်ပါရဲ့။ ဒါပေမဲ့ ဆင်ခြင်တွေးတောစရာ၊ စာနာသဘောပေါက် စရာတွေလည်း လူ့လောကသဘာဝအရ ရှိနေမှာပါ။

ဒါနဲ့ စကားစပ်လို့ ‘စတတ်အပ်’ ကတော့ ခုမှထူထောင်တဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို အဓိကဆိုလိုပြီး သုံးစွဲတာပါ။ အထူးသဖြင့် အာရှမှာ ၁၉၉၇ ခုနှစ် စီးပွားရေးအကျပ်အတည်း နောက်ပိုင်းငါးပွက်ရာ ငါးစာချကြသလို အဆင်ပြေတဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ဗြိတိန်စားကြီး ထူထောင်ကြရာမှာ ပွဲဦးထွက်လုပ်ငန်းမျိုးတွေကို ဆိုလိုပါတယ်။ ပွဲဦး အထွက် ကောင်းကြတာရှိသလို ပွဲဦးကျိုးကြတာလည်း ရှိတာပါပဲ။ အထူးသဖြင့် ရှေ့အလားအလာ တိုးချဲ့မှုကောင်းလှတဲ့ အင်တာနက် သတင်းအချက် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများကို ရယ်ယာခေါ်ပြီး ထူထောင် ကြရာမှာ တွက်သားမကိုက်တဲ့သူတွေလည်း ရှိပါတယ်။

ဒါတင်မဟုတ်ဘဲနဲ့ အာရှကနေ ဦးနှောက်ယိုစီးမှုသဘောနဲ့ နိုင်ငံခြား သွားပြီး အတွေ့အကြုံယူ၊ စီးပွားရေး၊ ကူးသန်းရေးနဲ့ အင်ဂျင်နီယာဘွဲ့တွေ ယူပြီး နိုင်ငံခြားမှာ အနေကြာလာတဲ့ လူငယ်လူလတ်တွေဟာ ငြီးငွေ့တာ လည်းတစ်ကြောင်း၊ ကိုယ့်ဒေသမှာ နည်းပညာသစ်နဲ့ ထူထောင်လုပ်ကိုင်ပြီး ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းလုပ်ရရင် ပိုပြီး အခြေအနေကောင်းမှာကြောင့်တစ်ကြောင်း ဆိုတဲ့ အတွေးများနဲ့ ကိုယ့်တိုင်းကိုယ်ပြည်ပြန်လာပြီး အခြေပြန်စိုက်တဲ့ လူတွေလည်း ရှိလာပါတယ်။ သူတို့ဟာ လုပ်ငန်းသစ်များကိုလည်း ထူထောင်ကြတယ်ပေါ့။ ဒီလုပ်ငန်းတွေဟာ ပွဲဦးထွက်တဲ့ ‘စတတ်အပ်’တွေ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ‘အပ်စတတ်’ဆိုတဲ့ ပေါ်ပင်ဖြစ်လာတဲ့ သူတွေမှာရော၊ ‘စတတ်အပ်’ဆိုတဲ့ ပွဲဦးထွက်ဆရာတွေမှာရော လုပ်ငန်းကိုင်ငန်း လုပ်ရ တာမှာ အားထုတ်ဖြေရှင်းရမယ့် ပြဿနာတွေ အသီးသီးရှိပါတယ်။

‘အပ်စတတ်’ကတော့ အကြောင်းကောင်းရှိလို့ မြင့်တက်လာရတာ ရှိပေမဲ့ အထာမကျသေးတော့ အသားသေဖို့ ကြိုးစားရပါတယ်။ လူမှုစီးပွား ပတ်ဝန်းကျင်အသစ်တွေနဲ့ သူ့မှာဝင်ဆံ့အောင် ညှိနှိုင်းလုပ်ကိုင်ရပါတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ အနှစ် ၅၀ ရဲ့ ဟိုဘက်မှာဆိုရင် ဘယ်ကိစ္စဖြစ်ဖြစ် သူ့အသိုက် အဝန်းနဲ့သူ၊ သူ့အစဉ်အလာနဲ့အတူ ဆွေစဉ်မျိုးဆက်အထိ ခိုင်မြဲတဲ့အသိုင်း အဝိုင်းက ရှိပြီးသားဖြစ်တော့ တော်ရုံတန်ရုံတိုးဝင်ဖို့၊ တွင်ကျယ်ဖို့ မလွယ် ပါဘူး။ ဒီလိုသဘောမျိုးရှိတဲ့ အစုအစည်းကိုပဲ အက်စတာဗလစ်ရှမင့် **(Establishment)**လို့ လူမှုဝေါဟာရအနေနဲ့ သုံးစွဲခဲ့ကြပါတယ်။ ဥပမာ လူကုံထံ အသိုင်းအဝိုင်းလို့ ခေါ်တာမျိုးပေါ့။

အဲဒီ အသိုင်းအဝိုင်းမျိုးမှာ သူ့ စနစ်နဲ့၊ သူ့ ဩဇာနဲ့၊ သူ့ အဆက် အသွယ်နဲ့ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်တဲ့ အထူးသဖြင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းမျိုး ဆိုတော့ ဝင်တိုးဖို့ မလွယ်တာ အမှန်ပါပဲ။ ဝင်တိုးမိတဲ့ အခါမှာလည်း သူ့ကျင့်ဝတ်ထုံးတမ်းတွေနဲ့ အလွယ်တကူရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ဖို့ မလွယ်ပါဘူး။ မလွယ်တဲ့ အဆီးအတားကိုက ‘အပ်စတတ်’ရဲ့ ပြဿနာပါ။

‘စတတ်အပ်’ဆိုတဲ့ ပွဲဦးထွက်တဲ့ လူတွေမှာလည်း ကိုယ့်အရပ် ဝန်းကျင်ဖြစ်တဲ့တိုင်အောင် ကိုယ်သိလာတာတွေနဲ့ ပုံစံတူစနစ်တူမဟုတ်တဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်မှာ ကူးလူးဆောင်ရွက်ဖို့နဲ့ လုပ်ငန်းအရှိန်ယူဖို့ကို စောင့်ဆိုင်း

ရတဲ့ ပြဿနာတွေ ရှိနေပါတယ်။ အထူးသဖြင့်တော့ အနောက်တိုင်းရဲ့ အဆင့်မြင့်နည်းပညာ၊ ကော်ပိုရိတ် **(Corpo-rate)** ဆိုတဲ့ ကုန်သွယ် လုပ်ငန်းဖွဲ့စည်းမှု လုပ်ငန်းကြီးတွေအတိုင်းသာ ကျင့်သုံးဖို့ နားလည်တဲ့ သူတွေမှာ အလိုက်သင့်လုပ်ဖို့ စောင့်ဆိုင်းပြီး၊ လုပ်ကိုင်ရမယ့်အကြောင်းကို မနေ့တစ်နေ့က နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေးသတင်းတစ်ပုဒ်မှာ ဖတ်လိုက်ရ ပါတယ်။ အာရှတိုက်သားအချို့ရဲ့ ခေတ်မီစီးပွားရေး ကုန်သွယ်မှုထူထောင် ကြတဲ့ ပြဿနာပါ။ ကိုယ့်မြေကိုယ့်ရေပေါ်မှာ အလုပ်လုပ်မယ်သာကြံတယ်။ အင်ဖရာစထရပ်ချာ **(Infra-structure)**ဆိုတဲ့ အောက်ခြေဖွဲ့စည်းမှု သဘောက မရှိပြန်ဘူး။ လက်တွေ့စီမံခန့်ခွဲတဲ့အခါမှာလည်း အားထားရ မယ့် လက်အောက်ဝန်ထမ်းတို့မှာ အလုပ်ကျင့်ဝတ်နီတိ **(Work Ethics)** တွေကချို့တဲ့ပြီး အတွေ့အကြုံရော၊ စရိုက်လေ့ရော လိုအပ်နေပြန်ပါတယ်။

တစ်နည်းပြောရရင် ‘အပ်စတတ်’နဲ့ ‘စတတ်အပ်’ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရ နှစ်လုံးက ဘာကိုဖော်ပြနေသလဲဆိုရင် အကြောင်းအားလျော်စွာ ‘ဗုံမဝင် ဆုံမဝင်’ဖြစ်ရတဲ့ ပြဿနာပါ။ ဒီလို ကမ္ဘာဒေသရပ်ဝန်းအလိုက် စီးပွားလူမှု ပြောင်းလဲတိုးတက်ဖို့ အားထုတ်ကြရာမှာ ကြုံတွေ့ရတဲ့ အခက်အခဲကို သုံးသပ်ဖို့၊ ပြုပြင်ဖို့ကို လူမှုရေး လေ့လာချက်အနေနဲ့ စာအုပ်စာတမ်းများ ပေါ်ထွက်လေ့ ရှိကြပါတယ်။ ဒီစာအုပ်တွေထဲမှာ လူသားစွမ်းရည် ဖွံ့ဖြိုးမှု အခြေအနေကို တည်ဆောက်ဖို့ အကြောင်းတွေလည်း မရှိမဖြစ် ပါတာကို တွေ့ရပါတယ်။

‘ကမ္ဘာရွာ’လို့ နိုင်ငံကြီးများက ဟစ်ကြွေးနေကြတဲ့ခေတ်မှာ ရွာသူ တို့ရဲ့ အလေ့အထတွေ မတူညီသေးတာဟာ ကိုယ့်ဒေသနဲ့ကိုယ် ဖွံ့ဖြိုးမှု အဆင့်နဲ့အရှိန်တွေ မတူသေးတာကို သဘောပေါက်ပြီး၊ ကျင့်သုံးနိုင်ရင် ‘အပ်စတတ်’တို့နဲ့အတူ ‘စတတ်အပ်’တို့လည်း ကြိုးစားရသလောက် အကျိုးအမြတ်ပေါ်ထွက်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဘာပြုလို့လဲဆိုရင် ၂၁ ရာစု အစပိုင်းမှာပဲ စီးပွားရေးသမားများဟာ ထွင်ဉာဏ်ရှိရမယ်၊ စွန့်စားတွက်ချက် ဆောင်ရွက်တတ်ရမယ်ဆိုတဲ့ လိုအပ်ချက်တွေရှိတာကြောင့် ကုန်သည် သက်သက် မဟုတ်တော့ဘဲ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် သက်သက်လို့လည်း မခေါ်တော့ဘဲနဲ့ ‘စွန့်စားတီထွင်သူ’လို့ဆိုတဲ့ အွန်ထရေပရင်နား **(Entrepreneur)** ဖြစ်ဖို့ စီးပွားလူမှုပုံစံက တောင်းဆိုနေလို့ ဖြစ်ပါတယ်။

ဗက်ထရန် Veteran

‘ဗက်ထရန်’ဆိုတာ ရဲဘော်ဟောင်း၊ စစ်သည်ဟောင်း၊ စစ်ပြန်၊ စစ်သည်အို စတဲ့ အသုံးအနှုန်းတွေနဲ့ ကမ္ဘာစာပေတွေ၊ နေ့စဉ်အသုံးအနှုန်းတွေမှာ တွေ့ရ တတ်ပါတယ်။ ဒီလိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို အမှတ်တရပြုတဲ့နေရာ၊ အထိမ်းအမှတ် ထားတဲ့နေ့နဲ့ အတုံ့အပြန်ကျေးဇူးသိစွာနဲ့ စည်းရုံးစောင့်ရှောက်အားပေးတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေ ရှိတတ်မြဲဖြစ်ပါတယ်။ ခုလိုအဓိပ္ပာယ်နဲ့ ခုလို စိတ်ထားနဲ့ ‘ဗက်ထရန်’ဆိုတဲ့ ဝေါဟာရကို အဘိဓာန်များမှာ မူရင်းအဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆို ကြပါတယ်။

ဆင့်ပွားအဓိပ္ပာယ်နဲ့ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သုံးနှုန်းလာကြတာကတော့ လုပ်ငန်းကြီးတစ်ခုခုမှာ ‘ဦးဆွေးဆံမြည့်’ဆိုတာလို ကာလကြာရှည်စွာ အမှုထမ်းပြီး အတွေ့အကြုံရခဲ့တဲ့သူမျိုးကို ဆိုလိုပါတယ်။ သူလိုလူမျိုး ထဲမှာ ဒုတိယအရွယ်ဆိုတဲ့ အသက်အပိုင်းအခြားများ ပါဝင်သလို တတိယ အရွယ်တွေက များတယ်လို့ ဆိုရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့မှာ ယေဘုယျ ဆိုရရင် ရင့်ကျက်ခြင်း၊ အတွေ့အကြုံကာလ ရှည်လျားခြင်းဆိုတဲ့ အင်္ဂါ ရပ်တွေကိုလည်း ပိုင်ဆိုင်ထားတတ်ကြပါတယ်။ သူတို့ကျင်လည်ခဲ့တဲ့ လောကရဲ့ စရိုက်တွေ၊ အလေ့အထတွေနဲ့လည်း မကင်းကွာ ရင်းနှီးပြီး ကျန်ရစ်နေတတ်တဲ့သဘောကို တွေ့ရပါတယ်။ စစ်သည်တော် ဆိုပါတော့၊ ကျောင်းဆရာ ဆိုပါတော့၊ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း ဆိုပါတော့၊ စာရင်းကိုင်၊ စာရင်းစစ် ဆိုပါတော့။

‘ဗက်ထရန်’တို့ဟာ သဘောအားဖြင့် အတွေ့အကြုံ စုဘူးများ ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ကျင်လည်ခဲ့ရာ နယ်ပယ်ကို လိုက်လို့ပေါ့။ ဒါ့ကြောင့် ပညာတစ်ရပ်ရပ်နဲ့ပတ်သက်လို့ ရှေ့ရေးနောက်ရေး ကြိုတင် ခန့်မှန်းပြီး အကြံဉာဏ်ပေးနိုင်တဲ့ အနောက်နိုင်ငံများက သင့်တဲနဲ့ **(Think Tank)** လို့ခေါ်တဲ့ ဉာဏ်ကြီးရှင်အဖွဲ့တွေမှာ ခေတ်ပြိုင်မျိုးဆက်များနဲ့အတူ သူတို့ ပါဝင်နေတတ်တာကို တွေ့ရပါတယ်။ ‘နှိုင်းနှိုင်းချိန်ချိန် သုခမိန်’ လုပ်ကြဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။

တစ်ခါက သက်ကြီးရွယ်ကြီးများအကြောင်းကို စကားထာ ဝှက်တဲ့ ပုစ္ဆာတစ်ခုမှာ ‘ဦးခေါင်းသုံးလုံးနဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ဟာ ဘယ်လိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးလဲ’ လို့ မေးထားတာ မှတ်မိပါတယ်။ ခါးကိုင်းနားထိုင်းတဲ့အရွယ်မှာ ဒူးထောင်ပြီး ကြမ်းမှာ ထိုင်လိုက်ရင် ဒူးနှစ်လုံးကြားမှာ ဦးခေါင်းရောက်နေလို့ ဦးခေါင်း သုံးလုံးနဲ့ပုဂ္ဂိုလ်လို့ အဖြေက ဆိုပါတယ်။ ဦးခေါင်းသုံးလုံးနဲ့လို့ တင်စား ခြင်းဟာ ဒီစကားထာမှာ ဉာဏ်ကြီးခြင်းလို့ ဆိုလိုရာရောက်ပါတယ်။ ဉာဏ်ကြီးခြင်းဟာ အတွေ့အကြုံများစွာကို ဖြတ်သန်းရခြင်း သဘောနဲ့ လည်း ယှဉ်ပါတယ်။ ခုအခါမှာ ဉာဏ်ကြီးခြင်း၊ အတွေ့အကြုံများခြင်း တို့မှာ အရွယ်နိမိတ်နဲ့ ဆက်စပ်ပေမဲ့ လူတွေ သက်တမ်းရှည်လာတဲ့ အတွက် ‘ဗက်ထရန်’အများစုဟာ အိုမင်းမစွမ်း မဟုတ်တော့ပါဘူး။ ပြီးတော့ စားပွဲကုလားထိုင်နဲ့ တစ်သက်တာ အလုပ်လုပ်ရတဲ့ **(Sedentary)** ဖြစ်တဲ့ လူများထက် ပြင်ပအောက်ဒိုး**(Out-door)**မှာ အလုပ် လုပ်ခဲ့ရတဲ့ သူများက ပိုပြီး အရွယ်ရင့်တဲ့အထိ သွက်လက်ဖျတ်လတ် ပါးလျားကြတယ်လို့ ကိုယ်တွေ့မြင်ဖူးသမျှ လူတွေကိုကြည့်ပြီး သဘော ပေါက်မိပါတယ်။ ခုခေတ် လူအများစုမှာတော့ စားပွဲကုလားထိုင်မှာ မြဲမြဲလုပ်ရတဲ့ အလုပ်မျိုးကို လုပ်ရတဲ့သူတွေဟာ လမ်းလျှောက်ခြင်း၊ ရွရွပြေးခြင်း၊ အလွတ်လေ့ကျင့်ခန်း ပြုလုပ်ခြင်း စတဲ့ နည်းလမ်းတွေနဲ့ ဖြေပေးပြီး၊ ကျန်းမာရေးကို အထောက်အကူပြုနိုင်အောင် အားထုတ်ကြတာ ကမ္ဘာနဲ့အဝန်း တွေ့လာရပါတယ်။

အတွေ့အကြုံ၊ အတွေးအခေါ်တို့ဟာ နေကောင်းထိုင်သာရှိပြီး ဦးနှောက်ကြည်လင်မှ ပြန်လည်အသုံးချနိုင်အောင် ပြောဆိုလို့ရတဲ့အတွက်

ဦးနှောက်ကျန်းမာရေးဟာ အရေးကြီးပါတယ်။ ဦးနှောက်ဆိုတဲ့ အစိတ်အပိုင်းဟာ ခေတ်မီကွန်ပျူတာထက် များစွာ သာလွန်စွမ်းဆောင်နိုင်တာမို့ ကွန်ပျူတာကောင်းတစ်ခုထက် အားကိုးရပါတယ်။ ဦးနှောက်မှာသန်းပေါင်းတစ်သိန်းခွဲလောက်ရှိတဲ့ ကလာပ်စည်းများနဲ့ တစ်ကိုယ်လုံးက အာရုံကို ခံဖို့နဲ့ အာရုံသိထုတ်လွှတ်ပေးဖို့ အာရုံကြော အမျှင်ပေါင်း သန်းနဲ့ချီပြီး ရှိနေတယ်လို့ သိပ္ပံပညာက ဆိုပါတယ်။ ဦးနှောက်ဟာ နှလုံးသားလိုပဲ အသက်ရှင်နေတဲ့ လူတစ်ယောက်မှာ ရပ်နားရတယ်မရှိဘူး။ အိပ်နေတုန်းလည်း နှလုံးနဲ့နည်းတူ အလုပ်လုပ်နေတာပဲ။ ပြီးတော့ အလေးချိန် ၇၅ ကျပ်သားလောက်ရှိတဲ့ ဦးနှောက်ထဲမှာ နယူရွန်ဆိုတဲ့ မှတ်ဉာဏ်သိဉာဏ်အစိတ်အပိုင်းပေါင်း ကုဋေသုံးသောင်းလောက် ရှိတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

အရွယ်ညောင်းတဲ့အခါ ဦးနှောက်ထဲက ဒီအစိတ်အပိုင်းများ ပျက်စီးလျော့ပါးတတ်ပြီး ပြန်လည်မဖြစ်ထွန်းတော့ဘူးလို့ ယခင်က ဆိုခဲ့ပေမဲ့ မနေ့တစ်နေ့က သုတေသီများရဲ့ တွေ့ရှိမှုမှာ ပြန်လည်ဖြစ်ထွန်းတဲ့ လက္ခဏာများကို တွေ့ရတယ်လို့ ဆိုထားပါတယ်။ ဦးနှောက်ရဲ့ရောဂါတစ်မျိုးဖြစ်တဲ့ အယ်လဇိုင်းမားဆိုတဲ့ မေ့လျော့ခြင်း ရောဂါကို အသက်ကြီးတဲ့အခါ မဖြစ်အောင်ကာကွယ်ရာမှာ ကျန်းမာရေး လှုပ်ရှားမှုများက အထောက်အကူပြုနိုင်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

ဒါကြောင့် ‘ဗက်ထရန်’လို့ခေါ်တဲ့ အတွေ့အကြုံအလုပ်အကိုင် ကျွမ်းကျင်သူတို့ကို မှည့်ခေါ်သုံးနှုန်းတဲ့ ဝေါဟာရမှာ အတွေ့အကြုံရယ်၊ ကျန်းမာရေးရယ်၊ စိတ်စေတနာမှန်ကန် ကောင်းမွန်မှုရယ်ဆိုတဲ့ ဂုဏ်အင်္ဂါများ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းထားတယ်လို့ ဆိုချင်ပါတယ်။

မောင်ဆုရှင်

BAR CODE
CELEBRITY
ENDANGER
FOLK ELEMENT
ICEBERG
MELODY
MOTIVATION
QUEUE
SYNTHETIC
UP START
BAR CODE
CELEBRITY
ENDANGER
FOLK ELEMENT
ICEBERG
MELODY
MOTIVATION
QUEUE
SYNTHETIC
UP START
BAR CODE
CELEBRITY
ENDANGER
FOLK ELEMENT
ICEBERG
MELODY
MOTIVATION

၂၁၇၈၈
လှပစေတော့ရမား
မောင်ဆုရှင်